

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟ
ΤΕΛΟΣ
ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΑΓΓΛΙΚΩΝ ΑΓΓΛΙΚΩΝ
64
ΚΩΔΙΚΟΣ
2664

αντίτετράδια

THS ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Τριμηνιαίο περιοδικό για την εκπαίδευση

Τεύχος 84 • Τιμή 4 €

Χειμώνας 2007-2008

20 χρόνια «αντίτετράδια»
Αντίπαλη πρόταση &
αδούλωτη γραφή

ΑΝΤΙΤΕΤΡΑΔΙΑ

ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Τεύχος 84

τριμηνιαίο περιοδικό για την εκπαίδευση
Διευθύνεται από Επιτροπή

ΚΩΔΙΚΟΣ 2664

Αριστοτέλους και Αθέρωφ 23, 104 33 Αθήνα
Τηλ.: 210 8227992, 210 5125714, Fax.: 210 8211919
www.antitetradia.gr, afantitetradia@yahoo.gr
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2007-ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2008

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ

«ΑΝΤΙΤΕΤΡΑΔΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»

Γιώργος Σόφης, ☎ 210 9713651

ΣΥΝΘΕΣΗ, Β. Γραμέλης-Λ. Πεδιώτη

☎ 210 3840648

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΥΛΗΣ: Θανάσης Τσιριγώτης ☎ 6944253743
Αγγελική Φατούρου ☎ 6974438720

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ-ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ:

Καθβαδίας Γιώργος, Κάτσικας Χρήστος,

Τσιριγώτης Θανάσης, Φατούρου Αγγελική

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ:

Γεωργιάδου Νίνα, Σουλιώτης Κώστας, Σπαχή Αρετή

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ-ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ-ΙΣΤΟΡΙΑ:

Αθανασίου Χρυσάνθη, Δανιήλ Μαρία, Δεμερούκη Ασπασία,

Ζούζουλα Ελένη, Καραγιάννης Απόστολος,

Νικολαΐδου Ελένη, Πανοπούλου Φωτεινή, Σόρογκα Μαίρη,

Τσουκαλάς Χρήστος, Φράγκου Μαρία

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ:

Αλεξίου Βασίλης, Δαμασκηνός Δημήτρης, Θεριανός Κώστας,

Κουφοβασίλης Δημήτρης

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ-ΒΙΒΛΙΟΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:

Κουνενής Νίκος

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ:

Κουφοβασίλη Τιτίκα, Παντελέων Μαρίνα, Χατζή Ζωή

ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ:

Αλεξίου Παύλος, Καραμπάτσας Βασίλης, Μακρίδης Γιάννης,

Μαρίνης Στέλιος, Μπαλάσκας Λάμπρος,

Πανταζόπουλος Γρηγόρης, Πετράκης Βασίλης, Πέττας Αντώνης,

Σόφης Χρήστος, Σταυρινάδης Στέλιος

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ-ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ:

Δεμερδεσλής Γιώργος, Ζάρδας Νίκος,

Καλαμπάκος Βαγγέλης, Σόφης Γιώργος

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΕ ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ:

Μυλωνάκη Γεωργία

Γ/ΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ:

Παπαϊωάννου Δημήτρης, Σόφης Γιάννης

ΑΔΙΟΡΙΣΤΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ:

Κουφοβασίλης Δημήτρης, Μόσχος Βασίλης

ΤΕΧΝΙΚΟ-ΕΠΑΓΓΕΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ:

Βαρελά Μαλάμω, Δαμασκηνός Δημήτρης

ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ:

Βοργιάς Νίκος

ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ:

Βαρβακάς Κώστας

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ:

Θεριανός Κώστας, Μυλωνάκη Γεωργία, Σταυρίδη Ειρήνη

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΕΣ

Αιτωλοακαρνανία: Σωκράτης Ζαραβίνας (Αγρίνιο, 6977663177)
Κώστας Κορδάτος (Αγρίνιο, 6977982673)

Αργολίδα: Χρήστος Σόφης (6972527451)

Αρκαδία: Λίλη Κουτσούκου (2710228012)

Αχαΐα: Χρήστος Τσουκαλάς

(Πάτρα, 2610342244)

Δράμα: Λάμπρος Μπαλάσκας

(Δράμα, 25210-22880, 24042)

Έβρος: Γιώργος Δεμερδεσλής

(Ορεστιάδα, 6937271637, 25520-22898)

Εύβοια: Δημήτρης Δαμασκηνός

(Χαλκίδα, 2221075921, 6972823541)

Ευρυτανία: Φωτεινή Πανοπούλου (Γρανίτσα, 6972476298)

Ζάκυνθος: Γιάννης Τετράδης (2695048994)

Ημαθία: Νίκος Μπέκης (Βέροια 23310-63890,
6979404675)

Θεσπρωτία: Παύλος Αλεξίου (Ηγουμενίτσα 2665023531,
6972272601), Βαγγέλης Καλαμπάκος

(Παραμυθιά 6946287913)

Ικαρία: Βασίλης Πετράκης (Εύδηλος 6944479587)

Ιωάννινα: Χρυσάνθη Αθανασίου

(Ιωάννινα, 26510-41058),

Γιάννης Μακρίδης (6974966131)

Κέρκυρα: Μαρίνα Μπογδάνου (26610-24811)

Μιχάλης Τσιριγώτης

(2661021800, 6936077204)

Κρήτη: Αρετή Σπαχή (Ηράκλειο 6974493769)

Κυκλαδες: Πέτρος Φύτρος (Μήλος, 6972673132)

Θεσσαλονίκη: Δημήτρης Τσουμάρας

(2310-216861, 6974834783),

Γιώργος Γρόλλιος (2310-677102, 6981391739)

Κάλυμνος: Νίνα Γεωργιάδου (6993036388)

Κορινθία: Μήταος Καλαράς (27910-98467)

Κυπαρισσία: Γιάννης Πετρίδης (27610-23245)

Σέρρες: Λίτσα Δουλοπούλου (23210-63451)

Φθιώτιδα: Νίκος Ζάρδας (Καρένα Βούρλα 2235042117)

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ: Αγγελική Φατούρου

(μόνο σε Δυρραχίου 55, 104 43 Αθήνα

ηλεκτρονική ☎ 6974438720

μορφή): eleonorakounf@yahoo.gr

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ: Στέλιος Σταυρινάδης

☎ 210-9918453, 6944-478564

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: Αγγελική Φατούρου

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ☎ 210-9713651, 210-9705865

Αριθμός Λογαριασμού

Εμπορικής Τράπεζας: 25550862

Αριθμός Λογαριασμού

Τράπεζας Eurobank: 123/0 1362 000 10/59

3 Αντι προλόγου

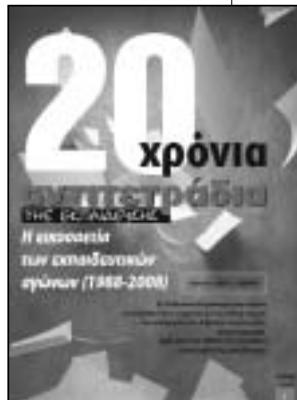
4 Πολιτική και εκπαιδευτική συγκυρία

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

5 20 χρόνια «αντιετράδια της εκπαίδευσης»

Επιμέλεια:

Γιώργος Καθβαδίας

18 Αυτοκοντήστε ελεύθερα!
Η πιο χρήσιμη εθελούσια έξοδος

Νίνα Γεωργιάδου

ΑΦΙΕΡΩΜΑ :

Αντιασφαλιστική καταιγίδα

Επιμέλεια: Γιάννης Μακρίδης

Γιώργος Σόφης, Θανάσης Τσιριγώτης,
Αγγελική Φατούρου

22 Μια λαμπρή μάχη δόθηκε,
μια πρώτη νίκη κατακτήθηκε

23 Η μεγάλη μάχη για το ασφαλιστικό
αφορά θεμελιώδη δικαιώματα
και εργατικές κατακτήσεις

26 Στα ύψη τα κέρδη,
στην άβυσσο οι μισθοί

28 33ο Συνέδριο ΑΔΕΔΥ:
Αόρατοι σύνεδροι, αόρατες αποφάσεις

29

Ένα συνδικάτο εκπαίδευσης!
Γιατί καθυστερούμε;

30

Δημοσιογράφοι & ασφαλιστικό

Γεωργία Μυλωνάκη

32

Ενωμένος αγώνας στο χώρο του Τύπου και των ΜΜΕ για την ανατροπή των αντιλαϊκών ασφασιστικών μεταρρυθμίσεων

ΑΦΙΕΡΩΜΑ : Νέα Βιβλία-Αναλυτικά Προγράμματα

33

Οι δάσκαλοι κρούουν
τον κώδωνα του κινδύνου

Χρήστος Κάτσικας

Βασίλης Καραμπάτσας

35

Κριτικές παρατηρήσεις
στο νέο βιβλίο του
γλωσσικού μαθήματος
της Α' τάξης του
Δημοτικού Σχολείου

Αδανάσιος Αιδίνης

Γιώργος Γρόλλιος

43

Κριτικές παρατηρήσεις
στο εγχειρίδιο του
γλωσσικού μαθήματος
της Γ' τάξης του
Δημοτικού Σχολείου

Αδανάσιος Αιδίνης-

Γιώργος Γρόλλιος

54 Νεότερος και Σύγχρονος Κόσμος
(Σχετικά με το Βιβλίο
της Γ' Λυκείου)

Φ. Κ. Βώρος

57 Η PISA γέρνει ...δεξιά
Στέλιος Μαρίνης

64 Τι θα μας χρειαστεί
αυτό κύριε;

Βασίλης Πετράκης

65 Εταιρεία μου, αμαρτία μου
Στέλιος Μαρίνης

68 Το δημόσιο πανεπιστήμιο
εξακολουθεί να βρίσκεται
στο κυβερνητικό στόχαστρο

Τάκης Πολίτης

71 Η Ελευθερία
στον Επίκουρο

Δημήτρης Κουφοβασίλης

74-81 ΣΧΟΛΙΑ:

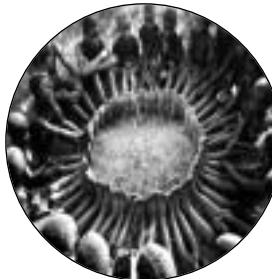
- Εκλογές στους Διδασκαλικούς Συλλόγους
- Δημιουργικοί ...λογισμοί!
- Πρώτη δύναμη αναδεικνύονται οι Παρεμβάσεις στη Δυτική Αθήνα/Αττική
- Αποτελέσματα εκλογών 2007 για Δ.Σ. ΕΛΜΕ
- Θα πληρωθούν οι καθηγητές της Πρόσθετης Διδασκαλίας!

- Εικονική πραγματικότητα
- Το ΠΑΜΕ σε νέες περιπέτειες;
- 'Όταν η ιστορία γίνεται «παιχνίδι»
- Το δημόσιο σχολείο δεν είναι για τα παιδιά των Υπουργών Παιδείας!
- Η Στήλη του άλατος
- Οι χαφιεδοκάμερες και η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων
- Τα παιδιά και τα μάτια μας!
- Ποινικοποιούνται τα συνδικαλιστικά δικαιώματα στη Λέσβο
- «Θεός στον ορίζοντα» - Αλέκος Δαμουσιάλος

82-88

Εκπαιδευτικά νέα
απ' όλο τον κόσμο

Επιμέλεια -
μετάφραση:
Γεωργία Μυλωνάκη

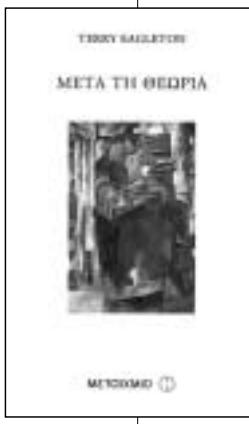

90

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

• Κριτική στο
μεταμοντερνισμό

Αποσπάσματα από το Βιβλίο
του Terry Eagleton
«Μετά τη θεωρία»
Επιλογή: Νίκος Κουνενής

92

• «Η τέχνη από το 1900»
Βασίλης Τσιράκης

93

ΒΙΒΛΙΟΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
N. Κουνενής

αντιτετράδια
ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Γραφτείτε συνδρομητές:

Εσωτερικού ετήσια .....17 €

Εσωτερικού διετής .....32 €

Εσωτερικού τριετής .....48 €

ΥΠΕΥΘ. ΣΥΝΡΟΜΩΝ: Μαλάμω Βαρελά

Μαραθώνος 13

15343, Αγία Παρασκευή

τηλ.: 210 6005265-6973778153

αντί^ο
προπόδιου
αντί^η
προπόδιου
αντί^η
προπόδιου
αντί^η
προπόδιου

Είκοσι χρόνια δεν είναι και λίγα. Τα “**αντιτετράδια της εκπαίδευσης**”, το πρώτο μαχητικό περιοδικό της εκπαιδευτικής αριστεράς που ζεπέρασε τους κύκλους των μυημένων και ξανοίκτηκε βαθιά στο αναγνωστικό πέλαγος, κλείνει το 2008 είκοσι χρόνια ζωής. Ενηλικιώθηκε μέσα σε μία ιστορική θύελλα, η οποία αμφισβήτησε τους κώδικες και τις συμβάσεις της αριστεράς επί το αντιδραστικότερον, κήρυξε το τέλος της ιστορίας και επικείρησε να βάλει τα φόπλακα στα -με αίμα- καταχτημένα.

Όταν ξεκινούσαμε, το Φλεβάρη-Μάρτη του 1988, μια δράκα εκπαιδευτικοί, αναλογιζόμενοι το μέγεθος της ευθύνης μας, δεν τολμούσαμε καν να πιστέψουμε ότι μετά από είκοσι χρόνια θα εξακολουθούσαμε να εκδίδουμε, να διαδίδουμε πλατιά ιδέες που συγκρότησαν το κίνημα, που πρωταγωνίστησαν στους αγώνες, που φώτισαν κρυμμένες πληγές των σχολείων.

Οι ταξικοί φραγμοί στη μόρφωση, η αξιολόγηση, οι επιτροπές αγώνα, ο παρατεταμένος αγώνας στα χέρια των εργαζομένων, το επιτυχημένο εγχείρημα των Παρεμβάσεων-Συσπειρώσεων-Κινήσεων, οι ιδιωτικοποίησις, η αποκέντρωση, το ευέλικτο-πειθαρχημένο και αποδοτικό σχολείο, αναλύθηκαν από τις στήλες του περιοδικού μας.

Χιλιάδες αναγνώστες, χιλιάδες νέοι εκπαιδευτικοί έσκυψαν με ενδιαφέρον πάνω στις τυπωμένες στήλες μας, έμαθαν, διάβασαν, πρότειναν, έγραψαν, σύγκριναν, πήραν δύναμη και απαντοχή.

Είκοσι χρόνια ύστερα από τη γέννησή μας, αισθανόμαστε περήφανοι γιατί όλοι οι μεγάλοι σταθμοί στην εκπαίδευση (απεργία 1988, 1990, 1997, 2000, 2006) βρήκαν το αντίστοιχο μετερίζι τους στα “**αντιτετράδια**”.

Οφελούμε και δημόσια να ευχαριστήσουμε, όχι μόνο το πλήθος των φανατικών αναγνωστών και φίλων μας, αλλά όλους όσους σεμνά, εργατικά και αποτελεσματικά προσφέρουν με την ανιδιοτελή παρουσία και δράση τους στο άπλωμα των “**αντιτετραδίων**” και στο βάθεμα της σκέψης μας.

Αρνηθήκαμε πολλές φορές προτάσεις να “επαγγελματοποιηθούμε” και να χάσουμε, έτοι, το μάκιμο και αγωνιστικό μας προσανατολισμό. Ενδεχομένως υποπέσαμε σε λάθη και αστοχίες, κυρίως γιατί όλη η Συντακτική Επιτροπή και οι αρθρογράφοι μας είναι άνθρωποι της τάξης, του βιοπορισμού, της δουλειάς και των αγώνων και από αυτό το γεγονός ξεκινάμε κάθε νέα έκδοσή μας.

Μπροστά μας έχουμε μεγάλες μάχες. Πρώτα και κύρια αυτήν του ασφαλιστικού, η οποία θα καθορίσει όχι μονάχα το εγγύς αλλά και το απώτερο εργασιακό μας μέλλον. Μπροστά μας έχουμε την εφαρμογή του νόμου-πλαισίου και την προσπάθεια της κυβέρνησης να ανασχηματίσει την περυσινή της ήττα. Μπροστά μας έχουμε τις γενικές αναπαλαιώσεις που θα επικειρήσει η κυβέρνηση της ΝΔ πάνω στο μεγάλο ασθενή την Παιδεία.

Ως συντακτική ομάδα, ως κύκλος “**αντιτετραδίων**” και ως Εκπαιδευτικός Όμιλος είμαστε σοφότεροι, περισσότεροι, πιο αποφασισμένοι. Κρατάμε γερά το ιστορικό και πολιτικό νήμα και δεν υπάρχει στον ορίζοντα “**κακός δαίμονας**” που μπορεί να ανακόψει την πορεία μας. Έχουμε “μάτι φωσφόρο και κουμάντο γερό!!”.

Σ’ αυτόν το δρόμο που τα “**αντιτετράδια**” άνοιξαν, μπήκαν και προστέθηκαν και άλλες προσπάθειες που είναι ελπιδοφόρες και καλοδεχούμενες. Χωρίς ανούσιους ανταγωνισμούς, οφελούμε όλοι μαζί και ο καθένας στο πόστο του να ζωγραφίσουμε τον πίνακα της εκπαίδευτικής αριστεράς, η οποία τόσα πρόσφερε στον κοινωνικό και πολιτικό χάρτη.

Είκοσι χρόνια μετά τη γέννησή μας ατενίζουμε με εφηβική ματιά και έμπειρο νου το μέλλον.

Καλούμε δημόσια κάθε άγρυπνη και ανυπότακτη ψυχή να βοηθήσει γόνιμα και δημιουργικά στο νέο ξεκίνημά μας.

Το μήνυμά μας είναι σαφές: Αγώνας για το δημόσιο σχολείο και την κοινωνική χειραφέτηση!

Πολιτική και Ηθική

Η νέα εθνικοφροσύνη αποδείχτηκε λειψή για τους πολλούς. Τρεις μήνες ύστερα από την οριακή εκλογική νίκη της Νέας Δημοκρατίας και οι χήνες του καπιτωλίου κράζουν δολερά, πικρά και απεγνωσμένα. Μέσα στη σύγχυση των γλωσσών που επέβαλε η νέα συντηρητική βαθέλη προστίθενται και τα καινούργια σκάνδαλα της διακυβέρνησης, που υποσχέθηκε αρχαγγελική κάθαρση, σεμνότητα, ταπεινότητα και άλλα έτοια ρηχηρά παρόμοια, ώσπου να πειστεί ο ευκολόπιστος και προδομένος λαός και να αρχίσει πάλι να σέρνει το μαγγανόπιγγαδο.

Ποια ηθική και ποια πολιτική; Το Υπουργείο Πολιτισμού –τρόπος του λέγειν– με κιλιάδες συμβασιούχους αλυσοδεμένους, ενώ καλύπτουν "πάγιες και διαρκείς ανάγκες", αποδεικνύεται φυτώριο σκανδάλων και ο καθηγητής που απέκτησε την εύνοια του βασιλιά, αφού έχτισε με τον ιδρώτα του μη κυβερνητικές οργανώσεις –άλλος δούρειος ίπος και οι κακόφημες – κατάλαβε πως βρέθηκε από το από-

λεηλασία του γ' κόσμου, η τεχνική της αναδιάρθρωσης σκέτος καπιταλισμός και ο νέος ανθρωπισμός τους φανερή βαρβαρότητα.

Πρέπει και τώρα να δώσουμε τα πρωτεία στη δράση και την πράξη. Καμία ανακωχή με την πολιτική και την "αισθητική" του συστήματος. Μπροστά, με την προηγείκη φιλοδοξία του ανασχηματισμού των πάντων.

Δεν θα γνωρίσουμε ξεκούραση
δεν θα γνωρίσουμε ύπνο.
Θα προλάβουμε την αυγή και την άνοιξη
και θα φτιάξουμε μέρες κι εποχές
στο μπόι των ονείρων μας.

Πωλ Ελυάρ

Η μητέρα των μαχών πλησιάζει

Το σχέδιο τους ήταν μεγαλόδοξο· όμως θέλει και το λαό να το εφαρμόσει. Όλος ο συρφετός, από τα κρατικά στελέχη ως τους "ερ-

Πολιτική και εκπαιδευτική συγκυρία

γειο της δύναμής του στο λικόφως των θεών και των ανθρώπων.

Έτσι ακριβώς, η νέα εθνικοφροσύνη αυτοχειριάστηκε, για να μην αναγκαστεί να παρουσιαστεί μπροστά στο κοινό χωρίς ενδύματα, χωρίς περιστροφές και χωρίς την αίγλη του μυστηρίου που δίνει η εξουσία.

Πολλοί καλοί άνθρωποι, άλλοι από εντιμότητα και άλλοι από κουταμάρα, όταν αναφέρονται στην πρακτική του πολιτικού προσωπικού της άρχουσας τάξης αρέσκονται να μιλάνε για τις ιδέες της, έσω για τις εσφαλμένες απόφεις της. Ακόμα και αν κάτι τέτοιο συμβαίνει αιφορά το ελάχιστο ποσοστό. Μπροστά μας ο αμαρτωλός πολιτικός θίασος παρουσιάζεται με την κλασική μαρξιστική θέση "Το είναι καθορίζει τη συνείδηση". Που πάει να πει, πως οι κουμπάροι, το σόι, οι πολιτικοί φίλοι, οι αρεστοί, προεστοί, οι δημογέροντες, όλοι μαζί είναι μπλεγμένοι σ' ένα ατέλειωτο κουβάρι θέσεων, ρόλων, διπλών και τριπλών υπέρογκων μισθών. Από κοντά οι αποχαρακτηρισμοί αρχαιοτήτων, οι δικηγόροι, οι επιτροπές, οι τοποθετήσεις ημετέρων και χιλιάδες τόσα που ο νους του ανθρώπου δεν μπορεί να συλλάβει.

Όλα για το καλό της πατρίδας, όλα για το καλό του έθνους!

Την ώρα που το σύστημα εξουσίας-πολυπλόκαμο και δηλητηριώδες σφίγγει το κορμί του λαού σαν τα φίδια του Λαοκόντα-οι λόγοι για την αξιοκρατία, την παραγωγικότητα και οι νουθεσίες να δουλέψουμε περισσότερο και να ξοδέψουμε λιγότερα, εκτοξεύονται ως απειλές από τους κατοίκους των ντόπιων Βερσαλλιών. Από κοντά εκδότες, πολιτικοί φίλοι, διαμορφωτές της "κοινής γνώμης", στην κούρσα της κειραγγόησης και της υποταγής των συνειδήσεων.

Ας μη διαφεύγει όμως της προσοχής μας πως το κοινωνικό, το βαθύ υπόστρωμα των τελευταίων εξελίξεων, είναι η διαρκής και παρατεταμένη επίθεση στο μισθό, τη σύνταξη, τα δημόσια αγαθά. Είναι το άρθρο 16 και το ασφαλιστικό που αναγκάζουν την κυβέρνηση να παραπατά και το ΠΑΣΟΚ, παραπαίοντας, να αναζητά εσπευσμένα νέο μπούσουλα πολιτικής.

Η απομυθοποίηση της αστικής παραφιλολογίας γίνεται με την ενεργητική πλευρά της γνώσης των μαζών, αργά, βασανιστικά, αλλά και επιδιόφορά.

Η διαφημιζόμενη παγκοσμιοποίηση αποδείχτηκε Ιμπεριαλισμός και

γαλάθους κηδειών", βάλθηκαν να πείσουν τον κόσμο της εργασίας πως οι υποχρεώσεις μας ξαφνικά πρέπει να γιγαντωθούν σε βάρος των δικαιωμάτων μας και πως σ' αυτό τον κόσμο πρέπει να υπάρξει μόνο το υπερτροφικό "εγώ" τους, που μπορείς και να το πεις αλλιώτικα "ανώτατο κέρδος".

Έτσι προλειαίσυν το έδαφος ανακαλύπτοντας νέα ζιζάνια δικόνοιας ανάμεσα στους εργαζομένους, σπέρνοντας φήμες για αδειανά ταμεία, σαν τους μπουρζουάδες που ύστερα από το μεγάλο φαγοπότι ελεεινολογούν τους φτωχούς και τους απόλιηρους.

Οι τεμπέληδες της εύφορης κοιλάδας, ΝΔ κ' ΠΑΣΟΚ, αντάμα πάρεα ο Σιουφάς με το Ρέππια και τους αργυρώνητους σοφούς, ανακαλύπτουν την ανάγκη του εξισωτισμού. Πώς πρέπει μέσα στο σύστημα να αρθούν οι αδικίες και πως χρειαζόμαστε "κλιμακωτή εξομοίωση", άρση των "ανισοτήτων", ισότητα ασφαλισμένων, ώστε να πάρειν ο καθένας το ΕΚΑΣ του. Εκάς οι βέθηλοι!

Όμως εμείς ξέρουμε καλά πως 1 στους 5 εργαζόμενους δουλεύει ανασφάλιστος (περίπου 1 εκατ. άτομα) και πως 1 στους 3 νέους επίσης. Ξέρουμε πως τα 61,5 χρόνια μέσος όρος για τη σύνταξη είναι από τα υψηλότερα στην Ευρώπη και πως 2 στους 3 συνταξιούχους ζουν με σύνταξη κάτω από 600 ευρώ το μήνα. Ξέρουμε πως έχουν κλέψει, εκτός από τ' ασημικά της δημόσιας περιουσίας, πάνω από 6 δις ευρώ από τα αποθεματικά των ταμείων και πως μόνο το κράτος χρωστά στα ταμεία τουλάχιστον 6 δις ευρώ. Ξέρουμε...

Τώρα, μετά τον απεργιακό σεισμό στις 12 Δεκέμβρη, όπου ούτε ο υποταγμένος συνδικαλισμός ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, αλλά ούτε και οι χωριστοί (ΠΑΜΕ) μπορούν να ενώσουν, να εμπνεύσουν και κυρίως να φτάσουν ως το τέλος τους αγώνες χρειάζεται νέα πνοή, νέα απαντοκή, νέα ειφόρμηση. Τώρα που η ΝΔ βαρύνεται με πρόσφατες αμαρτίες και το ΠΑΣΟΚ δολιοχορδεί. Τώρα τα συνδικάτα μπορούν να δηγουν μπροστά, με μία γραμμή: «Πάρτε τα όλα πίσω».

Το μέλλον ανήκει στον κόσμο της δουλειάς.

20 χρόνια

αντιτετράδια ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**Η εικοσαετία
των εκπαιδευτικών
αγώνων (1988-2008)**

Επιμέλεια Γιώργος Κ. Καββαδίας

Το 1988 αποτελεί ορόσημο στην ιστορία του εκπαιδευτικού κινήματος (με τη μεγάλη απεργία των καθηγητών που διήρκησε ενάμιση μήνα) και μία αφετηρία.

Αφετηρία στην έκδοση του περιοδικού «αντιτετράδια της εκπαίδευσης»

20 χρόνια
αντιετράδια της
εκπαίδευσης

Συμπληρώνονται φέτος είκοσι χρόνια αδιάλειπτης έκδοσης του περιοδικού και χρειάζεται να τονιστεί ότι η έκδοση των «α» δεν ήταν μια απόφαση που ελήφθη ερήμην των εκπαιδευτικών και της κοινωνίας ή απόφαση μιας ομάδας ανθρώπων που ξαφνικά θέλησαν να εκφράσουν τους προβληματισμούς και τις απόψεις τους για την εκπαίδευση και την κοινωνία. Τα «αντιετράδια» γεννήθηκαν το Φλεβάρη-Μάρτη του 1988 σε μια εποχή που τα εκρηκτικά προβλήματα της εκπαίδευσης, σε συνδυασμό με την κυβερνητική πολιτική του ΠΑΣΟΚ για την αντιδραστική αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης σύμφωνα με τις ΕΟΚικές ντιρεκτίβες, οδηγούσαν στην ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και κοινωνικών αγώνων.

Από το πρώτο βήμα μέχρι σήμερα τα «αντιετράδια» ήταν, αν μη τι άλλο, στενά συνδεδεμένα με τους εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς αγώνες και δε μπερδεύουμε το μπόι μας με τον ίσκιο μας στην υποστηρίζαμε ότι έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξή τους.

Τα «αντιετράδια» την περίοδο της μεγάλης απεργίας του 1988 έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη συγκρότηση σε πανελλαδικό επίπεδο των Αγωνιστικών Παρεμβάσεων-Συσπειρώσεων-Κινήσεων που αποτέλεσαν και αποτελούν τον ταξικό πόλο του εκπαιδευτικού κινήματος, αλλά και την ατμομηχανή της Εκπαιδευτικής Αριστεράς.

τευτικό από ότις κομματικές συναλλαγές του μπλοκ "της αλλαγής" (...) Τα αντιετράδια φιλοδοξούν να γεφυρώσουν τα όποια κάσματα, όχι για να καλύψουν τις τυχόν αντιθέσεις, αλλά για να τις αποκαλύψουν παραπέρα⁴

Το ΠΑΣΟΚ ως κυβέρνηση βρίσκεται προς το τέλος της δεύτερης τετραετίας και η «αλλαγή» έχει εκφυλιστεί σε απλή εναλλαγή των κομμάτων εξουσίας. Τα θεμέλια της οικονομικής πολιτικής έχουν τεθεί από το τέλος του 1984 και έτσι η Ελλάδα ετοιμάζεται για τις αναδιαρθρώσεις του 1992 σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή πράξη που υπογράφηκε. Η οικονομική στενωπός συνεχίζεται με περισσότερη λιτότητα και ένταση του αυταρχισμού της κυβέρνησης και του κράτους απέναντι στις διεκδικήσεις της νεολαίας και των εργαζομένων. Παρά τις αποστάσεις που παίρνει, η ηγεσία της κοινοβουλευτικής αριστεράς παραμένει αποχανωμένη στα "μορατόριουμ" και εγκλωβισμένη στο διλλήμα: ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά.

Στην ηγεσία του ΥΠΕΠΘ ο Αντώνης Τρίτσης επεξεργάζεται και επικειρεί να υλοποιήσει τη συντηρητική αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης σύμφωνα με τα νέα ΕΟΚιά δεδομένα που είναι και ο βασικός στόχος των κυρίαρχων τάξεων. Η κυβέρνηση προωθεί με γρήγορους ρυθμούς την εκπαίδευση πολλαπλών ταχυτήτων.

«Ένα σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης που με τους ταξικούς φραγμούς, τις κοινωνικές διαφοροποιήσεις και την εγκάραξη της κυρίαρχης ιδεολογίας, αναπαράγει όχι απλά την κυρίαρχη ιδεολογία, αλλά "διευρυμένα" την κοινωνία στο σύνολό της. Ένα τέτοιο Γυμνάσιο-Λύκειο, είτε με τους διαφορετικούς τύπους (Γενικό, Τεχνικό, Επαγγελματικό, Μέσες Σχολές, Ιδιωτικές Σχολές, Πολυκλαδικό, Εκκλησιαστικό, Ειδικό), είτε ακόμα και με την αντίληψη του ενιαίου Πολυκλαδικού σαν μοναδικού τύπου σχολείου, θα προωθεί και πάλι τις κοινωνικές ανισότητες και κατανομές, λειτουργώντας σαν μηχανή παραγωγής ανειδίκευτου-υποειδικευμένου εργατικού δυναμικού»⁵.

Στο Γυμνάσιο προωθούνται μέτρα άμβλυνσης του εξεταστικού πλέγματος, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της μαθητικής διαρροής που έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις, έτσι ώστε να διευκολύνονται οι μαθητές να ολοκληρώσουν την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Σε

αντίθεση με το λύκειο, όπου προωθούνται μέτρα που ενδυναμώνουν το εξεταστικό πλέγμα, έτσι ώστε να λειπουργεί ως βαθμολογικό-εξεταστικό κέντρο. Παράλληλα η παραπαιδεία γιγαντώνεται, ενώ ο θεσμός των μεταλυκειακών κέντρων (κρατικά φροντιστήρια), που καθιερώθηκε στις στιγμές του κοινωνικού φλερτ ΠΑΣΟΚ-λαού, μαραζώνει.

Στο στόχαστρο της κυβέρνησης η ανατροπή των εργασιακών σχέσεων των εκπαιδευτικών, με μοχλό την κατάργηση της επετηρίδας και την προώθηση των νομοσχεδίων για την ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ. Το νομοσχέδιο για την αξιολόγηση, παρόλο που "μπήκε στο συρτάρι" δύο φορές κάτω από την πίεση της εκπαιδευτικής αριστεράς και του συνδικαλιστικού κινήματος, είναι στις πρωταρχικές κυβερνητικές επιλογές. Επιλογές που συγκλίνουν στη διαμόρφωση ενός συγκεκριμένου τύπου εκπαιδευτικό. «*Αυτός που θα δουλέψει τώρα στην εκπαίδευση πρέπει να δηλώσει μια επιπλέον νομιμοφροσύνη στ' αναλυτικά προγράμματα, στις παιδαγωγικές αρχές και στις επιστημονικές αξίες που θέτει η κυβερνητική πολιτική*.»⁶

Στο 3ο συνέδριο της ΟΛΜΕ, το 1987, αποτυπώνονται, έστω και στρεβλά, διεργασίες κι ένα ρεύμα δυσαρέσκειας προς την ηγεσία της ΟΛΜΕ. Έτσι η ΠΑΣΚ έχασε μια έδρα, την οποία κέρδισε η ΔΕΕ και η σύνθεση στο Δ.Σ. διαμορφώθηκε ως Εξης: ΠΑΣΚ 4 έδρες, ΔΑΚΕ 4 έδρες, ΔΕΕ 3 έδρες. Με την ψήφο της ΔΕΕ εκλέχθηκε πρόεδρος ο Χ. Δούκας της ΠΑΣΚ. Είναι η εποχή της συνεργασίας "του ΠΑΣΟΚ και άλλων δημοκρατικών δυνάμεων", όπου το ΚΚΕ και η ΔΕΕ προβάλλουν την αδιέξοδη τακτική της «αναβάθμισης της παιδείας». Γ' αυτό και γίνονται διαπρύσιοι κήρυκες της αξιολόγησης: «*Κάθε απόρριψη της αξιολόγησης, στοχεύει στην υποβάθμιση της παιδείας και εξυπηρετεί άλλα συμφέροντα, διαφορετικά απ' αυτά των εργαζομένων*.»⁷

Γ' αυτό και δικαιολογημένα στα «αντιτεράδια» επισημάνεται: «*Δεν μπορούμε να περιμένουμε καμιά βοήθεια από την ΟΛΜΕ και τις παρατάξεις, αυτές τις παρατάξεις που αποδέχονται μ' αυτό ή τον άλλο τρόπο το αστικό πλαίσιο και τις θεωρίες του ΠΑΣΟΚ για «αναβάθμιση». Οι κινητοποιήσεις των εκπαιδευτικών, ο σχεδιασμός της απεργίας στις εξετάσεις, οι καταλήψεις των τεχνικών*

Επαγγελματικών Λυκείων ΔΕΙΧΝΟΥΝ ΤΟ ΔΡΟΜΟ».⁸

Το αριστερό ρεύμα διαμορφώνεται στις διαδικασίες άμεσης δημοκρατίας του συνδικαλιστικού κινήματος. Με τη μαζική συμμετοχή τους στις Γενικές Συνελεύσεις γράφουν τη δική τους «άνοιξη» το 1988. Απέρριπταν την εισήγηση της ΟΛΜΕ και τις δειλές μορφές αγώνα που πρότεινε. Παίρνουν, όσο είναι δυνατόν, τον αγώνα στα χέρια τους. Δημιουργούνται επιτροπές στα σχολεία, στις ΕΛΜΕ, Κεντρική Απεργιακή Επιτροπή. Υλοποιείται ο οριζόντιος συντονισμός των ΕΛΜΕ που αποφάσισαν αυτόνομα απεργία. Από ένα τμήμα της Κίνησης Εκπαιδευτικών «Δ. Γληνός», αλλά και από το ρεύμα των ανεξάρτητων αριστερών ομάδων και συνδικαλιστών δημιουργείται η «Επιτροπή Πρωτοβουλίας για την Απεργία στις Εξετάσεις», που θα παίξει καταλυτικό ρόλο και θ' αποτελέσει το πρόπλασμα των Αγωνιστικών Παρεμβάσεων-Συσπειρώσεων-Κίνησεων.

Σ' αυτή τη συγκυρία η τακτική του ΚΚΕ και της ΔΕΕ είναι θαθία συντηρητική και ηττοπαθής: «*Σ' αυτές τις κρίσιμες στιγμές η ΔΕΕ προτείνει να προχωρήσουμε σ' ελεγχόμενες κινητοποιήσεις και την περίοδο των εξετάσεων, που δε θα οδηγούν στη ματαίωσή τους*» («Πρζοσπάστης», 18/4/88).

Είναι αλήθεια ότι η απεργία των 37 ημερών, ίσως η μεγαλύτερη κινητοποίηση των εκπαιδευτικών στη χώρα μας, με πρωτοφανή μαζικότητα, ένταση και πάθος δεν πέτυχε όλους τους στόχους της και την ικανοποίηση όλων των αιτημάτων. Πέρα από τη «θυσία» των Αντ. Τρίτση και Απ. Κακλαμάνη για να φυσήξει ούρειος άνεμος για τον τρίτο Υπουργό Παιδείας, τον Γ. Παπανδρέου, η απεργία είχε πολλαπλά θετικά αποτελέσματα, παρά τον υπονομευτικό ρόλο των τριών παρατάξεων που εκπροσωπούνταν στην ΟΛΜΕ και οι οποίες ομόφωνα εισηγήθηκαν τη λήξη της απεργίας. Ειδικότερη μνεία χρειάζεται στον απεργοσπαστικό ρόλο της ΠΑΣΚ. Η παραίτηση της ΠΑΣΚ απ' τα αξιώματα του προεδρίου ήρθε σε μια αποφασιστική για την απεργία στιγμή, με στόχο να μείνει χωρίς ηγεσία η ΟΛΜΕ και να χτυπηθεί νομικά η απεργία.

Εν κατακλείδι, «έύστοχα και προφτηκά» η Επιτροπή Πρωτοβουλίας Εκπαιδευτικών για την Απεργία στις εξετάσεις είχε επισημάνει: «*Οι κατακτήσεις αυτής της απεργίας δεν είναι αποτέλεσμα της δουλειάς*

20 χρόνια
αντιτεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιτεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιτεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιτεράδια της
εκπαίδευσης

αντιτεράδια
της
εκπαίδευσης

20 χρόνια
αντιτεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιτεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιτεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιτεράδια της
εκπαίδευσης

των ηγεσιών που υποχώρησαν, συκοφάντησαν και συμβιβάστηκαν. Είναι αποτέλεσμα της δράσης εκείνων που πρότειναν, υπεράσπισαν και αγωνίστηκαν. Εκείνων που πρέπει να συνεχίσουν» (Ιούλιος 1988).

Μέσα στο 1988 εκδίδονται τέσσερα τεύχη των «αντιτεραδίων». Τεύχη στα οποία γίνεται κριτική εφ' όλης της ύλης στον αστικό θεσμό της εκπαίδευσης και όχι μόνο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο θέμα της «αξιολόγησης των μαθητών», την ώρα που η κοινοβουλευτική Αριστερά, δέσμια της θεσμολαγνείας της, υπερασπίζεται ή ανέχεται το θεσμό των εξετάσεων. Τα «αντιτεράδια» αποκαλύπτουν την ταξική φύση των μηχανισμών αξιολόγηση και των εξετάσεων ειδικότερα. Είναι η περίοδος της αποκάλυψης των «ταξικών φραγμών», ενώ η κοινοβουλευτική Αριστερά παρακολουθεί αμήχανα ή και εχθρικά.

Το σύνθημα «όχι παιδεία για λίγους και εκλεκτούς, αγώνας ενάντια στους ταξικούς φραγμούς» ακούγεται πιο δυνατά από τότε, από την εκπαιδευτική αριστερά. (Ας θεωρήσουμε θετικό ότι 20 χρόνια μετά γράφεται και στα πανό του ΠΑΜΕ).

Γράφονται μαχητικά και τεκμηριωμένα άρθρα για τον ιεραρχικό και ταξικό ρόλο του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης. Άλλα και άρθρα για τους κλασσικούς του μαρξισμού, για το ρόλο της επιστήμης, έτσι ώστε να υπάρχει μια αρμονία ανάμεσα στη θεωρία για την κοινωνία, τον πολιτισμό και την εκπαίδευση με τη συνδικαλιστική ενημέρωση και δράση.

Η απεργία του 1990

Όσο η αριστερά της συναίνεσης και της υποταγής, όπως εκφράζεται από τον Ενιαίο Συνασπισμό, ερωτοτροπεί με την κυβερνητική εξουσία και οδηγείται στη συγκυβέρνηση με τη Νέα Δημοκρατία, το «θρώματο '89», και με το ΠΑΣΟΚ στην οικουμενική κυβέρνηση, τόσο οξύνονται τα προβλήματα στην κοινωνία και την εκπαίδευση. Άλλωστε το 1992 για την αστική τάξη είναι ένας σταθμός για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Γ' αυτό κι ο άνεμος της συντηρητικής αντεπίθεσης στην οικονομία και την κοινωνία ξεδιπλώνεται απειλητικός και ορμητικός. Η Νέα Δημοκρατία, και ειδικότερα ο Μητσοτάκης, με επιδέξιους χειρισμούς πέτυχαν να κρύψουν τους ογκόλιθους των σκανδάλων του συστή-

ματος πίσω από το ευτραφές σκάνδαλο Κοσκωτά και να βάλουν σοθαρές υποθήκες για την αναρρίχησή τους στην κυβέρνηση.

Το Δ' συνέδριο της ΟΛΜΕ (Αθήνα 29/6 - 1/7/1989) πέρασε στην εκπαιδευτική ιστορία αθόρυβα και απλά, όπως αναμενόταν. Εμφανής είναι ακόμα η αδυναμία του ριζοσπαστικού εκπαιδευτικού κινήματος ν' απαντήσει συνολικά και επιθετικά, δημιουργώντας ουσιαστικά ρήγματα στις κυρίαρχες παρατάξεις και στη λογική τους. Η ΔΑΚΕ κερδίζει 4 έδρες στο συνέδριο και η ΔΕΕ, συνεργαζόμενη με ένα μεγάλο τμήμα της κίνησης «Δ. Γληνός» στο πλαίσιο του Ενιαίου Συνασπισμού της Αριστεράς, αναδεικνύεται δεύτερη δύναμη με 4 έδρες, ενώ η ΠΑΣΚ χάνοντας σημαντικές δυνάμεις έχει απώλεια μιας έδρας.

Η «άλλη αριστερά» (Συσπειρώσεις-Παρεμβάσεις-Κινήσεις) κατοχύρωσε για πρώτη φορά το ρόλο της και αυτό είναι ελπιδοφόρο. Από τη διακήρυξή της προσδιορίζονται οι βασικοί στόχοι της εκπαιδευτικής πολιτικής, οι οποίοι επιγραμματικά είναι:

«1. Ο έλεγχος και η συμμόρφωση του εκπαιδευτικού.

2. Η καθήλωση της αμοιβής των εκπαιδευτικών.

3. Η διοικητική και εργασιακή αναδιάρθρωση στην εκπαίδευση, με την αύξηση του διοικητικού ρόλου των διευθυντών, των σχολικών συμβούλων, με τη δημιουργία ασφυκτικού κλίματος μέσα στα σχολεία, με τη σύνδεση μισθού-αποδοτικότητας, με το ιδεολόγημα της αξιοκρατίας κ.λπ.

4. Η υποβάθμιση και περιθωριοποίηση της δημόσιας εκπαίδευσης.

5. Η παράλληλη προώθηση της ιδιωτικοποίησης της εκπαίδευσης.

6. Η σύνδεση με τα εοκικά προγράμματα, η συνομωσία σιωπής για τις αναδιαρθρώσεις και τα σχέδια εν όψει του 1992.

7. Η υποβάθμιση της ποιότητας των σπουδών, τα αδιέξοδα απολυτήρια».

Σ' αυτές τις συνθήκες τα «αντιτεράδια» επισημαίνουν: «**Η δημιουργία ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ απέναντι στην επίθεση που έρχεται, αλλά και ουσιαστικής ανάδειξης όλων των ζητημάτων που σχετίζονται, τόσο με την ΕΟΚ και τις ρυθμίσεις της, όσο και με το περιεχόμενο της εκπαίδευσης (ταξικοί φραγμοί, δημόσιο σχολείο, εργασιακές σχέσεις), είναι απαράβατος όρος για να**

θριγύμε από την ομολογουμένως δύσκολη φάση που περνάμε, αν όχι «σώοι και αβλαβείς», τουλάχιστον με τις λιγότερες δυνατόν αβαρίες. Η ευθύνη πέφτει στους ώμους των πρωτοπόρων συνδικαλιστών και των ριζοσπαστικών κινήσεων και ομάδων»⁹.

Τα «τετράδια της απεργίας» είναι μία έκτακτη έκδοση των αντιετεραδίων στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1990 που αφιερώνεται στη μεγάλη απεργία στις εξετάσεις. «Η κινητοποίηση του Ιουνίου-Ιουλίου λύγισε πριν ακόμα αρχίσει ενώ ξεκίνησε με καλές προδιαγραφές. Πιο συγκεκριμένα αντιπαρήλθε από τον Μάη τις δικαστικές διώξεις, την κρατική θία, την ιδεολογική απομόνωση, τις ψυχολογικές πιέσεις, τους παιδαγωγικούς εκβιασμούς, τη σχετική οικονομική αφαίμαξη, αλλά αυτά ήσαν αφιμακίες, διαξιφισμοί, αναγνωριστικές βολές (...). Η γραμμή του διαλόγου, λοιπόν, ήταν βασικός άξονας, [της ΟΛΜΕ], ενώ το πρώτη Δευτέρα [16/7] η απεργία φαινόταν ότι τελείωσε, πριν καλά-καλά αρχίσει. Στην ουσία, το παιχνίδι είχε παιχτεί από την Παρασκευή 13 Ιουλίου, με την αναχώρηση και φανερή αποστράτευση του χώρου του Συνασπισμού. Η ΔΑΚΕ είχε ήδη διαχωρίσει τη θέση της και η μισή ΠΑΣΚ «ήθελε, αλλά δεν μπορούσε»... Από το 1988 είναι γνωστή η στάση της «επίσημης» αριστεράς στο θέμα των εξετάσεων ή διαφορετικά η επιμονή τους να μη θικτούν τα ιερά και όσια της αστικής εκπαίδευσης (...) Έτσι και φέτος. Ο Συνασπισμός, η Αυγή, ο Ριζοσπάστης και τα κόμματα που στεγάζονται σ' αυτόν το

σχηματισμό, κεντρικά, πολιτικά και προκλητικά στράφηκαν ενάντια στην κινητοποίηση με τους εξής τρόπους: α) με την ανοιχτή ή καλυμμένη διαβολή, β) με τις παρασκηνιακές επαφές με το κυβερνητικό κόμμα, γ) με την ενέργοποίηση και κάλυψη της ΑΣΓΜΕ, και δ) με την υπονόμευση από τα μέσα...»¹⁰.

Σε πλήρη κινητοποίηση οι καταστατικοί μηχανισμοί του κράτους. Από τα ΜΑΤ και τη «δικαιοσύνη» μέχρι πλοία του στόλου για τη μεταφορά μαθητών. «Η απεργία, όμως, είχε και σημαντικές νίκες. Πρώτον, γιατί ξεπέρασε τρομοκρατικούς νόμους. Δεύτερον, γιατί κατάφερε να συσπειρώσει τη βάση των καθηγητών (...), Τρίτον, γιατί το ταμπού των εξετάσεων, το άβατο των εξετάσεων, έπεσε. Οι καθηγητές, όσο κι αν αυτό έγινε ανολοκλήρωτα, απήργησαν μέσα στις εξετάσεις για πρώτη φορά και στα τελευταία 25 χρόνια. Τέταρτον, και το πιο σημαντικό, γιατί η απεργιακή κινητοποίηση άνοιξε ένα διαφορετικό δρόμο απέναντι στις υπομονομεύσεις του ρεφορμισμού (...) η απεργία πολιτικά και συνδικαλιστικά δικαιώθηκε». ¹¹

Μέχρι το τέλος του 1990 έχουν εκδοθεί τα 10 πρώτα τεύχη των αντιετεραδίων. Κι αν η αναφορά μας γίνεται στους κοινωνικούς και εκπαιδευτικούς αγώνες, αυτό δε σημαίνει ότι απουσιάζουν θεωρητικά και παιδαγωγικά κείμενα. Με ένταση σφυροκοπούνται οι κυρίαρχες θεωρίες για το θεμό της εκπαίδευσης και τις εξετάσεις. Αποκαλύπτεται ο ρόλος των εξετάσεων και συνολικά των μηχανισμών αξιολόγησης στην εκπαίδευση. Μεγάλο κορμάτι της βάσης των εκπαιδευτικών προβληματίζεται και αμφισβητεί «τα ιερά και τα όσια» της αστικής εκπαίδευσης. Φιλοξενούνται κείμενα για το περιεχόμενο της εκπαίδευσης και των σχολικών βιβλίων, για το ρόλο των εκπαιδευτικών, για τις παιδαγωγικές θεωρίες.

Το κίνημα των Καταλήψεων 1990-91

Ο χειμώνας του 1990-91 σηματοδοτείται από την «άνοιξη» των μαθητικών καταλήψεων. Η εξέγερση ξεκίνησε από την περιφέρεια, την Κρήτη και την Κέρκυρα το 3ο δεκαήμερο του Νοέμβρη, και εξαπλώθηκε σ' όλη την Ελλάδα. Στις 22/11/1990 δημοσιεύονται στο Φύλλο της «Εφημερίδας της Κυβερνήσεως» (ΦΕΚ) τα Π.Δ. του Υπουργού Παιδείας Β. Κοντογιαννό-

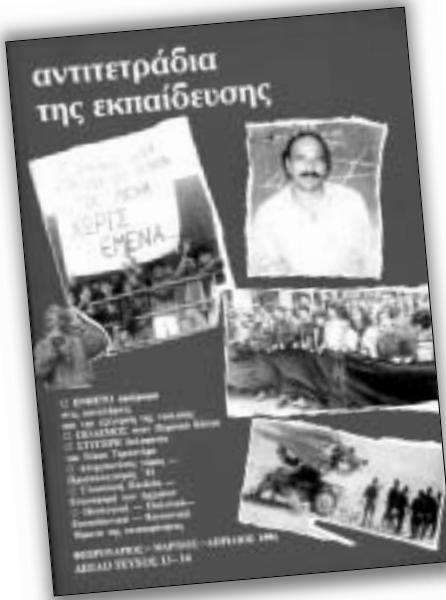

20 χρόνια
αντιετέραδία της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιετέραδία της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιετέραδία της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιετέραδία της
εκπαίδευσης

αντιετέραδία της
εκπαίδευσης

20 χρόνια
αντιεράδια
της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιεράδια της
εκπαίδευσης

πουλου για την οργάνωση και λειτουργία των σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Απέναντι στις καταλήψεις η κυβέρνηση της Ν.Δ. δραστηριοποιεί κρατικούς και παρακρατικούς μηχανισμούς. Η δράση των παρακρατικών μηχανισμών της κυβέρνησης κορυφώνεται με τη δολοφονία του καθηγητή Ν. Τεμπονέρα σε σχολικό συγκρότημα της Πάτρας (8/1/1991).

Το διπλό τεύχος των αντιετραδίων κυκλοφορεί μ' ένα εξαιρετικό αφίέρωμα 48 σελίδων στις μαθητικές καταλήψεις, καταγράφοντας εκτός των άλλων με λεπτομέρειες το χρονικό της μαθητικής εξέγερσης. Με χαρακτηριστικές λεπτομέρειες γίνεται η αναφορά στο κλίμα της εποχής και στις συνθήκες που οδήγησαν στη δολοφονία του Ν. Τεμπονέρα, ο οποίος θα γίνει μετέπειτα το σύμβολο των εκπαιδευτικών και κοινωνικών αγώνων.

«Ροπαλοφόροι, με επικεφαλής στελέχη της ΟΝΝΕΔ στην Πάτρα, εισβάλλουν στο Ζο Λύκειο, το καταλαμβάνουν και διώχνουν τους μαθητές (...)»

Οι ροπαλοφόροι της ΟΝΝΕΔ επιτίθενται, χτυπώντας με λοστούς, σιδερόθεργες και άλλα αντικείμενα. Ο καθηγητής Νίκος Τεμπονέρας, 38 χρονών, μεταφέρεται κλινικά νεκρός στο νοσοκομείο.

Υπάρχουν 3 ακόμη τραυματίες από τη δολοφονική επίθεση των ροπαλοφόρων. Επικεφαλής των τραμπούκων ήταν ο Δ. Καλαμπόκας πρόεδρος της τοπικής ΟΝΝΕΔ και οι Αλέξης Μαραγκός στέλεχος της ΟΝΝΕΔ, Σπίνος και άλλοι. Αυτό-

πτες μάρτυρες καταγγέλλουν ότι είδαν τον Καλαμπόκα να κρατάει σίδερο και να χτυπά στο κεφάλι τον καθηγητή Ν. Τεμπονέρα»¹².

Το Ε' συνέδριο της ΟΛΜΕ (1991) ονομάστηκε «συνέδριο Ν. Τεμπονέρα». Ήταν η ελάχιστη προσφορά στο δολοφονημένο αγωνιστή. Πολλά αλλάζουν αναφορικά με το συσχετισμό δυνάμεων στο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ. Η ΠΑΣΚ κατακτά και 5η έδρα. Κι αυτό οφείλεται στον αντιδημοκρατικό ν.1264/82 που με το σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής πριμοδοτεί τις κυριαρχεις παρατάξεις. Έτσι την 5η έδρα η ΠΑΣΚ κέρδισε με 12 μόνο ψήφους υπόλοιπο, ενώ η «Αγωνιστική Παρέμβαση» με 18 ψήφους μένει «εκτός νυμφώνος». Το διαζύγιο του ΚΚΕ από το Συνασπισμό έχει ως αποτέλεσμα για πρώτη φορά μετά την μεταπολίτευση η ΔΕΕ να μην εκπροσωπείται στο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ.

Το Μάιο του '91 η Πρωτοβουλία για το Συντονισμό των Εκπαιδευτικών Κινήσεων διατυπώνει την «Εκπαιδευτική Πρόταση: Προτάσεις για την ενότητα και την Ανασυγκρότηση του Εκπαιδευτικού Κινήματος». Πρόκεται ουσιαστικά για την ιδρυτική διακήρυξη του ταξικού, ριζοσπαστικού πόλου στο συνδικαλιστικό κίνημα των εκπαιδευτικών και της εκπαιδευτικής Αριστεράς, που θα χαρτογραφηθεί με τον τίτλο «Αγωνιστικές Παρεμβάσεις-Συσπειρώσεις-Κινήσεις».

Η τετραετία 1988-1992

Συμβατικά θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι η τετραετία 1988-92 είναι η πρώτη περίοδος της έκδοσης των «αντιετραδίων», στην οποία εκδίδονται 22 τεύχη και τα «Τετράδια της Απεργίας» (1990). Αυτή η περίοδος συμπίπτει με συγκλονιστικά γεγονότα. Με την κατάρρευση του «υπαρκτού οσιαλισμού», το διαμελισμό της Σοβιετικής Ένωσης και της Γιουγκοσλαβίας και την ολοκλήρωση και τυπικά της καπιταλιστικής παλινόρθωσης στις χώρες αυτές.

Με την ιμπεριαλιστική επέμβαση των Αμερικανών και των συμμάχων τους και τον πόλεμο στον κόλπο εναντίον του Ιράκ μπαίνουν τα θεμέλια της «Νέας τάξης Πραγμάτων» και της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης. Σίγουρα είναι μια εποχή ιδεολογικής σύγχυσης, ήττας και παλινόρθωσης, που όμως ταυτόχρονα γεννά και

την αντίθεσή της, την εμφάνιση των πραγματικά αριστερών δυνάμεων.

Στο χώρο της εκπαίδευσης, δύο είναι οι βασικές κατευθύνσεις της κυβερνητικής πολιτικής. Η αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης με πυρήνα την αλλαγή των εργασιακών σχέσεων, με στόχο ένα φτηνό, ευέλικτο και πειθαρχημένο σχολείο. Ταυτόχρονα επικειρείται η αλλαγή των αναλυτικών προγραμμάτων σε συντριπτικές κατευθύνσεις, αλλά και ο έλεγχος της ροής του μαθητικού πληθυσμού προς τις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης, με την ενίσχυση των ταξικών φραγμών, όπως φαίνεται και από την επαναφορά των εξετάσεων στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο. Αυτή είναι η στρατηγική της Ν.Δ. προσαρμοσμένη στις ΕΟΚικές οδηγίες.

1993-96 Η Περίοδος της ύφεσης: Από την αξιολόγηση στην Αποκέντρωση.

Το Οκτώβριο του 1993 επανήλθε το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση. Υπουργός Παιδείας ανέλαβε την πρώτη περίοδο ο Δ. Φατούρος και από το φθινόπωρο του 1994 ο Γ. Παπανδρέου.

Αυτή την περίοδο και παρά την ύφεση των εκπαιδευτικών αγώνων... φυτρώνουν οι σπόροι της προηγούμενης περιόδου. Ακόμα και το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ του τρικομματισμού (ΠΑΣΚ-ΔΑΚΕ-Συνεργασία) προβάλλει κάποιες αντιστάσεις στην αξιολόγηση.

Από τις 19-10-1993 σε υπόμνημά της προς το νέο υπουργό Παιδείας Δ. Φατούρο η ΟΛΜΕ, αφού τονίζει ότι «ένα απίστευτο πλέγμα νόμων και ΠΔ που ψηφίστηκαν και εκδόθηκαν κατά το προηγούμενο χρονικό διάστημα, ενεργοποιούν και ενισχύουν ένα αυταρχικό, ασφυκτικό πλαισίο λειτουργίας των σχολείων και της εκπαίδευσης, με στόχο το φρονηματισμό και τη χειραγώηση των εκπαιδευτικών και των έλεγχο της μετάδοσης της γνώσης» ζητούσε ανάμεσα σε άλλα «α. ριζική αναθεώρηση του νομοθετικού πλαισίου της Διοίκησης της εκπαίδευσης, β. να αποδειμευτεί η επιμόρφωση από τις διαδικασίες βαθμολόγησης και κατάταξης των εκπαιδευτικών, γ. να καταργηθεί το ΠΔ 320/93 για την «αξιολόγηση των εκπαιδευτικών», δ. να καταργηθεί το ΠΔ για τα Ωρολόγια Προγράμματα των γυμνασίων».¹³

Το Νοέμβριο του 1994 ανεστάλη το ΠΔ 320/93 για την «αξιολόγηση του εκπαιδευ-

τικού έργου και των εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» και αναγγέλθηκε η αναμόρφωσή του. Επίσης καταργήθηκαν μερικώς οι διαδικασίες βαθμολόγησης και κατάταξης των εκπαιδευτικών στην επιμόρφωση (ΠΕΚ) με τροποποίηση διατάξεων του ΠΔ 250/92.

Αλλαγές έγιναν και στο σύστημα αξιολόγησης των μαθητών στα δημοτικά και στα γυμνάσια, το οποίο τελικά ρυθμίστηκε με την έκδοση του ΠΔ 409/94 (ΦΕΚ 226 Α / 22-12-1994). Το νέο σύστημα αξιολόγησης των μαθητών περιλάμβανε γραπτές ανακεφαλαιωτικές εξετάσεις τον Ιούνιο, ωριαίες υποχρεωτικές γραπτές δοκιμασίες κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων τριμήνων, τεστ ολιγόλεπτα, συνθετικές δημιουργικές εργασίες και περιγραφική αξιολόγηση. Προτεινόταν, επίσης, νέο σύστημα πρόσθασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Εθνικό Απολυτήριο), το οποίο τελικά δε θα εφαρμοσθεί.¹⁴

Το Φεβρουάριο του 1995 ο υπουργός Παιδείας Γ. Παπανδρέου, σε κοινή συνέντευξη με τον υπουργό Εσωτερικών, εξήγγειλε την αποκέντρωση του εκπαιδευτικού συστήματος, με την εκκώρηση αρμοδιοτήτων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Παράλληλα, ο υπουργός Παιδείας επεσήμανε ότι «θα μεταφέρουμε τη δύναμη επιλογής σχολείου στο μαθητή, στο γονιό, στην εκπαιδευτική κοινότητα» (Παπανδρέου, Πρακτικά Βουλής, 20/3/1995). Για διάφορους λόγους, είτε εξαιτίας των μεγάλων αντιδράσεων του εκπαιδευτικού κόσμου, είτε εξαιτίας αδυναμιών της κεντρικής διοίκησης την περίοδο εκείνη, οι εξαγγελίες έμειναν στα «χαρτιά» και ύστερα από λίγο εξαφανίστηκαν από τον επίσημο κυβερνητικό λόγο.¹⁵

Τον Αύγουστο του 1996 το ΥΠΕΠΘ διαμορφώνει Σχέδιο Νόμου για το «Εθνικό Απολυτήριο». Στην Α', Β' και Γ' Λυκείου προβλεπόνταν εξετάσεις σε εθνικό επίπεδο. Έτσι, με το νέο σύστημα, που τελικά δε θα εφαρμοστεί, μετατρέπεται το Λύκειο σε εξεταστικό κέντρο, ενώ η πρόσθαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνδέεται ακόμη πιο άμεσα με τη δυνατότητα πληρωμής διδάκτρων στα φροντιστήρια. Οι ταξικοί φραγμοί ορθώνονται πιο ψηλά από ποτέ για τα παιδιά των λαϊκών τάξεων και στρωμάτων.

Το 1995 οι «Παρεμβάσεις-Συσπειρώσεις-Κινήσεις» στην Α' θμια και Β' θμια εκπαίδευση μπορεί να μένουν έξω από τα Δ.Σ.

ΟΛΜΕ και ΔΟΕ, όμως καταγράφονται ως σημαντική ανερχόμενη συνδικαλιστική δύναμη. Διαμορφώνουν έναν αξιόμαχο πόλο στην εκπαίδευση. Ο πολλαπλασιασμός των δυνάμεων τους σ' ένα δυσμενές περιβάλλον είναι ελπιδοφόρο γεγονός.

Στη δεύτερη περίοδο τα «αντιτετράδια της εκπαίδευσης» αντιστέκονται με καλύτερους όρους στη νεοφιλεύθερη πολιτική της συντηρητικής αναδιάρθρωσης στην εκπαίδευση. Κείμενα πληρέστερα, όσον αφορά τη θεωρητική τεκμηρίωση, ακουμπούν, αφυπνίζουν και ευαισθητοποιούν όλο και περισσότερους εκπαιδευτικούς (και όχι μόνο). Μετατρέπονται σε νησίδες αντίστασης σε μια πολιτική και συνδικαλιστική έρημο. Παράλληλα, διοργανώνονται ημερίδες και διημερίδες για όλα τα σημαντικά θέματα της εκπαίδευσης.

Ιδιαίτερα αξιόλογη είναι η έκδοση «Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση, ποιος, ποιόν και γιατί» το 1993 από τα «αντιτετράδια». Συμπληρώνεται η πλούσια αρθρογραφία των 24 πρώτων τευχών. Ήδη τα «αντιτετράδια» έχουν συγκροτηθεί σε «Εκπαιδευτικό Όμιλο» με σκοπό να φωτίσουν και τις αθέατες όψεις των εκπαιδευτικών θεσμών και τη «διαπλοκή» τους με τη σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία.

Αυτή την περίοδο δίνεται και η μάχη έναντι στην επιμόρφωση – συμμόρφωση. Ήδη με το Ν. 2009/92 θεσμοτίθηκαν τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (ΠΕΚ). Στη συνέχεια εκδίδονται Π.Δ. και Υπουργικές Αποφάσεις. Στην ειδική έκδοση των «α» με τίτλο «Επιμόρφωση ή Συμμόρφωση;» τονίζεται μεταξύ άλλων ότι: «το κράτος σε καμία περίπτωση δε θέλησε να «αφήσει» την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Πανεπιστήμια, τα οποία δεν «εγγυώνται» την ιδεολογική συμμόρφωση με κυρίαρχες αντιλήψεις. Οι όποιες πραγματικές ή υποτιθέμενες ελλείψεις στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών χρησιμοποιήθηκαν για να νομιμοποιηθεί ο κοινωνικός έλεγχος μέσα από τη διαδικασία της επιμόρφωσης σε φορείς άμεσα ελεγχόμενους από το κράτος».¹⁶

Ιδιαίτερη μνεία χρειάζεται να γίνει στη «μάχη των Μετεώρων». Αναφερόμαστε στο ΣΤ' εκπαιδευτικό συνέδριο της ΟΛΜΕ με θέμα «Το περιεχόμενο της Εκπαίδευσης στις νέες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες» που έγινε στα Τρίκαλα τις πρώτες μέρες του Απρίλη. Αξιομνημόνευτο ένα

20 χρόνια
αντιτετράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιτετράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιτετράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιτετράδια της
εκπαίδευσης

20 χρόνια
αντιτεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιτεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιτεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιτεράδια της
εκπαίδευσης

επεισόδιο, όπως καταγράφηκε: «Στην κατάμεστη λοιπόν αίθουσα των Τρικάλων έγινε το "big-bang" όταν ο Β. Ζώτος (ψηφοδέλτιο ΣΥΝ στο Αιγάλεω) σεμνά, όπως δηλώνει εξαρχής, ζητάει ν' αναθεωρηθεί η στάση μας απέναντι στην αξιολόγηση, αφού τα αξιολογικά μοντέλα σ' Ανατολή και Δύση είναι κυρίαρχα. (Στην αίθουσα έγινε το «έλα να δεις»). Ύστερα από την παρέμβαση των «αντιτετραδίων» με τη συνεπικουρία μιας σειράς συνέδρων –ακόμα και από το ΠΑΣΟΚ– η εισήγηση αποσύρθηκε, αφού ο Β. Ζώτος "πήρε προσωπικά την ευθύνη". Το χώρισμα που άνοιξε ο σειμός, όμως, αποδεικνύει πως πήραμε μια ακόμα μικρή παράταση, αφού οι Μήδοι βρίσκονται εντός των τειχών. Εκτός και αν...»¹⁷

«Αποκέντρωση» ή Απονέκρωση;

Αυτός είναι ο τίτλος του αφιερώματος των «α» (Καλοκαίρι 1995). Τα «αντιτετράδια» ανοίγουν το μεγάλο θέμα της κατ' ευφημισμόν αποκέντρωσης, που για μια δεκαετία και πλέον «μπαίνει στο αρχείο» και αρχίζει να μας απασχολεί πιο έντονα εν έτει 2008.

Σύμφωνα με τις δηλώσεις του υπουργού παιδείας, Γ. Παπανδρέου, «η αποκέντρωση θα αποτελέσει για το χώρο της παιδείας τη μεγάλη μεταρρύθμιση των τελευταίων δεκαετιών. Είναι ίσως, μια τελευταία ευκαιρία (η αποκέντρωση) να δώσει στο εκπαιδευτικό σύστημα το σύγχρονο προσανατολισμό, την ευελιξία»¹⁸.

Η κριτική εστιάστηκε στο ότι στόχος της αποκέντρωσης που προτεινόταν ήταν η εξεύρεση πόρων για την εκπαίδευση έχω από τον προϋπολογισμό του κράτους. Τι σημαίνει όμως πρακτικά αυτό; Με δεδομένο το ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό του κρατικού προϋπολογισμού για την εκπαίδευση, πώς θα καταφέρουν οι δήμοι ή οι νομαρχίες να ανταποκριθούν στις χρηματοδοτικές ανάγκες;

Είναι σαφές ότι οι δήμοι θα αναζητήσουν πόρους από ιδιωτικές επιχειρήσεις-χορηγούς, από νέους δημοτικούς φόρους και από εισφορές γονέων, καθώς η τοπική αυτοδιοίκηση έχει τη δυνατότητα να καθορίσει ανταποδοτικά τέλη για τη λειτουργία των σχολείων της περιοχής της. Αυτή, βεβαίως, είναι μια μέθοδος μετακύλισης του κόστους λειτουργίας του σχολείου για μια ακόμη φορά στον οικογενειακό προϋπολογισμό ο οποίος ήδη στενάζει.

Η Τελευταία τετραετία του 20ού αιώνα Η διμήνη απεργία των καθηγητών (Ιανουάριος - Μάρτιος 1997)

Από τις πρώτες μέρες της σχολικής χρονιάς 1996-97 υπήρχαν σημάδια που έδειχναν ότι η κατάσταση στην εκπαίδευση θα είναι εκρηκτική. Οι σοβαρές ελλείψεις σε εκπαιδευτικό προσωπικό, η δραματική κατάσταση των σχολείων, που στην πλειοψηφία τους λειτουργούσαν σε διπλή ή και τριπλή βάρδια, σε συνδυασμό με την οικονομική υποβάθμιση των καθηγητών δημιουργούσαν ένα εκρηκτικό μίγμα. Το Σεπτέμβριο του 1996 το ΠΑΣΟΚ κερδίζει πάλι τις εκλογές και υπουργός Παιδείας γίνεται ο Γερ. Αραένης.

Το «ενιαίο» μισθολόγιο που ανακοινώνει η κυβέρνηση «εξαιρώντας τους υπαλλήλους του Υπουργείου Οικονομικών είναι η σταγόνα που ξεκειλίζει το ποτήρι της οργής και της αγανάκτησης, αφού προβλέπει ονομαστικές μειώσεις των αποδοχών» (ανακοίνωση ΟΛΜΕ, 14/1/1997).

Την 20η Ιανουαρίου 1997 οι καθηγητές αρχίζουν μια από τις μεγαλύτερες σε έκταση και ένταση απεργίες, που διαρκεί μέχρι την 14η Μαρτίου. Σε ανοιχτή επιστολή της ΟΛΜΕ στις 19/2/1997, η οποία φαίνεται να εκφράζει την ουσία της κινητοποίησης των εκπαιδευτικών, επισημαίνεται ανάμεσα σε άλλα ότι «ο απεργιακός

αγώνας δεν έχει στενόθωρα κίνητρα και ταπεινά ελατήρια. Είναι ένας αγώνας στον οποίο μας ώθησε μια πολιτική συνεχούς υποβάθμισης και απαξίωσης της ελληνικής δημόσιας και δωρέαν εκπαίδευσης και των λειτουργών της (...) Η έννοια της δημόσιας και δωρεάν εκπαίδευσης μέρα τη μέρα κάνει κάτι από το συστατικό της περιεχόμενο, καθώς η ελληνική οικογένεια υφίσταται συνεχή οικονομική αφαίμαξη από την παρασχολική δραστηρότητα» (ΟΛΜΕ, 19/2/1997).

Σ' ευρωπαϊκή κλίμακα ξεδιπλώνονται τα κεφάλαια της «Λευκής» και «Πράσινης» Βίβλου, για μια εκπαίδευση η οποία θα κάνει όλο και περισσότερο τη «σχετική αυτονομία» της και θα προσαρμόζεται στις άμεσες ανάγκες της καπιταλιστικής κερδοφορίας. Η επιβολή διδάκτρων στα AEI-TEI, οι πρακτικές της ιδιωτικοίσης μεγάλων «φιλέτων» της εκπαίδευσης (όπως τα IEK-KEK), το Εθνικό και Διεθνές απολυτήριο, ο κατακερματισμός της γνώσης και η εκπαίδευση πολλών ταχυτήτων στη βάση τής «ανταποδοτικότητας», πάνω απ' όλα όμως η ένταση των ταξικών φραγμών, έτοι ώστε να περιθωριοποιηθεί μορφωτικά –σε μια περίοδο έκρηξης των γνώσεων– ένα μεγάλο τμήμα των λαϊκών στρωμάτων, είναι τα σημεία μιας αντιδραστικής μεταρρύθμισης που έγινε ήδη πράξη στους εκπαιδευτικούς¹⁹.

Το υπουργείο Παιδείας, από την αρχική σιωπή ή την επίδειξη υποκριτικής συμπάθειας, πέρασε στη χρησιμοποίηση του «κοινωνικού αυτοματισμού», επιδιώκοντας να στρέψει γονείς και μαθητές ενάντια στην απεργία. Και όταν δεν το κατόρθωσε δρήκε κάποια στελέχη της κεντρικής του διοίκησης για να αξιοποιήσει το τελευταίο του χαρτί, αυτό της ποινικοποίησης. Ταυτόχρονα, επεδίωξε να συκοφαντήσει τους απεργούς καθηγητές, με τα γνωστά οικονιμίστικα κόλπα των κρατήσεων και των αυξήσεων, ενώ φρόντισε να βγάλει νωρίς από το παιχνίδι τους συνδικαλιστές της ΠΑΣΚΕ στη ΔΟΕ, σπάζοντας έτσι το πανεκπαιδευτικό μέτωπο, μιλώντας για ένα «συνδικαλιστικό μάτσο» των Αθηνών ή για «χαρτοπαιίκτες».

Ταυτόχρονα, οι μεγάλες ομοσπονδίες, η ΓΣΕΕ και η ΑΔΕΔΥ, αλλά και τα σωματεία τα οποία τάχα βρίσκονταν σε ταξική κατεύθυνση (Μέταλλο, Λογιστές, Οικοδόμοι, Ιματισμός) και πάρα τις εξ αντιθέτου διαβεβαιώσεις του ΚΚΕ, φρόντισαν να κάνουν αι-

σθητή την απουσία τους σ' όλη τη διάρκεια της απεργίας. Πέρα από τα «στρογγυλεμένα» ψηφίσματα, ούτε οικονομική ενίσχυση, ούτε βέβαια απεργίες ή στάσεις αλληλεγγύης προώθησαν, ούτε καν μαζική συμμετοχή στα συλλαλητήρια (εξαίρεση η ΟΙΕΛΕ και ο Σύλλογος Εργαζομένων στην Εμπορική Τράπεζα που κατέθεσαν ένα σημαντικό ποσό στο απεργιακό μας ταμείο).

Η συνδικαλιστική γραφειοκρατία αντιμετώπισε με φόβο το απεργιακό ζέσπασμα, στο βαθμό που αυτό έθετε νέους όρους για το εργατικό κίνημα. Αγώνας με ένταση, σύγκρουση με το σκληρό πυρήνα της εκσυγχρονιστικής καπιταλιστικής λογικής, πέρασμα της απεργίας στη βάση με απεργιακές επιτροπές και περιφρουρήσεις, κόντρα με το λεγόμενο νέο μισθολόγιο της κυβέρνησης το οποίο αποδέκεται η ΑΔΕΔΥ κ.λπ.

Με πολλά και σοβαρά λάθη και αδυναμίες, με μια ηγεσία εξαρχής αδύναμη να οδηγήσει σε νικηφόρους αγώνες, με πανταχόθεν χτυπήματα πάνω και κάτω από τη μέση, η απεργία γνώρισε πολλές «ήττες». Ωστόσο σημείωσε και πολλές νίκες. Άφησε υποθήκες για το μέλλον. Καταγράφεται ως μια από τις σημαντικές σελίδες στην ιστορία των εκπαιδευτικών αγώνων. Οι καθηγητές δε γύρισαν με κατεβασμένα κεφάλια, παρά την έντονη πίκρα, το θυμό, την οργή και την αγανάκτηση που νιώθουν. Συνεχίζουν ν' αντιστέκονται.

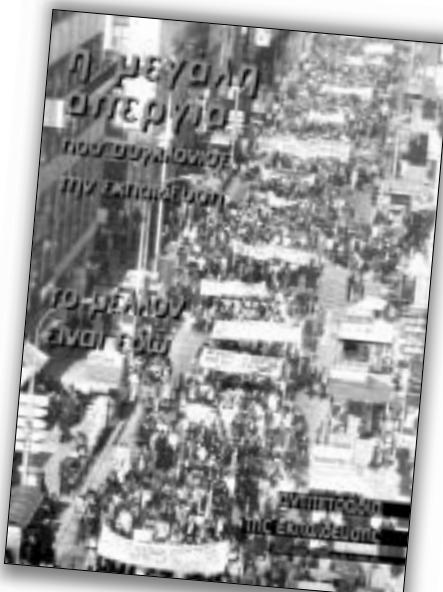
Παράλληλα ξεδιπλώνεται και η απεργία των δασκάλων ενάντια στη λογική της ηγεσίας της ΔΟΕ όπου κυριαρχεί η ΠΑΣΚ. Στα «αντιτετράδια» καταγράφονται σημαντικές εκτιμήσεις:

«Μετά από 13 μέρες αγώνα, μετά από 13 μέρες που αναστάτωσαν τους «φιλήσυκους πολίτες» και ταρακούνησαν συνειδήσεις, η ηγεσία της ΔΟΕ με τους παρατρεχόμενους και τους μηχανισμούς της κατάφερε να κλείσει την απεργία. Την ίδια ώρα που οι συνάδελφοι καθηγητές ήταν στο δρόμο και έγραφαν λαμπρές σελίδες στην ιστορία του σ.κ., μαχόμενοι εναντίον της αδιαλλαξίας, της διαστρέβλωσης και της παραπληροφόρησης της κυβέρνησης, οι «συνδικαλ-ληστές» της ΔΟΕ ξεπούλησαν το μαζικότερο και μαχητικότερο αγώνα των τελευταίων χρόνων (...)

Οι ευθύνες τους είναι τεράστιες και η σάση τους παράδειγμα προς αποφυγή για τους συνδικαλιστές του μέλλοντος. **13 μέρες απεργία και δεν κατάφεραν να τυπώσουν μια αφίσα για τον αγώνα, ένα**

ενημερωτικό δελτίο, μια επιστολή προς τους γονείς, ένα έκτακτο Διδασκαλικό Βήμα, κάτι τέλος πάντων που να θυμίζει ότι έχουμε απεργία»²⁰.

Αξίζει να τονιστεί ότι στη διάρκεια της απεργίας των εκπαιδευτικών Α' θμιας και Β' θμιας εκπαίδευσης εκδίδονται ως εφημερίδα τα «τετράδια της απεργίας». Τα τέσσερα φύλλα που εκδόθηκαν αποτέλεσαν θήμα έκφρασης και στήριξης των μαχόμενων εκπαιδευτικών.

Οι νόμοι 2525/97 και 2640/98

Δύο είναι οι βασικοί νόμοι οι οποίοι ψηφίστηκαν την περίοδο αυτή. Πρόκειται για το νόμο 2525/97 («Ενιαίο λύκειο, πρόσθιαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις») και το νόμο 2640/98 («Δευτεροβάθμια Τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις»).

Με το νόμο 2525/97 καθιερώθηκε ο θεσμός του Ενιαίου Λυκείου και οριοθετήθηκε το γενικό πλαίσιο του τρόπου πρόσθιασης των κατόχων απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Παράλληλα θεσμοθετήθηκε το πλαίσιο διορισμού των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (κατάργηση της επετηρίδας και θεσμοθέτηση εξετάσεων μέσω του ΑΣΕΠ), η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο και Δημοτικό Σχο-

20 χρόνια
αντιεπαράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιεπαράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιεπαράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιεπαράδια της
εκπαίδευσης

λείο, τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, τα Περιφερειακά Κέντρα Στήριξης Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, θέματα Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, τα Προγράμματα Σπουδών Επιλογής (ΠΣΕ) και η Ενισχυτική Διδασκαλία.

Με το νόμο 2640/98 συγκροτήθηκε ένα σύστημα τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης με την κατάργηση όλων των προηγούμενων μορφών Δευτεροβάθμιας Τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης (ΤΕΛ-ΤΕΣ) και τη δημιουργία των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων (ΤΕΕ), τα οποία οργανώθηκαν σε δύο κύκλους (Α' κύκλος διάρκειας δύο ετών και Β' κύκλος διάρκειας ενός έτους).

Οι κινητοποιήσεις των εκπαιδευτικών στο διαγωνισμό του ΑΣΕΠ (Ιούνιος 1998)

Των σημαντικών κινητοποιήσεων του Ιουνίου του 1998 που είχαν στόχο τη ματαίωση του διαγωνισμού του ΑΣΕΠ για την πρόσληψη εκπαιδευτικών, προηγήθηκαν εικοσιτετράωρη απεργία της ΟΛΜΕ στις 25/2/98, πανελλαδικό συλλαλητήριο στις 6 και 7/3/98, πανεκπαιδευτική συγκέντρωση και πορεία 10.000 εκπαιδευτικών στην Αθήνα στις 7/5/98 και τριήμερη απεργία στις 11, 12 και 13/6/98. Το κεντρικό αίτημα είναι η διατήρηση της επετηρίδας ως τρόπου διορισμού των εκπαιδευτικών. Στις 10/6 πραγματοποιείται το μαζικότερο και μαχητικότερο συλλαλητήριο των τελευταίων χρόνων. Στη διάρκεια του διαγωνισμού του ΑΣΕΠ (11-15/6) 30 εξεταστικά κέντρα σε όλη την Ελλάδα πολιορκούνται από περίπου 15.000 αδιόριστους και μόνιμους εκπαιδευτικούς, αλλά και φοιτητές.

Το 50ο τεύχος των αντιεπαράδιων σηματοδοτεί την έναρξη της δεύτερης 10ετίας από την αρχή της έκδοσής τους. Είναι ένα τεύχος – ειδικό αφιέρωμα στο κίνημα ενάντια στο διαγωνισμό του ΑΣΕΠ. Στις εκτιμήσεις της Κεντρικής Συντονιστικής Επιτροπής αναφέρονται μεταξύ άλλων: «Απέναντι στη δίκαιη οργή και αγανάκτηση των διαδηλωτών η κυβέρνηση Σημίτη αντιπαράθεσε την αστυνομία, τους εισαγγελείς, τις δυνάμεις καταστολής, την ανοιχτή συκοφάντηση και τρομοκρατία, όλο το οπλοστάσιο που έφτανε από το Μαρκεζίνη και το «ή Σημίτης, ή χάος» έως την ένοχη σιωπή των «δια-

νοούμενων», τη στάση των πολιτικών κομμάτων και του υποταγμένου συνδικαλισμού, των απόντων ενάντια στη μεγάλη παρουσία. Ο στόχος τους, δηλαδή η αμάρωση των γεγονότων, ή ακόμα η προσπάθεια να εξαργυρωθεί το κίνημα στις δημοτικές εκλογές, θα πέσει στο κενό.

Κόντρα σ' όλη την ιερή συμμαχία των πολιτικών και των «προκρίτων του συνδικαλισμού», το κίνημα των έξι ημερών που συγκλόνισε την εκπαίδευση κατόρθωσε να ραγίσει τη βιτρίνα του εκσυγχρονισμού' η κυβέρνηση υπέστη σοβαρή πολιτική ήττα, ο διαγωνισμός – «άταφος νεκρός» απονομιμοποιήθηκε πολιτικά, ο νόμος 2525 κλονίστηκε σοβαρά από τη λαϊκή οργή»²¹.

Οι μαθητικές καταλήψεις 1998-99

Μια από τις μεγαλύτερες και πιο παρατελαμένες αναταράξεις στο χώρο της μέσης εκπαίδευσης σημειώθηκε με τις μαθητικές καταλήψεις που πραγματοποιήθηκαν από το Νοέμβριο του 1998 έως τις αρχές Φεβρουαρίου του 1999, με αίτημα την κατάργηση των ν. 2525/97 και 2640/98.

Το πρώτο δεκαήμερο του Δεκεμβρίου τα 2/3 των λυκείων και περίπου 200 γυμνάσια τελούσαν υπό κατάληψη, ενώ την ίδια ημέρα δεκάδες χιλιάδες μαθητές, φοιτητές, εκπαιδευτικοί συμμετείχαν σε μαχητικές διαδηλώσεις σε 46 ελληνικές πόλεις. Οι κινητοποιήσεις συνεχίστηκαν με την ίδια περίπου ένταση και έκταση και αμέσως με-

τά τις χριστουγεννιάτικες διακοπές, μέχρι τις πρώτες μέρες του Φεβρουαρίου του 1999.

Η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών είχε συνειδητοποιήσει ότι οι απανωτές εξεταστικές διαδικασίες σε 14 μαθήματα που προέβλεπε ο ν. 2525/97, πέρα από τις διακρίσεις περί βελτίωσης της παιδείας και ανεβάσματος του πήχη, είχαν ένα και μόνο στόχο: να μειώσουν το μαθητικό πληθυσμό στο λύκειο και να στρέψουν ένα σημαντικό τμήμα του μαθητικού πληθυσμού στα ΤΕΕ.

Ο 20ος αιώνας κλείνει, αλλά η αναδιάρθωση της εκπαίδευσης σύμφωνα με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης συναντά σθναρές αντιστάσεις.

Οι λέξεις-κλειδιά «ανταγωνιστικότητα», «κινητικότητα» και «απασχολησιμότητα» είναι η ουσία που αποκαλύπτει τους πραγματικούς στόχους των υπουργών Παιδείας των ευρωπαϊκών χωρών. Οι αλλαγές στα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να εναρμονιστούν με τις γενικότερες αντιδραστικές αναδιαρθρώσεις που προωθεί η ΕΕ, με τις αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις και τις ανάγκες του μεγάλου κεφαλαίου, ώστε να παράγεται μαζικά ένα υπέλικτο, ημιειδικευμένο εργατικό δυναμικό από τη μία και μια ελίτ επιστημόνων στην υπηρεσία της σύγχρονης καπιταλιστικής παραγωγής από την άλλη.

Στο σημείο αυτό χρειάζεται επίσης να επισημάνουμε ότι όλες οι παραπάνω κινήσεις και σχεδιασμοί είναι προσαρμοσμένοι στις υποδείξεις του Λευκού Βιβλίου για την απασχόληση, σύμφωνα με την οποία «η εκπαίδευση χρειάζεται να εκλογικευτεί, προβλέποντας λιγότερο μακροχρόνιες γενικές καταρτίσεις και ανταποκρινόμενη περισσότερο στις ανάγκες της αγοράς, προωθώντας την επαγγελματική κατάρτιση ως εναλλακτική της πανεπιστημιακής».

Και βέβαια από τα «αντιεπαράδια» δε λείπουν οι αναφορές και οι θεωρητικές αναλύσεις για τη «Νέα Τάξη πραγμάτων» και την ιμπεριαλιστική πολιτική των Αμερικανών και του NATO. Ειδικότερα το τεύχος 53 (Μάρτιος-Απρίλιος 99) είναι αφιερωμένο στον πόλεμο που εξαπέλυσαν Αμερικανοί και NATO με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενάντια στη Σερβία. Στο συγκεκριμένο τεύχος τονίζεται μεταξύ άλλων:

«Στις σημερινές κρίσιμες στιγμές θεωρούμε πως είναι απαραίτητη η συγκρότηση Αντιπολεμικής - Αντιπεριαλιστικής Κίνησης (ΑΑΚ) στη βάση αυτών των κα-

τευθύνσεων, που να έχει ένα μόνιμο και σταθερό προσανατολισμό στην ανάπτυξη του κινήματος, στην καταγγελία του ιμπεριαλισμού και της κυβερνητικής πολιτικής, καθώς και την προπαγάνδη και σφυρηλάτηση της φιλίας και αλληλεγγύης των βαλκανικών λαών ενάντια στους κοινούς εχθρούς. Κύριος στόχος της ΑΑΚ είναι η παρέμβαση στην ανάπτυξοσόμενη λαϊκή πάλη στη χώρα μας, η προσπάθεια για την προώθηση μια σωστής αντιπολεμικής – αντιμπεριαλιστικής γραμμής και κατεύθυνσης²².

Αξίζει να τονιστεί ότι στο 8ο συνέδριο της ΟΛΜΕ τον Ιουνίο του 1997 σημειώνονται σημαντικές ανακατατάξεις στο συσχετισμό δυνάμεων. Το κυρίαρχο μπλοκ ΠΑΣΚΕ-ΔΑΚΕ αποδυναμώνεται, αφού έχασαν από μια έδρα που τις κέρδισαν οι Παρεμβάσεις και η ΔΕΕ. Έδρα στο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ για πρώτη φορά είναι σημείο τομής αν συνδυαστεί με τη διεύρυνση του δικτύου επαφών, με την αναζωγόνηση των αγωνιστικών και αριστερών σχημάτων, με την εμβάθυνση της κριτικής σ' όλα τα ζητήματα της εκπαίδευσης. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο Λεκανοπέδιο της Αττικής οι «Παρεμβάσεις - Συσπειρώσεις» αναδεικνύονται δεύτερη δύναμη. Ο ίδιος συσχετισμός δυνάμεων παραμένει και στο 9ο συνέδριο της ΟΛΜΕ το 1999. Παράλληλα και οι «Παρεμβάσεις» στην Α' θμία εκπαίδευση αποτελούν ένα σημαντικό ριζοσπαστικό συνδικαλιστικό πόλο στο χώρο των δασκάλων.

Από το 2000 στο 2004

Στην αυλή του 21ου αιώνα το βάρος της εκπαιδευτικής αναδιάρθρωσης μετατοπίζεται προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σταθμός σ' αυτή την πορεία, μετά τη διακήρυξη της Μπολόνια (Ιούνιος 1999), είναι η Σύνοδος της Πράγας (18-19 Μαΐου 2001).

Κύριο σημείο τομής τόσο της «Διακήρυξης της Μπολόνια» όσο και της Συνόδου της Πράγας, είναι η άμεση και χωρίς παρεκκλίσεις προσαρμογή της Ανώτατης εκπαίδευσης στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, η οποία επιβάλλει τη γρήγορη και μαζική χορήγηση πρακτικών και άμεσα αναλώσιμων επαγγελματικών εφοδίων, με παράλληλη δραστική μείωση του κόστους των ευρωπαϊκών πανεπιστημιακών σπουδών, μέσω της υιοθέτησης των δύο κύκλων του συστήματος σπουδών, οι οποίοι διαχωρίζονται λειτουργικά και δομικά με την απόκτηση ενός πρώτου επαγγελματικού πτυχίου και ονομάζονται αντίστοιχα «προπτυχιακός» και «μεταπτυχιακός». Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση μετατοπίζεται στα προορισμένα για πολύ λιγότερους μεταπτυχιακά, με νέους φραγμούς και υψηλά δίδακτρα. Οι προπτυχιακές σπουδές υποθαμβίζονται σε μια πρακτική και ληξιπρόθεσμη επαγγελματική εκπαίδευση που ικανοποιεί τις άμεσες απαιτήσεις της «αγοράς».

- Το 2001 χαρακτηρίζεται από τις μεγαλύτερες διαδηλώσεις ενάντια στην αντισφαλιστική επίθεση της κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ με το νομοσχέδιο Γιαννίτση. Ο κόσμος της εργασίας πήρε μια ζωογόνα ανάσα! Ένας αέρας αυτοπεοίθησης διαπέρασε την κοινωνία μετά τις απεργίες στις 26/4 και 17/5 και έδωσε άλλο τόνο και νόημα στην ταξική πάλη.

- Απέτυχαν, ή τουλάχιστον ακυρώθηκαν συγκυριακά, οι μυθοπλασίες για το ανίκητο της κυβέρνησης και του σκληρού διακομματικού πυρήνα του εκσυγχρονισμού. Η θιτρίνα του ΠΑΣΟΚ, με τον αδιαφυσήτητο Σημίτη στο ρόλο τιμονιέρη, υπέστη σοβαρή ρωγμή. Είναι η πρώτη φορά που η κυβέρνηση αναγκάζεται σε συνολική τακτική υποχώρηση, αναζητώντας σωσίβιο στον κακόφημο κοινωνικό διάλογο.

- Η διεθνής κατάσταση χαρακτηρίζεται από την πυροδότηση του «πολέμου μακράς διάρκειας» από την πλευρά του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, που δημιουργεί μια νέα πραγματικότητα για ολό-

20 χρόνια
αντιεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιεράδια της
εκπαίδευσης
20 χρόνια
αντιεράδια της
εκπαίδευσης

20 χρόνια
ανιτεράδια της
εκπαίδευσης

κληρο τον κόσμο, οξύνει απότομα και ολόπλευρα τις παγκόσμιες αντιθέσεις και σηματοδοτεί την απαρχή μας περιόδου, όπου η επιθετικότητα των ΗΠΑ θα είναι ακαλίωτη και η πολιτική της κανονιοφόρου, των αωμάν στρατιωτικών επεμβάσεων και κατακτητικών πολέμων, ακόμη και των απειλών χρήσης πυρηνικών όπλων, θα κυριαρχήσει ενάντια σε κάθε χώρα και λαό που δεν υποτάσσεται στα συμφέροντα και τις επιδιώξεις των αμερικανών, θέτοντας σε άμεσο κίνδυνο την παγκόσμια ειρήνη.

Αφορμή γι' αυτή την εξέλιξη αποτέλεσε το χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου στη Ν. Υόρκη και την Ουάσινγκτον.

• Το 2002 επί υπουργίας Π. Ευθυμίου ψηφίζεται ο νόμος 2986/2002 «Οργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις». Κι αυτό γίνεται γιατί τα προεδρικά διατάγματα του ΥΠΕΠΘ Γερ. Αρσένη για την αξιολόγηση τέσσερα χρόνια περίμεναν ανενεργά. Το φάντασμα του επιθεωρητισμού επιστρέψει πάνω από τα σχολεία με τον "Τριπλό" νόμο 2986/2002 και το «καθηκοντολόγιο» (ΦΕΚ 1340-16.10.2002).

Η αγορά εργασίας και ο νεοφιλελευθερισμός θέλουν ένα ευέλικτο, φτηνό και πειθαρχημένο σχολείο, με υπερεξουσίες στη διοίκηση, με τον εκπαιδευτικό πενόμενο και υποταγμένο, με το μαθητή δέκτη κατακερματισμένων πληροφοριών. Το σχολείο, αντί για χώρος δημοκρατικού προσανατολισμού και «ανάσας» της εφιβείας, μεταβάλλεται άρδην σε αποκρουστικό και ψυχαναγκαστικό σωφρονιστήριο. Απειχθές σε όσους το ζουν και σ' όσους εργαζόμενους προσβλέπουν σε μια δημόσια και δωρεάν παιδεία.

- Το 2004 καρακτηρίζεται από τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με τη Σύνοδο της Κοπεγχάγης, Δεκέμβρης του 2002, από την 1η Μάη 2004 άλλες δέκα (10) χώρες προσχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15. Στη χώρας μας η νέα κυβέρνηση της ΝΔ είναι αποφασισμένη να θαθύνει τη νεοφιλελεύθερη πολιτική της προηγούμενης.

Από τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης και τις τοποθετήσεις της νέας γησιάς του ΥΠΕΠΘ κατά τις συναντήσεις με το ΔΣ της ΟΛΜΕ προκύπτει ότι βασικός άξονας των μεγάλων επιλογών της κυβέρ-

νησης είναι το τρίπτυχο: «Ευρωπαϊκή προ-
οπτική, αγορά εργασίας και αξιολόγηση».

Οι αποφάσεις των εκπαιδευτικών έρχονται ουσιαστικά σε απόλυτη αντίθεση με τους 3 αυτούς άξονες.

Η Ευρωπαϊκή προοπτική σημαίνει στην πραγματικότητα περιορισμό της δημόσιας δωρεάν παιδείας, μεγαλύτερη σύνδεση του περιεχομένου της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς, έμφαση στην κατάρτιση για την πλειονότητα των μαθητών αντί της μόρφωσης και αντιμετώπιση της εκπαίδευσης ως επένδυσης με μετρήσιμα αποτελέσματα ως προς τη συμβολή της στον ανταγωνισμό. **Η υποταγή του σχολείου στις ανάγκες της αγοράς διαστρεβλώνει το ζητούμενο, που είναι η μόρφωση για όλους, δηλαδή η εξασφάλιση υψηλού μορφωτικού επιπέδου για όλα τα παιδιά.**

«Στο θέμα της αξιολόγησης, οφείλει η ΟΛΜΕ να στηρίξει τη ρητή δέσμευση της Απόφασης των Προέδρων ότι θα οργα- νωθούν συλλογικές αντιστάσεις «για να εμποδιστεί η είσοδος των αξιολογητών». Η παιδαγωγική ελευθερία πλήττεται ευ- θέως με το πρόταγμα της αξιολόγησης ως βασικού άξονα της εκπαιδευτικής πο- λιτικής. Αυτό το σημείο θα είναι *casus belli* για όλο τον εκπαιδευτικό κόσμο. Αυ- τό πρέπει να είναι ένα από τα σημεία αιχ- μής των αιτημάτων του κλάδου. Ας ση- μειωθεί ότι η αξιολόγηση είναι το όχημα της συνολικής επίθεσης κατά των εργα- σιακών κεκτημένων των εκπαιδευτικών».

- Το 2004 είναι η χρονιά των Ολυμπιακών Αγώνων.

Ξεχωρίζει η ειδική έκδοση των «ΑΝΤΙΕΤΡΑΔÍΩΝ» με τίτλο «ΑΓΩΝΕΣ... ΝΑΙ, αλλά γιατί ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ; Ιστορία, θεωρία και πράξη των Ολυμπιακών Αγώνων».

Στα αξιοσημείωτα για την εκπαίδευση, η διοργάνωση του 7ου εκπαιδευτικού συνέδριου της ΟΛΜΕ με την καταλυτική παρουσία της Εκπαιδευτικής Αριστεράς. Στο KEMETE λειτούργησαν ομάδες εργασίας για τις υποενότητες του συνεδρίου:

1. Κοινωνικές ανισότητες-Ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης-Επιπτώσεις.
  2. Δομή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και η θέση της ΤΕΕ.
  3. Αυτονομία Λυκείου-Πρόσθιαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.
  4. Αρχική εκπαίδευση, επιμόρφωση και σύστημα πρόσληψης εκπαιδευτικών.
  5. Αξιολόγηση-παιδαγωγικός ρόλος εκπαιδευτικών

6. Οργάνωση και διοίκηση εκπαίδευσης-Επιλογή στελεχών.

Η Τελευταία περίοδος 2005-2008 Κινητοποιήσεις 2006-2007

Από το Μάιο του 2006 μέχρι και το Μάρτιο του 2007 η εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες της σημαδεύτηκε από κινητοποιήσεις. Στη διάρκεια του Μαΐου και του Ιουνίου του 2006 ξεσπάνε κινητοποιήσεις διαρκείας των φοιτηών, το Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 2006 αναταραχές συγκλονίζουν τα σχολεία της Α/θάμιας εκπαίδευσης με την απεργία της ΔΟΕ, ενώ από τον Ιανουάριο μέχρι το Μάρτιο του 2007 φοιτητές και σπουδαστές, πανεπιστημιακοί δάσκαλοι (απεργία διαρκείας της ΠΟΣΔΕΠ), καθηγητές και δάσκαλοι κινητοποιούνται ενάντια στην επικειρούμενη αναθεώρηση του Άρθρου 16 του Συντάγματος και στο ν. Πλαίσιο για τα πανεπιστήμια.

Η απεργία των δασκάλων
(Φθινόπωρο 2006)

Στις 18/10/2006 ξεκίνησε μια από τις μεγαλύτερες σε ένταση και σε έκταση απεργιακές κινητοποιήσεις των δασκάλων και των νηπιαγώγων. Στη διάρκεια των 6 εβδομάδων που κράτησαν οι κινητοποιήσεις πραγματοποιήθηκαν μερικά από τα μεγαλύτερα σε παλμό και δυναμικότητα συλλαλητήρια, με τη συμμετοχή και της ΟΛΜΕ, η οποία στο ίδιο διάστημα προκήρυξε 48ωρες απερονίες κάθε εβδομάδα.

Σε ανακοινώσεις της η ΔΟΕ τονίζει: «Ξεκινά τη Δευτέρα 18/9/2006 η πενθήμερη απεργιακή κινητοποίηση των 72.000 εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Μια κινητοποίηση που έχει ως στόχο να διεκδικήσει λύσεις στα οξυμένα προβλήματα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών» (ΔΟΕ, 15/9/2006). «Ο αγώνας αυτός, αναδεικνύει στην πρώτη γραμμή το ζήτημα της στήριξης της Δημόσιας, Δωρεάν Εκπαίδευσης, το ζήτημα της κρατικής, ως μοναδικής επιχορήγησης για την Παιδεία. Απέναντι σ' αυτό το αίτημα που αγκαλιάστηκε και αγκαλιάζεται από χιλιάδες γονείς, από τους εργαζόμενους, από τους μαθητές και τους φοιτητές, η κυβέρνηση αντιτάσσει τον οικονομικό στραγγαλισμό της Παιδείας και στο νέο προϋπολογισμό με το ακόμα πιο μειωμένο ποσοστό που προβλέπει» (ΔΟΕ, 27/10).

[Αφιέρωμα στην απεργία, "a", τεύχος 79]

Οι φοιτητικές κινητοποιήσεις 2006-2007

Από το Μάιο του 2006 μέχρι και το Μάρτιο του 2007 το πανεπιστήμιο βρίσκεται στη δίνη σφοδρών αντιπαραθέσεων, με κύρια αιτία την αντίθεση στη θέση της κυβέρνησης για αλλαγές στο δημόσιο και δωρεάν χαρακτήρα του, όπως εκφράστηκε τόσο με την επικειρούμενη αναθεώρηση του Άρθρου 16, όσο και με το νόμο «Μεταρρύθμιση του Θεσμικού Πλαισίου για τη δομή και λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων», το γνωστό ως ν. Πλαίσιο.

Η φοιτητική νεολαία διασάλευσε την «τάξη» και επανέψφερε στο προσκήνιο τη ζωντανή πολιτική και την αποτελεσματικότητά της.

Τα βασικά αιτήματα, που εστιάζονται σε θέματα όπως η ιδιωτικοποίηση του πανεπιστημίου, η κατάργηση των δωρεάν συγγραμμάτων, η εφαρμογή πλαισίου στα έτη φοίτησης και η απαγόρευση στις μεταφορές μαθημάτων, καθώς επίσης η αλλαγή του νόμου για το πανεπιστημιακό άσυλο, «έβαλαν φωτιές» και ανάγκασαν τον Ιούνιο του 2006 το ΥΠΕΠΘ να αναβάλει την Ψήφιση του ν. Πλαισίου.

Το πρώτο τρίμηνο του 2007, με την επιχειρούμενη αναθέωρηση του Άρθρου 16 και το v. Πλαίσιο που εισέρχεται στη Βουλή προς ψήφιση, σημειώνεται η δεύτερη φά-

στην οποία συμμετέχουν οι φοιτητικοί και σπουδαστικοί σύλλογοι όλης της χώρας, οι πανεπιστημιακοί καθηγητές (ΠΟΣΔΕΠ), αλλά και η ΟΛΜΕ και η ΔΟΕ (συγκρότηση πανεκπαιδευτικού μετώπου). Το αποτέλεσμα: Το άρθρο 16 δεν αναθεωρείται. [Αφιέρωμα των "a" για αναθεώρηση συντάγματος τεύχος 80 και για φοιτητικές κινητοποιήσεις τεύχη 78 και 81].

Κλείνοντας αυτό το αφιέρωμα (και διασκευάζονται ελαφρά για την περίπτωση) μας έρχονται στο νου οι στίχοι του ποιητή:

*Δεν είναι και λίγα τα είκοσι χρόνια
με τόσες ρήξεις, τόσες ανατροπές
τόσες μεταβαλλόμενες συνεχώς ελπίδες
μα πολύ λίγα για τη σκέψη μας
ν' αφομοιώσει αυτές τις αλλαγές
να συντονίσει μαζί τους τον ρυθμό της²³*

Σημειώσεις - Βιβλιογραφία

- Προλογικό σημείωμα, «Για την έκδοσή μας», αντιτετράδια της εκπαίδευσης, τεύχος 1, Μάρτης 1988.
  - Κώστας Βάροναλης, «Ο Οδηγητής», «Το φως που καίει», δημόσιο, εκδ. Κέρδος, Αθήνα 1977, σ. 96.
  - Τίτος Πατρίκιος, Έχουν την ώρα τους τα λόγια, Η νέα χάραξη, εκδ. Κέρδος, Αθήνα 2007, σ.33.
  - αντιτετράδια της εκπαίδευσης, τ. 1, Μάρτης 1988, ό.π.
  - αντιτετράδια της εκπαίδευσης, «Τα νέα μέτρα του ΥΠΕΠΘ και η απάντησή μας», ό.π.
  - ό.π.
  - Δημήτρης Δασκαλάκης, Γιατί χρειάζεται η αξιολόγηση, «Ριζοσπάστης», 25/2/1988.
  - αντιτετράδια της εκπαίδευσης, ό.π.
  - αντιτετράδια της εκπαίδευσης, «Και όμως... "Η Καρχηδόνα πρέπει να καταστραφεί"», τ. 11, καλοκαίρι 1990.
  - «Τετράδια της Απεργίας», Σημειώσεις για το μέλλον, έκτακτη έκδοση του περιοδικού «αντιτετράδια της εκπαίδευσης», Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1990.
  - «Τετράδια της Απεργίας», Αποτίμηση, Εκτιμήσεις, Συμπεράσματα της Απεργίας στις Εξετάσεις, ό.π.
  - αντιτετράδια της εκπαίδευσης, «Το χρονικό μιας μη "προαναγγελθείσης" εξέγερσης», τ. 13-14, Φεβρουάριος-Απρίλιος 1991.
  - Μηνιαίο Πληροφορικό Δελτίο της ΟΛΜΕ, τ. 640/1993.
  - Χρ. Κάτσικας-Κ. Θεριανός, Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης, εκδ. Σαββάλα, Αθήνα 2004.
  - ό.π.
  - «Επιμόρφωση ή Συμμόρφωση?», εκδ. «Εκπαιδευτικός Όμιλος - αντιτετράδια», χειμώνας 1993.
  - αντιτετράδια της εκπαίδευσης, δο εκπαιδευτικό Συνέδριο, τ. 23-24, Καλοκαίρι 1993.
  - Δελτίο τύπου Υπ. Εσωτερικών, 29/2/1995.
  - Χρ. Κάτσικας-Γ. Καθβαδίας-Κ. Θεριανός, Το «Εγχειρίδιο» του καλού εκπαιδευτικού. Παρατηρήσεις για τη στάση του εκπαιδευτικού στην τάξη», εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, Β' έκδοση, 2007.
  - Νίκου Χάνου, αντιτετράδια της εκπαίδευσης, «13 μέρες αγώνα...», ειδικό διπλό τεύχος 44-45, Ιαν.-Φεβρ. 1997.
  - Κεντρική Συντονιστική Επιτροπή, Εκτιμήσεις-Απολογισμός, αντιτετράδια της εκπαίδευσης, Ειδικό αιφιέρωμα, τ. 50, Απρ.-Ιούν. 1998.
  - Ν. Βοργιάς-Φ. Πανοπούλου, «Αντιπολεμική - Αντιμπεριαλιστική κίνηση. Ανάγκη των καιρών», αντιτετράδια της εκπαίδευσης, τ. 53, Μαρτ.-Απρ. 1999.
  - Τίτος Πατρίκιος, Επιτάφιος στο Παρίσι, το 1960, ό.π.

ιδιωτικοποίηση
εργασιακός
μεσαίωνας
ασφαλιστική
επίθεση

ιδιωτικοποίηση
εργασιακός
μεσαίωνας
ασφαλιστική
επίθεση

ιδιωτικοποίηση
εργασιακός
μεσαίωνας
ασφαλιστική
επίθεση

Αυτοκτονήστε ελεύθερα

γράφει η Νίνα Γεωργιάδη

Η πιο χρήσιμη εθελούσια έξοδος

Το ΣΑΛΟ του Παζολίνι είναι ίσως από τις λίγες ταινίες που δεν άντεξαν όλοι οι θεατές να παρακολουθήσουν μέχρι το τέλος. Επικριθήκε για κυνισμό και ωμότητα, προκάλεσε εκατοντάδες στομαχικούς σπασμούς και θολικά από κάποιους κατατάχτηκε στις διαστροφικές πορνοταινίες. Οι πρωταγωνιστές, αφοσιωμένοι σε μια δίωρη Βουλιμική σεξοσκατοφαγία, ήταν τέσσερις μεγαλοφασίστες που, –αφού έκλεψαν, βασάνισαν, βίασαν, δολοφόνησαν– στο τέλος θούλιαζαν και πνίγηκαν μέσα στον ίδιο τους το θούρκο.

Στο ΜΕΓΑΛΟ ΦΑΓΟΠΟΤΙ οι βαριεστημένοι από την ανούσια ζωή τους μεγαλοαστοί, αυτοκτονούν, μετά από σειρά λουκούλλειων χειμάτων και ατέλειωτων σεξουαλικών πράξεων. Και βέβαια και οι δύο ταινίες καμιά σχέση δεν έχουν με κούφιες ηθικολογίες και δρησκοκατηκίκες εμμονές. Είναι και οι δύο αποκαλυπτικές αλληγορίες μιας κοινωνίας που σαπίζει και αυτοκαταστρέφεται.

Σ κοπός αυτού του κειμένου δεν είναι να ανατρέξει στις κινηματογραφικές μνήμες του '70, ούτε να υποβάλει την ιδέα πως σ'αυτή τη φάση της εκτεταμένης σαπίλας ενός συστήματος που τρώει «τα παιδιά του», ο κόσμος θα ξεμπερδέψει με διαπομπευμένους αυτόχειρες, ούτε βέβαια επικειρεί να ανικνεύσει κάποιο νεότευκτο σαμουράϊκό κίνημα στα βιθρολύματα της εξουσίας.

Η «επιδημία» αυτοκτονιών που εξαπλώνεται ανάμεσα στους αποτυχημένους πολιτικούς, αποτυχημένους εραστές και νυν αποτυχημένους αυτόχειρες, αποκαλύπτει για μια ακόμη φορά ότι η τέχνη, αδύναμα τις περισσότερες φορές αποτυπώνει την πραγματικότητα. Ή, με άλλα λόγια, η πραγματικότητα τις περισσότερες φορές ξεπέντασε φαντασία και τον πιο ευφάνταστο συγγραφέα.

Ας αφήσουμε όμως στις τηλεοπτικές εκκενώσεις θόρων όλες τις γαργαλιστικές λεπτομέρειες, τις εικασίες και τις εισαγγελικού τύπου διδακτικές, που έτσι κι αλλιώς συνειδητά και μεθοδευμένα συσκοτίζουν την πολιτική ουσία. Ας αφήσουμε στην ψευτοπαλληκαρία της δήθεν αντιπολίτευσης τους λεονταρισμούς και τις θεαματικές υποκρισίες. Ας δούμε πόσο σάπιο είναι το βασίλειο της Δανιμαρκίας και πόσους λόγους θα είχε να αποχαιρετήσει εθελουσίως το μάταιο τούτο κόσμο, κάθε συνδαιτυμόνας στο μεγάλο φαγοπότι. **Ας είναι, ας πούμε, οι επισημάνσεις που ακολουθούν, το ημερολόγιο κάθε τέτοιου επίδοξου αυτόχειρα.**

Έκαψαν τον τόπο και την καρδιά μας

Το καλοκαίρι του 2007 έκανε στάχτη τη μισή Ελάδα. Η «γράνα» του Πολύδωρα επεχείρησε να εισάγει την ασύμμετρη απειλή και στη συνέχεια ενοχοποίησε το «στρατηγό ανέμο». Κανείς απόλους αυτούς τους ιδανικούς αυτόχειρες δεν είπε ότι:

- Το 1992, στα πλαίσια των θεατρικών παραστάσεων του κοινοβουλίου, κυβέρνηση και αξιωματική αντιπολίτευση αποδέκτηκαν και ψήφισαν το διακομματικό πόρισμα για την προστασία των δασών και του περιβάλλοντος.
- Το 1993, στα πλαίσια της γνωστής τους πρακτικής, πέταξαν το πόρισμα στα σκουπίδια.
- Το 1997 διέλυσαν τη δασοπυροσβεστική υπηρεσία, υπάγοντάς την στην αστική πυρόσβεση, με μηδενικό εμπλουτισμό σε προσωπικό και μέσα.
- Με τους νόμους 998/1979, 1734 του 1987 και τον 3208 του 2003, κατοχύρωσαν και νομικά τον αποχαρακτηρισμό των δασικών εκτάσεων και τη νομιμοποίηση όλων των αυθαιρέτων.

• Έτσι, στην εικοσαετία 1987-2007, οικοδομήθηκαν 2 εκατ. εξοχικές κατοικίες σε δασικές εκτάσεις, από τις οποίες δεν κατεδαφίστηκε ούτε μία.

• Τη διετία 2006 έως 07, στα πλαίσια της επιχειρούμενης ιδιωτικοποίησης της ζωτικής για τον τόπο ΔΕΗ, δεν υπήρξε καμία, μα καμία συντήρηση των γραμμών της δημόσιας επιχείρησης, γεγονός που ευθύνεται κατά το μεγαλύτερο μέρος για τις πυρκαγιές.

• Από το 2000 ως το 2007 η απορρόφηση ευρωπαϊκών κονδυλίων για τη δασοπροστασία, από τους καθ' ύλην ευρωπαϊστές ήταν ένα ολοστρόγγυλο μηδενικό.

• Την τελευταία δεκαετία έχουν αυξηθεί κατά 200% οι ανεξέλεγκτες χωματερές, σε γνώση και τις περισσότερες φορές με την ενθάρρυνση των συναρμόδιων υπουργείων.

• Το 2007 η κυβέρνηση της ΝΔ επανήλθε στην αναθεώρηση του άρθρου 24 του συντάγματος για τον πλήρη αποχαρακτηρισμό δασών και ακτών, επιχειρώντας να ολοκληρώσει το έργο των προκατόχων της, στο ίδη πολλαπλά και βάναυσα, παραβιασμένο άρθρο.

Έτσι έκαψαν τον τόπο, θυσίασαν δεκάδες ζωές, έκαναν στάχτη τον παραγωγικό ιστό στη μισή Ελλάδα και βέβαια στη συνέχεια μοίρασαν επιταγές και υποσχέσεις για να τους δοθεί η δυνατότητα να κάψουν και την άλλη μισή.

Ο επίλογος θα μπορούσε να ήταν ένα γενικευμένο χαρακίρι όλων των συναρμόδιων σε διαχρονικό επίπεδο. Δεν το έκαναν. Έξαλλου θα ήταν σκάρτο λίπασμα στην ήδη κακοπαθημένη γη.

Νέοι μιας χρήσης

Προσλαμβάνονται συνήθως για δύο μήνες, δεν υπογράφουν καμία σύμβαση ή υπογράφουν «κάτι» που δεν τους κατοχυρώνει σε τίποτα, δουλεύουν πολύ παραπάνω από αυτό που προβλέπει η «σύμβασή» τους, αλλά δεν δικαιούνται ούτε υπερωρίες, ούτε επιδόματα, ούτε αποζημίωση στη σχεδόν θέβαιη, μετά ένα διάστημα απόλυτης. Εργαζόμενοι που δεν τους επιτρέπεται το διάλειμμα και -κυρίως- ο συνδικαλισμός. Υπάλληλοι που «ενοικιάζονται» από εταιρία σε εταιρία και η απόλυσή τους ονομάζεται «διακοπή ενοικίασης». Μερική απασχόληση που γίνεται διαρκής, αικόνη και... κυριακάτικη. Γυναίκες που απολύνονται επειδή είναι σε προχωρημένη εγκυμοσύνη και μητέρες που δεν τους χορηγείται η γονική άδεια.

Ο εργασιακός Μεσαίωνας είναι εδώ και έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και μορφή... «ευέλικτης» επιδημίας. Το δείχνουν οι μαρτυρίες των απολυμένων ανά την Ελλάδα. Η απελπισία των εργαζομένων για τις συνθήκες εργασίας τους. Η αντιμετώπιση των εργαζομένων ως είδη αναλώσιμα προς άμεση αντικατάσταση μόλις χρειαστεί...

Αν μπει κανείς σε μια τράπεζα δεν θα τους αναγνωρίσει. Καλύπτουν ανάγκες της επιχείρησης, αναλαμβάνουν ολόκληρα projects όπως όλοι οι τραπεζούπαλληλοι και εξυπηρετούν το κοινό πολλές φορές και με περισσότερο ζήλο.

Οι «ενοικιαζόμενοι» εργαζόμενοι όμως δεν έχουν τα εργασιακά, ασφαλιστικά και συνδικαλιστικά δικαιώματα, που για τους υπόλοιπους μόνιμους συναδέλφους τους θεωρούνται αυτονότητα: δεν παίρνουν την ίδια αμοιβή με τους υπόλοιπους ενώ παρέχουν την ίδια εργασία, δεν ανήκουν στο σωματείο των εργαζομένων της κάθε τράπεζας, δεν ασφαλίζονται στο ίδιο ασφαλιστικό ταμείο με το μόνιμο προσωπικό και βρίσκονται διαρκώς κάτω από την απειλή μιας επικείμενης απόλυτης, αφού η απόλυτη ενός «δανειζόμενου» εργαζόμενου ονομάζεται διακοπή της «ενοικίασης» και ο άμεσος

εργοδότης (η τράπεζα) μπορεί να τον μεταφέρει στον έμμεσο εργοδότη (την εταιρία που τους επινοιάζει)» (Από το anergoi blogspot).

Και επιπλέον, «στην προσπάθεια της να υπερβεί τις διατάξεις του Ν. 2190/94, για τις προσλήψεις, η ΛΑΡΚΟ καθιέρωσε έναν εργασιακό μεσαίωνα και απασχολεί εργαζομένους με εργολαβικές συμβάσεις. Οι εργαζόμενοι αυτοί κατά παράβαση κάθε έννοιας δικαίου α) Θεωρούνται «εργολάβοι» την στιγμή που ούτε παραγωγικά μέσα (Μηχανήματα, εργαλεία κλπ.) διαθέτουν, ούτε επαγγελματική στέγη έχουν, ούτε στις υποτιθέμενες δραστηριότητές τους απασχολούν άλλους εργαζομένους, β) Είναι ασφαλισμένοι στο Τ.Ε.Β.Ε., γ) πληρώνονται με δελτίο παροχής υπηρεσιών. Επιπρόσθετα για τους εργαζόμενους αυτούς δεν ισχύουν τα εργατικά δικαιώματα, όπως των δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, του επιδόματος αδείας, της κανονικής αδείας, της ασφαλιστικής κάλυψης κατά τις ημέρες ασθένειας, την ασφάλιση στον ΟΕΑΔ για την κάλυψη της ανεργίας κ.λπ.»

Οι εκπαιδευτικοί, οι εργαζόμενοι σε φροντιστήρια κατέθεσαν το 2007 στην ΕΣΙΦΜΕΑ (την εργοδοτική ένωση των ιδιοκτητών φροντιστηρίων Αττικής) τα αιτήματά τους για μισθολογικές αυξήσεις και επέκταση των ημερών αργίας Χριστουγέννων και Πάσχα. Η απάντηση των εργοδοτών ήταν ένα σχέδιο συλλογικής σύμβασης που θεσμοθετεί τη σύγχρονη δουλοπαροκία. Αποφάσισαν:

- Μηδενική αύξηση (0%) των αποδοχών!
- Υποχρεωτική προσφορά απλήρωτης εργασίας ίσης με το ένα τρίτο του συνολικού χρόνου εργασίας (1 απλήρωτη ώρα στις 3).
- Υποχρεωτική απλήρωτη παρουσία του εργαζομένου σε εκδρομές, συνεστάσεις...
- Μη καταβολή αποδοχών σε περιπτώσεις μη λειτουργίας του φροντιστηρίου για λόγους ανωτέρας βίας (καιρικές συνθήκες).
- Έλεγχο από τον εργοδότη των πολιτικών, ιδεολογικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων του εργαζομένου και δυνατότητα απόλυτης, χωρίς αποζημίωση, με βάση το φρόνημα και μόνο του εργαζομένου.
- Απαγόρευση της εισόδου του συνδικάτου στους χώρους εργασίας.
- Αφαίρεση των αργιών από τις ημέρες άδειας.

Το αρμόδιο υπουργείο εργασίας και το συναρμόδιο παιδείας σφυρίζουν αδιάφορα.

Οι τρεις περιπτώσεις καταγράφονται ως παραδείγματα στη γενικευμένη εξόντωση των νέων εργαζόμενων. «Αυτό που οι επιχειρήσεις απαιτούν και η κυβέρνηση τούς παραχωρεί είναι να ρουφάνε όσο περισσότερο μη αμειβόμενο χρόνο εργασίας μπορούν. Είναι μια ιστορία τόσο παλιά όσο και ο καπιταλισμός, που σήμερα επαναλαμβάνεται φτιασιδωμένη με άλλες λέξεις: ανταγωνιστικά προϊόντα, ανάπτυξη, εργασιακή ευελιξία, νέα οικονομία...»

Και μόνο γι αυτό, είχαν κάθε λόγο αρμόδιοι και συναρμόδιοι να δοκιμάσουν μια ελεύθερη πτώση από τον 24ο όροφο του πύργου των Αθηνών. Δεν το έκαναν. Έξαλλου θα λέρωναν κι άλλο τα ήδη ζέχοντα πεζοδρόμια της αχανούπολης.

Σκοτώνουν τ' άλογα όταν γεράσουν

Η νεοσυντηρητική λαήλαπα σε παγκόσμιο επίπεδο με στόχο την άγρια εκμετάλλευση και την ακόρεστη αποκομιδή κερδών για το κεφάλαιο, που δε σκοντάφτει ούτε μπροστά στο δουλεμπόριο βρεφών, ούτε στην υποθήκευση της βιωσιμότητας του πλανήτη, έβαλε, από χρόνια τώρα, στο στόχαστρο την κοινωνική ασφάλιση, μια

ιδιωτικοποίηση
εργασιακός
μεσαίωνας
ασφαλιστική
επίθεση
ιδιωτικοποίηση
εργασιακός
μεσαίωνας
ασφαλιστική
επίθεση
ιδιωτικοποίηση
εργασιακός
μεσαίωνας
ασφαλιστική
επίθεση
ιδιωτικοποίηση
εργασιακός
μεσαίωνας
ασφαλιστική
επίθεση

υπόθεση που από τα τέλη του 19ου αιώνα κόστισε στους εργαζόμενους παρατεταμένους και σκληρούς αγώνες.

Η συντριβή της κοινωνικής ασφάλισης δεν είναι αθροιστικά μια επιπλέον επίθεση στον κόσμο της εργασίας, είναι η ανοικτή κήρυξη πολέμου, αφού οι συνέπειές της θα είναι αλλοιδωτά καταλυτικές σε όλα τα ζητήματα που αφορούν το χάρτη των εργασιακών δικαιωμάτων.

Όποιος εργαζόμενος σήμερα θεωρεί ότι το αντιασφαλιστικό νομοσχέδιο δεν τον αφορά –είτε γιατί κατοχυρώνει συνταξιοδοτικό δικαίωμα, είτε γιατί απέχει πολύ απ' αυτό και προσδοκά στο βάθος του χρόνου βελτιωτικές αλλαγές– πλανάται οικτρά, αφού οι συνέπειές του θα συμπαρασύρουν όλους στην ίδια εξαθλίωση.

- Οι καθηλωμένοι από τη διαρκή λιτότητα μισθοί πείνας συρρικνώνται κι άλλο, γιατί όσο και αν ψευδεπίγραφα δεν εξαγγέλλεται αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών, αυτή θα προκύψει αναγκαστικά με τη μετατροπή της επικουρικής σε «επαγγελματική ασφαλιση» που θα αποτελεί αντικείμενο συμφωνίας εργοδοτών και εργαζομένων».
- Η αύξηση παράλληλα των εισφορών για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη θα αιφαιμάξει κι άλλο το φτωχό οικογενειακό προϋπολογισμό, δίχως όμως αξιοπρεπείς παροχές, αφού η υγεία μετατρέπεται, μέσα από την κατεδάφιση του ΕΣΥ, σε είδος πολυτέλειας.
- Η εργοδοτική αλητεία στην εισφοροδιαφυγή και τις παράνομες διανειδοτήσεις, που καταλήστεψε τα αποθεματικά των Ταμείων στο όνομα του ανταγωνισμού, με μια συνολική πολιτική κομμένη και ραμμένη στο πατρόν της υπερκερδοφορίας του κεφαλαίου και με ένα νομοσχέδιο για το ασφαλιστικό που παραγράφει τις ληστείες και ισοπεδώνει τις συντάξεις, προοιωνίζεται ακόμη πιο άγρια και ασύδοτη.
- Η παράταση του συντάξιμου χρόνου θα διογκώσει κι άλλο την ήδη εκρηκτική ανεργία, αφού κάθε επιπλέον χρόνος δουλειάς για τα τιμημένα γηρατεία συνεπάγεται ένα επιπλέον χρόνο ανεργίας για τα περήφανα νιάτα.
- Καμιά ιδιωτική τουλάχιστον επιχείρηση δε θα δεχτεί –με την παράταση των ορίων ηλικίας –να μετατραπεί σε ΚΑΠΗ. Αυτό, σε συνδυασμό με το εργασιακό νομοσχέδιο και τα περί ευελιξίας και τις ισοπεδωτικές πιέσεις που ασκεί η στρατιά των ανέργων, θα πετάξει στο δρόμο χιλιάδες εργαζόμενους σε μια ηλικία ανεπαρκή για συνταξιοδότηση και απρόσφορη για νέα επαγγελματική εκκίνηση.
- Το αντιασφαλιστικό έκτρωμα μένει απαθέτης και αδιάφορο απέναντι στη μαύρη, κακοπληρωμένη και ανασφάλιστη δουλειά των οικονομικών μεταναστών, με αναπόφευκτη συνέπεια τη διόγκωσή της και ό,τι άλλο συνεπάγεται σε κοινωνικές περιθωριοποίησεις, ξενοφοβίες, ρατσισμούς. Αντί για τη νομιμοποίηση των μεταναστών και τη χρήσιμη εισροή των ασφαλιστικών εισφορών τους στα ταμεία, επιλέγεται ο εξοθελισμός τους στο εργασιακό περιθώριο, στη μάντρα των φτηνών ανταλλακτικών, απ' όπου μπορεί ο εργοδότης να προμηθεύεται ανασφαλές και ανασφάλιστο, χειραγωγήσιμο εργατικό υλικό.
- Νομοθετείται η κεφαλαιοποίηση μέρους της επικουρικής ασφαλειας. Ένα κομμάτι από τις φτωχές συντάξεις μπαίνει πια νόμιμα στις ληστρικές τεχνικές του χρηματιστηρίου. Ένα κομμάτι από τις συντάξεις πείνας δε θα μπαίνει ποτέ στην ταέπι των συνταξιούχων. Θα αποτελεί άυλο τίτλο, υποκείμενο στα καπρίτσια της κεφαλαιαγοράς.
- Η προοπτική των εξαθλιωμένων συντάξεων θα οδηγήσει σε ένα όργιο συμβολαίων με ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρίες, καταλήγο-

νταις με τη σειρά του σε νέα αφαίμαξη του οικογενειακού προϋπολογισμού.

- Η καθιέρωση της ιδιωτικής ασφάλισης κάτω από το άγχος των συντάξεων πείνας θα ισοπεδώσει μεσοπρόθεσμα κάθε απομειάρι της δημόσιας ασφάλισης, ενώ θα εγκλωβίσει τους εργαζόμενους σε αφερέγγυα μικρομάγαζα κερδοσκοπίας και τεχνητής χρεοκοπίας.
- Με τα ιδιωτικά ασφαλιστήρια και ιδιαίτερα τις ομαδικές ασφαλίσεις, που ήδη διευρύνονται αριθμητικά, και με την κατάλληλη προπαγάνδα εμπεδώνονται ως η τάχα άλλη λύση στο ζήτημα της περίθαλψης και της συνταξιοδότησης, καλλιεργείται αποτελεσματικά η αντίληψη της ταξικής συναίνεσης, αφού ο εργαζόμενος δένει την τύχη του με την τύχη και την κερδοφορία της ιδιωτικής ασφαλιστικής εταιρίας.

Και μόνο γι' αυτό είχαν κάθε λόγο οι λογής εμπινευστές να προθύνουν ανεμπόδιστοι σε μια εθελουσία έξodo, από τον ανασφάλιστο αυτό κόσμο. Δεν το έκαναν. Οφείλουν να πάνε ως το τέλος αυτή τη διατεταγμένη υπηρεσία.

Πάρε ό,τι θέλεις Παλιατζή

Ο θεός των ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων λατρεύεται, την τελευταία τουλάχιστον εικοσαετία, με τελετουργίες και θυσίες στο θωμό της δήθεν κάλυψης του δημόσιου χρέους. Το έγκλημα, που ακούει στο όνομα ξεπούλημα του δημόσιου πλούτου, βγάζει στο σφυρί ό,τι αποκτήθηκε με τις ατελεύτητες λιτότητες. Κοφοχρονίς εκποιούνται όσα δεν είχαν ακόμα εκποιηθεί. Επιχειρήσεις στον έλεγχο του ΟΑΕΔ, δημόσιου χαρακτήρα τράπεζες, τηλεπικοινωνίες, ενέργεια, μεταιφορές, αεροδρόμια, ΔΕΗ, λιμάνια (ΟΛΠ και ΟΛΘ), δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης (ΕΥΔΑΠ - ΕΥΑΘ), ΟΣΕ, άδειες καζίνων και ραδιοτηλεοπτικών σταθμών, δικαιώματα εκμετάλλευσης της Αττικής Οδού και υπηρεσίες στο αεροδρόμιο, κτίρια και εκτάσεις του Δημοσίου, πακέτα μετοχών του Δημοσίου σε τράπεζες, Ταχυδρομικό Ταμειυτήριο και ακόμη καταπατημένα κτήματα συνολικής έκτασης 2.800.000 στρεμμάτων και βέβαια η δημόσια εκπαίδευση.

Ανάμεσα στα «φιλέτα» που έβγαλε στο σφυρί η κυβέρνηση είναι ο Σταθμός Εξυπηρέτησης Πλοίων και Εμπορευματοκιβωτίων του Πειραιά, που είναι ο μεγαλύτερος στην Ανατολική Μεσόγειο, αφού διαθέτει δύο προβλήτες συνολικού μήκους 2.774 μέτρων.

Μέσα στο 2007 η Διυπουργική Επιτροπή Αποκρατικοποίησεων αποφάσισε και υλοποίησε την «αξιοποίηση» συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων της Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης, όπως η

Μαρίνα Φαλήρου, το Καζίνο της Κέρκυρας, το Γκολφ Αφάντου Ρόδου, καθώς και αρκετά ξενοδοχεία (Ξενία) σε τοποθεσίες τουριστικού ενδιαφέροντος.

Μια οικονομία καταχρεωμένη, με συμπιεσμένο τον παραγωγικό ιστό, με χαμηλό και συνεχώς συμπιεζόμενο το εργατικό κόστος έχει ανακαλύψει ως μόνη διαχειριστική δυνατότητα ένα τελειωτικό ξεπούλημα του δημόσιου πλούτου και μια ολομέτωπη επίθεση στο λαϊκό εισόδημα

Από το 1999, και μέσα σε κλίμα εθνικής υπερηφάνειας ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, το ξεπούλημα των παραλιών του Σαρωνικού, πλασαρίστηκε από το ΠΑΣΟΚ και τη ΝΔ, ως κάτι το αυτονόητο αλλά και αναγκαίο για τη διεξαγωγή των αγώνων.

Όταν ολοκληρώθηκε το εθνικό επίτευγμα του 2004, με δεκάδες νεκρούς μετανάστες στα θεμέλια των ολυμπιακών εγκαταστάσεων, με πολλές μουτζούρες στις οικοδομικές συμβάσεις που υπέγραψε η κυρία πρόεδρος, και με τη χρυσοπληρωμένη σκεπή Καλατράβα να μπάζει νερά και να γέρνει επικίνδυνα από την πρώτη μέρα, ξεκίνησε η εκποίηση των ολυμπιακών εγκαταστάσεων.

Γήπεδα, πισίνες, τεχνητές λίμνες, έξοπλισμός, όλα θγήκαν στο σφυρί.

Και η φόρα που πήρε το επιτελείο των εκποιήσεων ακούμπησε στη συνέχεια την άλλη Ολυμπιακή.

Υπενθυμίζεται ότι την τελευταία 10ετία εφαρμόστηκαν δύο προγράμματα «εξυγίανσης» της ΟΑ. Από τα προγράμματα αυτά, τηρήθηκε με ευλάβεια η οικονομική αιφαίμαξη, οι μαζικές απολύσεις και η κατάργηση δικαιωμάτων των εργαζομένων, χωρίς η κυβέρνηση να υλοποίησε καμία από τις δεσμεύσεις της – αύξηση μετοχικού κεφαλαίου, καταβολή οφειλών προς την εταιρία κ.λπ. Το 1999 διόρισαν Άγγλους «μάνατζερ», με την προοπτική να εξαγοράσει μέρος της εταιρίας η British Airways. Οι Άγγλοι διαπέραν ακόμα περισσότερο την ΟΑ και απομακρύνθηκαν, αφού θεβαίως πρώτα εισέπραξαν τις προβλεπόμενες, καθόλου ευκαταφρόνητες, αποζημιώσεις.

Και μετά ήρθε η σειρά του ΟΤΕ. Το 1993 η κυβέρνηση Μητσοτάκη αποφάσισε να πουλήσει το 49% του ΟΤΕ –που είχε κέρδη 300 δις δραχμές ετησίως– για 450 δις δραχμές. Τώρα ο Καραμανλής και ο Αλογοσκούφης παρέδωσαν ολοκληρωτικά τον ΟΤΕ στα αρπακτικά της αγοράς, τη στιγμή που υπολογισμοί ανεβάζουν την αξία του σε περισσότερα από 20 δις ευρώ.

Το 1992 ο Μητσοτάκης είχε αποκλείσει τον ΟΤΕ από την κινητή τηλεφωνία για να κάνει πλάτες στις ιδιωτικές εταιρείες της STET, τώρα WIND, και της Panafone. Τώρα, ο Καραμανλής έδωσε «πακέτο» τον ΟΤΕ, τις θυγατρικές του, την περιουσία του, στα αρπακτικά τύπου Vodafone.

Και μόνο γι αυτό είχαν χίλιους λόγους να μη θέλουν άλλο την επιζήμια ζωή τους. Δεν το έκαναν. Μένουν ακόμη κάτι λίγα ασημικά.

Η άνθηση του πολιτισμού

Στη συνεδρίαση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου 9 Οκτωβρη 2007, ο γενικός γραμματέας του Υπουργείου Πολιτισμού, Χρήστος Ζαχόπουλος, αποκάλεσε τους πολίτες που κινητοποιούνται για να μείνουν οι λόφοι Φιλοπάπου ανοιχτοί, «λούμπεν στοιχεία» που δεν σέβονται τίποτε, «άτομα του Νεάντερταλ» που δεν ξέρουν τι θα πει πολιτισμός και άλλα παρόμοια. Όλα αυτά για να δικαιολογήσει την απόφαση να πειριφραχτούν οι λόφοι και να κλείνουν το βράδυ.

Στα πρόσφατα έργα του κ. Ζαχόπουλου για την προστασία του πολιτισμού, συγκαταλέγεται και η ψήφος του –που χρειάστηκε να μετρήσει διπλή για να ξεπεραστεί ο σκόπελος της Ισοψηφίας– για να αποχαρακτηριστούν τα δύο κτίρια της Δ. Αρεοπαγίτου –και να μετατραπούν από προστατεύμενα μνημεία, σε πολυκατοικίες για τα μπάζα– για να γκρεμιστούν και να εξασφαλιστεί, έτσι, ότι οι τουρίστες που θα τρώνε στο ιδιωτικό εστιατόριο του νέου μουσείου Ακροπόλεως θα έχουν θέα στο θέατρο του Διονύσου

Στο μεταξύ, στις 13-6-2005 είχε γίνει μια λαμπρή τελετή για την παρουσίαση του βιβλίου του τέως Γ.Γ του πολιτισμού με τίτλο, «Ο αθλητισμός και ο πολιτισμός που εκπέμπει». Πολλοί οι ομιλητές–παρουσιαστές του πονίματος, πολλά και τα φληναφήματα. Ανάμεσά τους και αρκετά ακουούμενοι προφητικά: «Τα γήπεδα –κατά την εύστοχη έκφραση του ίδιου του συγγραφέα– συγκροτούν μια ζώνη μεταξύ του νόμου και της παρανομίας. Τα γήπεδα συνιστούν εφαρμοσμένο πεδίο του σύγχρονου καπιταλισμού. Στα γήπεδα κατασκευάζονται πρότυπα, αντανακλάται η μόδα και η κουλτούρα, παράγεται πολιτική και πολιτισμός.»

Ο Ζαχόπουλος, μετά τη διαχείριση δισεκατομμυρίων πίσω από

¶ **Και μόνο γι' αυτό είχαν χίλιους λόγους να μη**

θέλουν άλλο την επιζήμια ζωή τους. Δεν το έκαναν.

Μένουν ακόμη κάτι λίγα ασημικά. ■

πέπλα καπνού, μετά από το μαζικό αποχαρακτηρισμό αρχαιολογικών κώρων, μετά την εφαρμογή συνολικά στην πράξη του πολιτισμού των γηπέδων, έκανε την ελεύθερη πτώση από τον 4^ο όροφο. Δεν τα κατάφερε. Και να τα κατάφερνε, πάλι δε θα σήμαινε τίποτα, αφού ούτε και τη διαπόμπευσή του από τους πάλαι ποτέ «κολλητούς» του μιντιάδες θα γλύτωνε. Ο πολιτισμός της ανθρωποφαγίας, τον οποίο υπηρέτησε με συνέπεια, τελικά κατασπάραξε και τον ίδιο.

Η καταγραφή θα μπορούσε να μην έχει σταματημό. Μια ιστορία χωρίς τέλος. Έτσι κι αλλιώς καταγράφεται καθημερινά και γι' αυτό το κείμενο πειριορίζεται σε ενδεικτικά μόνο σημεία.

Τον επόλιγο δανειζόμαστε από το Βασιλή Μουλόπουλο:

«Ηταν αναμενόμενο. Εδώ και χρόνια παρακολουθούμε αδιάφοροι τη μετάλλαξη του κράτους σε κερδοσκοπική εταιρεία, την εξαγορά των θεμάτων από τα ιδιωτικά συμφέροντα με τη συνενοχή των κομμάτων και των πολιτικών εξουσίας.

Γ' αυτό είναι υποκριτικές οι κραυγές αποτροπισμού, η έκπληξη που εκφράζουν οι «φαμίλιες» που κυβερνούν την Ελλάδα. Δικό τους έργο είναι η μετατροπή της κώρας σε σκουπιδότοπο, δικά τους δημιουργήματα είναι τα άνθη του κακού που φύτρωσαν και θέριεψαν σ' αυτόν τον σκουπιδότοπο. Γ' αυτό η κυβέρνηση απλώς παρακολουθεί και η αντιπολίτευση απλώς διαπιστώνει τα όσα διαδραματίζονται τις νύχτες Αγίου Βαρθολομαίου που εκτυλίσσονται μπροστά στα μάτια τους. Γ' αυτό οι πολιτικοί αμήκανοι ψιθυρίζουν κοινοποίες περί κάθαρσης, αυτοκάθαρσης και αποπομπής των «ολίγων επίορκων και διεφθαρμένων». Φοβούνται ότι ο χορός των αποκαλύψεων θα τους ακουμπήσει.

Και υποψιάζομαι ότι οι ψυχραιμότεροι της «συμμορίας» –οι «κονσιλιέροι»– θα καταφέρουν να σκεπάσουν τον βόρρο και να σταματήσουν τη ροή των λυμάτων προτού πνίξουν όλες τις φαμίλιες της μαρίας».

ιδιωτικοποίηση
εργασιακός
μεσαίωνας
ασφαλιστική
επίθεση
ιδιωτικοποίηση
εργασιακός
μεσαίωνας
ασφαλιστική
επίθεση
ιδιωτικοποίηση
εργασιακός
μεσαίωνας
ασφαλιστική
επίθεση
ιδιωτικοποίηση
εργασιακός
μεσαίωνας
ασφαλιστική
επίθεση

αντιτετράδια
της
εκπαίδευσης

περιθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα
περιθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα
περιθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα
περιθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ

Μια λαμπρή μάχη δόθηκε, μια πρώτη νίκη κατακτήθηκε

**Επιμέλεια - κείμενα
Γιάννης Μακρίδης,
Γιώργος Σύφης,
Θανάσης Τσιριγώτης,
Αγγελική Φατουύρου**

Mε μια πρωτοφανή μαζικότητα εργαζόμενοι, νεολαίοι και συνταξιούχοι κατέκλυσαν τις κεντρικές πλατείες σε όλες σχεδόν τις πόλεις της χώρας δείχνοντας έμπρακτα την αντίθεσή τους στην κυβερνητική πολιτική.

Η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων συντάχθηκε με τη φωνή των συνδικάτων, απομονώνοντας επίσης και τις δυνάμεις εκείνες που επιχείρησαν και επιχειρούν να διασπούν κάθε φορά την ταξική ενότητα των εργαζομένων και να εξυπηρετούν τελικά την κυβερνητική πολιτική.

Η κινητοποίηση αυτή όπως ήταν φυσικό δημιούργησε σοβαρούς προβληματισμούς στο εσωτερικό της κυβερνησης της ΝΔ και οδήγησε στην αντικατάσταση του υπουργού απασχόλησης, Μαγγίνα, με τη Φάνη Πάλλη Πετραλιά, ένα νεοδημοκρατικό στέλεχος μεσαίου βεληνεκούς, που απ' όποιο υπουργείο πέρασε δεν κατάφερε να καταγράψει το ίκνος της.

Είναι φανερό ότι η απομάκρυνση Μαγγίνα αποτελεί ταυτόχρονα και ελιγμό αλλά και ήττα της κυβερνητικής πολιτικής. Επίσης, η τοποθέτηση της κ. Πετραλιά στη θέση της νέας υπουργού φανερώνει την άρνηση των πρωτοκλασάτων στελεχών της ΝΔ να κρα-

Με πολύ μεγάλη επιτυχία πραγματοποιήθηκε η απεργιακή κινητοποίηση στις 12 του Δεκέμβρη 2007. Εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενοι, βγήκαν στους δρόμους σε δεκάδες πόλεις της χώρας, διαδηλώνοντας την αντίθεσή τους στις νέες επιμέσεις της κυβέρνησης ενάντια στα ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα των εργαζομένων.

Τήσουν οι ίδιοι την «καυτή πατάτα» του ασφαλιστικού στα χέρια τους, την άρνηση να συνδεθεί το όνομά τους με μια ακόμα θαθία αντλιαϊκή πολιτική επιλογή, που θα καθόριζε ίσως και το πολιτικό τους μέλλον (είναι νωπά ακόμα τα τραύματα της Γιαννάκου, αλλά και πιο παλιά του Αρσένη και πολλών άλλων).

Πρέπει να χαιρετήσουμε σαν μια πρώτη επιτυχία την αλλαγή αυτή, σε καμιά όμως περίπτωση δεν πρέπει να υπάρξει εφησυχασμός. Η λογική της μιας ντουφεκιάς που θα φέρει και τη λύση του προβλήματος είναι το ίδιο επικίνδυνη με τις απόψεις εκείνων που υποβαθμίζουν πλήρως την προηγούμενη κινητοποίηση, σαν να μην έγινε απολύτως ή σχεδόν απολύτως τίποτε.

Το πιο σημαντικό γεγονός θα αποτελέσει

αναμφισθήτητα η επόμενη μέρα. Είναι νωπές οι μνήμες απ' την εποχή Γιαννίτση, όταν η τότε κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ αναγκάσθηκε να αποσύρει το σχετικό σχέδιο νόμου, αργότερα όμως ένα κομμάτι της πολιτικής Γιαννίτση πέρασε μέσα από το νόμο Ρέππα, τον οποίο η συνδικαλιστική γραφειοκρατία αρνήθηκε να πολεμήσει. Έτσι σήμερα βρισκόμαστε μπροστά στην έναρξη εφαρμογής του νόμου Ρέππα και οι πρώτοι συνταξιούχοι του 2008 θα αρχίσουν να αντιλαμβάνονται τις συνέπειές του.

Με το ξεκίνημα της νέας χρονιάς οι εργαζόμενοι βρίσκονται πάλι μπροστά στο δίλημμα: **υποχώρηση και υποταγή ή αγώνας για την ανατροπή αυτής της πολιτικής.**

Η κυβέρνηση της ΝΔ για να «θρει τοίχο» στα αντιασφαλιστικά μέτρα της θα πρέπει να νοιώσει για τα καλά πως η εργατική τάξη θα συνεχίσει το μαζικό αγώνα της. Ότι δεν αρκείται μόνο σε μια 24ωρη απεργία, ότι σε κάθε επόμενη κυβερνητική κίνηση για την προώθηση της λεγόμενης «μεταρρύθμισης» για το ασφαλιστικό θα παίρνει για απάντηση μια νέα απεργία, ένα νέο κατέβασμα των εργαζομένων σε διαδηλώσεις, μια κλιμακούμενη πανεργατική κινητοποίηση.

Καθήκον των συνεπών ταξικών συνδικαλιστικών δυνάμεων είναι να πάρουν τις ευθύνες του αγώνα αυτού, να ενημερώσουν με τον πιο πλατύ τρόπο τους εργαζόμενους, με επιτροπές στις γειτονίες και σε όλους τους χώρους δουλειάς, έτσι ώστε μέσα απ' την ενωτική αυτή πορεία να οδηγηθούμε στη νίκη του κινήματος.

Δεν χαρίστηκε από το αστικό κράτος και την εργοδοσία. Αποκτήθηκε με εργατικούς αγώνες δεκαετίων, οι οποίοι κατ' αρχήν οδήγησαν στη δημιουργία Ταμείων σε ορισμένους εργατικούς κλάδους και αργότερα –με την ανάπτυξη του εργατικού κινήματος, κάτω από συγκεκριμένους πολιτικούς συσχετισμούς δυνάμεων και σε ιστορικές συνθήκες όξυνσης των κοινωνικών εντάσεων– στη δημιουργία ενός συστήματος δημόσιας κοινωνικής ασφάλισης, με κεντρικό κορμό το ΙΚΑ.

Το δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα ποτέ δεν εξασφάλισε πραγματικά πλήρη, καθολική και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση. Εξακολουθεί και σήμερα να έχει ακάλυπτο ασφαλιστικά μεγάλο ποσοστό του εργατικού πληθυσμού.

Η ιστορία διαμόρφωσης του συστήματος εργατικής ασφάλισης έχει σαν αποτέλεσμα να υπάρχουν αρκετά ασφαλιστικά ταμεία. Σ' αυτά τα ταμεία ενσωματώνονται οι καταχτήσεις των αντίστοιχων εργατικών κλάδων, από τη διαχρονική πάλη που έχουν δώσει για τα συνταξιοδοτικά και τα άλλα ασφαλιστικά προβλήματά τους.

Τα ασφαλιστικά Ταμεία –καθώς συγκεντρώνουν σε ποσά διόλου ευκαταφρόνητα τις ασφαλιστικές αποταμιεύσεις των εργαζομένων και, ταυτόχρονα, είναι οι θεσμοί επιφορτισμένοι να ικανοποιήσουν τα ασφαλιστικά δικαιώματα των εργαζομένων– ποτέ δεν έπιαψαν να βρίσκονται στο στόχαστρο του κεφαλαίου και του αστικού κράτους. Τα ασφαλιστικά κονδύλια επανειλημμένα λεηλατήθηκαν από το αστικό κράτος και την εργοδοσία με διάφορους τρόπους, ενώ η υπονομευση των ασφαλιστικών δικαιωμάτων δεν σταματούσε και δεν ανακόπτονταν παρά μόνο όσο υπήρχε ένα ισχυρό διεκδικητικό εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα.

Με τη μεγάλη υποχώρηση του εργατοϋπαλληλικού κινήματος που σημειώνεται από την αρχή της δεκαετίας του 1990, ξεκινά ενάντια στο σύστημα της δημόσιας κοινωνικής ασφάλισης μια σαρωτική επιδρομή, σαν θασικό τμήμα μιας γενικότερης αντεργατικής πολιτικής που υλοποιούν οι κυβερνήσεις της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ, στα πλαίσια και των κατευθύνσεων της ΕΕ. Στόχος αυτής

Η μάχη για το ασφαλιστικό αποτελεί μια κρίσιμη αναμέτρηση. Κρίσιμη γιατί αφορά διμελιώδη δικαιώματα και κατακτήσεις.

Η δημόσια –καθολική και υποχρεωτική– κοινωνική ασφάλιση και πρόνοια συνοψίζει το κοινωνικό δικαίωμα των εργατών και υπαλλήλων να έχουν, οι ίδιοι και η οικογένειά τους, προστασία με κρατική εγχύηση σ' όλες τις περιπτώσεις, όπου συμβαίνει απώλεια ή μείωση της ικανότητάς τους για εργασία, λόγω γήρανσης, λόγω ατυχήματος, λόγω ασθένειας, λόγω αναπηρίας, λόγω δανάτου, λόγω οικογενειακών αναγκών, λόγω ανεργίας.

Αυτό το κοινωνικό δικαίωμα αποτυπώνεται στις συντάξεις, στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης, στην κάλυψη νοσοκομειακής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, στα προνοιακά επιδόματα.

Η μεγάλη μάχη για το ασφαλιστικό αφορά διμελιώδη δικαιώματα και εργατικές κατακτήσεις

της επιδρομής, που γίνεται όλο και πιο εμφανής με το πέρασμα των χρόνων, το ξήλωμα της δημόσιας ασφάλισης και η εκκαθάριση του εδάφους από τα κοινωνικά ασφαλιστικά δικαιώματα, για να καταληφθεί από την ιδιωτική ασφάλιση.

Στα 17 χρόνια που πέρασαν από τότε, οι κυβερνήσεις της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ διεξάγουν κατά κύματα επιθέσεις στα εργατικά ασφαλιστικά δικαιώματα επιβάλλοντας «μεγάλους» και «μικρούς» αντιασφαλιστικούς νόμους, που καθένας προσθέτει και καινούργια αντιασφαλιστικά μέτρα στους προηγούμενους.

Από το νόμο Σιούφα ως το νόμο Ρέππα, ένα σωρό περικοπές εργατικών ασφαλιστικών δικαιωμάτων έχουν θεσπισθεί, με βαριές επιπτώσεις στους εργαζόμενους και στους συνταξιούχους.

Ενδεικτικά θυμίζουμε ότι η κατώτερη σύνταξη του ΙΚΑ αποσυνδέθηκε από τα 20 μεροκάματα του ανειδίκευτου εργάτη, με αποτέλεσμα σήμερα η κατώτερη σύνταξη του ΙΚΑ να έχει πέσει κατακόρυφα, στα 15,5 περίπου μεροκάματα του ανειδίκευτου εργάτη. Η θεμελίωση δικαιωμάτος στην κατώτερη σύνταξη ανέβηκε από τα 4050 ένσημα στα 4500 ένσημα. Έπαυσαν να υπολογίζονται τα δώρα εορτών για τις συντάξεις του ΙΚΑ. Αυξήθηκαν τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης των γυναικών που προσλήφθηκαν μετά το 1993 στα 65 έτη. Άνοιξε ο δρόμος για την αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης ανεξαρτήτως ηλικίας από τα 35 στα 37 χρόνια. Μειώθηκαν και συνεχίζουν να μειώνονται οι συντάξεις των εργαζομένων στο Δημόσιο και στις πρώην ΔΕΚΟ και στις Τράπεζες, με την αλλαγή της βάσης και του ποσοστού υπολογισμού της σύνταξης. Αυξήθηκαν τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης των

εργαζομένων στο Δημόσιο, στις πρώην ΔΕΚΟ και στις Τράπεζες από 5-10 χρόνια. Επιβλήθηκαν και αυξήθηκαν οι ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων στο Δημόσιο. Επιβλήθηκε η συμμετοχή όλων των ασφαλισμένων στο 25% της τιμής των φαρμάκων. Περιορίστηκε η κρατική χρηματοδότηση του ΙΚΑ μόλις στο 1% του ΑΕΠ, και στην πράξη σε πολύ μικρότερο ποσοστό.

Στο πλούσιο αυτό αντιασφαλιστικό έργο των προηγούμενων χρόνων η κυβερνηση της ΝΔ θέλει, τώρα, να δώσει μια εξίσου

η επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα
η επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα

αντιτετράδια
η εκπαίδευση

σκληρή συνέχεια. Η λεγόμενη «μεταρρύθμισή» της για το ασφαλιστικό δεν θα είναι τίποτα άλλο παρά ένα ακόμα νομοσχέδιο ξεπαστρέματος εργατοϋπαλληλικών ασφαλιστικών δικαιωμάτων. Για το σκοπό αυτό έχει στήσει εδώ και καιρό μια μεγάλη αντιασφαλιστική προπαγανδιστική μηχανή, που λειτουργεί για την αποδυνάμωση των αντιδράσεων και την παραπλάνηση του κόσμου.

Η κυβερνητική προπαγανδιστική μηχανή έχει βάλει στη διαπασών την κινδυνολογία της «κατάρρευσης των ασφαλιστικών ταμείων» και προσπαθεί μέσω αυτής να παραλύσει ψυχολογικά τους εργαζόμενους, να παγώσει τη διαμαρτυρία τους και να καθηλώσει τη σκέψη τους, ώστε να δεχθούν τα αντιασφαλιστικά μέτρα ως αναγκαία ή τουλάχιστον ως «αναγκαίο κακό».

Η κυβερνητική κινδυνολογία που μιλά για «πρόβλημα βιωσιμότητας των ταμείων» στηρίζεται σε μια μεγάλη απάτη που αποσιωπά και διαστρεβλώνει το τι συμβαίνει με τα ταμεία. Η αντιασφαλιστική προπαγάνδα κρύβει το γεγονός ότι, τις τελευταίες 5 δεκαετίες, πάνω από 60δις κλάπηκαν από την ασφαλιστική περιουσία των εργαζομένων, όταν το κράτος δέσμευε με μηδαμινά επιτόκια τα αποθεματικά των ταμείων για να μπαλώνει τρύπες του κρατικού προϋπολογισμού και για να τα έχουν στη διάθεσή τους τζάμπα οι τράπεζες και οι μεγαλοεπιχειρηματίες ώστε να κάνουν κερδοσκοπικές μπίζνες. Κρύβει το γεγονός της «ραφιναρισμένης» κλοπής πολλών δις από τα αποθεματικά των ταμείων με την τοποθέτησή τους στο Χρηματιστήριο και στα δομημένα ομόλογα.

Κρύβει το γεγονός ότι το κράτος θα χρεωστάει στο ΙΚΑ το 2008 πάνω από 12 δις. Κρύβει το γεγονός της συστηματικής τεράστιας εισφοροδιαφυγής των εργοδοτών, που ξεπερνά το 20% των εσόδων του ΙΚΑ το χρόνο. Κρύβει το γεγονός ότι με το 25% του εργατικού δυναμικού να μένει αναφάλιστο από τους εργοδότες, με το να υπάρχουν εκατοντάδες χιλιάδες άνεργοι και μισοάνεργοι, με το να συρρικνώνονται οι μισθοί και τα μεροκάματα, τα ασφαλιστικά ταμεία κάνουν τεράστιους πόρους.

Κρύβοντας όλα αυτά, η κυβερνητική προπαγάνδα προσπαθεί θραύστατα να απαλλάξει το κράτος και την εργοδοσία από τις ευθύνες τους για τον τορπιλισμό της κοινωνικής ασφάλισης, να διαγράψει τα χρέη τους προς τα ασφαλιστικά ταμεία και να εξαναγκάσει τους εργαζόμενους να υποκύψουν σε ένα νέο ακρωτηριασμό των ασφαλιστικών δικαιωμάτων τους.

Η κυβερνητική κινδυνολογία πηγαίνει χέρι-χέρι με τη δηλητηριώδη υποδαύλιση αντιθέσεων ανάμεσα στους εργαζόμενους. Κατηγορίες εργαζομένων συκοφαντούνται σαν «προνομιούχες»,

οι εργαζόμενοι επιχειρείται να διαιρεθούν σε παλιούς και νέους, σε «ρετιρέ» και «υπόγεια», έτσι ώστε μέσα απ' αυτό τον τεμαχισμό να εμποδιστεί η ενοποίησή τους ενάντια στην κυβερνητική πολιτική.

Αν η αντιασφαλιστική προπαγάνδα είναι ο ένας άξονας πάνω στον οποίο στηρίζεται το πέρασμα της «μεταρρύθμισης» για το ασφαλιστικό, ο άλλος είναι το δόλωμα του «κοινωνικού διαλόγου» που ρίχτηκε ξανά για να ταιμπήσουν τα συνδικάτα. Στο αγκίστρωμα σ' αυτήν την απάτη που λέγεται «κοινωνικός διάλογος» στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό η επιβολή των αντιασφαλιστικών νόμων της προηγούμενης δεκαπενταετίας.

Η κυβέρνηση Καραμανλή –γνωρίζοντας ότι στις ηγεσίες των ανώτερων συνδικαλιστικών οργάνων υπάρχουν εκείνες οι συνδικαλιστικές δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ, της ΝΔ αλλά και του ΣΥΝ, που έχουν φανεί μέχρι σήμερα πρόθυμες να παγιδεύσουν και να αδρανοποιήσουν το εργατικό κίνημα μέσα στα κανάλια του «κοινωνικού διαλόγου», – δεν έκασε την ευκαιρία να τον χρησιμοποιήσει. Η πρόσκλησή της προς τη ΓΣΕΕ και την ΑΔΕΔΥ να πάνε να συζητήσουν μέτρα περικοπής ασφαλιστικών δικαιωμάτων υπολόγι-

η επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα
η επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα
η επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα

ζε στο ότι είτε θα μπορούσε να αποσπάσει τη μερική συναίνεσή τους σ' αυτά ή έστω ότι μέσα από τη συμμετοχή των συνδικάτων σε ένα τέτοιο «διάλογο» η προώθηση των αντιασφαλιστικών μέτρων θα αποκτούσε άλλοθι δημοκρατικότητας.

Στο βαθμό, ωστόσο, που οι συνδικαλιστικές ηγεσίες –κάτω από την ισχυρή εργατική πίεση– δεν προσήλθαν σ' αυτόν μέχρι στιγμής, η κυβέρνηση Καραμανλή θαδίζει ξεγυμνωμένη στο δρόμο της αυταρχικής επιβολής των αντιασφαλιστικών μέτρων.

Ποια είναι τα μέτρα που θέλει να επιβάλει;

- Είναι οι «**ενοποιήσεις** των ασφαλιστικών ταμείων, που θα προωθήσουν την «εξίσωση των όρων ασφάλισης» όλων των εργαζομένων στο χαμηλότερο επίπεδο. Με τις «ενοποιήσεις» η κυβέρνηση επιδιώκει: Πρώτον, να αυξήσει τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης και να μειώσει τις συντάξεις εκατοντάδων χιλιάδων εργαζομένων. Δεύτερον, να μειώσει τις εργοδοτικές ασφαλιστικές εισφορές. Τρίτον, να υφαρπάξει αποθεματικά πλεονάσματα ορισμένων ταμείων για να καλύψει ελλείμματα του κρατικού προϋπολογισμού και άλλων ταμείων.

- Είναι η **μείωση των κύριων και επικουρικών συντάξεων**, με αλλαγή του τρόπου υπολογισμού τους. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που δημοσιεύονται για το κυβερνητικό σχέδιο, για τους προ του 1993 προσληφθέντες οι μειώσεις στην κύρια σύνταξη θα είναι από 12-18%, για τις επικουρικές συντάξεις 20-50%, για τους μετά το 1993 προσληφθέντες 5-6%.

- Είναι η **αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης**, με την κατάργηση των λεγόμενων «πρόωρων» συνταξιοδοτήσεων, την εξίσωση των ορίων συνταξιοδότησης των γυναικών με εκείνα

των ανδρών, την επέκταση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης στα 68 χρόνια και του χρόνου συνταξιοδότησης χωρίς όριο ηλικίας στα 39-40 χρόνια.

- Είναι η **αναθεώρηση της λίστας των βαρέων και ανθυγεινών επαγγελμάτων (BAE)**, που θα πετάξει περίπου τους μισούς από τους 700.000 εργαζόμενους που είναι ενταγμένοι σήμερα στα βαρέα ανθυγεινά επαγγέλματα έξω από τον κατάλογο των BAE, αυξάνοντας κατά 5-7 τουλάχιστον έτη το όριο ηλικίας συνταξιοδότησής τους, αφαιρώντας επιδόματα και μειώνοντας τις συντάξεις τους.

- Είναι η **περικοπή των αναπηρικών συντάξεων**, μέσω της καθιέρωσης ενός νέου καθεστώτος, όπου εργαζόμενοι με συγκεκριμένο είδος ποσοστού και είδος αναπηρίας που δικαιούνται σήμερα αναπηρική σύνταξη να μην την παίρνουν, γιατί θα θεωρούνται ικανοί προς άσκηση ορισμένων επαγγελμάτων.

Τα παραπάνω μέτρα –που έχουν αποκαλυφθεί ως τώρα ότι βρίσκονται στην αντιασφαλιστική ατζέντα της κυβέρνησης και που πολύ πιθανόν συμπληρώνονται και από άλλα, τα οποία θα γίνουν γνωστά όταν κατατεθεί το σχετικό νομοσχέδιο– σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη κρατική υποχρηματοδότηση της κοινωνικής ασφάλισης, που αποτυπώνεται και στον κρατικό προϋπολογισμό του 2008, προεξοφλούν ένα νέο κύκλο εκτεταμένων ανατροπών στην εργατική ασφάλιση.

Για τους εργαζομένους το ερώτημα έχει τεθεί από καιρό και μπροστά στη νέα μάχη που έχει ανοίξει γίνεται οξύτερο: Πώς μπορεί να διεξαχθεί ένας αποτελεσματικός αγώνας για να αναχαιτισθεί η αντιασφαλιστική επίθεση της κυβέρνησης;

Η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα αρχίζει από την εμπειρία που έχει αποκομίσει ο κάθε εργαζόμενος από τους αγώνες που έδωσε ή δεν μπόρεσε να δώσει με επιτυχία ενάντια στους αλλεπάλληλους αντιασφαλιστικούς νόμους των κυβερνήσεων της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ.

Η εμπειρία αυτή έδειξε πως όποτε απέναντι στα αντιασφαλιστικά κτυπήματα αντιπαρατάχθηκε η συμβιθαστική πολιτική του λεγόμενου «κοινωνικού διαλόγου» και της ταξικής συναίνεσης, που πάγωσε την κινητοποίηση των εργαζομένων και των συνδικάτων ενάντια στα αντιασφαλιστικά μέτρα (και αυτό έγινε σκεδόν κατά κανόνα όλα αυτά τα χρόνια) η μάχη χάθηκε, οι αντιασφαλιστικοί νόμοι της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ πέρασαν και η εργαζόμενη πλειοψηφία έχασε πολλά ασφαλιστικά δικαιώματα.

Υπάρχει, όμως, και η αναλαμπή του μαζικού αγώνα ενάντια στο νομοσχέδιο Γιαννίτση, που υποχρέωσε την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ σε υποχώρηση. Μια αναλαμπή που δεν κράτησε, βέβαια, για πολύ, γιατί δεν άλλαξε τους συσχετισμούς δυνάμεων στο εργατικό κίνημα και δεν μπόρεσε, γι' αυτό, να αποτρέψει στη συνέχεια το πέρασμα του νόμου Ρέπτη.

Στάθηκε, όμως, αρκετή για να δείξει έμπρακτα πως μπορούμε να καταγάγουμε νίκες, αν μαζικά και ενωτικά θυγόύμε στους δρόμους του απεργιακού αγώνα και των μεγάλων συλλαλητηρίων.

Αυτό είναι και το ζήτουμένο αυτή την ώρα. Η αντιασφαλιστική «μεταρρύθμιση» της κυβέρνησης Καραμανλή για να ναυαγήσει θα πρέπει να προσκρούσει στον ύφαλο ενός πραγματικά μαζικού και αποφασιστικού εργατικού αγώνα.

Kouïz

• Ποιος ζήτησε πρώτος συνάντηση με τη Φάνη Πάλλη-Πετραλιά;

Απάντηση: Το σωματείο οικοδόμων (ΠΑΜΕ-ΚΚΕ).

• Ποιος ζήτησε πρώτος συνάντηση με τον νέο υπουργό Παιδείας;

Απάντηση: Το «συντονιστικό» της ΚΝΕ (κάποιος Μπενετάτος, αμήχανος και περιδέχης).

• Ποιος ζήτησε συνάντηση με τον κ. Παπούλια για τους αγώνες των λαών της Μεσογείου και της Μ. Ανατολής;

Απάντηση: Η Άλεκα Παπαρήγα!

Ακριβώς οι εκ του Περισσού, οι οποίοι έτρεξαν να διασφαλίσουν την πρωτοκαθεδρία του συνομιλητή με τους κυβερνητικούς.

Αποτελεί ψόγιο το ζήτημα; Ελαφρώς ναι... Άλλα την επόμενη φορά που, με ύφος 100 καρδιναλίων και θράσος 1000 πιθήκων, θα απευθυνθούν στα ΔΣ σωματείων και ομοσπονδιών καταγγέλοντάς τους για «συνομιλητές» μην απαντήσετε και μην πικραθείτε. Την περίοδο της ελαστικότητας των εργασιακών σχέσεων, φυσικό είναι να ελαστικοποιούνται και οι αρχές...

Ποιο είναι αλήθεια το επόμενο ραντεβού των συνεπών;

πεπίθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα
πεπίθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα
πεπίθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα
πεπίθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα

Στα ύψη τα κέρδη, στην άβυσσο οι μισθοί

Παρά τις πρωθυπουργικές προτροπές και τις υπουργικές συστάσεις (υπ. Ανάπτυξης Χρ. Φώλια) για τη «συμφωνία κυρίων» με τις επιχειρήσεις, το κύμα των ανατιμήσεων εξακολουθεί να χτυπά αλύπητα τους εργαζόμενους, δημιουργώντας ένα πρωτοφανές ασφυκτικό οικονομικό κλίμα σε βάρος των φτωχομεσαίων νοικοκυριών. Αναμένεται νέο κύμα αυξήσεων σε μία σειρά προϊόντων, αλλά και υπηρεσιών, όπως τα τιμολόγια της ΔΕΗ, του ΟΤΕ, της ΕΥΔΑΠ, κ.λπ., που προβλέπεται να ξεπεράσουν το 15%.

Οι δημαγωγικές δηλώσεις του υπουργού, κινούνται στην κατεύθυνση της σφιχτής εισοδηματικής πολιτικής, της διαρκούς λιτότητας: «Το «μέτωπο» στην κερδοσκοπία και τον πληθωρισμό θα αντιμετωπιστεί και πάλι με τη «συγκράτηση» των μισθολογικών απαιτήσεων, με την Ασφαλιστική και Φορολογική μεταρρύθμιση». Ιδιαίτερα αποκαλυπτικές για το μέγεθος των επικείμενων σαρωτικών μειώσεων στο οικογενειακό εισόδημα ήταν οι δηλώσεις Αλογοσκούφη που δεν φαίνεται να δίνουν περιθώρια αυξήσεων σε μισθούς και συντάξεις πάνω από 2,5%. Είναι γεγονός πλέον ότι τα πραγματικά εισοδήματα των εργαζομένων και των συνταξιούχων έχουν καθηλωθεί στα επίπεδα της δεκαετίας του '80, ενώ πάνω από 20% των νοικοκυριών ζει κάτω από το όριο της φτώχειας, δηλ. κάτω από 500€. Σημειώνουμε εμφαντικά ότι ο μέσος μισθός στη χώρα μας θρίσκεται λίγο πιο κάτω από το 60% του κοινοτικού μέσου όρου.

Η μόνιμη επιωδός «της εξάρτησης από το πετρέλαιο», οδηγεί το ντόπιο κεφάλαιο στο να λειτουργεί, με την απόλυτη συνενοχή όλων των αστικών κυβερνήσεων, με εξαιρετικά μεγάλα περιθώρια κέρδους, όπως θα δούμε παρακάτω. Παράλληλα ο υψηλός πληθωρισμός δημιουργεί συνθήκες τέλειας ασφυξίας για την ήδη παραπάουσα οικονομία. Επομένως η μοναδική διέξοδος διαφυγής για την ντόπια οιλιγαρχία, είναι η μεταβίβαση της κρίσης, διαμέσου της κυβερνητικής πολιτικής, στις πλάτες του λαού. Μιας πολιτικής που φόρτωσε με δυσβάσταχτα βάρο τους εργαζόμενους και συνταξιούχους (έμμεσοι και άμεσοι φόροι, κ.λπ.), ενώ ενισχύει κραυγαλέα το μεγάλο κεφάλαιο. Σημειώνουμε ότι οι φορολογικοί συντελεστές για τις επιχειρήσεις ήταν 35% το 2004, 32% το 2005, 29% το 2006 και 25% το 2007!

Πιο συγκεκριμένα –και σύμφωνα με στοιχεία της ICAP που προήλθαν από την επεξεργασία των Ισολογισμών 25.972 εταιριών ΑΕ, ΕΠΕ και ΑΕΒΕ για το 2006– οι 17.420 επιχειρήσεις παρουσίασαν κέρδη προ φόρων 12.556.097€, ενώ οι 7.922 παρουσίασαν ζημιές 3.987.393€ (Ελευθεροτυπία 4.12.07). Ο ρυθμός αύξησης των κερδών προ φόρων των κερδοφόρων εταιρειών άγγιξε το 60%, ενώ στο χρηματοπιστωτικό τομέα (Τράπεζες, Ασφαλιστικές εταιρίες, Χρηματιστικά Γραφεία), το 42,5%! Πιο συγκεκριμένα, στη μεταποίηση τα προ φόρων κέρδη έφθασαν τα 2,6 δις €, στο Εμπόριο τα 2,7 δις €, στις Υπηρεσίες τα 2,5 δις €, στις Τράπεζες τα 3,5 δις €! Την ίδια χρονιά (το 2006) οι αυξήσεις των εργαζόμενων στον ιδιωτικό τομέα δεν ξεπέρασαν το 3,9%, ενώ στο δημόσιο μόλις το 3%, δηλ. κάτω και από τον επίσημα δηλωμένο πληθωρισμό. Σημειώνουμε ότι ο βασικός-εισαγωγικός μισθός του νεοπροσλαμβανόμενου ήταν, για το πρώτο Μηνο του 2006, 608,32 € και με την «αύξηση» του Σεπτέμβρη διαμορφώθηκε στα 626 €.

Οι κυβερνητικές εξαγγελίες και τα μέτρα εξυγίανσης που ανακούνται το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, σε συνδυασμό με την επισημη προτροπή του «μποϊκοταρίσματος» των «τοιμητημένων» τιμών από το IN.KA, δεν αγγίζουν ούτε τον αφρό του προβλήματος. Γιατί το άλλοθι για την αύξηση της τιμής του πετρελαίου που οδηγεί σε ανεξέλεγκτες τιμές των αγαθών στην αγορά και στα τεράστια κέρδη των εμποροβιομήχανων, σε συνδυασμό με τη συνεχίζομενη πολιτική λιτότητας, κάθε άλλο παρά πρόσκαιρες και παροδικές επιπτώσεις θα έχουν για τη ζωή των εκατομμυρίων ελληνικών φτωχομεσαίων νοικοκυριών. Αυτές οι ανατιμήσεις κιλιάδων αγα-

**ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Η εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή
1995-2000 [1994 = 100,0]**

A/A ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1995	2000	2005
1. Είδη διατροφής & μη αλκοολούχα ποτά	109,2	161,1	207,2
2. Μεταφορές	106,2	154,6	206,3
3. Στέγαση	109,7	158,7	199,2
4. Ένδυση & υπόδηση	109,9	145,9	186,9
5. Διαρκή αγαθά & είδη νοικοκυριού	108,5	134,6	167,6
6. Ξενοδοχεία	106,9	167,2	223,9
7. Υγεία	109,1	156,7	197,5
8. Διάφορα αγαθά & υπηρεσίες	109,5	146,2	183,8
9. Αναψυχή & πολιτιστικές δραστηριότητες	114,7	160,2	213,5
10. Ποτά & καπνός	106,8	185,3	237,4
11. Εκπαίδευση	112,9	180,4	201,5
12. Επικοινωνίες	106,2	154,8	190,2
Γενικός δείκτης	109,1	157,1	201,2

Πηγή: Στοιχεία 1995 και 2000 από ΕΣΥΕ. Στοιχεία 2005 από εφημ. Ριζοπάστης. Καθημερινή, Ελευθεροτυπία. Ανάλυση «αντιτετράδια»

θών και υπηρεσιών, δημιουργούν ραγδαίες αρνητικές εξελίξεις στην αγορά, σε βάρος πάντοτε των εργατολαϊκών στρωμάτων.

Η Ακρίβεια σε αριθμούς

Θα πρέπει να θυμίσουμε ότι με τη λέξη **πληθωρισμός**, εννοούμε την αύξηση της ποσότητας και της ταχύτητας του κυκλοφορούντος νομίσματος, η οποία προκαλεί αύξηση των τιμών των προϊόντων (αγαθών και υπηρεσιών) και τελικά μείωση της αγοραστικής αξίας των λαϊκών εισοδημάτων που πλήττονται καίρια από τον πληθωρισμό. Ο πληθωρισμός μετριέται με τον Τιμάριθμο ή Δείκτη Τιμών Καταναλωτή κατά τακτά χρονικά διαστήματα, σε μία δωδεκάδα ομάδες προϊόντων (γύρω στα 600 συνολικά προϊόντα), επιλεγμένων από τα αστικά κυβερνητικά επιτελεία, τα οποία συγκροτούν το περίφημο «καλάθι της νοικοκυράς». Η ποσοστιαία συμμετοχή της κάθε ομάδας προϊόντων γίνεται με τελείως αυθαίρετα και καταχρηστικά κριτήρια, έτσι που να συσκοτίζεται πλήρως η ταξική διάσταση του ζητήματος.

Όλες οι παραπάνω κατηγορίες προϊόντων που συγκροτούν το «καλάθι της νοικοκυράς», παρουσίασαν αυξητική τάση μέσα στην τελευταία πενταετία (βλ. Πίνακας 1).

Για να γίνει πιο αντιληπτό το θέμα, παραθέτουμε τον πίνακα 2, όπου φαίνονται ξεκάθαρα οι αυξήσεις που επιβλήθηκαν από τα ενεργειακά και αγροδιατροφικά μονοπώλια, συμπαραύοντας και όλες τις υπόλοιπες επιχειρήσεις.

Από τα στοιχεία γίνεται προφανής η ληστρική επίθεση που έχει εξαπολυθεί ενάντια στα λαϊκά εισοδήματα από το ντόπιο και ξένο μονοπωλιακό κεφάλαιο, με την τεράστια σε μέγεθος εκτίναξη του ελλείμματος του Εμπορικού Ισοζυγίου, βεβαίως με την ανοχή και συνενοχή της κυβέρνησης. Γιατί είναι ηλίου φαεινότερο ότι ο έλεγχος των τιμών δεν μπορεί να γίνει μόνο στη λιανική πώληση. Πρέ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Ποσοστιαίες αυξήσεις σε τιμές ορισμένων προϊόντων μεταξύ Νοεμβρίου 2006 και Νοεμβρίου 2007

A/A	ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	Ποσοστό αύξησης
1	Πετρέλαιο θέρμανσης	28,8%
2	Σπορέλαιο	22,6%
3	Βούτυρο γάλακτος	21,3%
4	Ζυμαρικά	19,3%
5	Βενζίνη	17,0%
6	Αλεύρι	16,7%
7	Ψωμί	14,9%
8	Αυγά	13,2%
9	Φρούτα	11,5%
10	Πουλερικά	11,2%
11	Τυριά σκληρά	10,6%
12	Φυτικό βούτυρο	9,7%
13	Όσπρια	8,5%
14	Φαγητό εκτός σπιτιού	5,3%
15	Κυλικεία	5,0%

πει να ελεγχθούν οι τιμές των πρώτων υλών, οι όροι δανειοδότησης των τραπεζών, τα ποσοστά κέρδους των μονοπωλίων, οι κάθε λογής νοθείες κ.λπ., κ.λπ., πολιτικές δηλ. που βεβαίως αντιβαίνουν στους άτυπους κανόνες λειτουργίας του αστικού κράτους και της καπιταλιστικής οικονομίας, που η κάθε νέα κατάσταση αποτελεί γ' αυτήν αστείρευτη πηγή κερδοσκοπίας.

Σε ό,τι αφορά στις δηλώσεις των κυβερνητικών παραγόντων για την «εκρηκτική» ανάπτυξη της αγοράς τους τελευταίους μήνες, θα πρέπει να τονίσουμε ότι αυτή ακριβώς η περίοδος συμπίπτει με την αντίστοιχη, πραγματικά εκρηκτική, αύξηση των καταναλωτικών δανείων, τα οποία σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος αυξάνονται με ρυθμό 36 - 40% το χρόνο, σωρεύοντας τεράστια κέρδη στο ακόρταγο χρηματιστικό κεφάλαιο.

Πρόκειται για μία τεράστιας έκτασης αντιλαϊκή επίθεση που εκδηλώνεται από το μεγάλο κεφάλαιο και την κυβέρνηση, σε βάρος των εισοδημάτων των εργατολαϊκών στρωμάτων. Η ντόπια οιλιγαρχία, αφού με το πρόσωχμα της ευθυγράμμισης της χώρας προς το Σύμφωνο Σταθερότητας, απέσπασε μία άνευ όρων χρηματοδότηση από τα διάφορα «πακέτα», αφού άρπαξε –σε συνεργασία με τα ξένα μονοπώλια του είδους– εκατοντάδες αναθέσεις «έργων» με φανερές και κρυφές διαδικασίες, αφού λεηλάτησε αποταμεύσεις μέσω του ΧΑΑ, αφού έλιωσε στη φορολογία τα λαϊκά νοικοκυριά, αφού κατασπάραξε και τα μελλοντικά εισοδήματα μέσω των πιστωτικών καρτών, έρχεται τώρα να αξιοποιήσει την παγκόσμια ενεργειακή κρίση μεταβιβάζοντάς την στις πλάτες των εργαζομένων.

Από τον κόσμο της εργασίας, αυτή η αχαλίωτη επίθεση δεν πρόκειται να μείνει αναπάντητη. Νέα μέτωπα αγωνιστικών κινητοποιήσεων βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη, ενώ ολοένα και μακραίνει ο κατάλογος των κοινωνικών στρωμάτων που θίγονται από τα συνεχή μέτρα υπέρ του μεγάλου κεφαλαίου. Το συνδικαλιστικό κίνημα καλείται ν' αντιδράσει στη φτώχεια, την ακρίβεια, την ανεργία, την καταστολή, τώρα που τα αποτελέσματα της μακρόχρονης λιγότερας δεν πείθουν πια κανένα εργαζόμενο.

πεπίθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα

πεπίθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα

πεπίθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα

33^ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΑΔΕΔΥ

Αόρατοι σύνεδροι, αόρατες αποφάσεις!

Το 33ο συνέδριο της ΑΔΕΔΥ

(Αθήνα 28-30 Νοέμβρη 2007) θα πρέπει να σημειωθεί ως το σώμα των 830 συνέδρων της

Ανώτατης Συνομοσπονδίας των ΔΥ, το οποίο συνήλθε στη χρονική καρδιά της ασφαλιστικής

μάχης, και έληξε ήσυχα-ήσυχα για να μην πάρουν χαμπάρι ούτε οι εργαζόμενοι ούτε οι κυβερνήτες ότι υπήρξε!

στικό του βάρος υπέρ του Γ. Παπανδρέου.

Η πρώτη μέρα του αιφανούς συνεδρίου καταναλώθηκε στα μετρήματα των κουκιών, με την Αυτόνομη Παρέμβαση (Ηλ. Βρεττάκος) να δίνει μεταπτυχιακά ρεσιτάλ ερμηνείας νόμων και διατάξεων, σε μία αποθέωση εκλογικισμού, αμφοραλισμού και ρηχού συμπληρωματικού πεδίου δίπλα στην ΠΑΣΚ.

Μέσα στον κυκώνα των ενοτάσεων και των φτηνών αντεγκλίσων, όπου η ΔΑΚΕ εικονικά αποκώρησε, νομιμοποίηθηκαν δύο "σύνεδροι" της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (ΕΥΠ), νομιμοποίηση που πνίγηκε από τα συνθήματα των συνέδρων των Παρεμβάσεων: "Έξω οι χαφέδες απ' το Συνέδριο", "Έξω η ΕΥΠ από τα Συνδικάτα".

Ευτυχής κατάληξη των νομιμοποιήσεων ήταν το "ξεπέταγμα" της διαβότης ΟΛΤΕΕ από το συνέδριο. Η ΟΛΤΕΕ, που είχε την ανοικτή στήριξη της ΔΑΚΕ και την κρυφή ανοχή συνέδρων της ΠΑΣΚ, καταγγέλθηκε από τους εκπαιδευτικούς-συνέδρους της Β' θμιας εκπαίδευσης για σωρεία παρατυπών, ατασθαλιών και "ποινικών αποπημάτων" (διπλοψφίες, απουσία δικαστικών, ανυπαρξία πρακτικών, ανυπαρξία μελών κ.λπ.). Αλγενή εντύπωση προκάλεσε η στάση της ΤΑΔΗΣΥ-ΔΕΕ-ΠΑΜΕ, η οποία με διφορούμενα και αφισημίες προσπάθησε να κρατήσει την ΟΛΤΕΕ εντός πλαισίων του σκ. Βεβαίως, όσοι ασχολούνται με τα εσώτερα του συνδικαλισμού γνωρίζουν πως ο νομικός σύμβουλος της "ΟΛΤΕΕ" δικηγόρος Κατρούγκαλος φιλοξενείται συχνά-πικνά στο Ριζοσπάστη και είναι μέλος της κομματικής κίνησης του ΚΚΕ "Δημοκρατική Συσπείρωση για τις λαϊκές ελευθερίες". (Ο Δ. Κατρούγκαλος έχει γνωματεύσει πως μπορούν να υπάρχουν 2-3 σωματεία στον ίδιο χώρο εργασίας και πως η "ΟΛΤΕΕ" έχει λόγο ύπαρξης. Άξιος ο μισθός του!)

Η πανηγυρική φιέστα του συνεδρίου (Πέμπτη 28 Νοέμβρη) πνίγηκε μέσα στις μάχες των συνθημάτων, ιδιαίτερα όταν στο βήμα ανέβηκε ο Παυλόπουλος και ο Γ. Παπανδρέου. Για τον τελευταίο οι σύνεδροι των Παρεμβάσεων επεφύλαξαν το άκρως ευρηματικό "Η αντιπολίτευση δεν είναι παιχνίδακι για να την αφήσουμε στα χέρια του Γιωργάκη", που προκάλεσε οδύνεις και απειλές από το σκληρό πυρήνα της ΠΑΣΚ, ενώ τα συνθήματα για τα δικαιώματα, τις κατακτήσεις και την ανάγκη των πανεργατικών-πανυπαλληλικών αγώνων είχαν την τιμητική τους στο χώρο του συνεδρίου.

Στα τελικά αιποτελέσματα: η ΠΑΣΚ έκασε 5 έδρες στο 85μελες Γενικό Συμβούλιο (πέφτοντας από τους 41 στους 36 συνέδρους) τους οποίους κέρδισε η ΔΑΚΕ (ανεβαίνοντας από τους 23 στους 28). Η Αυτόνομη Παρέμβαση διατήρησε τις 8 έδρες της στο Γεν. Συμβούλιο, ενώ η ΤΑΔΗΣΥ-ΠΑΜΕ έπεσε από τις 10 στις 9. Οι Αγ. Παρεμβάσεις-Συσπειρώσεις-Κίνησης ανέβασαν τη δύναμή τους σε 34 ψήφους από 28 (32ο Συνέδριο) και πήραν μια ακόμα έδρα στο ΓΣ (4 από 3 που είχαν).

Οι Παρεμβάσεις (12 σύνεδροι από ΔΟΕ, 11 από ΟΛΜΕ, 5 από ΟΤΑ, 3 από γιατρούς, 1 από ΥΠΠΟ και 2 από την... αριστερά του συνεδρίου, όπως φαίνεται) έδωσαν μία σπουδαία μάχη, με τοπιθετήσεις-εισηγή-

Αν μάλιστα έλειπαν από αυτό οι Παρεμβάσεις-Συσπειρώσεις-Κίνησης των ΔΥ τότε θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για νεκροφάνεια!

Οι σύνεδροι του ΠΑΣΟΚ προτίμησαν να μεταφερθούν παραπλεύρως, όπου συνεδρίαζε κάποια Οργανωτική Επιτροπή του "Κινήματος" με τον Γ. Παπανδρέου. Οι αντίστοιχοι της ΔΑΚΕ είχαν πάρει ελευθέρας για ψώνια στην Αθήνα. Αυτοί της Αυτόνομης Παρέμβασης, όταν δεν ασχολήθηκαν με τις μετρήσεις των κουκιών, απέφευγαν να τοποθετηθούν για να μην εκτεθούν συναμεταξύ τους και έτοι απέμειναν οι δύναμις των Παρεμβάσεων μαζί με την ΤΑΔΗΣΥ-ΠΑΜΕ-ΚΚΕ (για να μην τους αδικήσουμε, ήσαν παρόντες) να κονταροχτυπούνται για το μέλλον του ΔΥ κινήματος.

Απόλυτο νεκροταφείο ελεφάντων!

Από το σύνολο της Εκτελεστικής Επιτροπής (17 μέλη) διασώθηκε -τρόπος του λέγεν- ο Σπ. Παπασπύρος, ο οποίος με ακαταλαβίστικους όρους επιβεβαίωνε την παντοδύναμία του στο κεντρικό όργανο. Ήταν ο ίδιος μαζί με τον Παναγόπουλο και 2-3 ακόμα κρατικούταιων σοσιαλδημοκράτες συνδικαλιστές που φρόντισε να κάνει αισθητή την παρουσία του στα εσωτερικά και του ΠΑΣΟΚ, ρίχνοντας το συνδικαλι-

η επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα
η επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα
η επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα
η επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα

σεις που έφεραν στα υπόγεια του Κάραβελ (αυτό το χώρο επέλεξε η ΑΔΕΔΥ!) τον αέρα των πρόσφατων αγώνων. Ανέδειχαν τις πραγματικές ανάγκες του ΔΥ κινήματος, κυρίως στο ζήτημα του ασφαλιστικού, του μισθού, των Συλλογικών Συμβάσεων, των ελαστικά εργαζομένων, συνδέοντάς τα με τη γενικότερη επίθεση που δέχεται ο κόσμος της εργασίας. Με ανακοινώσεις, προγραμματικό υλικό, τραπεζάκι και ανάλογο αισθητικό διάκοσμο, παρά τις μικρές δυνάμεις τους, απέδειχαν ότι είναι η ψυχή των αγώνων στο ΔΥ κίνημα και –δικαίως– απέσπασαν την προσοχή έξω από τα παραταξιακά σύνορα, τα οποία, άλλωστε, είναι απλή καταγραφή και όχι όριο απεύθυνσης.

Είναι χαρακτηριστικό (και το σημειώνουμε κυρίως για τα ήθη των συνέδρων που εκλέγηκαν με τα ψηφοδέλτια της Αγωνιστικής Συνεργασίας-Αυτόνομης Παρέμβασης-Εργατικής Αριστεράς) πως στην εκλογή για την Εκτελεστική Επιτροπή (17 μέλη στα 85 του Γεν. Συμβουλίου) οι 4 συνέδροι των Παρεμβάσεων δεν πήραν καμία έδρα, ενώ το υπόλοιπο "3" της Συνεργασίας πήρε άλλη μία έδρα, κατά παρέκκλιση της απλής λογικής. Δηλαδή το 3 αποδείχθηκε μεγαλύτερο του 4! Και βεβαίως οι σύμβουλοι της ΣΥΝ σιώπησαν αυτόνομα. [Τι αλήθεια λέτε γι' αυτό Γ. Καλομοίρη, Σ. Μάρταλη, Β. Μουρέλο...].

Στο συγκεκριμένο διαδικαστικό πραξικόπημα υπήρξε αγαστή συ-

νεργασία ΔΑΚΕ-ΠΑΣΚ και Συνασπισμού, προφανώς γιατί η ενοχλητική φωνή των Παρεμβάσεων δεν χρειάζεται στην Εκτελεστική Επιτροπή. Το σημείωνουμε για τα περαιτέρω. Άλλωστε, η δύναμη των ιδεών δεν μετριέται με το στρέμμα, αλλά «με της καρδιάς το πύρωμα και το αίμα», όπως θα λέγε και ο Κ. Παλαμάς.

Δεύτερο χαρακτηριστικό είναι πως στην ανάδειξη του σκανδάλου των ομολόγων του ΤΕΑΔΥ από τις Παρεμβάσεις υπήρξε τετρακομματική συμφωνία σιωπής, κοινώς ομερτά, όλων των καθεστωτικών παρατάξεων και των συμπληρωμάτων τους. Για το συνασπισμό και το ΚΚΕ ανέλαβε να "καθαρίσει" ο... Παπασόύρος με "ακαταλαβίστικα γαλλικά". Ας το σημειώσουν αυτό και οι τίμοι εργαζόμενοι του δημοσίου.

Όπως και να 'χει το ζήτημα η συνειδητή αφωνία της ηγεσίας της ΑΔΕΔΥ πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα. Με ακόμα μεγαλύτερη συννενόηση των αγωνιστικών δυνάμεων στους βασικούς πυλώνες του δημοσίου (ΟΛΜΕ, ΔΟΕ, ΠΟΕΔΗΝ, ΠΟΕ-ΟΤΑ και το ανερχόμενο σκ στο ΥΠΠΟ).

Με την ανάδειξη του ασφαλιστικού, των μισθών, των Συλλ. Συμβάσεων και της ελαστικής εργασίας, με τη συστηματική ζύμωση και απεγκλωβισμό της χαμηλούμισθης-χαμηλόδιβαθμης υπαλληλίας από τα νύχια του διοικητισμού και του αστικού κόσμου.

•Ένα συνδικάτο εκπαιδευσης! Γιατί καθυστερούμε;

Θα μπορούσε κανείς να αναφερθεί σε πολλές συνισταμένες στο χώρο της εκπαίδευσης. Ο χρόνος και η ταξική πάλι προσθέτουν άλλες τόσες.

Οι δεσμεύσεις όμως της συγκυρίας είναι εδώ, τα διδάγματα από τους αγώνες επίσης και η πρόσφατη (2006) απεργία των δασκάλων λειτουργεί στην πολιτική μνήμη, διδάσκει και παραγγέλλει.

Η δομή του συνδικαλιστικού κινήματος επιδρά επιταχυντικά στις εξελίξεις ή επιβραδυντικά. Να τραβήξουμε πιστόλι ή κειρόφυρενο;

Ογδονταπέντε πρωτοβάθμια σωματεία των καθηγητών, διπλάσια σε αριθμό των δασκάλων, δύο ομοσπονδίες (ΟΛΜΕ-ΔΟΕ), ίδια εργασιακά, μισθολογικά, συνταξιοδοτικά δικαιώματα (μ' εξαίρεση το ωράριο), ίδιος τρόπος διορισμού και ίδιο "αφεντικό", ωστόσο δύο συνδικαλιστικές και παιδαγωγικές ζωές· προς τι τόση σπατάλη; Δεν επιδρά αναστατικά στο τελικό αποτέλεσμα η διάσπαση και ο κατακερματισμός των δυνάμεων; Ακόμα και η εργασιακή διαπερατότητα (γυμναστές, ξενόγλωσσοι, καλλιτεχνικών, μουσικοί στα δημοτικά) δεν δημιουργεί συνθήκες γνωριμίας και βαθύτερης κατανόησης;

Μέσα σε μια σκόπιμα ρευστή κατάσταση στην οποία τασαλαβούταν οι αστικές και ρεφορμιστικές παρατάξεις, παρασυρόμενες από την κρατική γητεία ή τη ραθυμία όσων "θαριούνται να σκεψτούν", εμείς, χωρίς χορηγούς και χορηγίες, τι πρέπει να πράξουμε; Η αριστοτεχνική μας παρουσία στα σωματεία έχει όριο και περιορίζεται σ' ένα κλαδικό ορίζοντα ή, όπως ο γύρφος του Παλαμά, αναζητάει νέες ψυχές και νέους τόπους;

Δεν ανάβλυζε από όλο το σώμα της εκπαιδευτικής κοινότητας σ' όλους τους πρόσφατους αγώνες η απάτηση, –έντυπη, προφορική, εναγώνια, πειθαρχημένη– πως χρειάζεται ο Ενιαίος Πανεκπαιδευτικός Αγώνας "υπέρ βωμών και εστιών";

Και αν είναι έτοι, που είναι, το ενιαίο συνδικάτο εκπαιδευσης,

μια συνομοσπονδία εκπαιδευτικών, που θα ξεκινάει από το νηπιαγωγείο και θα κατέληγε –ενδεχομένως– στα Παν/μια με ενδιάμεσους σταθμούς τα Γυμνάσια-Λύκεια-Τεχνικά σχολεία δεν θα δημιουργούσε, αφ' εσυτής, νέες συνθήκες, πτωτόγνωρες σε δυναμισμό, δράσης και παρέμβασης;

Γνωρίζουμε τον αντίλογο. Ένα τέτοιο εγχείρημα θα πρέπει να γίνει από τα κάτω, δημοκρατικά και αβίαστα, γιατί αν αφεθεί στα κέρια της γραφειοκρατίας θα σαπίσει πριν ακόμα γεννηθεί. Μα, αντιλέγουμε, κανένα τέτοιας έκτασης, έντασης και βάθους εγχείρημα δεν μπορεί να θεμελιωθεί και να οικοδομηθεί χωρίς την έμπνευση, τη ζωογόνα ορμή, το πάθος και το σκεδιασμό της αριστεράς. Της εκπαιδευτικής αριστεράς. Ο νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός μας θέλει διασπασμένους, διαιρεμένους, αλληλομισούμενους, αλληλοϋποβλεπόμενους. Τα παραταξιακά συμφέροντα, ο τοπικισμός, ο κλαδισμός και τα κακά της μοίρας μας επίσης.

Αλλά η αριστερά και η αγωνιστική πτέρυγα στην εκπαίδευση; Πώς αντιμετωπίζουμε τον Γκούλιθερ των 150.000 εκπαιδευτικών, χωρίς να υπολογίζουμε ΑΕΙ/ΤΕΕ κ.λπ., που βρίσκεται καρφωμένος από την αδράνεια, τη ραθυμία και την πολιτική της συναίνεσης; Πώς αντιμετωπίζουμε τη ζώσα ανάγκη σε κάθε χώρο, σε κάθε γειτονιά, κάθε πόλη, κωμόπολη, νομό να υπάρχει ένα σωματείο δασκάλων, καθηγητών, νηπιαγωγών και "εργατών του πνεύματος";

Αν οι ίδιες συνθήκες δημιουργούν ίδιες συνειδήσεις, σε τελική ανάλυση, ποιός κακός δαίμονας επιβάλλει την ολιγωρία και την υστέρηση;

Γνωρίζουμε καλά τις συζητήσεις για το θέμα που πρωτοανοίξαμε εδώ και δέκα χρόνια στο καμίνι της μεγάλης απεργίας των καθηγητών (1997) και στον πρώτο ΑΣΕΠ (1998). Επανερχόμαστε γιατί η ανάγκη κράζει και η πολιτική συγκυρία βοά. Ας ανοίξει το θέμα: **Ενιαία δράση και Ενιαίο Συνδικάτο Εκπαιδευτικών. Ας προσπαθήσουμε!**

αντιτετράδια
η επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα
η επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα
η επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα

π επίθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα
π επίθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα
π επίθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα
π επίθεση στο
ασφαλιστικό
σύστημα

Tο ρετιρέ που προβλέπεται από τη συλλογική σύμβαση εργασίας είναι 2.173 ευρώ μεικτός μισθός κατά το 35^ο συνεχές έτος εργασίας σε εφημερίδα και αντίστοιχα 1.750 για τη δημόσια τηλεόραση. Με απλά μαθηματικά, αυτά θα πάρει κάποιος στα 60 του αν έχει ενταχθεί στο μισθολόγιο του μέσου στο οποίο εργάζεται από τα 25 και εάν δεν μεσολαβήσουν χρόνια ανεργίας.

Για να κατανόησει κάποιος το ανεδαφικό και ανεφάρμοστο της παραπάνω πρότασης θα πρέπει να έχει εικόνα της κατάστασης που επικρατεί σήμερα στα ΜΜΕ και της απορρύθμισης των εργασιακών σχέσεων στον κλάδο.

Ο απόφοιτος ΑΕΙ Επικοινωνίας που θα αναζητήσει εργασία περίπου στα 25 του θα διανύσει στην καλύτερη περίπτωση ένα χρόνο άμισθης εργασίας. Στη συνέχεια θα αναγκαστεί να «συνεργαστεί» ως ελεύθερος επαγγελματίας/κρυφός μισθωτός για πέντε, δέκα, ή και παραπάνω χρόνια, ή ως συμβασιούχος ορισμένου χρόνου (βλέπε EPT). Α, μπορεί να πληρώνεται και με «μαύρα». Εάν έχει «δόντι» ή είναι αρκού-

Θα ξεκινούσε την ασφαλιστική μεταρρύθμιση ξηλώνοντας τα ρετιρέ, δήλωσε ο Μαγγίνας, κι έκανε το λάθος να δείξει με το δάχτυλο τους δημοσιογράφους. Λάθος, όχι επεδή δεν υπάρχουν ρετιρέ, υπάρχουν, αλλά αποτελούν οικτρή μειοψηφία και ουδεμία σχέση έχουν με τις εργασιακές συνθήκες και τις οικονομικές και συνταξιοδοτικές απολαβές της πλειονότητας των εργαζομένων στον κλάδο

γράφει η Γεωργία Μυλωνάκη

ντως τυχερός θα ενταχθεί στο μισθολόγιο του μέσου στο οποίο εργάζεται και θα ασφαλιστεί σε IKA (και θα έχει κρατήσεις

υπέρ ΤΣΠΕΑΘ). Από τη στιγμή εκείνη μέσα σε 3 χρόνια (ο πτυχιούχος, σε 5 ο άνευ πτυχιού) θα μπορέσει να γίνει μέλος της ΕΣΗΕΑ και να ασφαλιστεί εξ' ολοκλήρου στο ΤΣΠΕΑΘ και στον ΕΔΟΕΑΠ και στα 70 του (αν εντάχθηκε στο μισθολόγιο στα 35) να ξεκοκαλίσει με τη μασελίτσα του το προαναφερθέν μυθικό ποσό των υποθετικών 2.173 μεικτών ευρώ.

Ωστόσο, η παραπάνω περιγραφέίσα κατάσταση είναι η καλύτερη των περιπτώσεων, ακόμη και για τα μέλη της ΕΣΗΕΑ. Το όνειδος είναι ότι αυτή τη στιγμή (με τους πιο αισιόδοξους υπολογισμούς) μέλη είναι μόνο οι μισοί από τους εργαζόμενους στο δημοσιογραφικό κλάδο. Οι υπόλοιποι ανήκουν στο γκρίζο κομμάτι της κρυφής μισθωτής εργασίας, των πλασματικών συμβάσεων ορισμένου χρόνου και του «μαύρου» μεροκάματου. Οι εργαζόμενοι αυτοί δεν καλύπτονται συνδικαλιστικά από τις υπάρχουσες δημοσιογραφικές ενώσεις και βιώνουν τον εργασιακό μεσαίωνα της ατομικής διαπραγμάτευσης. Στο 99% των περιπτώσεων η σχέση εργασίας τους είναι πασίδηλα

Δημοσιογράφοι & Ασφαλιστικό

εξαρτημένη και μάλιστα εργάζονται πλαίσιο με μισθωτούς, είναι ωστόσο τα αποπαίδια του κλάδου.

Η πλέον χαρακτηριστική περίπτωση είναι εκείνη των δημοσιογράφων των ειδησεογραφικών portals μεγάλων εκδοτικών οργανισμών, όπως το in.gr του Λαμπράκη και το e-go του Μπόμπολα. Ασφαλίζονται από τους εργοδότες τους στο ΙΚΑ και ο συνδικαλιστικός τους φορέας αρνείται να τους εντάξει. Αυτοί βέβαια είναι οι «προμητούχοι», αφού όσοι αναγκάζονται σε αυτασφάλιση στο ΤΕΒΕ πληρώνουν ένα μηνιαίο χαράτσι που αυξάνεται ανά 3ετία και δεν έχουν πληρωμένες άδειες, επιδόματα, αποζημίωση σε περίπτωση απόλυσης και στερούνται ό,τι τέλος πάντων δικαιούται ένας μισθωτός.

Η απορρύθμιση στον κλάδο είναι κρατιά εδώ και χρόνια, δεν είναι καινούργιο φαινόμενο, οι διαστάσεις της όμως είναι πλέον ανεξέλεγκτες. Ο συνδικαλιστικός φορέας των δημοσιογράφων είναι παθογόνος και –πέραν των αποκλεισμών που επιβάλλει– αδυνατεί να προασπίσει και τα συμφέροντα των ίδιων των εγγεγραμμένων μελών του. Αρκεί να αναφερθεί ότι σε εποχή ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης, όταν σχεδόν όλες οι εφημερίδες διπλασιάζουν τα κέρδη τους πουλώντας διαφήμιση και στις ιστοσελίδες που διατηρούν (αρκετές και σε κινητά τηλέφωνα), η ΕΣΗΕΑ δεν κατοχύρωσε πνευματικά δικαιώματα για τους συντάκτες από την επαναχρησιμοποίηση της εργασίας τους.

Η Ένωση Συντακτών ποδηγετείται από τη συμμαχία Ν.Δ.-ΠΑΣΟΚ η οποία έχει στην κυριολεξία ξεπουλήσει τα δικαιώματα του κλάδου και λειτουργεί ως μακρά κειρή της εργοδοσίας. Αυτό ωστόσο δεν αποτελεί άφεση. Οι αριστερές παρατάξεις που δραστηριοποιούνται στην Ένωση έχουν επιδείξει απίστευτη ολιγωρία να ανταποκριθούν στα ζητήματα που ταλανίζουν τον κλάδο, αλλά και ασυγχώρητη άγνοια πολλές φορές των πραγματικών συνθηκών που επικρατούν σε αυτόν.

Κακά τα φέματα, η ΕΣΗΕΑ είναι μία συντεχνία που λειτουργεί ως τέτοια με την ανοχή των μελών της. Εάν υπήρχε πραγματική πολιτική βούληση, το κατάπυστο αναχρονιστικό καταστατικό της θα είχε προ πολλού αλλάξει και θα μπορούσε –εντάσσοντας όλους τους εργαζόμενους– να δικαιώνει τον τίτλο της.

Η καρδιά του προβλήματος έγκειται στην ανίερη σύνδεση της Ένωσης με το Ταμείο συνταξιοδότησης και τον οργανισμό Επικουρικής Ασφάλισης και Περιθαλψης των δημοσιογράφων (ΕΣΗΕΑ, ΤΣΠΕΑΘ, ΕΔΟΕΑΠ). Σε ΤΣΠΕΑΘ και ΕΔΟΕΑΠ καλύπτονται –μεταξύ αυτών και οι ιδιοκτήτες των μέσων– οι δημοσιογρά-

άλλα άκρως συντηρητικό και δυσκίνητο σώμα της ΕΣΗΕΑ ξεδίπλωσε τις παντιέρες των κινητοποιήσεων όταν έγινε λόγος για ενοποίηση των Ταμείων των επιστημόνων. Και επί του προκειμένου δεν είχε άδικο. Άδικο έχει όταν αρνείται την ενοποίηση των ομοειδών ταμείων που ζητούν όλες οι υπόλοιπες ενώσεις του κλάδου, μαζί με τις

«Επισφαλής εργασία στα ΜΜΕ»

*Ασφαλιστική Δικαιώματα
και ΟΛΟΥΣ τους Εργαζόμενους
= ΜΜΕ τέρμα σπν κοροϊδίας των
ΜΠΙΟΚ*

«Μαύρα, μαύρα και ΜΜΕ φασόν
Σε λίγο θα μας βγάλετε και για κονσομασίόν»

«Δουλειά με το κομμάτι, ζωή με το κομμάτι
Κι η ΕΣΗΕΑ κλείνει σ' αφεντικά το μάτι»

«Θέλουμε Σωματεία και όχι καφενεία
Έτοιμα για σύγκρουση με την εργοδοσία»

«Εισφοροδιαφυγή, Εισφοροδιαφυγή
Εσείς το επιτρέψατε και τώρα είστε μουγκοί»

φοι και οι διοικητικοί υπάλληλοι που εργάζονται στον ημερήσιο Τύπο, την τηλεόραση και το ραδιόφωνο. ΠΡΟΣΟΧΗ: μόνο οι ενταγμένοι στο μισθολόγιο δημοσιογράφοι, ενώ αποκλείονται οι Τεχνικοί και οι φωτογράφοι εκτός μισθολογίου. ΤΣΠΕΑΘ και ΕΔΟΕΑΠ αντί εργοδοτικών εισφορών χρηματοδοτούνται από το αγγελιόσημο. Πρόκειται για έναν φόρο πάνω στη διαφήμιση που εισήχθη τη δεκαετία του 1970 ως πεσκέσι της πολιτικής εξουσίας στο εκδοτικό κατεστημένο και ουδέποτε αμφισβητήθηκε. Η πίτα του αγγελιοσήμου είναι συγκεκριμένων διαστάσεων και οι Ένωσεις που την καταβροχθίζουν δεν επιθυμούν μουσαφίρηδες στο τραπέζι. Αποτελεί για παράδειγμα πάγιο αίτημα της Ένωσης Τεχνικών Ιδιωτικής Τηλεόρασης Αττικής (ΕΤΙΤΑ) η ένταξή της σε ΤΣΠΕΑΘ-ΕΔΟΕΑΠ. Φωνή βοώντος εν τη ερήμω.

Αυτός είναι και ο λόγος που το κατά τα

προοδευτικές παρατάξεις που δραστηριοποιούνται μέσα στην Ένωση, ώστε να δημιουργηθεί το Συνδικάτο Τύπου. Η άρνηση στο πάγιο αυτό αίτημα έχει να κάνει τόσο με την κάρπωση του αγγελιοσήμου, αλλά και με την εσκεμμένη υπαγωγή σύσσωμου του κλάδου σε θέση αδυναμίας απέναντι στην εργοδοσία. Ένα ισχυρό Συνδικάτο Τύπου θα μπορούσε να φέρει σε πέρας αγώνες που θα άλλαζαν το αλαμένο τοπίο της ενημέρωσης.

Το ίδιο ισχύει και για το άνοιγμα της ΕΣΗΕΑ στα –αποκλεισμένα από αυτήν– πλην όμως φυσικά μέλη της. Αν όλο αυτό το κομμάτι των εργαζομένων εντάσσονται στον κλάδο, το πολιτικό ανάγλυφο της Ένωσης θα αναμορφωνόταν με σεισμικές δονήσεις και οι διεκδικήσεις του κλάδου θα ήταν αντάξεις της αξιοπρέπειας που αρμόζει σε κάθε εργαζόμενο αυτής της χώρας.

περιθέση στο
ασφαλιστικό
σύστημα
περιθέση στο
ασφαλιστικό
σύστημα
περιθέση στο
ασφαλιστικό
σύστημα
περιθέση στο
ασφαλιστικό
σύστημα

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΜΕ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ

Ενωμένος αγώνας στο χώρο του Τύπου και των ΜΜΕ για την ανατροπή των αντιλαϊκών ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων

Εν μέσω αντιασφαλιστικής λαίλαπας οι επισφαλώς εργαζόμενοι από το χώρο του Τύπου

ξεκίνησαν μία προσπάθεια για τη δημιουργία Σωματείου. Αν και στα σπάργανα, η προσπάθεια

έχει ήδη αποδώσει καρπούς και όπως όλα δείχνουν το σωματείο έχει ήδη δρομολογηθεί.

Ακολουθούν ορισμένες από τις έως τώρα ανακοινώσεις της Πρωτοβουλίας Εργαζομένων

στο χώρο του Τύπου και των ΜΜΕ για τη σύσταση Σωματείου:

Ε μείς, οι δημοσιογράφοι, συντάκτες, τεχνικοί, φωτογράφοι κ.ά. ειδικότητες που έχουν αποκλειστεί από τα συνδικάτα και τα ταμεία τους, λόγω της διασπαστικής πρακτικής των γραφειοκρα-

τικών συνδικαλιστικών ηγεσιών του κλάδου, **κατεβαίνουμε στον αγώνα της απεργίας** για το ασφαλιστικό μαζί με τους φυσικούς μας συμμάχους, τους συναδέλφους μας.

Σε μια περίοδο που το σύνολο των εργαζομένων της χώρας διατρανώνει μαζικά την αντίθεσή του στις αντιλαϊκές πολιτικές των κυβερνήσεων που εναλλάσσονται στην έξουσία τα τελευταία χρόνια, **στηρίζουμε και συμμετέχουμε** στους αγώνες και τις κινητοποιήσεις, καταγγέλλοντας ταυτόχρονα ότι το κάνουμε **χωρίς καμία συνδικαλιστική κάλυψη**, στηρίζομενοι μόνο στην αλληλεγγύη των συναγωνιστών συναδέλφων μας – μελών των Ενώσεων.

Καταγγέλλουμε την αδράνεια των Ενώσεων του Τύπου να ανταποκριθούν στις ανάγκες των καιρών και τη συνέργειά τους με την εργοδοσία στην προ πολλού **κραταιά απορρύθμιση** των εργασιακών σχέσεων στον κλάδο.

Προχωράμε άμεσα –με την εκπεφρασμένη στήριξη των προοδευτικών μελών των υπαρκούσων ενώσεων– στη σύσταση Σωματείου για να αγωνιστούμε συλλογικά ώστε να διασφαλίσουμε τα εργασιακά – οικονομικά – ασφαλιστικά και συνδικαλιστικά δικαιώματα μας. Δεν είμαστε διασπαστές, τη διάσπαση την έχει επιβάλλει εις βάρος μας η ίδια η ΕΣΗΕΑ.

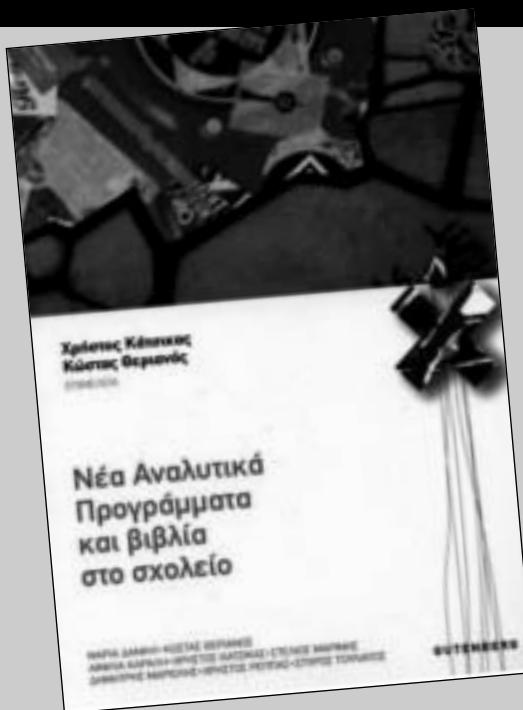
Θέτουμε άμεσα, στην ίδια λογική, ζήτημα σε όλα τα μεγάλα μαγαζιά του Τύπου και των ΜΜΕ σύστασης επιχειρησιακών οωματείων, ώστε οι δημοσιογράφοι –μαζί με διοικητικούς υπαλλήλους, τεχνικούς, κλητήρες, καθαρίστριες– δηλαδή το σύνολο των εργαζομένων, να αγωνιστούν για την προάσπιση των κοινών τους συμφερόντων, **χωρίς αποκλεισμούς**.

Καλούμε όλους τους συναδέλφους κάθε ειδικότητας, οι οποίοι αποκλείονται από τα υπάρχοντα σωματεία με γελοίες δικαιολογίες, να γραφτούν στο υπό σύσταση κλαδικό Σωματείο, ώστε να σταματήσει ο εκβιασμός και η τρομοκρατία. Η δουλειά δεν είναι χόμπι και οι εργαζόμενοι δεν ΑΥΤΟαπασχολούνται, έχουν εργοδότες. Το ΙΚΑ και το ΤΕΒΕ δεν είναι ταμεία του κλάδου και η εισφοροδιαφυγή με τα «μαύρα» επιβάλλεται από την εργοδοσία, δεν επιλέγεται. Τις ειδισεογραφικές ιστοσελίδες που απασχολούν προσωπικό δεν τις στήνουν ερασιτέχνες, αλλά δημοσιογραφικοί κολοσσοί και επιχειρηματίες. Οι συμβασιούχοι της ΕΡΤ, ύστερα από 15 και 20 χρόνια στα κανάλια, δεν καλύπτουν έκτακτες ανάγκες. Οι εργολάβοι των στούντιο πουλάνε δημοσιογραφική ύλη. Οι –εκτός μισθολογίου– καμεραράμ που τρώνε ξύλο στις πορείες βρίσκονται στον «άέρα». Οι αιτήσεις εγγραφής στην ΕΣΗΕΑ των μιθωτών φωτογράφων δεν προωθήθηκαν καν στο Διοικητικό της Συμβούλιο.

«Όλοι οι επισφαλώς εργαζόμενοι στον Τύπο και στα ΜΜΕ σε Σωματείο Τώρα!»

<http://mme-gia-somateio.blogspot.com>

ΝΕΕΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΕΣ

Χρήστος Κάτσικας – Κώστας Θεριανός

Νέα Αναλυτικά Προγράμματα και Βιβλία στο σχολείο

εκδόσεις GUTENBERG

αναλυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναλυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναλυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναλυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία

αναλυτικά προγράμματα Νέα βιβλία

γράφουν οι
Χρήστος Κάτσικας – Βασίλης Καραμπάτσας

Η πρώτη έρευνα πραγματοποιήθηκε από την Παιδαγωγική Ομάδα του Συλλόγου Δασκάλων και Νηπιαγωγών της Α' Αθήνας (το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 161 δασκάλους σχολείων της Αθήνας). Τα αποτελέσματα της ανάγκασαν τους αναλυτές να διατυπώσουν τη θέση ότι, το δημόσιο σχολείο πρέπει να απαλλαγεί από βιβλία που ενισχύουν τη σχολική αποτυχία, τις εκπαιδευτικές ανισότητες και την αποδόμηση της μαθηματικής σκέψης.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι η μεγάλη πλειοφερία των δασκάλων θεωρεί ότι τα νέα βιβλία μαθηματικών αποτυγχάνουν να υλοποιήσουν τους στόχους τους. Παράλληλα, στο ζήτημα των εκπαιδευτικών ανισοτήτων το 67% των δασκάλων πιστεύει ότι η φαλίδα μεταξύ μαθητών υψηλής επίδοσης και μαθητών χαμηλής επίδοσης ανοίγει ακόμα περισσότερο ενώ το 76% πιστεύει ότι τα βιβλία ευνοούν αποκλειστικά τους μαθητές με υψηλή επίδοση.

Το ζήτημα της ανισότητας συνδέεται και με το ζήτημα των κατ' οίκον εργασιών. Τι κάνουν τα νέα βιβλία σε σχέση με αυτό το ζήτημα και τι θεωρούν οι δάσκαλοι ότι συμβαίνει στην πράξη σχετικά με το ζήτημα αυτό; Το 70% απαντά ότι τα νέα βιβλία «απαιτούν σε μεγάλο βαθμό την εμπλοκή των γονών στις κατ' οίκον εργασίες».

Πώς επηρεάζουν όλα αυτά τη σχολική καθημερινότητα; Οι πλευρές της πραγματικότητας που αποτυπώνονται σ' αυτό το ερωτηματολόγιο είναι ταυτόχρονα ανησυχητικές και ελπιδοφόρες. Ανησυχητικές γιατί αποκαλύπτουν μια σχολική ζωή που τείνει να κυριαρχεί από την αγωνία των μαθηματικών και ελπιδοφόρες γιατί αποδεικνύουν ότι οι εκπαιδευτικοί της πράξης δεν έχουν αποδεχθεί το ρόλο του υπαλλήλου που εφαρμόζει τυφλά τις παιδαγωγικές επιλογές του υπουργείου.

Πιο συγκεκριμένα:

- Το 60% διδάσκει 5 φορές την εβδομάδα μαθηματικά αντί για 4 που προβλέπει το αναλυτικό πρόγραμμα.
- Το 58% διδάσκει 6-7 ώρες μαθηματικά την εβδομάδα, το 28% 8-9 ώρες, το 19% 5 ώρες και μόνο το 8% διδάσκει τις προβλεπόμενες 4 ώρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Βλέπεις ότι:	ΝΑΙ	ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΣΤΑΣΙ-ΜΟΤΗΤΑΣ	ΕΠΙΔΕΙ-ΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
Τα νέα βιβλία θελτιώνουν τη στάση των παιδιών έναντι των μαθηματικών;	16%	45%	37%
Με τα νέα βιβλία οι μαθητές μπορούν να λύνουν πιο εύκολα μαθηματικά προβλήματα;	12%	52%	36%
Με τα νέα βιβλία έχει θελτιωθεί η ικανότητα των μαθητών να εφαρμόζουν τις μαθηματικές γνώσεις τους σε πρακτικές καταστάσεις;	16%	46%	32 %

Οι δάσκαλοι κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου

Μαθηματικά: ο μινώταυρος του δημοτικού σχολείου

Ανάγκη εξωσχολικής
βοήθειας – αύξηση
της σχολικής αποτυχίας –
αποδόμηση
της μαθηματικής σκέψης

Προβλήματα αντιμετωπίζουν οι μαθητές του δημοτικού με τα νέα βιβλία των μαθηματικών που έχουν αυξημένο βαθμό δυσκολίας, αναντίστοιχο με τις δυνατότητές τους. Οι δάσκαλοι επισημαίνουν ότι είναι αναγκασμένοι να χρησιμοποιούν διπλάσια ώρα από όση προβλέπει το πρόγραμμα και ότι δεν μπορεί να ολοκληρωθεί η μελέτη στην τάξη με αποτέλεσμα να αυξάνονται τα παιδιά των «τελευταίων θρανίων».

Αυτό φανερώνουν τρεις έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε εκατοντάδες δασκάλους οι οποίοι διδάσκουν τα νέα βιβλία μαθηματικών σε διάφορες τάξεις του δημοτικού σχολείου.

αντιτετράδια
ης
εκπαίδευσης

- Το 93% χρησιμοποιεί κι άλλο διδακτικό υλικό εκτός από αυτό του βιβλίου
- Το 52% δεν χρησιμοποιεί όλες τις ασκήσεις και τις δραστηριότητες που υπάρχουν στα νέα βιβλία
- Το 24% δεν διδάσκει όλα τα κεφάλαια με τη σειρά που εμφανίζονται στα βιβλία.

Αύξηση της σχολικής αποτυχίας

Σε παρόμοια συμπεράσματα καταλήγει και άλλη έρευνα που διεξήχθη από το Σύλλογο Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κερατσινίου – Περάματος που έκανε έρευνα με ερωτηματολόγιο στο οποίο απάντησαν οι 185 από τους 245 περίπου δασκάλους που υπηρετούν στην περιοχή (ποσοστό 76%).

Τα κυριότερα ευρήματα της έρευνας είναι ότι τα νέα βιβλία των Μαθηματικών δεν βελτιώνουν τη στάση των παιδιών έναντι των μαθηματικών και αυξάνουν τις δυσκολίες αντιμετώπισης των προβλημάτων. Μάλιστα η κατάσταση αυτή μπορεί να οδηγήσει πολλούς δασκάλους να θεωρήσουν ότι οι μαθητές τους έχουν κάποιο νοητικό πρόβλημα ενώ το πραγματικό πρόβλημα είναι η ασυμβάτητη της βαθμού δυσκολίας των βιβλίων με την ηλικία των μαθητών (Πίνακας 1).

«Παράθυρο» στα φροντιστήρια!

Η τρίτη έρευνα πραγματοποιήθηκε από τον μαθηματικό και πρώην μέλος του Κέντρου Μελέτης και Τεκμηρίωσης (ΚΕΜΕΤΕ) κ. Στέλιο Μαρίνη σε 398 δασκάλους. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι 8,5 στους 10 δασκάλους υποστηρίζουν ότι έχει αυξηθεί υπέρμετρα ο βαθμός δυσκολίας, καθώς έχει «κατέβει» ύλη από μεγαλύτερη τάξη σε μικρότερη, με αποτέλεσμα ο χρόνος διδασκαλίας να μην επαρκεί. Παράλληλα, το 72% των δασκάλων θεωρούν ότι οι εργασίες του βιβλίου δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν από τους περισσότερους μαθητές χωρίς βοήθεια με αποτέλεσμα να «ανοίγουν» παράθυρα για φροντιστήρια ή ιδιαίτερα μαθήματα από τις μικρές τάξεις του δημοτικού (Πίνακας 2).

Τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν ένα ενεργητικό σώμα εκπαιδευτικών που προσπαθεί να σώσει ό, τι σώζεται. Η μεγάλη πλειοψηφία αλλάζει το ωρολόγιο πρόγραμμα (επιμηκύνοντας το χρόνο της δι-

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.

Ερώτημα	Συμφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Διαφωνώ
Τα νέα βιβλία είναι κατάλληλο διδακτικό εργαλείο	4,25%	7,5%	21,5%	66,75%
Ο χρόνος διδασκαλίας επαρκεί για τη διδασκαλία τους	0,25%	2,25%	12%	85,5%
Οι εργασίες μπορούν να αντιμετωπιστούν από τους περισσότερους μαθητές χωρίς βοήθεια	3,75%	8,25%	15,75%	72,25%
Τα νέα βιβλία είναι γραμμένα για τα παιδιά των οικογενειών με υψηλό κοινωνικό - μορφωτικό επίπεδο	83%	11,5%	3,5%	2%
Τα νέα βιβλία επιπείσουν το διαχωρισμό των μαθητών	45,5%	39,5%	10,75%	4,25%
Τα νέα βιβλία καλλιεργούν στους μαθητές το ενδιαφέρον και την αγάπη για τα μαθηματικά	11,5%	23,75%	25,5%	39,25%

Πηγή : Έρευνα του μαθηματικού Στέλιου Μαρίνη σε 398 δασκάλους διαφόρων δημοτικών σχολείων του Λεκανοπεδίου - Αθήνα 2007

δασκαλίας των μαθηματικών) και «ξαναγράφει» τα βιβλία (εισάγοντας εναλλακτικό ή επιπρόσθετο διδακτικό υλικό, παραμερίζοντας το επίσημο εγχειρίδιο και αλλάζοντας τη δομή της διδασκόμενης ύλης).

Όμως οι προσπάθειες αυτές δε σώζουν την κατάσταση. Τα αποτελέσματά τους είναι αιφενός επισφαλή (αφού και οι ίδιοι κρίνουν ότι τα πράγματα είτε παραμένουν ως είχαν είτε χειροτερεύουν) και αφετέρου αναστατώνουν το σύνολο της σχολικής ζωής και αφαιρούν πολύτιμο χρόνο από άλλα μαθήματα. Έτσι στις μεγάλες τάξεις μαθήματα που διδάσκονται μονάχα μία ή δύο ώρες την εβδομάδα (όπως π.χ. η αισθητική αγωγή, η κοινωνική και πολιτική αγωγή) τείνουν να γίνουν πολυτέλεια ενώ στις μικρότερες η μελέτη περιβάλλοντος και η αισθητική αγωγή περιορίζονται σημαντικά. Η σχολική καθημερινότητα δε μοιάζει λοιπόν με αυτή που παρουσιάζουν τα επίσημα προγράμματα και βιβλία. Το άγχος, η αγωνία και το κυνήγι του χρόνου είναι ορατά στις περισσότερες τάξεις. ΣΥΓΓΡΑΦΕΙ: Θάνος

Προσοχή!

Δόθηκε μ' εσωτερική διανομή ένα κείμενο μελών του ΚΕΜΕΤΕ/ΟΛΜΕ για τη θεματολογία του επικείμενου εκπαιδευτικού (8ου) συνεδρίου της Ομοσπονδίας.

Αν δεν πρόκεται για πρόχειρες σημειώσεις και σκόρπιες σκέψεις, τότε τα πράγματα είναι σοβαρά. Διότι η «ατζέντα» δεν έχει τίποτα που να θυμίζει εκπαιδευτικό συνέδριο μιας σοβαρής ομοσπονδίας, η οποία -στο μέ-

σο μιας καταιγίδας- αναλαμβάνει τις ευθύνες της.

Το υπάρχον κείμενο (5 Γενάρη) θυμίζει εξετάσεις ΑΣΕΠ, ή το λιγότερο συμμάζεμα μεταπτυχιακών τίτλων. Αν η Συνεργασία και η ΠΑΣΚ στο ΚΕΤΕΜΕ/ΟΛΜΕ θέλουν να εκφωνηθούν παράλληλοι μονόλογοι φίλων τους στα διδακτορικά ανάκτορα και τα μεταπτυχιακά, τότε ας προκαλέσουν μια ημερίδα των δύο παρατάξεων.

Η εκπαιδευτική αριστερά και ο μάχιμος κόσμος στην εκπαίδευση, όμως, έχει άλλες ανάγκες. Να απαντήσει στέρεα, επιστημονικά και μαχητικά στη συντηρητική ανάπλαση του σχολείου και στο μέγα ζή-

τημα των Αναπτυκά προγραμμάτων και των νέων βιβλίων και όχι να παρακολουθήσει σεμινάρια σχολικών συμβούλων και πολλαπλασιαστών.

Όσο είναι καιρός, λοιπόν, να αποσυρθεί το σημείωμα χωρίς περιστροφές και να οργανώσουμε την απάντησή μας στη διάλυση του σχολείου, στην ευελιξία, στην κακόφημη διαθεματικότητα κ.λπ.

Ούτε "γαλλικά" ούτε "κορακίστικα". Δεν θα ξανατρυπώσει στο σχολείο ο κούφιος επιστημονισμός και οι νεοκοραϊστές. Επιέλους!

«»

αναλυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναλυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναλυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναλυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία

Κριτικές παρατηρήσεις στο νέο βιβλίο του γλωσσικού μαθήματος της Α' τάξης του Δημοτικού Σχολείου

Η διδασκαλία της πρώτης ανάγνωσης και γραφής και τα συναφή σχολικά εγχειρίδια που υλοποιούν το Αναλυτικό Πρόγραμμα και τη μέθοδο που κάθε φορά έχει επιλεγεί, έχουν απασχολήσει τους εκπαιδευτικούς για περισσότερο από έναν αιώνα (Αιδίνης, 2006). Τα νέα βιβλία για το γλωσσικό μάθημα στο Δημοτικό Σχολείο είναι το αποτέλεσμα του μεταρρυθμιστικού εγχειρήματος που ξεκίνησε το 1999, με την έκδοση του Προγράμματος Σπουδών της Νεοελληνικής Γλώσσας για την προ-Δημοτική Εκπαίδευση – Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο (Φ.Ε.Κ. 93/10-2-1999), συνεχίστηκε με την έκδοση του Δ.Ε.Π.Π.Σ. και ολοκληρώθηκε με τη συγγραφή των περισσότερων βιβλίων το 2006 και κάποιων το 2007.

Η κριτική αποτίμηση των νέων βιβλίων δεν μπορεί να περιοριστεί σε παρατηρήσεις που αφορούν στις διαδικασίες παραγωγής τους και τη σχετική ενημέρωση των εκπαιδευτικών. Είναι, βέβαια, σημαντικό ότι η συγγραφή των νέων βιβλίων κάθε μαθήματος δεν θεμελιώθηκε σε συστηματική αξιολόγηση των παλαιότερων και πραγματοποιήθηκε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, ταυτόχρονα για όλες τις τάξεις, με αποτέλεσμα κάθε συγγραφική ομάδα να μην γνωρίζει την εργασία των άλλων. Επίσης σημαντικό είναι ότι δεν έγινε πιλοτική εφαρμογή των νέων βιβλίων και το συνοδευτικό υλικό (λογισμικό, λεξικά) δεν δημοσιοποιήθηκε ταυτόχρονα.

Όμως, όπως τονίζουμε σε άλλο άρθρο μας που αφορά το εγχειρίδιο του γλωσσικού μαθήματος της Γ' Δημοτικού, το κρίσιμο ζήτημα είναι η μελέτη των βασικών ιδεολογικών – παιδαγωγικών χαρακτηριστικών των προγραμμάτων και των εγχειρίδιων

υπό το φως των κοινωνικών και πολιτικών μεταβολών που συνιστούν αποτελέσματα συγκεκριμένων αντιπαραθέσεων και συγκρούσεων εντός και εκτός της εκπαίδευσης. Η παρούσα εργασία, λοιπόν, η οποία αναφέρεται σε ένα άλλο εγχειρίδιο, εκείνο της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος στην Πρώτη τάξη του Δημοτικού Σχολείου¹, αποτελεί μια συμβολή σε αυτή την κατεύθυνση συνολικής αποτίμησης του μεταρρυθμιστικού εγχειρήματος. Οι συμπερασματικές παρατηρήσεις μας μπορούν, κυρίως, να αξιοποιηθούν ως συμβολή για τη διατύπωση υποθέσεων εργασίας της συνολικής αποτίμησης, πέρα από τό ότι αποτελούν ειδική συνεισφορά στην προσέγγιση του συγκεκριμένου εγχειρίδιου του γλωσσικού μαθήματος.

Ο γραμματισμός έχει τόσο κοινωνικές όσο και πολιτικές διαστάσεις (Street, 1993). Σύμφωνα με τον Gee (1996) «η ποι εντυπωσιακή συνέχεια στην ιστορία του γραμ-

Γράφουν οι
Αθανάσιος Αϊδίνης
και Γεώργιος Γρόλλιος*

ματισμού είναι ο τρόπος με τον οποίο ο γραμματισμός έχει χρησιμοποιηθεί, από τη μια γενιά στην άλλη, για να σταθεροποιήσει την κοινωνική ιεραρχία, τις εξουσιαστικές ελίτ, και να σιγουρέψει ότι οι άνθρωποι που βρίσκονται χαμηλά στην ιεραρχία αποδέχονται τις αξίες, τις νόρμες και τα πιστεύω των ελίτ, ακόμη και όταν αυτό έρχεται σε αντίθεση με το προσωπικό τους όφελος ή το όφελος της ομάδας τους» (p.36).

Τρία είναι τα ερωτήματα που η εργασία μας επικειρεί να απαντήσει. Το πρώτο αφορά τη θεωρητική προσέγγιση η οποία υιοθετείται από τη συγγραφική ομάδα και υπο-

στηρίζει τη μέθοδο διδασκαλίας που τελικά προτείνεται. Το δεύτερο σχετίζεται με τα κείμενα και τις δραστηριότητες που επιλέγονται και τη σύνδεσή τους με τη μέθοδο διδασκαλίας, όπως αυτή περιγράφεται στο Βιβλίο Δασκάλου. Το τρίτο ερώτημα σχετίζεται με θέματα που επιλέγει η συγγραφική ομάδα να πραγματευτεί και, βέβαια, σχετίζονται πιο άμεσα με τα ιδεολογικοπολιτικά χαρακτηριστικά του εγχειρίδιου.

Συγκεκριμένα τα ερωτήματα που τίθενται είναι: α) Πώς σχετίζονται οι διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις που δηλώνεται ότι χρησιμοποιούνται από τη συγγραφική ομάδα (αναδύομενος γραμματισμός, ολιστική προσέγγιση, επικοινωνιακή προσέγγιση, αναλυτικούς θετικούς μέθοδος) και ποια αποτελεί τη βάση της διδακτικής πρότασής της; β) Ποια είναι η σχέση ανάμεσα στα κείμενα και τις δραστηριότητες που εμπεριέχονται τόσο στο Βιβλίο του Μαθητή όσο και στο Τετράδιο Εργασιών με τις προσεγγίσεις που δηλώνεται ότι έχουν υιοθετηθεί από τη συγγραφική ομάδα; και γ) πώς προσεγγίζουν οι συγγραφείς τα ζητήματα της καταστροφής του περιβάλλοντος και της εκπαίδευσης;

Οι προσεγγίσεις της διδασκαλίας

Οι προσεγγίσεις για τη διδασκαλία της πρώτης ανάγνωσης και γραφής, όπως αυτές παρουσιάζονται σε ένα μεγάλο αριθμό εργασιών στη διεθνή βιβλιογραφία, μπορούν να ομαδοποιηθούν σε δύο γενικά μοντέλα: το μοντέλο από πάνω προς τα κάτω (top-down model) και το μοντέλο από κάτω προς τα πάνω (bottom-up model) (Cole & Cole, 2001). Η διαφοροποίηση των δύο μοντέλων έγκειται στο σημείο που πρέπει να δοθεί έμφαση. Σύμφωνα με το πρώτο μοντέλο εκείνο που πρέπει αρχικά να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά τα οποία μαθαίνουν να γράφουν και να διαβάζουν είναι το νόημα του κειμένου, συνδυάζοντας στοιχεία του γραπτού και του προφορικού λόγου, και δευτερευόντως τα γράμματα και οι λέξεις που απαρτίζουν το κείμενο. Σύμφωνα με το δεύτερο μοντέλο, το σημαντικό στοιχείο στη διαδικασία είναι η γνώση της λειτουργίας του αλφαριθμητικού συστήματος. Τα παιδιά πρέπει να μάθουν ότι οι ήχοι της γλώσσας τους αναπαρίστανται με γράμματα, να μάθουν δηλαδή τις αντιστοιχίες ανάμεσα στα γράμματα και τους ήχους και να αποκτήσουν την ικανότητα φωνημικής κατάτμησης των λέξεων, δηλαδή την ικανότητα αποκωδικοποίησης.

Με τα δύο μοντέλα που προαναφέρθηκαν συνδέονται και οι δραστηριότητες οι οποίες επιλέγονται, με βάση, για παράδειγμα, το κριτήριο εάν έχουν νόημα για τα παιδιά ή αποσκοπούν απλώς στην απομνημόνευση. Επιπλέον, διαχωρισμός μπορεί να υπάρξει και στο επίπεδο συσχέτισης της γραφής και της ανάγνωσης, αν διδάσκονται ταυτόχρονα ή ως δύο ξεχωριστές ικανότητες, αλλά και στο επίπεδο συσχέτισης του γραπτού και του προφορικού λόγου. Η συστηματοποίηση των δραστηριοτήτων διαχωρίζει τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται, για παράδειγμα μια αυστηρά δομημένη διδασκαλία σε αντίθεση με μια διδασκαλία που δίνει στα παιδιά τα ερεθίσματα και τα αιφήνει να ανακαλύψουν το γραπτό λόγο μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο. Ο διαχωρισμός των μεθόδων προκύπτει και από το επίπεδο της γραπτής γλώσσας στο οποίο δίνεται έμφαση, δηλαδή στο σκοπό για τον οποίο γράφεται ένα κείμενο, στο ίδιο το κείμενο, στην πρόταση, στη λέξη ή σε τμήματα της λέξης (συλλαβές - γράμματα) (Hannan, 2000). Οι ολιστικές προσεγγίσεις, για παράδειγμα, επικεντρώνονται κυρίως στα δύο πρώτα επίπεδα, με ευρεία χρήση λογοτεχνικών βιβλίων, ξεκινώντας από την παραδοκή ότι τα τελευταία επίπεδα (π.χ. γνώση των αντιστοιχιών ανάμεσα στα γράμματα και τους ήχους) θα προκύψουν από την ενασχόληση των παιδιών με το γραπτό λόγο. Αντίθετα οι προσεγγίσεις με έμφαση στον κώδικα επικεντρώνονται στα δύο τελευταία επίπεδα καθώς αυτά θεωρούνται βασικά και από τη στιγμή που κατα-

κτώνται οδηγούν και στα ανώτερα επίπεδα.

Η συγγραφική ομάδα του εγχειρίδιου για το γλωσσικό μάθημα της Πρώτης τάξης ξεκινά με παραδοχές που εντάσσονται στις ολιστικές προσεγγίσεις θεωρώντας ότι κακώς η ανάγνωση και η γραφή ταυτίζονται από αρκετούς με τις διαδικασίες της αποκωδικοποίησης και της κωδικοποίησης αντίστοιχα. Αντίθετα, υποστηρίζουν ότι «γραφή σημαίνει παραγωγή κειμένων» και «ανάγνωση, αντίστοιχα, σημαίνει κατανόηση κειμένων» (Βιβλίο Δασκάλου: 8). Ταυτόχρονα, όμως, υποστηρίζουν ότι κύριος στόχος στα πλαίσια της Πρώτης τάξης είναι «η συστηματική και ενσυνείδητη χρήση από τα παιδιά του αλφαριθμητικού συστήματος» (στο ίδιο: 7) καθώς «η αντιστοίχιση των φθόγγων προς τα γράμματα είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική σχέση των παιδιών με το γραπτό λόγο» (στο ίδιο: 8). Μια πρώτη παρατήρηση αφορά την απουσία αναφοράς στην καλλιέργεια του προφορικού λόγου των παιδιών της Πρώτης τάξης. Αν και μνημονεύεται η σύνδεση ανάμεσα στον προφορικό και το γραπτό λόγο (στο ίδιο: 11) και γίνεται αποδεκτό ότι τα παιδιά πρέπει να προκύψουν από διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα, η διαφορά αυτή σχετίζεται μόνο με τις διαφορετικές εμπειρίες σχετικά με το γραπτό λόγο και όχι με τις διαφορές στη χρήση του προφορικού λόγου. Το ερώτημα που προκύπτει είναι κατά πόσο η καλλιέργεια του προφορικού λόγου αποτελεί σκοπό του γλωσσικού μαθήματος της Πρώτης τάξης και πώς επιτυγχάνεται. Η καλλιέργεια του προφορικού λόγου υπο-

αναπτυξικά

προγράμματα

Νέα βιβλία

στηρίζεται από τους συγγραφείς ότι πραγματοποιείται στη διάρκεια της επεξεργασίας των εικόνων που συνοδεύουν τα κείμενα. Αρκεί όμως μόνο αυτό;

Η συγγραφική ομάδα φαίνεται να αποδέχεται αρχές και των δύο γενικών μοντέλων. Το διδακτικό μοντέλο που προτείνεται είναι ένα «συνδυαστικό μοντέλο (...) το οποίο συνθέτει στοιχεία της αναλυτικοσυνθετικής μεθόδου με στοιχεία της αναδυόμενης γραφής αλλά και της ολικής προσέγγισης της γλώσσας» (Βιβλίο Δασκάλου: 12). Ταυτόχρονα, όπως υποστηρίζουν οι συγγραφείς, η γλώσσα προσεγγίζεται λειτουργικά, δηλαδή υιοθετούνται και στοιχεία από τη προσέγγιση της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας. Καθώς οι προσέγγισες οι οποίες υιοθετούνται από τη συγγραφική ομάδα ξεκινούν από διαφορετικές παραδοχές, θεωρούμε ότι είναι σημαντικό να αναφερθούν συνοπτικά βασικά στοιχεία της κάθε προσέγγισης ώστε να γίνει κατανοητός ο χαρακτήρας της διδακτικής πρότασης των συγγραφέων.

Επιλέγουμε να ξεκινήσουμε από τον αναδυόμενο γραμματισμό κυρίως γιατί η προσέγγιση αυτή εφαρμόζεται εδώ και αρκετά χρόνια στο Νηπιαγωγείο, το οποίο από την επόμενη σχολική χρονιά θα ενταχθεί στην υποχρεωτική εκπαίδευση, σύμφωνα με τις κυβερνητικές εξαγγελίες². Είναι σημαντικό ότι οι συγγραφείς υιοθετούν στοιχεία αυτής της προσέγγισης, γιατί διευκολύνει τη μετάβαση των παιδών από την προσχολική στη σχολική εκπαίδευση και δείχνει τη συνέχεια που υπάρχει στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος από τη μία σχολική βαθμίδα στην άλλη. Το ερώτημα που προκύπτει, ωστόσο, είναι κατά πόσο το εγχειρίδιο για το γλωσσικό μάθημα στην Πρώτη τάξη λαμβάνει υπόψη αυτά που τα παιδιά γνωρίζουν από το Νηπιαγωγείο ή το οικογενειακό περιβάλλον. Η προσέγγιση του αναδυόμενου γραμματισμού αναφέρεται σε όλες εκείνες τις συμπεριφορές του παιδιού που σχετίζονται με την εκμάθηση της ανάγνωσης και της γραφής και αποκτούνται μέσω των εμπειριών των παιδιών με το γραπτό λόγο στο σπίτι ή στο σχολείο (Μουζάκη, 2005). Ο αναδυόμενος γραμματισμός καταρρίπτει μια βαθιά ριζωμένη αντίληψη ότι η μάθηση του γραπτού λόγου δεν μπορεί να συμβεί χωρίς συγκεκριμένη διδασκαλία και ότι η ενεργητική συμμετοχή των παιδιών που μαθαίνουν εξαρτάται και προκύπτει από τη διδακτική μέθοδο που έχει επιλεγεί (Ferreiro & Teberosky, 1982).

Σύμφωνα με τους Teale και Sulzby (1986) η ανάπτυξη του γραμματισμού αρχίζει πο-

λύ πριν την έναρξη της επίσημης εκπαίδευσης σε άτυπα περιβάλλοντα μάθησης όπως αυτά του σπιτιού και της κοινότητας. Η ακρόαση, η ομιλία, η γραφή και η ανάγνωση είναι ικανότητες που αναπτύσσονται ταυτόχρονα και σε αλληλεπίδραση και όχι σειριακά η μία μετά την άλλη. Η ανάπτυξη αυτή λαμβάνει χώρα σε πραγματικά πλαίσια, με δραστηριότητες της καθημερινής ζωής που έχουν συγκεκριμένους στόχους. Επιτυγχάνεται δε, μέσα από την ενεργητική συμμετοχή των παιδιών σε καταστάσεις οι οποίες απαιτούν τη χρήση γραπτού και προφορικού λόγου σε αλληλεπίδραση με ενήλικες και συνομήλικους στο

τού, και πώς θα αξιοποιήσει ο εκπαιδευτικός αυτές τις πληροφορίες; Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι στο Νηπιαγωγείο δεν υπάρχει σχολικό εγχειρίδιο και η επιλογή των θεμάτων και των δραστηριοτήτων είναι ευθύνη του εκπαιδευτικού. Πώς, κατά συνέπεια, διασφαλίζεται η συνέχεια αυτών που έχουν μάθει τα παιδιά στην προσχολική ηλικία με αυτά που καλούνται να μάθουν στην Πρώτη τάξη;

Η αναλυτικοσυνθετική μέθοδος είναι εκείνη που σχεδόν απόλυτα έχει εφαρμοστεί στην Ελληνική εκπαίδευση. Η μέθοδος αυτή συνδυάζει τη στοιχειακή-συνθετική και την ολική-αναλυτική και χρησιμοποιεί

■ Η ακρόαση, η ομιλία, η γραφή και η ανάγνωση είναι ικανότητες που αναπτύσσονται ταυτόχρονα και σε αλληλεπίδραση και όχι σειριακά η μία μετά την άλλη. ■

σπίτι ή το σχολείο. Στις καταστάσεις αυτές χρησιμοποιείται αυθεντικό έντυπο υλικό που μπορεί να ποικίλει από ένα ολοκληρωμένο λογοτεχνικό βιβλίο ως μια απλή πινακίδα. Αν και η ανάπτυξη μπορεί να περιγραφεί σε στάδια, υπάρχουν διαφορετικά μονονοπάτια για το πέρασμα των παιδιών μέσα από αυτά τα στάδια, καθώς και διαφορετικές ηλικίες στις οποίες το κάθε παιδί περνά από κάθε στάδιο.

Δύο είναι τα σημαντικά στοιχεία και τα αντίστοιχα ερωτήματα για τη διδακτική πρόταση των συγγραφέων που προκύπτουν από τις παραπάνω παραδοχές του αναδυόμενου γραμματισμού. Το πρώτο αιφορά στο διαφορετικό ρυθμό ανάπτυξης του κάθε παιδιού. Πώς μπορεί να αξιοποιηθεί ο αναδυόμενος γραμματισμός με τη χρήση ενός σχολικού εγχειρίδιου όπου όλα τα παιδιά καλούνται να μάθουν τα ίδια πράγματα ταυτόχρονα; Τα δεύτερο στοιχείο συνδέεται με το πρώτο και αιφορά στην προηγούμενη γνώση. Καθώς τα παιδιά έρχονται στο σχολείο έχοντας διαφορετικές εμπειρίες γραμματισμού ποια θα πρέπει να είναι η δομή, το περιεχόμενο και η χρήση ενός σχολικού εγχειρίδιου ώστε όλα τα παιδιά να μπορέσουν να προχωρήσουν πέρα από αυτό που ήδη γνωρίζουν; Η συγγραφική ομάδα σε μια υποσημείωση αναφέρει ότι «καλό είναι ο/η εκπαιδευτικός της τάξης, στο μέτρο του δυνατού, να πληροφορηθεί τι γνωρίζουν ήδη τα παιδιά από το Νηπιαγωγείο ή και το οικογενειακό περιβάλλον, ώστε να οικοδομήσει πάνω στην υπάρχουσα γνώση» (Βιβλίο Δασκάλου: 8). Πώς ορίζεται, όμως, το μέτρο του δυνα-

την ανάλυση και τη σύνθεση από τα πρώτα μαθήματα. Βασική αρχή της μεθόδου είναι η επιλογή μιας λέξης που περιέχει το νέο γλωσσικό στοιχείο μέσα από ένα ευρύτερο λεκτικό σύνολο. Η απομόνωση της λέξης προτύπου και η ανάλυσή της σε συλλαβές και συστατικά συλλαβών στοχεύει στην εκμάθηση του νέου γλωσσικού στοιχείου που μπορεί να είναι ένα γράμμα, ένα δίψηφο, ένας συνδυασμός κτλ. Στο τέλος γίνεται σύνθεση της πρότυπης λέξης. Μετά από τη διδασκαλία αρκετών γλωσσικών στοιχείων οι μαθητές μπορούν να διαβάσουν ένα προκατασκευασμένο κείμενο το οποίο περιέχει λέξεις με τα διδαγμένα γλωσσικά στοιχεία (Βουγιούκας, 1994).

Με αυτή τη μέθοδο θεωρείται ότι αξιοποιούνται οι θετικές πλευρές των δύο μεθόδων που την απαρτίζουν καθώς «τα κείμενα, έστω και προκατασκευασμένα, μπορεί να είναι μέσα στα ενδιαφέροντα των παιδιών, οι πιο κοινόχρηστες λέξεις και οι λέξεις-κλειδιά να επαναλαμβάνονται από μάθημα σε μάθημα και συγχρόνως να γίνεται συστηματική διδασκαλία των γραμματικούς τακτικών δομών της γλώσσας σε επίπεδο φωνημάτων και μορφημάτων (λέξικων και γραμματικών), λέξεων και λεκτικών συνόλων (σύνολο ονοματικό, ρηματικό, προθετικό κτλ., προτάσεις κτλ.)» (Βουγιούκας, 1994: 85). Ταυτόχρονα, μαθαίνονται λέξεις με την ολική προσέγγιση και προτείνεται η κατά συμπειρασμό ανάγνωση επισημαίνονται τα αρνητικά αποτελέσματα που έχει η επιμονή στην κατά γράμμα αποκαθικοπίση.

Με βάση αυτές τις αρχές της αναλυτικο-

συνθετικής μεθόδου γίνεται φανερό ότι πρόκειται για μια αυστηρά δομημένη μέθοδο διδασκαλίας η οποία προϋποθέτει ότι όλα τα παιδιά έχουν μάθει τα προηγούμενα γλωσσικά στοιχεία για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στην εκμάθηση του νέου. Ο τύπος των κειμένων που χρησιμοποιούνται καθώς και οι αντίστοιχες δραστηριότητες είναι από πριν καθορισμένα με μοναδικό στόχο την εκμάθηση του υπό διδασκαλία γλωσσικού στοικείου. Τα κείμενα που χρησιμοποιούνται και οι δραστηριότητες που τα συνοδεύουν αλλά και η σειριακή εκμάθηση των γλωσσικών στοιχείων, όπου η εκμάθηση του επόμενου θέτει ως προϋπόθεση τη γνώση των προηγούμενων, συγκροτούν μια ριζικά αντίθετη προσέγγιση από εκείνη του αναδυόμενου γραμματισμού.

Η επόμενη προσέγγιση από την οποία δηλώνει ότι υιοθετεί στοιχεία η συγγραφική ομάδα είναι η ολιστική (Whole language approach) που δίνει έμφαση στην ανάγνωση αυθεντικών λογοτεχνικών κειμένων από

κές και κοινωνικές ανάγκες» (Παπαδοπούλου, 2000: 93). Μέσα από την ενασχόλησή τους με ολοκληρωμένα και όχι αποσπασματικά λογοτεχνικά κείμενα τα παιδιά μαθαίνουν να επιλέγουν τις απαραίτητες πληροφορίες, να προβλέπουν, να επιβεβαιώνουν τις υποθέσεις τους και να αυτοδιορθωνται (Goodman, 1969). Βασικό στοιχείο της ολιστικής προσέγγισης αποτελεί η εισήγηση των θεμάτων προς διαπραγμάτευση από τα ίδια τα παιδιά και η συνεργασία ώστε να υπάρχει συνεχής αλληλεπίδραση μέσα στην τάξη.

Η τελευταία προσέγγιση από την οποία δηλώνει ότι αντλεί στοιχεία η συγγραφική ομάδα του εγκειριδίου της Πρώτης Τάξης είναι η λειτουργική χρήση της γλώσσας. Βασική αρχή αυτής της προσέγγισης είναι ότι οι μαθητές «πρέπει να ασκηθούν, ώστε να κατανοούν τις ποικιλες μορφές του προφορικού και γραπτού λόγου και να τις συνδέουν με τις συνθήκες επικοινωνίας μέσα στις οποίες παράγεται καθημιά από αυτές, αλλά

Μέσα από την ενασχόλησή τους με ολοκληρωμένα και όχι αποσπασματικά λογοτεχνικά κείμενα τα παιδιά μαθαίνουν να επιλέγουν τις απαραίτητες πληροφορίες, να προβλέψουν, να επιβεβαιώνουν τις υποθέσεις τους και να αυτοδιορθώνονται

τα παιδιά (Παπαδοπούλου, 2000) μέσα από την επεξεργασία των οποίων τα παιδιά αναπτύσσουν ταυτόχρονα την ακρόαση, την ομιλία, την ανάγνωση και τη γραφή. Μέσα από δραστηριότητες όπως η μεγαλόφωνη ανάγνωση και γραφή, η από κοινού ανάγνωση και γραφή, η καθοδηγούμενη ανάγνωση και γραφή και η ανεξάρτητη ανάγνωση και γραφή, τα παιδιά μαθαίνουν για το γραπτό και τον προφορικό λόγο μέσα από μια φυσική και ευχάριστη διαδικασία. Βασική αρχή της ολιστικής προσέγγισης είναι η έλλειψη ιεράρχησης δεξιοτήτων αλλά και σχολικού εγκειριδίου (Smith, 2006). Στη διαδικασία εκμάθησης του γραπτού λόγου πρωταρχικός στόχος είναι η κατανόηση. Για να το πετύχουν αυτό τα παιδιά συνδυάζουν πληροφορίες από τρία διαφορετικά συστήματα, το γραφοφωνημικό, το συντακτικό και το σημασιολογικό (Gollasch, 1982).

Η ολιστική προσέγγιση, όπως και ο αναδυόμενος γραμματισμός, θεωρούν πολύ σημαντικές τις προηγούμενες γνώσεις και τα ενδιαφέροντα των μαθητών καθώς θεωρούν ότι «η γλωσσική ανάπτυξη και μάθηση συγκροτείται ανάλογα με τις προσωπι-

στο σχολείο με στόχο τον εμπλουτισμό της γλώσσας τους με νέα στοιχεία (Χαραλαμπόπουλος & Χατζησαββίδης, 1997). Τέλος η διδασκαλία θα πρέπει να προσαρμόζεται στο επίπεδο και τις ανάγκες των μαθητών με ταυτόχρονη χρήση μιας ποικιλίας κειμένων, λογοτεχνικών, επιστημονικών και χρηστικών τα οποία να χαρακτηρίζονται «από πληρότητα και λογική συγκρότηση ως προς το περιεχόμενο, να έχουν σαφήνεια στη διατύπωση και να τηρούν τις προδιαγραφές του γλωσσικού ύφους στο οποίο ανήκουν» (Χαραλαμπόπουλος & Χατζησαββίδης, 1997: 75). Η επιλογή των κειμένων γίνεται από τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές για να μην υπάρχει μία εκ των προτέρων επιλογή, μπορούν ωστόσο να δοθούν ενδεικτικά κείμενα ώστε να καθοριστούν τα χαρακτηριστικά τους και να διευκολύνουν την επιλογή άλλων κειμένων.

Η διαφοροποίηση της προσέγγισης της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας από την ολιστική έγκειται κυρίως στα κείμενα που θα χρησιμοποιηθούν για τη γλωσσική διδασκαλία και στη δημιουργία συνθηκών χρήσης της γλώσσας οι οποίες θα είναι παρόμοιες με εκείνες που χρησιμοποιούνται στην καθημερινή ζωή των μαθητών και των μαθητριών. Οι δύο προσεγγίσεις μπορούν εύκολα να συνδυαστούν καθώς εμπεριέχουν κοινά στοιχεία. Κοινά επίσης στοιχεία μπορούν να εντοπιστούν ανάμεσα στη λειτουργική χρήση της γλώσσας και τον αναδυόμενο γραμματισμό καθώς επίσης εκκινούν από παρόμοιες αρχές. Η επιλογή, ωστόσο, της αναλυτικού συνθετικής μεθόδου ως κύριας αποκλείει τη δυνατότητα χρήσης στοιχείων από τις άλλες προσεγγίσεις. Αυτό φαίνεται και από το ενδεικτικό διάγραμμα για το χρόνο που πρέπει να αφιερώνεται σε κάθε δραστηριότητα που προτείνεται είτε στο Βιβλίο του Μαθητή είτε στο Τετράδιο Εργασιών. Επιπλέον, ενώ η συγγραφική ομάδα υποστηρίζει ότι οι δραστηριότητες οι οποίες προτείνονται είναι ενδεικτικές και μπορούν να τροποποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς, στη συνέχεια υποστηρίζει ότι οι δραστηριότητες πρέπει να γίνονται με τη σειρά που προτείνονται γιατί υπάρχει μια λογική ακολουθία.

Η επιλογή του πλαισίου της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας θα μπορούσε να αποτελέσει μια νέα βάση για τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στην Πρώτη Τάξη του Δημοτικού σχολείου. Το πλαίσιο αυτό θα επέτρεπε να χρησιμοποιηθούν στοιχεία από άλλες προσεγγίσεις ή μεθόδους που έχουν προταθεί τόσο στην ελληνική όσο και

αναπτυξικά προγράμματα Νέα βιβλία αναπτυξικά προγράμματα Νέα βιβλία αναπτυξικά προγράμματα Νέα βιβλία αναπτυξικά προγράμματα Νέα βιβλία αναπτυξικά προγράμματα Νέα βιβλία

στη διεθνή βιβλιογραφία και θα μπορούσε να συμβάλλει στην πληρέστερη ανάπτυξη του προφορικού και του γραπτού λόγου των μαθητών και των μαθητριών. Αντίθετα, η εκκίνηση από την αναλυτικούσυνθετική μέθοδο την οποία επιλέγουν οι συγγραφείς του εγχειρίδιου της Πρώτης τάξης δεν συνιστά ουσιαστική αλλαγή στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος, περιορίζοντας τη δυνατότητα ένταξης στοιχείων από άλλες προσεγγίσεις στη διδασκαλία.

Τα κείμενα και οι δραστηριότητες

Τα νέα βιβλία για το γλωσσικό μάθημα αποτελούνται από 10 ενότητες³ και 70 κείμενα. Τα κείμενα της πρώτης ενότητας είναι σε μορφή κόμικ όπου επικειρείται η γνωριμία των παιδιών με τους ήρωες καθώς και μια πρώτη προσπάθεια ανάλυσης λέξεων και συλλαβών. Αυτό το μέρος αντιστοιχεί στο προγραφικό-προαναγνωστικό στάδιο και στο στάδιο της γνωριμίας με διγράμματες/τριγράμματες συλλαβές και φωνήματα που προτείνεται από την αναλυτικούσυνθετική μέθοδο. Στο Βιβλίο του Μαθητή γίνεται η ανάλυση της συλλαβής, της λέξης ή της φράσης σε συλλαβές και φωνήματα, ενώ στο Τετράδιο Εργασιών γίνεται η σύνθεση συλλαβών ή γραμμάτων για να δημιουργηθούν λέξεις.

Η πρώτη παρατήρηση αφορά το είδος των κείμενων που έχουν επιλέγει. Στις τέσσερις πρώτες ενότητες επιλέγονται, σχεδόν αποκλειστικά, διάλογικά κείμενα με στόχο

να παρουσιαστούν ως συνέχειες μιας ιστορίας με τους κεντρικούς ήρωες του βιβλίου. Πρέπει, όμως, να τονιστεί ότι το αφηγηματικό κείμενο είναι εκείνο το είδος κειμένου με το οποίο τα παιδιά αυτής της ηλικίας είναι περισσότερο εξοικειωμένα και αυτό το γεγονός θέτει ερωτήματα σχετικά με το ενδιαφέρον που θα επιδείξουν τα παιδιά για τα κείμενα, τη δυνατότητα κατανόησής τους αλλά και τη δυνατότητα νοηματικής επεξεργασίας τους. Το πρώτο αφηγηματικό κείμενο εμφανίζεται στην τέταρτη ενότητα, παρουσιάζεται όμως και αυτό με τη μορφή διαλόγου, παρότι είναι ένα παραμύθι που διαβάζει ο παππούς. Καθαρά αφηγηματικό κείμενο έχουμε στα δύο τελευταία κείμενα αυτής της ενότητας.

Από τα 34 κείμενα της δεύτερης, τρίτης, τέταρτης και πέμπτης ενότητας τα 28 είναι προκατασκευασμένα για να εξυπηρετούν τη διδασκαλία του γλωσσικού στοιχείου που έχει επιλεγεί, τα 4 είναι ποιήματα και αποτελούν το επαναληπτικό κεφάλαιο της κάθε ενότητας και τα δύο είναι επετειακά. Δεν πρόκειται για αυθεντικά κείμενα που έχουν γραφεί για πραγματικές περιστάσεις επικοινωνίας και δεν δημιουργούν συνθήκες επικοινωνίας μέσα στην τάξη παρόμοιες με εκείνες που τα παιδιά βιώνουν στην καθημερινή τους ζωή. Τα κείμενα γράφτηκαν με βάση τις αρχές της αναλυτικούσυνθετικής προσέγγισης ενώ λέπονται εντελώς τα ολοκληρωμένα λογοτεχνικά κείμενα που προτείνονται από την ολιστική προσέγγιση, τον αναδυόμενο γραμματισμό και την προσέγγιση της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας. Σύμφωνα με τις οδηγίες οι οποίες υπάρχουν στο Βιβλίο Δασκάλου επαφίεται στον εκπαιδευτικό να βρει και να φέρει στην τάξη αυθεντικό υλικό και λογοτεχνικά βιβλία όπως αυτά που προτείνονται στο Τετράδιο Εργασιών.

Στις υπόλοιπες 5 ενότητες που αποτελούνται από 36 κείμενα, αυτά έχουν περισσότερα στοιχεία αφηγηματικού λόγου συνεχίζουν, ωστόσο, τα περισσότερα (26) να είναι προκατασκευασμένα, να μην δημιουργούν πραγματικές περιστάσεις επικοινωνίας και να αναφέρονται σε επικοινωνιακές καταστάσεις που είναι πολύ πιθανό να μην έχουν βιώσει οι μαθητές. Από τα υπόλοιπα 10 κείμενα τα 5 είναι ποιήματα και αποτελούν το επαναληπτικό κεφάλαιο της ενότητας, τα 2 είναι αποσάσματα από άλλα βιβλία, το ένα είναι διασκευή λαϊκής παράδοσης και τα υπόλοιπα 2 είναι επετειακά. Αν και προβλέπεται η δημιουργία ιστοριών από τα παιδιά με τη βοήθεια του/της εκπαι-

δευτικού με βάση θέματα που θίγονται στο Βιβλίο του Μαθητή ή στο Τετράδιο Εργασιών (Βιβλίο Δασκάλου: 24) τα κείμενα που παράγονται στόχο έχουν να δημιουργήσουν ένα βιβλίο προς ανάγνωση και όχι να αποτελούν τα βασικά κείμενα επεξεργασίας ώστε να υπάρξει ο σχολιασμός και η επεξεργασία του λόγου που παρήχθη από τους μαθητές, σύμφωνα με τις προτάσεις της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας.

Η παραγωγή προφορικού λόγου γίνεται κυρίως στην επεξεργασία της κεντρικής εικόνας και του κεντρικού κειμένου όπου ενδεικτικά διατίθενται 20 και 25 λεπτά αντίστοιχα. Τίθενται, ωστόσο, ερωτήματα τόσο για τη σύνδεση των εικόνων με εμπειρίες των μαθητών ώστε να μπορέσουν να παράγουν λόγο όσο και για τη νοηματική επάρκεια των κειμένων που έχουν κατασκευαστεί ώστε να καταστεί δυνατό να υπάρξει προφορική συζήτηση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το έκτο κείμενο της δεύτερης ενότητας όπου στην εικόνα εμφανίζεται ένας κύριος μεγάλης ηλικίας να κουβαλά έναν σάκο στην αυλή ενός παλιού σπιτιού και στο κείμενο που συνοδεύει την εικόνα υπάρχει η απορία τι να περιέχει ο σάκος. Έκπληκτοι οι ήρωες του βιβλίου διαπιστώνουν ότι ο σάκος έχει μία κότα. Πόσοι και πόσες μαθητές της Πρώτης τάξης έχουν δει να κουβαλούν κότες μέσα σε σάκους και τι υποθέσεις μπορεί να κάνουν για το επάγγελμα του συγκεκριμένου ανθρώπου; Στο επόμενο κείμενο συνεχίζεται η συζήτηση για το τι άλλο μπορεί να έχει μέσα ο σάκος και τα παιδιά υποθέτουν ότι μπορεί να έχει πάπιες, ποντίκια ή οχιές. Πώς λοιπόν θα αφιερωθούν 45 λεπτά (μία διδακτική ώρα) για συζήτηση αυτής της εικόνας και του κειμένου; Η απάντηση δίνεται από τη συγγραφική ομάδα που προτείνει ο εκπαιδευτικός να ζητήσει από τα παιδιά να ονομάσουν αντικείμενα ή ζώα που εμφανίζονται στην εικόνα ώστε να τα καταγράψει και στη συνέχεια να ζητήσει από τα παιδιά να εντοπίσουν το υπό διδασκαλία γλωσσικό στοιχείο και να διαβάσουν τις λέξεις (Βιβλίο Δασκάλου: 37). Είναι φανερό ότι δεν επικειρείται η δημιουργία πραγματικών περιστάσεων επικοινωνίας αλλά χρησιμοποιείται ένα υλικό που στόχο έχει την εκμάθηση ενός γλωσσικού στοιχείου και κάποιων λέξεων.

Σε σχέση με το περιεχόμενο των κειμένων, πέντε κείμενα, δύο στην 5^η ενότητα και τρία στην 9^η ενότητα αναφέρονται στην εκπαιδευση. Στα δύο πρώτα κείμενα παρουσιάζονται τα παιδιά που πρωταγωνιστούν στο εγχειρίδιο λίγο πριν μπουν στην

τάξη, ενώ στη συνέχεια θρίσκονται σε μία τάξη όπου δουλεύουν σε ομάδες και εκεί μπορεί να έρθει κατά λάθος ένα κουτάβι και να αντιμετωπιστεί από τον εκπαιδευτικό ως νέος μαθητής. Είναι φανερό ότι η εκπαίδευση, με τον τρόπο που παρουσιάζεται, έχει ελάχιστη σχέση με ό,τι τα περισσότερα παιδιά θιάζουν καθημερινά. Στα κείμενα της 9^{ης} ενότητας η σχολική ζωή εξαντλείται στην ανάγνωση ενός αποσπάσματος από το αλφαριθμητάρι με τον ήλιο, στη δημιουργία ενός βιβλίου από τα παιδιά της τάξης και στην οργάνωση μιας έκθεσης βιβλίου με βιβλία που γράφτηκαν από τα παιδιά όλων των τάξεων του σχολείου. Ουσιαστικά, στα 5 κεφάλαια που αφορούν την εκπαίδευση οι συγγραφείς παρουσιάζουν μια εικόνα ενός σχολείου στο οποίο τα παιδιά κάνουν σκανταλιές, έχουν πρόσθαση σε βιβλιοθήκες και συνδιαμορφώνουν τις δραστηριότητες με το δάσκαλό τους (προτείνοντας να γράψουν δικό τους βιβλίο). Η έλλειψη βιβλιοθηκών στα σχολεία, οι μικρές αίθουσες, τα σχολεία που λειτουργούν σε βάρδια, η ελάχιστη συμμετοχή των παιδιών στον προσδιορισμό της εκπαιδευτικής λειτουργίας που χαρακτηρίζει το Ελληνικό σχολείο, η ιστορία, οι σκοποί και το περιεκόμενο της εκπαίδευσης είναι ζητήματα που δεν τίθενται προς συζήτηση από τους συγγραφείς, ακόμα και όταν το υλικό που χρησιμοποιούν δίνει σχετικές δυνατότητες (όπως το αλφαριθμητάρι με τον ήλιο). Το σχολείο εμφανίζεται ουδέτερο, απομονωμένο από την κοινωνία και την πολιτική μέσω της προθολής μιας ειδυλλιακής εικόνας του.

Ένα άλλο θέμα που εμφανίζεται σε πολλές ενότητες, είναι το φυσικό περιβάλλον. Προσεγγίζεται είτε μέσω των καιρικών φαινομένων και της αλλαγής των εποχών, είτε με στόχο την οικολογική ευαισθητοποίηση. Συνολικά υπάρχουν 16 κείμενα σχετικά με το φυσικό περιβάλλον σε 4 διαφορετικές ενότητες του βιβλίου. Τα εννέα από αυτά αναφέρονται στα καιρικά φαινόμενα της βροχόπτωσης και της χιονόπτωσης και στις ευκαιρίες που δίνουν αυτά τα καιρικά φαινόμενα για ανάγνωση ιστοριών ή διάφορα παικνίδια. Τα υπόλοιπα 7 κείμενα παρουσιάζουν μια άλλη ειδυλλιακή εικόνα, όπου τα παιδιά πηγαίνουν βόλτα με τα ποδήλατά τους, τρέχουν στα λιβάδια και βλέπουν πούλιά να πετούν, παίρνουν το λεωφορείο, πηγαίνουν για κολύμπι και συναντούν τη θαλάσσια κελώνα καρέτα-καρέτα, τις φωλιές της οποίας ανακαλύπτει ο σύκλος τους. Γενικά τα κείμενα για το περιβάλλον δεν δίνουν καμία πληροφορία για την καταστρο-

φή του και τις αιτίες της, ενώ η οικολογική ευαισθητοποίηση αφορά μόνο την καρέτα-καρέτα.

Συμπερασματικά, τα περισσότερα κείμενα είναι έτσι κατασκευασμένα ώστε να δίνεται έμφαση στο υπό διαπραγμάτευση γλωσσικό στοιχείο και όχι στο περιεχόμενό τους. Πρόκειται για άχρωμα κείμενα που δεν στοχεύουν στην ανάδειξη ζητημάτων για συζήτηση ώστε μέσα από τη διαπραγμάτευσή τους στην τάξη να προκύψουν κοινωνικοί προβληματισμοί. Οι τελευταίοι, όπως και σημαντικές κοινωνικές και πολιτικές επέτειοι (Πολυτεχνείο και εργατική Πρωτομαγιά), λείπουν από το νέο σχολικό εγχειρίδιο για τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στην Πρώτη τάξη του Δημοτικού σχολείου.

Η ίδια λογική διέπει και τις δραστηριότητες που προτείνονται. Οι δραστηριότητες που περιέχονται τόσο στο Βιβλίο του Μαθητή όσο και στο Τετράδιο Εργασιών κατηγοριοποιούνται από τη συγγραφική ομάδα σε 6 κατηγορίες με τα ανάλογα σύμβολα: «θυμόμαστε ξανά», «γράφουμε ορθογραφία», «κάνουμε κάτι όλοι μαζί», «συζητάμε», «διαβάζουμε» και «γράφουμε και διαβάζουμε». Στην παρούσα εργασία προσπαθήσαμε να καταγράψουμε τις δραστηριότητες που ανήκουν σε κάθε μία από τις παραπάνω κατηγορίες, χωρίς αυτό να σημαί-

νει ότι συμφωνούμε με αυτού του είδους την κατηγοριοποίηση. Για παράδειγμα, γιατί η δραστηριότητα «συζητάμε» διαχωρίζεται από κάτι που «κάνουμε όλοι μαζί»; Από τις 419 δραστηριότητες τις οποίες καταγράψαμε (θεωρήσαμε ως χωριστή δραστηριότητα την ανάλυση των πρότυπων λέξεων σε συλλαβές και φωνήματα) οι 317 (75,66%) εντάσσονται στην κατηγορία «γράφουμε και διαβάζουμε». Την κατηγορία αυτή την αναλύουμε τελευταία γιατί θεωρούμε ότι είναι αναγκαίο να διασπαστεί σε επιμέρους υποκατηγορίες.

Μόνο 2 δραστηριότητες (0,48%) εντάσσονται στην κατηγορία «θυμάμαι ξανά» και δεν μπορούμε να εξηγήσουμε το λόγο ύπαρχης αυτής της κατηγορίας όταν η ίδια η συγγραφική ομάδα την απαξιώνει. Στην κατηγορία «συζητάμε» εντάσσονται μόνο 5 δραστηριότητες (1,19%). Από αυτές η μία θέτει ως θέμα συζήτησης τους ήρωες των παραμυθιών που προτιμούν τα παιδιά, η δεύτερη έχει ως θέμα τις σκέψεις τεσσάρων ζωγράφων όταν δημιουργούσαν τέσσερις πίνακες και οι υπόλοιπες 3 αφορούν σε ερωτήσεις που τίθενται από τη συγγραφική ομάδα και σχετίζονται με την κατανόηση του κειμένου. Ελάχιστες, επίσης, είναι και οι ομαδοσυνεργατικές («κάνουμε κάτι όλοι μαζί») δραστηριότητες, συνολικά 15 (3,58%). Στις περισσότερες από αυτές οι μαθητές πρέπει να δουν κάποιες εικόνες και να διηγηθούν ή να γράψουν μια ιστορία, όπως για παράδειγμα μια ιστορία για σκύλους με βάση τους πίνακες τεσσάρων ζωγράφων, ή να απαντήσουν σε ερωτήσεις κατανόησης του κειμένου. Μόνο ένα περίπου 5% (1,19% συν 3,58%) των δραστηριοτήτων, λοιπόν, προτείνεται να γίνονται ομαδικά ώστε να υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών και των μαθητριών, βασικό στοιχείο τόσο της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας όσο και της ολιστικής προσέγγισης, αλλά και του αναδυόμενου γραμματισμού. Αντίθετα, επιλέγεται η απομική εργασία η οποία συνδέεται με την αναλυτικούσυνθετική μέθοδο. Ωστόσο, η ικανότητα συνεργασίας του μαθητή μέσα στην ομάδα αποτελεί μέρος της αξιολόγησής του (Βιβλίο Δασκάλου: 26).

Οι 31 δραστηριότητες (7,4%) ανήκουν στην κατηγορία «διαβάζουμε». Εδώ αποφασίσαμε να εντάξουμε και τις δραστηριότητες ανάλυσης των λέξεων που υπάρχουν τόσο στο Βιβλίο του Μαθητή όσο και στο Τετράδιο Εργασιών αν και η συγγραφική ομάδα τις εντάσσει στην κατηγορία «γράφουμε και διαβάζουμε» μαζί με τη φορά

αναθυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναθυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναθυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναθυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία

γραφής του γράμματος. Είναι σημαντικό να διευκρινίσουμε ότι με αυτή τη δραστηριότητα έχουμε ανάλυση των λέξεων και όχι σύνθεση. Ουσιαστικά δηλοδή, πρόκειται για αναλυτική μέθοδο και όχι για αναλυτικούσυνθετική καθώς δεν πραγματοποιείται επανασύνθεση της λέξης μετά την κατάτμηση της σε φωνήματα. Η σύνθεση συλλαβών και φωνημάτων γίνεται σε ξεχωριστές δραστηριότητες στο Τετράδιο Εργασιών και αφορούν άλλες λέξεις και όχι τις πρότυπες.

Στην κατηγορία «γράφουμε ορθογραφία» εντάσσονται 49 δραστηριότητες (11,69%). Οι δραστηριότητες ορθογραφίας ξεκινούν από το έκτο κείμενο της δεύτερης ενότητας και υπάρχουν σε κάθε κείμενο από εκεί και πέρα, αφορώντας είτε μεμονωμένες λέξεις είτε φράσεις. Δεν είναι ξεκάθαρο από το Βιβλίο Δασκάλου αν τα παιδιά θα πρέπει να απομνημονεύουν την ορθογραφία και να τη γράφουν κάθε μέρα. Επίσης, επισημαίνεται ότι τα παιδιά γράφουν αρχικά και μαθαίνουν στη συνέχεια τη λέξη ή τη φράση της ορθογραφίας.

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει, το μεγαλύτερο μέρος των δραστηριοτήτων (75,66%) εντάσσονται στην κατηγορία «γράφουμε και διαβάζουμε». Οι 23 (7,26%) από αυτές τις δραστηριότητες αφορούν στη φορά γραφής των γραμμάτων. Τι ακριβώς θα πρέπει να κάνει το παιδί σε αυτές τις δραστηριότητες; Να γράψει πολλά «α» στη σειρά και μετά να τα διαβάσει; Η δεύτερη και σημαντικότερη παρατήρηση αφορά την εισαγωγή αυτής της δραστηριότητας στο Τετράδιο Εργασιών. Ουσιαστικά οι μαθητές υποχρεώνονται να γράφουν τα γράμματα με τον τρόπο που τους δίνεται ως πρότυπο. Το πρώτο ερώτημα σχετίζεται με τα παιδιά που είναι αριστερόχειρες. Ποιο είναι το πρότυπο για αυτά τα παιδιά; Το δεύτερο ερώτημά μας σχετίζεται με την επιστημονική γνώση στην οποία βασίζεται η φορά γραφής που προτείνεται. Για παράδειγμα, υπάρχει μέλος της συγγραφικής ομάδας που γράφει το κεφαλαίο Ν κάνοντας πρώτα τις δύο κάθετες γραμμές και φέροντας στη συνέχεια τη διαγώνιο γραμμή που τις ενώνει; Η αβασάνιστη αποδοχή από τη συγγραφική ομάδα ενός προτύπου που ίσχυε για πολλά χρόνια είναι φανερή σε αυτό το σημείο. Η ένταξη αυτής της δραστηριότητας στο Τετράδιο Εργασιών μπορεί να οδηγήσει τους γονείς να επιμένουν στο συγκεκριμένο τρόπο γραφής των γραμμάτων, παρά το ότι προτείνεται στο Βιβλίο Δασκάλου οι εκπαιδευτικοί να μην επιμένουν στον τρόπο γραφής των γραμμάτων.

Οι 94 (29,65%) δραστηριότητες στοχεύουν στην αναγνώριση ή τη γραφή ενός γράμματος ή μιας συλλαβής (κυκλώνω το γράμμα ή τη λέξη που έχει το γράμμα, γράφω το γράμμα που λείπει) και στη σύνθεση γραμμάτων ή συλλαβών για τη δημιουργία λέξεων. Παρόμοια, άλλες 50 δραστηριότητες (15,77%) έχουν στόχο την αντιγραφή λέξεων ή προτάσεων ή τη δημιουργία προτάσεων από λέξεις που δεν είναι στη σωστή σειρά. Πρόκειται για τις πιο κλασικές δραστηριότητες της αναλυτικούσυνθετικής μεθόδου που στόχο έχουν την εμπέδωση του γλωσσικού στοιχείου. Αν και η συγγραφική ομάδα αναφέρει ότι οι δραστηριότητες αυτές δίνονται στα παιδιά μέσα σε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο, δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, καθώς το πλαίσιο που δίνεται μπορεί να είναι ένα αίνιγμα, η συμπλήρωση

Η ικανότητα συνεργασίας του μαθητή μέσα στην ομάδα αποτελεί μέρος της αξιολόγησής του.

γραμμάτων σε ένα κείμενο ή η απάντηση σε μία ερώτηση, τα οποία, βέβαια, δεν εντάσσονται στη λειτουργική χρήση της γλώσσας, όπως αυτή προτείνεται από τους Χαραλαμπόπουλο και Χατζησαββίδη (1997).

Σημαντικό μέρος των δραστηριοτήτων (63 ή 19,87%) έχουν στόχο την εκμάθηση της γραμματικής. Η πρώτη μας παρατήρηση αφορά στον αριθμό των γραμματικών φαινομένων προς εκμάθηση που περιλαμβάνουν ενικό και πληθυντικό αρεσικών, θηλυκών και ουδετέρων, το βοηθητικό ρήμα είμαι, την απόστροφο, το διαζευκτικό ή, το ερωτηματικό πώς, ρήματα σε -ίζω, -έυω, -άινω, -ώνω, ενεστώτα, αόριστο, μέλλοντα, σημεία στίξης, παθητική φωνή και άλλα. Η δεύτερη αφορά τον τρόπο με τον οποίο διδάσκεται η γραμματική. Και πάλι η συγγραφική ομάδα υποστηρίζει ότι οι δραστηριότητες γραμματικής δίνονται μέσα σε επικοινωνιακό πλαίσιο καθώς σχεδόν πάντοτε το φαινόμενο υπάρχει στο κεντρικό κείμενο αλλά και οι δραστηριότητες δίνονται μέσα στα πλαίσια μικρών κειμένων. Ποια, όμως, είναι η επικοινωνιακή διάσταση μιας δραστηριότητας που ζητά από τα παιδιά να μετατρέψουν ένα κείμενο από τον ενικό στον πληθυντικό ή από τον ενεστώτα στον αόριστο; Ποιος είναι ο πραγματικός

αποδέκτης του κειμένου που δημιουργείται ώστε τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν το μηχανισμό λειτουργίας της γλώσσας και να μάθουν να αξιοποιούν τις δυνατότητες που θέτει στη διάθεσή τους για επικοινωνία;

Τέλος, υπάρχουν διάσπαρτες δραστηριότητες που δεν είναι δυνατόν να ομαδοποιηθούν όπως η εκμάθηση του αλφάριθμου και της αλφαριθμητικής σειράς των λέξεων, των κεφαλαίων και των πεζών γραμμάτων, η εκμάθηση λέξεων όπως οι ημέρες τις εβδομάδας, οι εποχές και τα χρώματα, δραστηριότητες σωστού λάθους ή πολλαπλής επιλογής κυρίως για την κατανόηση του κειμένου και ερωτήσεις κατανόησης όπου τα παιδιά πρέπει να γράψουν την απάντηση. Υπάρχουν ακόμη δραστηριότητες για παραγωγή κειμένων, για τοποθέτηση προτάσεων ή μικρών παραγράφων σε σωστή σειρά, για εύρεση τίτλου, αινίγματα, δραστηριότητες γραφής του νοήματος του κειμένου και ανάγνωσης πινάκων. Η αποσπασματικότητα αυτών των δραστηριοτήτων δεν δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να συνειδητοποιήσουν το σκοπό για τον οποίο γίνονται αλλά και να κατανοήσουν τα φαινόμενα στα οποία αναφέρονται. Εν κατακλείδι, τόσο τα κείμενα όσο και οι δραστηριότητες που επιλέγονται εντάσσονται κυρίως στην αναλυτικούσυνθετική μέθοδο χωρίς να υπάρχουν στοιχεία της ολιστικής προσέγγισης ή της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Η μέθοδος η οποία τελικά επιλέγεται και υλοποιείται στο νέο σχολικό εγχειρίδιο είναι η αναλυτική με στοιχεία συνθετικής. Η χρήση προκατασκευασμένων κειμένων για τις ανάγκες κυρίως του γλωσσικού φαινομένου δεν έχει σχέση ούτε με την προσέγγιση της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας ούτε με την προσέγγιση της γλώσσας ως όλου αλλά ούτε και με τον αναδυόμενο γραμματισμό, στοιχεία των οποίων ισχυρίζονται οι συγγραφείς ότι εντάσσουν στο νέο εγχειρίδιο της Πρώτης τάξης. Είναι εμφανής η προσπάθεια της συγγραφικής ομάδας να συμβιβάσει ετερογενείς προσεγγίσεις για να εναρμονιστεί με το Αναλυτικό Πρόγραμμα που προτείνει την υιοθέτηση μιας ποικιλίας μεθόδων και όχι μόνο μίας. Ο συνδυασμός αυτός, όμως, είναι ανέφικτος στα πλαίσια ενός εγχειρίδιου που οι συγγραφείς του επικειρούν να εμφανιστούν ουδέτεροι ως προς τον τρόπο διδασκαλίας που προτείνουν.

Η επιλογή μιας συγκεκριμένης μεθόδου τελικά είναι εμφανής στις δραστηριότητες

που επιλέγονται. Η πληθώρα των ατομικών εργασιών σε αντίθεση με τις ομαδούσυνεργατικές είναι ενδεικτική του τρόπου με τον οποίο προτείνουν να γίνεται η διδασκαλία. Το πλήθος των κλασικών δραστηριοτήτων της αναλυτικούσυνθετικής, των δραστηριοτήτων γραμματικής αλλά και της παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου χωρίς την ύπαρξη πραγματικής περίστασης επικοινωνίας, δείχνουν ότι η εκμάθηση του μηχανισμού λειτουργίας της γλώσσας είναι το σημαντικό στοιχείο της διδασκαλίας και όχι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που δίνει η γλώσσα για επικοινωνία. Η ποικιλία των κειμένων εξαντλείται στις προσκλήσεις, στις συνταγές, στις αγγελίες, στις επιστολές και στο πρόγραμμα δρομολογίων. Εναπόκειται στον εκπαιδευτικό να φροντίσει να φέρει την ποικιλία του υλικού που του είναι απαραίτητο και να σχεδιάσει συμπληρωματικές δραστηριότητες οι οποίες θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη των επικοινωνιακών ικανοτήτων των μαθητών. Ωστόσο, για αυτές τις συμπληρωματικές δραστηριότητες δίνεται ελάχιστος χρόνος μέσα σε ένα αυστηρά δομημένο διάγραμμα διδασκαλίας.

Στο εγχειρίδιο, η ελληνική κοινωνία εμφανίζεται ως μια κοινωνία χωρίς προβλήματα, όπου όλα τα παιδιά πηγαίνουν διακοπές, κάνουν εκδρομές με τους γονείς τους σε ένα φανταστικό περιβάλλον και τριγυρνούν στις γειτονιές κάνοντας σκανδαλιές. Η έλλειψη τοπιθέτησης κοινωνικών προβλημάτων για συζήτηση θοηθά και στην αποσιώπηση των πολιτικών και κοινωνικών φορέων που ευθύνονται για αυτά. Όλα στον κόσμο μας φαίνονται τέλεια, εκτός από την καρέτα-καρέτα που τρώει σακούλες ή θλέπει φώτα και πεθαίνει. Ακόμη όμως και εδώ δεν εμφανίζεται κανείς να φταίει για τον αφανισμό της, για τη μόλυνση της θάλασσας και για την οικοδόμηση και εκμετάλλευση των ακτών που αποτελούν τόπους αναπαραγωγής του συγκεκριμένου θαλάσσιου είδους. Η επιδώξη μιας –στην πραγματικότητα ανεφικτης– ιδεολογικοπολιτικής ουδετερότητας είναι εμφανής και στο επίπεδο του περιεχομένου των κειμένων του εγχειρίδιου.

Στόχος της παρούσας εργασίας δεν είναι να παρουσιάσει μια εναλλακτική πρόταση διδασκαλίας. Ωστόσο, μέσα από τις κριτικές μας παρατηρήσεις θεωρούμε ότι συμβάλλουμε στη διατύπωση υποθέσεων εργασίας για τη συνολική αποτίμηση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας για τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στο Δημοτικό Σχολείο. Οι παρατηρήσεις αυτές μπορούν επίσης να αξιοποιηθούν από τους εκ-

παιδευτικούς που θα θελήσουν να εφαρμόσουν διαφορετικές από την κυρίαρχη προσεγγίσεις και να χρησιμοποιήσουν τη δυνατότητα να αντικαταστήσουν τμήματα του εγχειρίδιου με δικό τους υλικό, έστω και αν

αυτή η αντικατάσταση θεωρείται ότι αμφισβητεί την πρόταση της συγγραφικής ομάδας για τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στην Πρώτη τάξη του Δημοτικού Σχολείου. μηχανική εργασία

Υποσημειώσεις

* Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

1. Με τον όρο εγχειρίδιο εννοούμε τα δύο τεύχη του βιβλίου που διανέμονται στους μαθητές (εφεξής Βιβλίο του Μαθητή), τα δύο τεύχη του Τετραδίου Εργασιών που επίσης διανέμονται στους μαθητές και το Βιβλίο Δασκάλου που αφορά τους εκπαιδευτικούς. Όλα τα προγούμενα φέρουν το γενικό τίτλο Γλώσσα Α' Δημοτικού. Γράμματα Λέξεις Ιστορίες.

2. Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να αναφέρουμε ότι η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας έχει ασκήσει κριτική στον τρόπο εφαρμογής

των κυθερνητικών εξαγγελιών οι οποίες διατυπώθηκαν λίγο πριν τη λήξη της πολυήμερης απεργίας των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην αρχή της σχολικής χρονιάς 2006-2007. Ενδεικτικά θλητικές ανακοινώσεις της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας στις 10/5/07 και 21/5/07 όπως αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο στην 1/7/07 (<http://www.doe.gr>).

3. Με τον όρο ενότητα (τον οποίο χρησιμοποιούν οι συγγραφείς του εγχειρίδιου) στην παρούσα εργασία δεν εννοούνται οι διδακτικές ενότητες που αντιστοιχούν συνήθως σε ένα διώρο διδασκαλίας, αλλά τα κεφάλαια του εγχειρίδιου τα οποία περιέχουν διδακτικές ενότητες.

Βιβλιογραφία

- Αιδίνης, Α. (2006) Μαρία Αμαριώτου: Οι καινοτόμες προτάσεις της για τη διδασκαλία της γραφής στο δημοτικό σχολείο. Στο Χ. Τζήκας (επιμ.), *Ζητήματα Ιστορίας και Ιστοριογραφίας της εκπαίδευσης*, Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Βουγιούκας, Α. (1994) *Το γλωσσικό μάθημα στην πρώτη βαθμίδα της νεοελληνικής εκπαίδευσης*, Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Cole, M. & Cole, R.S. (2001) *Η ανάπτυξη των παιδιών* (τόμος Β') (επιμ. Ζ. Μπαμπλέκου), Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Ferreiro, E. & Teberosky, A. (1982) *Literacy before schooling*. Exeter, NH: Heinemann.
- Gee, J.P. (1996) *Social linguistics and literacies: Ideology in discourses* (2nd edn), London: Falmer Press.
- Gollashch, F.V. (1982) *Psycholinguistics and reading: The work of Kenneth Goodman*. Στο F. V. Gollashch (eds.) *Language and literacy. The selected writings of Kenneth S. Goodman*, Boston: Routledge & Kegan Paul.
- Goodman, K. (1969) *Analysis of oral reading miscues: Applied psycholinguistics*, *Reading Research Quarterly*, 5(1), pp. 9-30.
- Hannon, P. (2000) *Reflecting on literacy in education*, London: RoutledgeFalmer.
- Καρατζόλα, Ε., Κύρδη, Κ., Σπανέλη, Τ. & Τσιαγκάνη, Θ. (2006) *Γλώσσα Α Δημοτικού. Γράμματα Λέξεις Ιστορίες. Τεύχη Α και Β*. Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.
- Καρατζόλα, Ε., Κύρδη, Κ., Σπανέλη, Τ. & Τσιαγκάνη, Θ. (2006) *Γλώσσα Α Δημοτικού. Γράμματα Λέξεις Ιστορίες. Τετράδιο Εργασιών. Τεύχη Α και Β*. Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.
- Καρατζόλα, Ε., Κύρδη, Κ., Σπανέλη, Τ. & Τσιαγκάνη, Θ. (2006) *Γλώσσα Α Δημοτικού. Γράμματα Λέξεις Ιστορίες. Βιβλίο Δασκάλου. Μεθοδολογικές Οδηγίες*. Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.
- Μουζάκη, Α. (2006) *Αναδύομενς γραμματισμός και γλωσσική ανάπτυξη στην προσχολική ηλικία*. Στο Π. Παπούλια-Τζελέπη, Α. Φερνιάτη & Κ. Θηβαίος (επιμ.) *Έρευνα και πρακτική του γραμματισμού στην ελληνική κοινωνία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαδοπούλου, Σ. (2000) *Η ολική γλώσσα στη διδακτική της γλωσσικής έκφρασης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση*, Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Smith, F. (2006) *Κατανοώντας την Ανάγνωση* (επιμ. Α. Αιδίνης), Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Street, B.V. (1993) *Cross-cultural approaches to literacy*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Teale, W. & Sulzby, E. (1986) *Emergent literacy as a perspective for examining how young children become readers and writers*, στο W. Teale and E. Sulzby, *Emergent literacy: Writing and Reading*, Westport, Connecticut: Ablex Publishing.
- Χαραλαμπόπουλος, Α. & Χατζησαββίδης, Σ. (1997) *Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας. Θεωρία και πρακτική εφαρμογή*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.

αναλυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναλυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναλυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναλυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία

Κριτικές παρατηρήσεις στο εγχειρίδιο του γλωσσικού μαθήματος της τρίτης τάξης του Δημοτικού Σχολείου

Η συγγραφή σχολικών εγχειριδίων με βάση το Διαθεματικό Πρόγραμμα και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών είναι μια διαδικασία που έχει σχεδόν ολοκληρωθεί και πολλά νέα εγχειρίδια χρησιμοποιούνται από την αρχή της σχολικής χρονιάς 2006-2007. Η συνολική αποτίμηση του μεταρρυθμιστικού αυτού εγχειρήματος δεν έχει ακόμα γίνει. Με τον όρο συνολική αποτίμηση δεν εννοούμε, βέβαια, τις ποικίλες απολογητικού χαρακτήρα δριαμβολογίες στελεχών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ή διαφόρων συγγραφέων εγχειριδίων, ούτε τις μελέτες της πρακτικής τους χρησιμοποίησης, παρά το ότι τέτοιες μελέτες μπορούν να αποθούν χρήσιμες με πολλαπλούς τρόπους. Εννοούμε, πρωταρχικά, τη μελέτη των βασικών ιδεολογικών – παιδαγωγικών χαρακτηριστικών προγραμμάτων και εγχειριδίων υπό το φως των κοινωνικών και πολιτικών μεταβολών που συνιστούν αποτελέσματα συγκεκριμένων αντιπαραδέσεων και συγκρούσεων εντός και εκτός της εκπαίδευσης.

Η εργασία μας, η οποία αναφέρεται σε ένα εγχειρίδιο, εκείνο της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος στην Τρίτη τάξη του Δημοτικού Σχολείου¹, αποτελεί μια συμβολή σε αυτή την κατεύθυνση συνολικής αποτίμησης του μεταρρυθμιστικού εγχειρήματος. Οι συμπερασματικές κριτικές παρατηρήσεις που θα διατυπώσουμε δεν μπορούν να γενικευτούν, όχι μόνο γιατί αναφέρονται σε ένα πολύ μικρό μέρος από το σύνολο του υλικού των νέων προγραμμάτων και εγχειριδίων, αλλά και γιατί δεν στηρίζονται σε επαρκή σε έκταση και βάθος μελέτη των κοινωνικών και πολιτικών μεταβολών που προαναφέραμε, μολονότι ότι αξιοποιούμε ορισμένες εκτιμήσεις για αυτές τις μεταβολές που έχουμε διατυπώσει στο παρελθόν. Οι συμπερασματικές παρατηρήσεις μας μπορούν, κυρίως, να αξιοποιηθούν ως συμβολή για τη διατύπωση υποθέσεων εργασίας μιας συνολικής αποτίμησης, πέρα από το ότι αποτελούν ειδική συνεισφορά στην προσέγγιση του συγκεκριμένου εγχειριδίου του γλωσσικού μαθήματος.

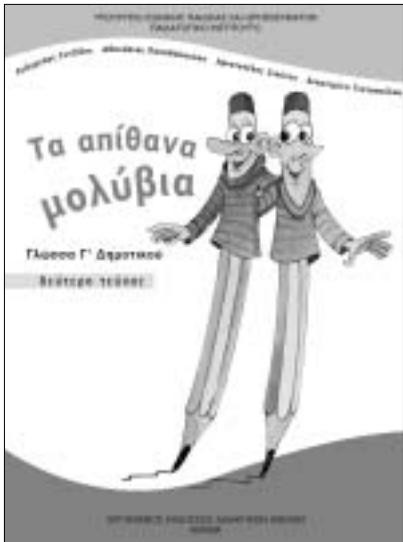
Σε μια συγκυρία κατά την οποία γίνεται αρκετή συζήτηση περί της ποιότητας στην εκπαίδευση, ποιότητα η οποία από την κυρίαρχη αντίληψη θεωρείται ως ένα μετρή-

Γράφουν οι Αθανάσιος Αϊδίνης και Γεώργιος Γρόλλιος*

σιμο μέγεθος χωρίς ιδεολογικοπολιτικούς προσδιορισμούς, η εργασία μας μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για την πραγματοποίηση ανάλογων ή ευρύτερων και σε μεγαλύτερο βάθος εργασιών, με δεδομένο ότι στηρίζεται σε μια αντίθετη, στην προαναφερθείσα περί ποιότητας αντίληψη, αρχική παραδοχή. Το «τι» και το «πώς» διδάσκεται στα σχολεία, όπως επισημαίνει ο Apple (1988, p.84), είναι ένα πολιτικό πρόβλημα. Το πολιτισμικό κεφάλαιο των κυρίαρχων κοινωνικών τάξεων και στρωμάτων θεωρείται ως η νόμιμη μορφή γνώσης που, όπως και η ικανότητα κάποιου να έρθει σε επαφή μαζί της, έχουν λειτουργήσει ως ένας μηχανισμός στην πολυσύνθετη διαδικασία μέσω της οποίας επιτελείται η οικονομική και πολιτισμική αναπαραγωγή των σχέσεων ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις, τις φυλές και τα κοινωνικά φύλα. Κατά συνέπεια, η επιλογή συγκεκριμένου περιεχομένου και τρόπων προσέγγισής του στα σχολεία σχετίζεται με τις υπάρχουσες σχέ-

σεις κυριαρχίας αλλά και με τους αγώνες για την αλλαγή αυτών των σχέσεων.

Με βάση αυτή την αρχική παραδοχή, τα ερωτήματα που διατυπώνουμε αναφέρονται, πρώτον, στα ιδεολογικοπολιτικά χαρακτηριστικά του εγχειρίδιου. Ακολουθώντας τη σειρά των κεφαλαίων του, εξετάζουμε τους τρόπους με τους οποίους οι συγγραφείς προσεγγίζουν ζητήματα που είτε ταυτίζονται με θέματα κεφαλαίων είτε αναδεικύνονται σε άλλα κεφάλαια. Η επιλογή των ζητημάτων που θεωρούμε ότι αναδεικύνονται είναι δική μας και σχετίζεται άμεσα με την αρχική μας παραδοχή και την κατεύθυνση στην οποία επιθυμούμε να συμβάλλουμε. Με άλλα λόγια, η αναγνώριση του πολιτικού χαρακτήρα των προγραμμάτων και των εγχειριδίων στην οποία οδηγούν οι προηγούμενες επισημάνσεις του Apple αφορά και τη δική μας επιλογή ζητημάτων, καθώς και την υποστήριξη της αναγκαιότητας της ερευνητικής κατεύθυνσης περί της αποτίμησης του μεταρρυθμιστικού εγχειρήματος που προαναφέραμε. Δεύτερον, τα ερωτήματα που διατυπώνουμε αναφέρονται στο χαρακτήρα των δραστηριοτήτων οι οποίες περιέχονται στο Βιβλίο του Μαθητή και στο Τετράδιο Εργασιών. Τα ερωτήματα αυτά είναι φανερό ότι αφορούν το

«πώς» της διδασκαλίας και συνδέονται στενά με τις οδηγίες οι οποίες περιέχονται στο Βιβλίο Δασκάλου.

Πιο συγκεκριμένα, τα ερωτήματα που θα επικειρίζουμε να απαντήσουμε είναι τα εξής: α) πώς προσεγγίζουν οι συγγραφείς τα ζητήματα της εκπαίδευσης, των κοινωνικών ανισοτήτων, της καταστροφής του περιβάλλοντος, της τεχνολογίας, της εργασίας, του Ελληνικού έθνους και της σχέσης του με άλλα έθνη, β) ποια είναι η σχέση των δραστηριοτήτων που προβλέπονται στο εγχειρίδιο με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, τα Σχέδια Εργασίας και την επικοινωνιακή (λειτουργική) προσέγγιση για τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος, όρους τους οποίους συχνά οι ίδιοι οι συγγραφείς χρησιμοποιούν και γ) ποια είναι η σχέση ανάμεσα στους τρόπους με τους οποίους προσεγγίζονται σημαντικά ζητήματα με τον τρόπο διδασκαλίας που οι συγγραφείς προβλέπουν ή, με άλλες λέξεις, πώς συγκροτούνται τα βασικά ιδεολογικο-πολιτικά – παιδαγωγικά χαρακτηριστικά του εγχειρίδιου.

Η προσέγγιση του περιεχομένου

1. Ο τρόπος με τον οποίο οι συγγραφείς προσεγγίζουν το ζήτημα της εκπαίδευσης γίνεται φανερός στο πρώτο κεφάλαιο του Α τεύχους του Βιβλίου του Μαθητή (σ.10-26), στο οποίο περιλαμβάνονται πέντε διδακτικές ενότητες. Η πρώτη ενότητα στηρίζεται σε ποίημα μέσω του οποίου δίνεται στο δάσκαλο η δυνατότητα να συνδέσει τις καλοκαιρινές διακοπές με το σχολείο. Η δεύτερη διδακτική ενότητα περιέχει τέσσερις σχολιασμένες εικόνες όπου παρουσιάζονται σχολικές τάξεις σε διαφορετικές χώρες. Η

τάξη του Ελληνικού σχολείου χαρακτηρίζεται από την ομαδική εργασία των μαθητών, οι τάξεις της Κίνας και της Αυστραλίας από τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και η τάξη του Μπαγκλαντές από τον φολκλορικό στολισμό της. Στην τρίτη ενότητα, οι συγγραφείς επικειρούν μια αναδρομή στην ιστορία της Ελληνικής εκπαίδευσης. Εκθέτουν μαρτυρίες που τονίζουν την αξία παλιότερων σχολικών βιβλίων, φωτογραφίες τάξεων παλαιότερων εποχών στις οποίες είναι εμφανής η φτώχια (άθλια θρανία και περιορισμένοι χώροι) και απόσπασμα από το Αναγνωστικό Τα ψηλά θουνά του Ζαχαρία Παπαντωνίου. Στην τέταρτη διδακτική ενότητα παρουσιάζεται ένα σύγχρονο Ελληνικό Δημοτικό Σχολείο (των Τρικάλων Ημαθίας) που διαθέτει πληθώρα χώρων διδασκαλίας, υλικοτεχνική υποδομή, μεγάλη αυλή και άφθονο πράσινο. Η πέμπτη ενότητα στηρίζεται σε λογοτεχνικό κείμενο στο οποίο δύο δίδυμοι που φοιτούν στο ίδιο σχολείο αλλάζουν τμήμα εξασφαλίζοντας, μ' αυτό το τέκνασμα, άριστες επιδόσεις στα μαθήματα. Οι συγγραφείς παραθέτουν μια συνέχεια του κειμένου με βάση την οποία ο συγγραφέας του αποφασίζει ότι οι δίδυμοι χρειάζονται ένα πάθημα το οποίο θα τους γίνει μάθημα.

Οι συγγραφείς του εγχειριδίου δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στο ζήτημα της υλικοτεχνικής υποδομής του σχολείου χωρίς να ασχολούνται με ζητήματα σκοπών και περιεχομένου της διδασκαλίας, συνθέτοντας μια εικόνα της εκπαίδευσης η οποία σεβλίωνται με την πάροδο του χρόνου. Ακόμα και στην αναφορά που κάνουν για τα Ψηλά θουνά, δηλαδή για ένα αναγνωστικό το οποίο αποτέλεσε αντικείμενο αντιπαραθέσεων για τους σκοπούς και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, αποφεύγουν να πρωθήσουν οποιαδήποτε, έστω και περιορισμένη, σχετική συζήτηση². Οι σκοποί και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης δεν αποτελούν, λοιπόν, αντικείμενα συζήτησης. Η εκπαίδευση παρουσιάζεται ως μια «ουδέτερη» λειτουργία η οποία δεν προσδιορίζεται πολιτικά και ιδεολογικά. Μέσω της ιστορικής αναδρομής των συγγραφέων, στην οποία αρχικά εμφανίζονται εικόνες φτώχιας παλαιότερων εποχών και στη συνέχεια το σχολείο των Τρικάλων Ημαθίας με την πλούσια υλικοτεχνική υποδομή, προβάλλεται μια εξωραϊσμένη εικόνα της Ιστορίας της Ελληνικής εκπαίδευσης. Οι διαχωρισμοί σε δημόσια και ιδιωτική, γενική και τεχνική αγνοούνται παντελώς. Η Ελληνική εκπαίδευση εμφανίζεται ομοιογενής, εξελισσόμενη ευ-

θύγραμμα, μέσω της θελτίωσης των υποδομών της. Το σχολείο μοιάζει να βρίσκεται σε απομόνωση από την κοινωνία, οι δομές και οι λειτουργίες του να μην έχουν καμιά σχέση με πολιτικές και ιδεολογικές επιλογές. Οι συγγραφείς εντοπίζουν διαιφορές μόνο μεταξύ σχολείων διαφορετικών εκπαιδευτικών συστημάτων οι οποίες, όμως, συσχετίζονται κυρίως με τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας.

Αυτή η «ουδέτερη» παρουσίαση του σχολείου είναι εμφανής και στην περίπτωση του τεχνάσματος των διδύμων το οποίο θεωρείται ατομικό ελάττωμα αφού δεν συνδέεται με τη λειτουργία της βαθμολόγησης και τη λογική της βαθμοθήριας. Αντί οι συγγραφείς να πρωθήσουν τη συζήτηση στο σχολείο για σχετικά φαινόμενα, αναγρεύουν τέτοιου είδους μαθητικές πρακτικές σε παθογένεια ατομικού χαρακτήρα η οποία μπορεί να λυθεί μέσω ενός είδους τιμωρίας. Μάλιστα, σε δραστηριότητα του Τετραδίου Εργασιών (τεύχος Α, σ.17), ανθούν τους μαθητές να διαλέξουν μία από δύο «λύσεις για να αποκαλυψθεί η αλήθεια για τους διδύμους» (ο ένας που λατρεύει τη Γυμναστική και τα Μαθηματικά χτυπά το χέρι του ή ο δεύτερος που προτιμά τα Γαλλικά και τη Γεωγραφία αρρωσταίνει), αποκλείοντας με αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα να αλλάξουν πρακτική μέσω άλλης διαδικασίας από την αποκάλυψη του τεχνάσματος και την επακόλουθη τιμωρία τους.

2. Ο τρόπος με τον οποίο οι συγγραφείς προσεγγίζουν τα κοινωνικά ανισοτήτων γίνεται φανερός στο δεύτερο κεφάλαιο του Α τεύχους και στο τρίτο κεφάλαιο του Β τεύχους του Βιβλίου του Μαθητή. Οι συγγραφείς χρησιμοποιούν τον τίτλο Στο σπίτι και τη γειτονιά για το δεύτερο κεφάλαιο του Α τεύχους (σ.28-44) στο οποίο περιλαμβάνονται τέσσερις διδακτικές ενότητες. Η πρώτη στηρίζεται σε διασκευασμένο απόσπασμα βιβλίου που αναφέρεται σε παιδικό ημερολόγιο (του Αριστείδη) αναδεικνύοντας το φόρτο των υποχρεώσεών του. Η δεύτερη ενότητα στηρίζεται σε ποίημα το οποίο αναφέρεται σε πλευρές της παιδικής ζωής (της Αργυρώς). Η τρίτη ενότητα στηρίζεται σε απόσπασμα που αναφέρεται σε μνήμες (του Μ.Θεοδωράκη) από την παιδική του ηλικία. Η τέταρτη ενότητα στηρίζεται σε απόσπασμα βιβλίου το οποίο αναφέρεται στη μετακόμιση οικογένειας σε νέα γειτονιά.

Ανάλογου περιεχομένου είναι το τρίτο κεφάλαιο του Β τεύχους με τίτλο Έλα στην παρέα μας (σ.33-54), αφού οι πέντε ενότητες

αναπτυξικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυξικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυξικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυξικά
προγράμματα
Νέα βιβλία

τις οποίες περιέχει, όπως και του προηγουμένου, αναφέρονται σε πλευρές της παιδικής ζωής. Η πρώτη και η δεύτερη ενότητα στηρίζονται σε κείμενα που υπογράφονται από τη συγγραφική ομάδα και περιγράφουν προσδοκίες για την προετοιμασία παιδικών γενεθλίων (της Μελίνας). Η τρίτη ενότητα περιέχει κυρίως διαφορετικούς τύπους προσκλήσεων για παιδικές γιορτές, η τέταρτη αποσάσματα από παιδικό ημερολόγιο συμμαθητή (Ελτόν) που έχει λάθει πρόσκληση για γενέθλια και η πέμπτη στηρίζεται σε απόσπασμα του βιβλίου το οποίο δώρισε ο Ελτόν στη Μελίνα, απόσπασμα που αναφέρεται με μεταφορικό τρόπο στους διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης των φυλετικών διαφορών.

Τα κείμενα των δύο πρώτων ενοτήτων του δεύτερου κεφαλαίου του Α τεύχους παρουσιάζουν τις δραστηριότητες παιδιών οικογενειών των μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων. Ο Αριστείδης εκτός από τις σχολικές υποχρεώσεις παρακολουθεί μαθήματα ξένης γλώσσας, πιάνου και πηγαίνει διακοπές. Η Αργυρώ ιππεύει, κολυμπάει, ζωγραφίζει, πηγαίνει στο μουσείο και καιρετάει μέσα από αυτοκίνητο. Οι συγγραφείς δεν θέτουν ερωτήματα σχετικά με τις δυνατότητες όλων των παιδιών να έχουν αντίστοιχες δραστηριότητες, με αποτέλεσμα δραστηριότητες που αφορούν κυρίως τα παιδιά των μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων να εμφανίζονται ως φυσικές και αυτονότητες για όλα τα παιδιά. Στη δεύτερη ενότητα θέτουν το ζήτημα των διαφορών ανάμεσα στα παιδιά, αφού οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν τις διαφορές της δικής τους ζωής με αυτές της Αργυρώς, παιδιού

με ειδικές ανάγκες, που περιγράφονται στο ποίημα. Στο Βιβλίο Δασκάλου, οι συγγραφείς δίνουν την εξής οδηγία: «Με αφορμή το κείμενο, ο δάσκαλος θίγει το θέμα της ετερότητας και του σεβασμού των παιδιών με ειδικές ανάγκες και παρακινεί τους μαθητές να ανακαλύψουν πόσο όμοιοι και πόσο ξεχωριστοί είναι και οι ίδιοι» (σ.28). Έτσι, οι εκπαιδευτικοί δεν προσανατολίζονται να ασχοληθούν με την ανισότητα εξαιτίας της προέλευσης των παιδιών από διαφορετικές κοινωνικές τάξεις και στρώματα, στρέφοντας την προσοχή τους αποκλειστικά στο ζήτημα του σεβασμού των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Η ευαισθησία έναντι των «μειονεκτούντων μειονοτήτων», ως γνώρισμα μιας μορφής νεοανθρωπισμού που χαρακτηρίζει την ιδεολογία για την εκπαίδευση επίσημων ευρωπαϊκών κειμένων, όπως και το εισαγωγικό μέρος των νέων προγραμμάτων σπουδών (στα οποία στηρίζονται τα νέα εγχειρίδια), κρησιμοποιείται για τη συρίγκωση της σημασίας της διαίρεσης της κοινωνίας σε τάξεις και της αντίστοιχης ιεράρχησης³. Ακόμα και στην τέταρτη ενότητα, όπου το ζήτημα των κοινωνικών ανισοτήτων αναδεικνύεται από το ίδιο το κείμενο, αφού εκεί συσχετίζεται το μέγεθος σπιτιών μιας γειτονιάς με τις οικονομικές δυνατότητες και τις ανάγκες των οικογενειών που κατοικούν σε αυτά, οι συγγραφείς αποφέυγουν να θέσουν ερωτήματα που αφορούν τις ανισότητες και τη σχέση της με τους όρους κατοικίας. Οι κοινωνικές ανισότητες αποτελούν ένα ζήτημα με το οποίο οι δάσκαλοι και οι μαθητές δεν προσανατολίζονται να ασχοληθούν, είτε όταν αναδεικνύονται με άμεσο τρόπο από το κείμενο εί-

τε με έμμεσο, όπως στην περίπτωση της τρίτης διδακτικής ενότητας, όπου περιγράφεται η γενναιοδωρία, η ευγένεια και η οικονομική άνεση μιας γυναίκας και μάνας καπετάνιου από το Αργοστόλι⁴.

Αντίστοιχα, στο τρίτο κεφάλαιο του Β τεύχους του Βιβλίου του Μαθητή οι συγγραφείς δεν θέτουν ερωτήματα σχετικά με τις δυνατότητες όλων των παιδιών να προσδοκούν και να σχεδιάζουν γενέθλια με σημαντικά οικονομικά έξοδα, αφού δεν θέτουν ερωτήματα σχετικά με τις δυνατότητες των γονέων τους να ανταποκριθούν σε τέτοιου είδους προσδοκίες οι οποίες αφορούν, κυρίως, οικογένειες μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων που διαθέτουν τη σχετική οικονομική άνεση. Είναι χαρακτηριστικό ότι η «διαφορετική γνώμη» (κατά την έκφραση των συγγραφέων) της μητέρας της Μελίνας που εμφανίζεται στο Τετράδιο Εργασιών (τεύχος Β, σ.10) δεν θέτει ζήτημα οικονομικών εξόδων αλλά, μόνο, χωρητικότητας του σπιτιού και χρόνου προετοιμασίας. Έτσι, οι μαθητές προσανατολίζονται να αντιμετωπίζουν αυτές τις προσδοκίες με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο εμφανίζονται οι δραστηριότητες του Αριστείδη και της Αργυρώς στο πρώτο τεύχος: ως φυσικές και αυτονότητες⁵. Επίσης, το κείμενο της πέμπτης ενότητας που αναφέρεται (με μεταφορικό τρόπο) στους διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης των φυλετικών διαφορών δεν αξιοποιείται από τους συγγραφείς στην κατεύθυνση της απόρριψης των ρατσιστικών αντιλήψεων και πρακτικών. Οι διαφορετικοί τρόποι αντιμετώπισης των φυλετικών διαφορών παρουσιάζονται ισότιμα, ως διαφορετικές γνώμες οι οποίες στηρίζονται σε διαφορετικά επιχειρήματα. Με αυτόν τον τρόπο, η εισαγωγή των μαθητών στην «κατανόηση της ετερότητας στην τάξη» που προβλέπεται από τους συγγραφείς στο Βιβλίο Δασκάλου (σ.42) (μέσα από την έμφαση στην ομοιότητα η οποία υποτίθεται ότι θα γίνει αβίαστα «δίκιας προφορικές παρεμβάσεις του δασκάλου») εντάσσεται στο πλαίσιο του νεοανθρωπισμού στον οποίο ήδη αναφερθήκαμε. Ενός ανθρωπισμού που αναγνωρίζει διαφορές ανάμεσα σε άτομα ή ιδιαιτερότητες ομάδων οι οποίες πρέπει να γίνουν αποδεκτές⁶, αλλά δεν αναγνωρίζει κοινωνικές ανισότητες, σχέσεις εκμετάλλευσης και καταπίεσης ανάμεσα στις υπαρκτές κοινωνικές τάξεις, έθνη, φυλές και κοινωνικά φύλα. Βέβαια, η χρήση από τους συγγραφείς ονομάτων όπως Ελτόν και Ιβάν χωρίς να τα συνδέουν με τον τρόπο ζωής των μεσαίων κοινωνι-

κών στρωμάτων είναι οπωσδήποτε θετικό γεγονός, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι εκείνα τα παιδιά που προέρχονται από τις λαϊκές κοινωνικές τάξεις ή/ και δεν έχουν Ελληνική καταγωγή εμφανίζονται συχνά στο συγκεκριμένο εγχειρίδιο. Η συγκεκριμένη ενότητα αποτελεί, απλώς, την εξαίρεση η οποία επιβεβαιώνει τον κανόνα⁷.

3. Ο τρόπος με τον οποίο οι συγγραφείς προσεγγίζουν το ζήτημα της καταστροφής του περιβάλλοντος γίνεται φανερός στο τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο του Α τεύχους του Βιβλίου του Μαθητή (σ.46-76). Οι συγγραφείς επιλέγουν τους τίτλους Γη και Θάλασσα και Ο κόσμος γύρω μας για το τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο του Α τεύχους του εγχειρίδιου στα οποία περιλαμβάνονται οκτώ διδακτικές ενότητες. Η πρώτη στηρίζεται σε ποίημα του Κ. Καθάφη που αναφέρεται στις επιθυμίες του να έχει εξοχικό σπίτι με ζώα. Η δεύτερη και η τρίτη ενότητα περιέχουν κείμενα της συγγραφικής ομάδας στα οποία ένας μικρός κατοικίδιος γάτος περιγράφει τις συνήθειές του και παρουσιάζονται στοιχεία για τα δελφίνια των Ελληνικών θαλασσών, καθώς και οι αιτίες της μείωσης του αριθμού τους, δηλαδή η ρύπανση και η αλιεία. Η τέταρτη ενότητα στηρίζεται σε απόσπασμα ποιήματος του Τ. Πατρίκιου που περιέχει το μήνυμα ότι «η γη και η θάλασσα μητέρα ενώνουν τους ανθρώπους» και η πέμπτη σε απόσπασμα από το γνωστό παλιότερο αναγνωστικό του Ζ. Παπαντωνίου *Τα ψηλά βουνά*. Στην έκτη ενότητα, σε απόσπασμα βιβλίου της Ν. Σακκά – Νικολακοπούλου, τα παιδιά μιας γειτονιάς δραστηριοποιούνται και μετατρέπουν, με τη βοήθεια του Δημάρχου, ένα παλιό οικόπεδο που έχει γίνει σκουπιδότοπος σε λουλουδότοπο, παράδεισο για τα πουλιά. Η έδρομη και η όγδοη ενότητα στηρίζονται σε αποσάματα κειμένων όπου διάφορα είδη χαρτιού «μιλούν» για τη σημασία της ανακύκλωσης και ένα κορίτσι δίνει εξηγήσεις για τις ζωγραφιές της αναδεικνύοντας το ζήτημα της θαλάσσιας μόλυνσης.

Σε αυτά τα κεφάλαια του εγχειρίδιου παραβλέπεται ο κοινωνικός και πολιτικός χαρακτήρας της οικολογικής καταστροφής. Η θαλάσσια ρύπανση και η υπεραλίευση που συμβάλλουν, σύμφωνα με τους συγγραφείς, στη μείωση του αριθμού των δελφινιών και στη δυστυχία των ανθρώπων, καθώς και η υπερεκμετάλλευση του δασικού πλούτου εμφανίζονται ως φαινόμενα τα οποία δεν έχουν κοινωνικές και πολιτικές αιτίες. Ανάγονται στις λανθασμένες ενέργειες των ανθρώπων εν γένει, οι οποίοι, όπως

αναφέρεται στο κείμενο της έθδομης ενότητας, κόβουν τα δέντρα χωρίς να αναλογίζονται τις καταστροφικές συνέπειες για τους ίδιους. Όσον αφορά τη συλλογική δράση για την προστασία του περιβάλλοντος, οι συγγραφείς προβάλλουν το παράδειγμα της εθελοντικής εργασίας μιας ομάδας παιδιών που θεωρείται αποτελεσματική, σε αντίθεση με την προσπάθεια «να φτιάξεις όλο τον κόσμο» (σ.65) η οποία θεωρείται μάλλον μάταιη. Με αυτό τον τρόπο, η συλλογική δράση εγκλωβίζεται στα στενά όρια του εθελοντισμού με στόχο την επίλυση ενός συγκεκριμένου προβλήματος και αποσύνδεται από τα ευρύτερα ζητήματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος⁸. Στην ίδια ενότητα προβάλλεται και μια άλλη μορφή συλλογικής δράσης, η απεργία των υπαλλήλων της καθαριότητας ενός Δήμου. Όμως, αυτή η μορφή συλλογικής δράσης σχετίζεται με την προστασία του περιβάλλοντος αρνητικά, εξαιτίας

(τεύχος Α, σ.40) όπου οι μαθητές καλούνται να συμπληρώσουν έντυπο συγκεκριμένης οργάνωσης (WWF), με το οποίο συνεισφέρουν οικονομικά στη λειτουργία της. Εάν, μάλιστα, προσφέρουν πάνω από 25 Ευρώ ετησίως γίνονται μέλη του *Panda Club*. Πρόκειται, βέβαια, για επιλεκτική προβολή μιας συγκεκριμένης οργάνωσης σε συνδυασμό με τον αποκλεισμό άλλων με ριζοσπαστικούς προσανατολισμούς.

4. Ο τρόπος με τον οποίο οι συγγραφείς προσεγγίζουν την τεχνολογία γίνεται φανερός στο τέταρτο κεφάλαιο του Β τεύχους του Βιβλίου του Μαθητή. Το συγκεκριμένο κεφάλαιο του εγχειρίδιου τιτλοφορείται *Άνθρωποι και μηχανές* (σ.56-72). Η πρώτη ενότητα στηρίζεται σε δύο μύθους (από την Αφρική και την αρχαία Ελλάδα) οι οποίοι αναφέρονται στο όνειρο της κατασκευής μηχανών με ανθρώπινα χαρακτηριστικά. Στη δεύτερη παρατίθενται τέσσερα μικρής έκτασης κείμενα σχετικά με τις δυνατότη-

τες των ρομπότ. Η τρίτη ενότητα στηρίζεται σε στίχους που αφορούν ένα φανταστικό ηλιακό λεωφορείο και η τέταρτη σε τρία μικρής έκτασης κείμενα (ηδί προφανώς της συγγραφικής ομάδας) σχετικά με το Αττικό μετρό.

Οι συγγραφείς, στη σελίδα που αναφέρονται οι τίτλοι των διδακτικών ενοτήτων του κεφαλαίου, γράφουν: «Οι άνθρωποι σχεδιάζουν και φτιάνουν μηχανές και μεγάλα έργα που κάνουν τη ζωή μας καλύτερη» (σ.53). Έτοι, αποκλείουν εξαρχής κάθε προβληματισμό σχετικά με χρήσεις της τεχνολογίας οι οποίες όχι μόνο δεν κάνουν τη ζωή μας καλύτερη αλλά αποτελούν κινδύνους για την ίδια την επιβίωση της ανθρωπότητας, όπως, για παράδειγμα, η παραγωγή πυρηνικών (και όχι μόνο) όπλων μαζικής καταστροφής. Τα τρία μικρής έκτασης κείμενα σχετικά με το Αττικό μετρό και τα τέσσερα μικρής έκτασης κείμενα σχετικά με τις δυνατότητες των ρομπότ (όλα προφανώς της συγγραφικής ομάδας αφού δεν δηλώνεται η προέλευσή τους) συνθέτουν μια ειδυλλιακή εικόνα για τη χρήση της τεχνολογίας στο παρόν και το μέλλον. Η αρχική απίστανση των συγγραφέων ότι οι άνθρωποι σχεδιάζουν μηχανές και μεγάλα έργα που κάνουν τη ζωή μας καλύτερη επιβεβαι-

αναπτυξικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυξικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυξικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυξικά
προγράμματα

Νέα βιβλία

ώνεται στη δεύτερη και τέταρτη διδακτική ενότητα, αφού οι συγγραφείς δεν θέτουν ερωτήματα που να αφορούν τις χρήσεις της τεχνολογίας η οποία εμφανίζεται άσκετη από κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα, όπως τα μεγάλα έργα παρουσιάζονται άσκετα με τους όρους εργασίας στη διάρκεια της κατασκευής τους, το κόστος κατασκευής και χρήσης τους¹¹.

Αν και οι συγγραφείς μέσω των δικών τους κειμένων δημιουργούν μια ειδυλλιακή εικόνα για τη χρήση της τεχνολογίας η οποία - από μόνη της - θεωρείται πολύ πιθανό να απαλλάξει τους ανθρώπους από κουραστικές δουλειές, εικόνα που μπορεί να συμβάλλει στην υιοθέτηση ενός τεχνολογικού ντετερμινισμού ο οποίος αποτελεί ιδεολογική συνιστώσα της σκοποθεσίας του Προγράμματος Σπουδών¹², η επιλογή των δύο μύθων έρχεται σε αντίθεση με αυτόν. Τα περιεχόμενα των δύο μύθων αμφισβητούν με έμμεσους τρόπους την παντοδυναμία της τεχνολογίας, αφού στον Αφρικανικό εμπεριέχεται το μήνυμα ότι η κατασκευή ανθρώπου είναι αδύνατη και στον αρχαιοελληνικό ο κάλκινος γίγαντας που προστατεύει την Κρήτη, δώρο του θεού Ήφαιστου στον βασιλιά Μίνωα, εξοντώνεται από τον Ιάσονα και τη μάγισσα Μήδεια. Οι στόχοι των συγγραφέων, όμως, δεν αναφέρονται σε καμιά περίπτωση στην αμφισβήτηση της παντοδυναμίας της τεχνολογίας, όπως γίνεται φανερό από όσα διαβάζουμε στο Βιβλίο Δασκάλου¹³. Ακόμα και στην περίπτωση της γελοιογραφίας του ΚΥΡ που παραθέτουν οι συγγραφείς, στην οποία ένας ρακένδυτος άνθρωπος εκμεταλλεύεται μέσω μιας μηχανής δικής του κατασκευής τη δυναμική ενέργεια των σταγόνων νερού που τρέχουν μέσα στο φτωχικό του σπίτι μετατρέποντάς την σε ηλεκτρική ενέργεια για να διαβάσει εφημερίδα, περιορίζονται να θαυμάσουν την επινοητικότητά του χρησιμοποιώντας τον τίτλο «Κοίτα τι σκέφτηκε», να ζητήσουν από τους μαθητές να εντοπίσουν το πρόβλημα του ανθρώπου της γελοιογραφίας και να συζητήσουν πώς δουλεύει η μηχανή. Άλλα ερωτήματα που μπορούν να τεθούν, όπως, για παράδειγμα, η δυνατότητα της τεχνολογικής επινοητικότητας να άρει από μόνη της τις ακραίες συνθήκες εξαθλίωσης εκατομμυρίων ανθρώπων σε όλο τον κόσμο φαίνεται ότι δεν πρέπει να απασχολήσουν τους μαθητές.

5. Ο τρόπος με τον οποίο οι συγγραφείς προσεγγίζουν το ζήτημα της εργασίας γίνεται φανερός στο δεύτερο κεφάλαιο του Γεωγονότητας του Βιβλίου του Μαθητή. Το συ-

γκεκριμένο κεφάλαιο έχει τον τίτλο *Tου κόσμου το ψωμί* (σ.28-48). Η πρώτη και η δεύτερη ενότητα στηρίζονται σε απόσπασμα παραμυθιού από συλλογή νεοελληνικών λαογραφικών κειμένων όπου ένας βασιλιάς αποκτά το χαμένο ενδιαφέρον του για το φαγητό μετά από σκληρή δουλειά για την παραγωγή του ψωμιού. Στην τρίτη ενότητα παρατίθεται ποίημα του Γ. Δροσίνη που αναφέρεται στη σημασία του ψωμιού για τη ζωή των αγροτικών οικογενειών και για τις χρήσεις του στη θρησκευτική τελετουργία. Η τέταρτη αναφέρεται στην πυραμίδα της διατροφής και είναι η μοναδική στην οποία χρησιμοποιείται κείμενο των ίδιων των συγγραφέων. Η τελευταία ενότητα του κεφαλαίου στηρίζεται σε μαγνητοφωνημένο απόσπασμα της παράστασης *Ο Καραγιόζης φουρύναρης*.

Μέσω των αυθεντικών αποσπασμάτων κειμένων που χρησιμοποιούν, καθώς και μέσω του ποιήματος, όλα Ελληνικής πρέλευσης, οι συγγραφείς προβάλλουν όφεις αγροτικών εργασιών οι οποίες ως επί το πλείστον ανήκουν στο παρελθόν. Ο θερισμός, το αλώνισμα, το άλεσμα, το ζύμωμα και το ψήσιμο του ψωμιού γίνονται με χειρωνακτική εργασία στην οποία χρησιμοποιούνται εργαλεία παλαιότερης εποχής¹⁴. Οι σύγχρονες μορφές της παραγωγικής εργασίας τόσο στον πρωτογενή (γεωργία, αλιεία, υλοτομία) όσο και στο δευτερογενή τομέα της οικονομίας (βιοτεχνία, βιομηχανία) απουσιάζουν από τα τρία τεύχη του εγχειριδίου της Γάτζης, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων¹⁵. Εάν συνεκτιμήσουμε την ειδυλλιακή εικόνα την οποία οικοδομούν για τα τεχνολογικά επιτεύγματα, μπορούμε βάσιμα να υποθέσουμε ότι οι συγγραφείς υιοθετούν, συνεδρτά ή ασυνείδητα, μια φουτουριστική αντίληψη για την οργάνωση των σύγχρονων κοινωνιών. Σύμφωνα με αυτήν, οι

αναπτυγμένες κοινωνίες της Δύσης δεν στηρίζονται πλέον σε συγκεκριμένες παραγωγικές δραστηριότητες οι οποίες διεξάγονται εντός ενός συγκεκριμένου πλέγματος παραγωγικών σχέσεων εξουσίας. Αυτές χαρακτηρίζουν παλιότερες εποχές στις οποίες οι άνθρωποι εργάζονταν μαζί-κα στα χωράφια και στα εργοστάσια. Οι σύγχρονες αναπτυγμένες κοινωνίες, μεταξύ των οποίων και η Ελληνική, υποτίθεται ότι χαρακτηρίζονται πρωταρχικά από τη χρήση της γνώσης και της τεχνολογίας. Η παραγωγική εργασία παρουσιάζεται ως ένα μουσειακό έίδος της παλιότερης Ελλάδας που μνημονεύεται σε ποιήματα και αποσπάσματα παραμυθιών ή θεατρικών παραστάσεων τα οποία περιγράφουν (με ρομαντικό και όμορφο τρόπο) κάτι που ανήκει οριστικά στο παρελθόν.

Έτσι, αντί οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με σύγχρονες μορφές παραγωγικής εργασίας (πολλά στοιχεία των οποίων, άλλωστε, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των εμπειριών τους μέσω της σχέσης τους με τον πραγματικό κόσμο που δεν ταυτίζεται, βέβαια, με τις κάθε λογής φουτουριστικές προφητείες) οι συγγραφείς στρέφουν την προσοχή τους στο παρελθόν χωρίς να το συνδέουν με το παρόν. Από την άλλη, δεν υιοθετούν ανάλογη πρακτική για το ζήτημα της διατροφής, αφού συνδέουν τις διατροφικές συνήθειες του παρελθόντος με το παρόν, προτρέποντας (με έμμεσο τρόπο) τα παιδιά να υιοθετήσουν επωφελείς για την υγεία τους διατροφικές συνήθειες, ανάλογες με εκείνες του παρελθόντος. Το γεγονός αυτό ενισχύει την υπόθεση που διατυπώσαμε προηγουμένως περί της υιοθέτησης μιας φουτουριστικής λογικής η οποία αποκλείει αναφορές των σύγχρονων μορφών εργασίας και των αντίστοιχων σχέσεων με βάση τις οποίες αυτή διεξάγεται. Οι συνέπειες αυτού του αποκλεισμού δεν είναι

δύσκολο να επισημανθούν. Μαζί με τις σύγχρονες μορφές εργασίας αποκλείονται από τις σελίδες του εγχειριδίου οι ανθυγειενές συνθήκες στους χώρους δουλειάς, τα εργατικά ατυχήματα, οι απολύτες, η εκμετάλλευση και η καταπίεση των εργαζομένων. Όσο για τους αγώνες των τελευταίων, οι συγγραφείς τους παρουσιάζουν ως ένα ακόμα στοιχείο που αναφέρεται κυρίως στο παρελθόν, μέσω ενός κειμένου για την Πρωτομαγιά επόμενου κεφαλαίου, η οποία «εκτός από γιορτή της φύσης (...) είναι και γιορτή των εργαζομένων». Οι σύγχρονοι αγώνες περιορίζονται στις διαδηλώσεις που γίνονται «σε ανάμνηση» της πρωτομαγιάς του 1886 όπου «οι εργαζόμενοι διαδηλώνουν για καλύτερες συνθήκες δουλειάς, μεγαλύτερους μισθούς και λιγότερες ώρες εργασίας» (τεύχος Γ, σ.67).

Το ότι οι συγγραφείς αποφεύγουν να στρέψουν την προσοχή δασκάλων και μαθητών προς τις σχέσεις εξουσίας στους σύγχρονους χώρους εργασίας των αναπτυγμένων κοινωνιών γίνεται επίσης εμφανές όταν δεν αξιοποιούν το κείμενο του Ι. Καλβίνο (πρώτο κεφάλαιο του Β τεύχους) για να συζητηθεί στη σχολική τάξη ο καταμερισμός της εργασίας και οι αντίστοιχες σχέσεις, παρά το γεγονός ότι στο κείμενο ο αρχιαποθηκάριος δίνει εντολή στον αχθοφόρο να καθαρίσει το χιόνι από το πεζοδρόμιο λέγοντας χαρακτηριστικά: «Ο καθαρισμός του πεζοδρομίου μπροστά στην εταιρεία είναι δική μας δουλειά, δηλαδή δική σου» (σ.9). Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση του κειμένου του Γ. Βιζυηνού το οποίο παρατίθεται στο πρώτο κεφάλαιο του Γ τεύχους του εγχειριδίου (σ.8). Οι συγγραφείς δεν αξιοποιούν τις αναφορές του κειμένου στη σωματική βία που εξασκούσε το αφεντικό στα ραφτόπουλα του μαγαζιού του για να γίνει οποιαδήποτε σχετική συζήτηση στην τάξη. Ακόμα και ο τίτλος της οικείας παραγράφου τον οποίο οι μαθητές πρέπει να επιλέξουν σε δραστηριότητα αντιστοίχισης (Η σκληρή δουλειά) δεν αναφέρεται στις σχέσεις εξουσίας στο χώρο εργασίας. Βέβαια, στο Τετράδιο Εργασιών (τεύχος Β, σ.60), οι συγγραφείς παραθέτουν το πρόγραμμα της Παντρίνη, ενός κοριτσιού από την Ινδία όπου περιγράφονται η εξαντλητική εργασία της σε εργοστάσιο σπίρτων, οι εκμεταλλευτικοί όροι εργασίας (παιδική δουλειά με το κορμάτι) και οι επίδειξης της να φοιτήσει σε νυχτερινό σχολείο. Όμως, αυτού του είδους η παραγωγική βιομηχανική εργασία και οι αντίστοιχες σχέσεις εξουσίας, κατά τους συγγραφείς, δεν φαίνεται ότι εί-

ναι δυνατό να αφορούν τις αναπτυγμένες κάριες της Δύσης. Αφορούν αποκλειστικά τις κάριες του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου.

6. Ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζουν οι συγγραφείς το ζήτημα του Ελληνικού έθνους και της σχέσης του με άλλα έθνη γίνεται φανερός στα κεφάλαια που είναι αφερωμένα σε διάφορες επετείους και θρησκευτικές γιορτές. Πρόκειται για τα τελευταία κεφάλαια των τριών τευχών του Βιβλίου του Μαθητή τα οποία κατά σειρά περιέχουν διδακτικές ενότητες για την Ελληνική σημαία, τα χρόνια του πολέμου και της κατοχής, το Πολυτεχνείο (Α τεύχος, σ.78-84), τα Χριστούγεννα, τα κάλαντα, τις Αποκριές, την καταστροφή των Ψαρών, τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου (Β τεύχος, σ.74-80), το Πάσχα, την Πρωτομαγιά και το καλοκαίρι (Γ τεύχος, σ.64-69).

Το Ελληνικό έθνος, όπως προβάλλεται από τους συγγραφείς, είναι ενιαίο. Δεν κωρίζεται σε κοινωνικές τάξεις, στρώματα και ομάδες, ούτε υπήρχαν διαφορετικές πολιτικές στρατηγικές που συνδέονταν με τις κοινωνικές αντιπαραθέσεις και συγκρούσεις για τη συγκρότηση και την πορεία του νεοελληνικού κράτους. Στις κρίσιμες καμπές της επανάστασης του 1821, της ναζιστικής κατοχής και της αντίστασης, της εξέγερσης του Πολυτεχνείου, όλοι οι Έλληνες εμφανίζονται να πολεμούν εναντίον των Τούρκων, να αντιστέκονται στους Γερμανούς, να αγωνίζονται εναντίον της δικτατορίας. Η εικόνα αυτή σκιαγραφείται μέσω της αποφυγής οποιαδήποτε, έστω και ελάχιστης, αναφοράς στο ρόλο συγκεκριμένων πολιτικών και κοινωνικών φορέων που κάθε άλλο παρά συμμετείχαν στους αγώνες τους οποίους οι μαθητές καλούνται να γιορτάσουν, όπως, για παράδειγμα, οι πολυποίκιλες ναζιστικές και φιλοβασιλικές οργανώσεις Ελλήνων συνεργατών των κατακτητών της περιόδου 1940-1944. Πρόκειται, βέβαια, για μια σαφέστατη παραποίηση της Ιστορίας η οποία εξυπηρετεί τη συγκρότηση μιας μυθικής εικόνας για το Ελληνικό έθνος. Σε αυτή την εικόνα αφαιρούνται συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των αγώνων σε κρίσιμες στιγμές της Νεοελληνικής Ιστορίας που προαναφέραμε. Ο αναγνώστης των κειμένων που παραθέτουν οι συγγραφείς δεν θα βρει έστω και μια μικρή αναφορά στον Ιμπεριαλιστικό επιθετικό χαρακτήρα του φασιστικού καθεστώτος της Ιταλίας και του ναζιστικού της Γερμανίας ως αίτια του Β παγκοσμίου πολέμου, με αποτέλεσμα να αποκρύπτεται ο αντιφασιστικός χαρακτήρας του πολέμου και της αντίστασης.

Ακόμα, ο αναγνώστης δεν θα βρει την παραμικρή αναφορά στον πολιτικό χαρακτήρα της δικτατορίας εναντίον της οποίας εξεγέρθηκαν¹⁶ οι φοιτητές και του ρόλου των Η.Π.Α. στη στήριξή της, παρά το ότι τα συνθήματα φωτογραφίας της πύλης του Πολυτεχνείου που παραθέτουν οι ίδιοι οι συγγραφείς είναι εύγλωττα.

Ο τρόπος προσέγγισης του Ελληνικού έθνους, ακόμη, εμπειρίει ως βασικό στοιχείο του τη σύνδεση με τη Χριστιανική Θρησκεία. Στα τελευταία κεφάλαια των τριών τευχών του Βιβλίου του Μαθητή οι διδακτικές ενότητες που αφορούν τις εθνικές γιορτές παρουσιάζονται μαζί με τις θρησκευτικές, γεγονός που δείχνει την έλλειψη οποιαδήποτε αμφισθήτησης για την άρρηκτη σκέση Ελληνικού έθνους και ορθόδοξης Χριστιανικής πίστης την οποία δογματικά διακηρύσσουν ποικιλώνυμοι εκφραστές της σύγχρονης κοσμικής και εκκλησιαστικής εξουσίας, υπερασπίζοντας τη σύστοιχη σύνδεση της εκκλησίας με το κράτος. Μάλιστα, οι συγγραφείς δεν παραλέπουν να τονίσουν ότι «την 25η Μαρτίου θυμόμαστε το μεγάλο αγώνα των Ελλήνων για ελευθερία και τη χαρμόσυνη είδηση του Ευαγγελισμού». Θα μπορούσαν, βέβαια, να τεθούν ενδιαφέροντα ερευνητικά ερωτήματα για τους τρόπους με τους οποίους προσαλμάνουν τα παιδιά με διαφορετική εθνική προέλευση ή /και θρησκεία τα παραπάνω, για τη σχέση τους με όσα γράφονται στο Πρόγραμμα Σπουδών περί διαπολιτισμικότητας εντός των σύγχρονων πολυπολιτισμικών κοινωνιών, καθώς και με όσα, όπως προαναφέραμε, υποστηρίζουν οι συγγραφείς σχετικά με την εισαγωγή των μαθητών στην κατανόηση της ετερότητας. Τέτοιου ειδούς ερωτήματα απαιτούν έρευνες πεδίου στις οποίες σαφώς δεν συγκαταλέγεται η εργασία μας. Εκείνο, όμως, που θεωρούμε σημαντικό να προσεχθεί ιδιαίτερα είναι το πώς προσεγγίζεται το Ελληνικό έθνος σε σκέση με άλλα.

Στο εγχειρίδιο, η ζωή άλλων εθνών παρουσιάζεται είτε μέσω στοιχείων που παρέχουν αποσπάσματα μεταφρασμένων κειμένων, είτε μέσω αναφορών σε άλλα κείμενα. Όσον αφορά τα μεταφρασμένα κείμενα, στο πρώτο τεύχος του Βιβλίου του Μαθητή έχουμε δύο αποσπάσματα (σ.21-22 και 32-33) που προέρχονται από τη Γαλλία και την Αγγλία αντίστοιχα. Κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι τα παιδιά που πρωταγωνιστούν ζουν σε κατάσταση ευημερίας. Στο δεύτερο τεύχος έχουμε τρία κείμενα (σ.8-9/11-12, 27-28 και 56-57), από τα οποία το

αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία

δεύτερο και το τρίτο είναι ένα Αγγλικό και ένα Αφρικανικό παραμύθι που αναφέρονται σε παλιότερες εποχές, ενώ το πρώτο απόσπασμα προέρχεται από την Ιταλία. Εδώ, η κατάσταση ευημερίας είναι λιγότερο σαφής αλλά δεν μπορεί κάποιος να ισχυριστεί ότι περιγράφονται καταστάσεις φτώχιας, πολέμου και δυστυχίας. Στο τρίτο τεύχος έχουμε ένα μεταφρασμένο απόσπασμα από βιβλίο μιας Καναδού συγγραφέα (σ.56-57) με αντιπολεμικά μηνύματα το οποίο αναφέρεται στις συνέπειες της ρίψης ατομικής βόμβας στη Χιροσίμα της Ιαπωνίας. Το απόσπασμα περιλαμβάνεται σε κεφάλαιο με τίτλο «Όλοι μια αγκαλιά» και οι διδακτικές ενότητες αναφέρονται στα παιδιά του κόφουν, στους τρόπους με τους οποίους οι μαθητές μπορούν να βοηθήσουν για να γίνει καλύτερος ο κόσμος, στις συνέπειες των πολέμων και στις ευχές των παιδιών για ειρήνη¹⁷.

Η χρήση από τους συγγραφείς κειμένων παιδιών από την Αιθιοπία, τη Σρι Λάνκα, το Νίγηρα, την Ινδία, το Αφγανιστάν και το Μαρόκο με τα οποία καταγγέλλονται οι συνθήκες φτώχιας, εξαθλίωσης, εκμετάλλευσης και ο πόλεμος, καθώς και η προβολή αντιπολεμικών μηνυμάτων μέσω του αποσπάσματος που προαναφέραμε για τις συνέπειες της ρίψης της ατομικής βόμβας¹⁸, είναι θετικά από την άποψη ότι τα κείμενα παρέχουν δυνατότητες στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές να συζητήσουν σύγχρονα διεθνή κοινωνικά και πο-

λιτικά προβλήματα. Όμως, είναι αναγκαίο να επισημάνουμε ότι τα κείμενα που καταγγέλλουν τη φτώχια, την εξαθλίωση και την εκμετάλλευση αναφέρονται αποκλειστικά στις χώρες του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου¹⁹. Σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ανάλογα φαινόμενα δεν εμφανίζονται στα κείμενα του εγχειρίδιου να αφορούν τις χώρες της Δύσης, στις οποίες συγκαταλέγεται και η Ελλάδα, γίνεται φανερό ότι οι συγγραφείς συνθέτουν μια εικόνα σύμφωνα με την οποία στα έθνη της Δύσης υπάρχει ευημερία ενώ τα έθνη του Τρίτου κόσμου μαστίζονται από φτώχια, εξαθλίωση και πολέμους. Γι αυτό το λόγο, ο μόνος τρόπος με τον οποίο μπορούμε να «βοηθάμε να γίνει καλύτερος ο κόσμος μας» (πρόκειται για τον τίτλο της δεύτερης ενότητας του ίδιου κεφαλαίου) είναι η εθελοντική φιλανθρωπική βοήθεια «κάθε φορά που γίνεται πόλεμος, συμβαίνει κάποια φυσική καταστροφή ή ξεσπούν επιδημίες» (σ.53). Η προβολή της εθελοντικής φιλανθρωπικής βοήθειας ως μοναδικού τρόπου δράσης για να γίνει καλύτερος ο κόσμος στηρίζεται αφενός στη συστηματική απόκρυψη των κοινωνικών προβλημάτων στις χώρες της Δύσης (της ύπαρξης εκατομμυρίων φτωχών, ανέργων και αστέγων, του Τέαρτου Κόσμου όπως έλεγε o Paulo Freire, ενός κόσμου ο οποίος έγινε πρόσφατα εντελώς προφανής μετά την καταστροφή της Florida). Αφετέρου, στηρίζεται στη συστηματική απόκρυψη των μακρόχρονων σχέσεων της ιμπεριαλιστικής εκμετάλλευσης ανάμεσα σε κράτη, με πιο πρόσφατο (και εξίσου οφθαλμοφανές με την καταστροφή της Florida) παράδειγμα τη στρατιωτική επίθεση και κατοχή του Ιράκ από τις H.P.A. Με αυτό τον τρόπο, τα παιδιά δεν οδηγούνται απλώς να πιστέψουν ότι ο κόσμος θα γίνει καλύτερος με τη φιλανθρωπική βοήθεια μέσω, μάλιστα, συγκεκριμένων οργανώσεων τις οποίες προβάλλουν οι συγγραφείς, όπως η ActionAid, αλλά και να αποδεχθούν μια εικόνα διεθνούς ιεραρχίας σύμφωνα με την οποία είναι φυσικό να υπάρχουν ισχυρά και ανίσχυρα έθνη τα οποία ευημερούν ή δυστυχούν αντίστοιχα.

Η προσέγγιση του τρόπου διδασκαλίας

Για να κατανοήσουμε τα βασικά χαρακτηριστικά της προσέγγισης για τον τρόπο διδασκαλίας την οποία υιοθετούν οι συγγραφείς μετρήσαμε τις δραστηριότητες οι οποίες περιλαμβάνονται στα τρία τεύχη

του Βιβλίου του Μαθητή και τα στα δύο τεύχη του Τετραδίου Εργασιών. Ακολουθήσαμε την κατηγοριοποίηση των ίδιων των συγγραφέων οι οποίοι τις χωρίζουν σε δραστηριότητες κατανόησης και επεξεργασίας κειμένων, λεξιλογικού εμπλουτισμού, ορθογραφίας, εμπέδωσης των γραμματικούς αντακτικών φαινομένων και της δομής των κειμένων, δραματοποίησης, ομαδοσυνεργατικές και παραγωγής λόγου. Αυτό ήταν εύκολο στα τεύχη των Βιβλίων του Μαθητή, αφού οι συγγραφείς έχουν φροντίσει να αντιστοιχίσουν τις δραστηριότητες με ειδικά σύμβολα τα οποία παραπέμπουν σε συγκεκριμένη κατηγορία (εκτός από τις περιπτώσεις των δραστηριοτήτων εντοπισμού γραμματικών φαινομένων και τις δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης οι οποίες δεν φέρουν αρίθμηση και δεν τις υπολογίσαμε αποφασίζοντας να χρησιμοποιήσουμε ως «μονάδα μέτρησης» μόνο τις αριθμημένες δραστηριότητες). Η μέτρηση ήταν λιγότερο εύκολη στα δύο τεύχη του Τετραδίου Εργασιών όπου δεν υπάρχει ανάλογη αντιστοίχιση και ήταν αναγκαίο να κατατάξουμε τις δραστηριότητες στις κατηγορίες που προαναφέρθηκαν.

Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίες δύο διευκρινήσεις. Πρώτον, το ότι ακολουθήσαμε την κατηγοριοποίηση των συγγραφέων με σκοπό να κατανοήσουμε τα βασικά χαρακτηριστικά της προσέγγισης του εγχειρίδιου για το «πώς» της διδασκαλίας δεν σημαίνει ότι αποδεχόμαστε ως θεωρητικά ορθή τη συγκεκριμένη κατηγοριοποίηση. Όταν οι συγγραφείς θεωρούν ότι οι ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες αποτελούν μια διαφορετική κατηγορία σε σχέση με τις δραστηριότητες, για παράδειγμα, που αναφέρονται στην κατανόηση και επεξεργασία κειμένου είναι φανερό ότι παραβλέπουν το ότι η ομαδική διδασκαλία αποτελεί μορφή διδασκαλίας η οποία, βέβαια, δεν στερείται περιεχομένου στο οποίο αναφέρεται και, κατά συνέπεια, μια ομαδοσυνεργατική δραστηριότητα μπορεί, ταυτόχρονα, να είναι δραστηριότητα κατανόησης και επεξεργασίας κειμένου. Με άλλα λόγια, στη συγκεκριμένη κατηγοριοποίηση υπάρχουν συγκύσσεις μεταξύ του αντικειμένου και της μορφής διδασκαλίας των δραστηριοτήτων. Επίσης, αυτός καθαυτός ο χωρισμός των δραστηριοτήτων σε ομαδοσυνεργατικές και μη συνεπάγεται μια κατεύθυνση των συγγραφέων προς τους εκπαιδευτικούς. Η ομαδική εργασία στη σχολική τάξη συνιστάται εμμέσως να περιοριστεί σε ορισμένες δραστηριότητες, με αποτέλεσμα να προωθείται η

αντίληψη πως δεν μπορεί παρά να αποτελεί μέρος ενός συνόλου μορφών διδασκαλίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι ούτε μία από τις 58 διδακτικές ενότητες του εγχειρίδιου προβλέπεται να διδαχθεί με ομαδική μορφή διδασκαλίας στο σύνολό της. Δεύτερον, η μέτρηση του αριθμού των δραστηριοτήτων κάθε κατηγορίας δεν μπορεί να υπερβεί τους περιορισμούς που τίθενται από τη διαφορετική έκταση και τις διαφορές έμφασης που αποδίδονται σε δραστηριότητες (μέσω, π.χ. της εικονογράφησης). Ωστόσο, δείχνει τις βασικές κατευθυντήριες επιλογές των συγγραφέων.

Από τη μέτρηση προέκυψαν τα εξής. Σε σύνολο 613 δραστηριοτήτων, οι 273 είναι δραστηριότητες κατανόησης και επεξεργασίας κειμένων (44,53%), 84 δραστηριότητες λεξιλογικού εμπλουτισμού (13,70%), 78 δραστηριότητες ορθογραφίας (12,72%), 76 δραστηριότητες εμπέδωσης των γραμματικούς συντακτικών φαινομένων και της δομής των κειμένων (12,39%), 50 παραγγής λόγου (8,15%), 43 ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες (7,01%) και 9 δραστηριότητες δραματοποίησης (1,46%).

Το μεγάλο ποσοστό των δραστηριοτήτων κατανόησης και επεξεργασίας κειμένων μας επιτρέπει να επιβεβαίωσουμε αυτό που είναι φανερό και από μια απλή πρώτη ανάγνωση του εγχειρίδιου: η εργασία στη σχολική τάξη, στο βαθμό που οι εκπαιδευτικοί ακολουθούν την προσέγγιση των συγγραφέων, αρθρώνεται γύρω από το κείμενο στο οποίο στηρίζεται κάθε διδακτική ενότητα. Αν, μάλιστα, προσθέσουμε στο 44,53% των δραστηριοτήτων κατανόησης και επεξεργασίας κειμένων το 13,70% των δραστηριοτήτων λεξιλογικού εμπλουτισμού, το 12,72% των δραστηριοτήτων ορθογραφίας και το 12,39% των δραστηριοτήτων εμπέδωσης των γραμματικούς συντακτικών φαινομένων και της δομής των κειμένων οι οποίες, επίσης, στον ένα ή τον άλλο βαθμό, σχετίζονται με το κείμενο, καταλήγουμε στο ότι η εργασία στη σχολική τάξη αρθρώνεται γύρω από το κείμενο στο οποίο στηρίζεται κάθε διδακτική ενότητα σε ένα ποσοστό που φτάνει το 82%. Με δεδομένο ότι τα κείμενα τα οποία έχουν επιλέξει οι συγγραφείς δεν δηλώνεται ότι προέκυψαν από κάποια έρευνα των επικοινωνιακών αναγκών των μαθητών, είναι φανερό ότι η προσέγγιση των συγγραφέων δεν μπορεί να χαρακτηρίσει ως επικοινωνιακή (λειτουργική), με την έννοια που ο όρος χρησιμοποιείται στο κώρο της επιστημονικής συζήτησης για τη διδασκαλία της γλώσσας²⁰. Ουσιαστικά, εκεί-

νο το είδος της επικοινωνίας που κυριαρχεί στο εγχειρίδιο της Γ τάξης του δημοτικού σχολείου δεν είναι η επικοινωνία που βασίζεται σε πραγματικές ανάγκες των μαθητών αλλά η επικοινωνία των μαθητών με τον εκπαιδευτικό της τάξης η οποία θεμελιώνεται στην εργασία επί κειμένων τα οποία έχουν επιλέξει οι συγγραφείς.

Ιδιαίτερη σημασία, μεγαλύτερη από ότι δείχνει το ποσοστό των δραστηριοτήτων

αρθρώνονται με τα κείμενα και αποσκοπούν πρωταρχικά στην ατομική απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι συγγραφείς δεν ασχολούνται με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που πρέπει να διακρίνουν την ομαδική εργασία, με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί που δεν έχουν παρακολουθήσει μέσω των σπουδών τους ή δικών τους πρωτοβουλιών τη σχετική συζήτηση να αποθαρρύνονται να χρησιμοποιούνται

■ **Η ομαδική εργασία στη σχολική τάξη συνιστάται εμμέσως να περιοριστεί σε ορισμένες δραστηριότητες, με αποτέλεσμα να προωθείται η αντίληψη πως δεν μπορεί παρά να αποτελεί μέρος ενός συνόλου μορφών διδασκαλίας.** ■

που προαναφέραμε, φαίνεται ότι αποδίδεται στη διδασκαλία των γραμματικών και συντακτικών φαινομένων του νέου εγχειρίδιου. Τα τετράδια εργασιών του μαθητή περιλαμβάνουν 23 δελτία αυτοαξιολόγησης²¹ τα οποία συγκροτούνται από ερωτήσεις που οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν. Το ποσοστό εκείνων των ερωτήσεων οι οποίες αφορούν την εμπέδωση γραμματικών και συντακτικών κανόνων ξεπερνά το 25% του συνόλου (21 στις 82 ερωτήσεις), γεγονός που δείχνει ότι η διδασκαλία της γραμματικής και του συντακτικού, δηλαδή της μεταγλώσσας, αποκτά ιδιαίτερη αξία στο σύνολο της διδασκαλίας του μαθήματος της γλώσσας. Αυτή η έμφαση στη διδασκαλία της γραμματικής και του συντακτικού μέσω των δελτίων αυτοαξιολόγησης είναι πιθανό να αθήνει πολλούς εκπαιδευτικούς στην κατεύθυνση της πιο στενής σύνδεσης της εμπέδωσης των σχετικών φαινομένων με τη βαθμολόγηση των μαθητών η οποία, βέβαια, δεν αμφισθείται από την εισαγωγή των δελτίων αυτοαξιολόγησης, αφού οι συγγραφείς δεν αιφερώνουν στο ζήτημα αυτό ούτε μια φράση στο Βιβλίο Δασκάλου.

Όσον αφορά την ομαδική εργασία, το μικρό ποσοστό (7,01%) των ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων καθιστά την ομαδική εργασία επιθυμητή μεν, περιθωριακή δε στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στην Γ τάξη. Οι ομαδικές δραστηριότητες και οι δραστηριότητες δραματοποίησης (1,46%) που συνήθως προβλέπεται να είναι ομαδικές²² φαίνεται να συγκροτούν μια ζώνη εντός του συνόλου των δραστηριοτήτων του μαθήματος της γλώσσας, σχετικά ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες οι οποίες

ήσουν τη συγκεκριμένη μορφή διδασκαλίας η οποία, άλλωστε, όπως προαναφέραμε, αποτελεί συμπλήρωμα της ατομικής απόκτησης γλωσσικών δεξιοτήτων. Είναι πραγματικά εντυπωσιακό ότι οι συγγραφείς αποφέύγουν οποιαδήποτε αναφορά στις θεωρητικές προϋποθέσεις, τα πλεονεκτήματα και τις τεχνικές της ομαδικής διδασκαλίας²³ στο Βιβλίο Δασκάλου και επιλέγουν να πληροφορήσουν τους εκπαιδευτικούς μέσω των εξηγήσεων που υποτίθεται ότι παρέχει μια μαθήτρια σε νέο συμμαθητή της στο πλαίσιο μιας δραστηριότητας εμπέδωσης γραμματικούς συντακτικού φαινομένου του πρώτου τεύχους του Βιβλίου του Μαθητή (σ.14). Οι πιθανές συνέπειες της έλλειψης θεωρητικής και πρακτικής υποστήριξης της ομαδικής εργασίας από τους συγγραφείς δεν μπορούν παρά να είναι και η περαιτέρω περιθωριοποίηση και απαξίωσή της στη διδακτική πράξη.

Οι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι «η θεματική οργάνωση των ενοτήτων δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να αναπτύξει Σχέδια Εργασίας με αφορμή το θέμα της ενότητας αλλά και τα επιμέρους θέματα των κεφαλαίων». Μάλιστα, θεωρούν ότι «την ανάπτυξη Σχεδίων Εργασίας προσφέρονται αρκετά κεφαλαία» και αναφέρουν σχετικά παραδείγματα²⁴. Με τον όρο ανάπτυξη Σχεδίων Εργασίας εννοούν την εφαρμογή της μεθόδου project, πράγμα το οποίο είναι σχεδόν βέβαιο με βάση τη χρήση των δύο όρων στην Ελληνική βιβλιογραφία και το γεγονός ότι στη βιβλιογραφία που παραθέτουν περιλαμβάνονται δύο σχετικές εργασίες²⁵. Ωστόσο, η πραγματοποίηση ενός project προϋποθέτει την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών στον προσδιορισμό του

αναθυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναθυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναθυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναθυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία

αντικειμένου του. Όταν οι συγγραφείς καλούν τον εκπαιδευτικό να αναπτύξει project με αιφορμή θέματα που αναπτύσσονται στο εγχειρίδιο, είναι φανερό ότι μια βασική προϋπόθεση της πραγματοποίησης project δεν τηρείται, αφού τα παιδιά καλούνται να πραγματοποιήσουν κάποια εργασία την οποία έχει αποφασίσει ο εκπαιδευτικός, χωρίς τη δική τους συμμετοχή στον προσδιορισμό του αντικειμένου της. Το ότι οι συγγραφείς θεωρούν ότι ορισμένα κεφάλαια του εγχειρίδιου «προσφέρονται» για την πραγματοποίηση project επιβεβαιώνει την παρατήρηση αυτή. Η χρησιμοποίηση κριτηρίων καταλληλότητας από τους συγγραφείς (τα οποία, μάλιστα, δεν διατυπώνονται) μεταφέρει τη διαδικασία προσδιορισμού του αντικειμένου ενός project ακόμα πιο μακριά από τους μαθητές. Με άλλα λόγια, για το ποιο project θα πραγματοποιήσουν, οι μαθητές δεν έχουν λόγο. Πρωταρχικά αποφασίζει ο εκπαιδευτικός, στο πλαίσιο των συμβουλών των συγγραφέων του εγχειρίδιου. Είναι φανερό, λοιπόν, ότι η ανάπτυξη των Σχεδίων Εργασίας που προτείνουν οι συγγραφείς δεν μπορεί να ταυτιστεί με την εφαρμογή της μεθόδου project.

Με βάση τα προηγούμενα, μπορούμε να θεωρήσουμε τα Σχέδια Εργασίας που προτείνουν οι συγγραφείς ως ευρείες ομαδικές δραστηριότητες. Η εισαγωγή τους δεν είναι αρνητική από την άποψη ότι είναι πιθανό να διευρύνει τα όρια της ομαδικής εργασίας στις σχολικές τάξεις. Ωστόσο, τα όρια αυτά δεν είναι δυνατό να διευρυνθούν σε σημαντικό βαθμό, με δεδομένο το φορμαλισμό που διαπνέει την πορεία διδασκαλίας η οποία προβλέπεται στο Βιβλίο Δασκάλου. Κάθε διδακτική ενότητα ακολουθεί μια συγκεκριμένη πορεία που ξεκινά από την κατανόηση και επεξεργασία των κειμένων και συνεχίζεται μέσω του εντοπισμού των γραμματικούς τακτικών φαινομένων, του λεξιλογικού εμπλουτισμού, της ορθογραφίας, των γλωσσικών ασκήσεων – δραστηριοτήτων εμπέδωσης των γραμματικούς τακτικών φαινομένων και της δομής των κειμένων, των δραστηριοτήτων παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου για να καταλήξει στις δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης. Η ομαδική εργασία στη διάρκεια αυτής της πορείας διδασκαλίας είναι, όπως προαναφέραμε, περιθωριακή, με βάση το μικρό ποσοστό των αντίστοιχων δραστηριοτήτων. Ουσιαστικά, στο κέντρο της γλωσσικής διδασκαλίας τοποθετείται η ατομική απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων με βάση την πορεία διδασκαλίας. Η ομαδική

παρελθόντος. Μαζί της εξαφανίζονται φαινόμενα που συνδέονται με τις σχέσεις στο πλαίσιο των οποίων πραγματοποιείται η εργασία και, ασφαλώς, οι συναφείς κοινωνικοπολιτικές διαμάχες. Τα παιδιά στην Ελληνική κοινωνία διαθέτουν τις οικονομικές δυνατότητες, τον τρόπο ζωής και τις αντίστοιχες προσδοκίες των παιδιών των μεσοστρωμάτων. Το μόνο πρόβλημα που φαίνεται να απασχολεί αυτή την ευτυχισμένη και αρμονική κοινωνία που προοδεύει χάρη στην τεχνολογία και τα μεγάλα έργα είναι η οικολογική καταστροφή για την οποία, όμως, ευθύνη φέρουμε ανεξαιρέτως όλοι. Υπάρχουν, βέβαια, και προβλήματα που αφορούν ορισμένα άτομα, αυτά που ονομάζονται άτομα με ειδικές ανάγκες.

Η φουτουριστική εικόνα την οποία οι συγγραφείς συνθέτουν για την Ελληνική κοινωνία αποτελεί τη βάση για συγκεκριμένες προτροπές που διατυπώνουν μέσω παραδειγμάτων. Τα παιδιά πρέπει να δράσουν ανακυκλώνοντας, αναλαμβάνοντας εθελοντικές εργασίες και ενισχύοντας ορισμένες, ανάλογου χαρακτήρα, οργανώσεις για να αντιμετωπίσει η οικολογική καταστροφή. Επίσης, πρέπει να δείξουν την ευαισθησία τους, είτε κατανοώντας την ετερότητα είτε αναλαμβάνοντας εθελοντικές φιλανθρωπικές δράσεις για τη φτώχεια των παιδιών του Τρίτου Κόσμου. Η κατανόηση και η συζήτηση των αιτίων αυτών των προβλημάτων δεν έχει νόημα, γιατί η αλλαγή του κόσμου είναι αδύνατη, ενώ η δράση σε μικροκλίμακα προβάλλεται ως η μόνη αποτελεσματική. Ο κόσμος δεν μπορεί να αλλάξει, η καταπίεση, η εκμετάλλευση και οι συνέπειές τους παρουσιάζονται ως φαινόμενα που δεν μπορούν να εκλείψουν, σαν τους σεισμούς και τις πλημμύρες που δεν μας αρέσουν αλλά και δεν είναι δυνατό να μη συμβαίνουν. Τα παιδιά πρέπει να συμπεριφέρονται με ευαισθησία και φιλανθρωπία, χωρίς, όμως, να συζητούν τα αίτια των προβλημάτων, τις ευθύνες εκείνων των κοινωνικών και πολιτικών φορέων που τα συντηρούν ή τα οξύνουν, την ύπαρξη των ίδιων προβλημάτων με άλλους αλλά συγκεκριμένους όρους στην Ελληνική κοινωνία, καθώς και διαφορετικούς τρόπους για την αντιμετώπισή τους.

Η εικόνα της Ελληνικής κοινωνίας που συνθέτουν οι συγγραφείς του εγχειρίδιου, μια εικόνα που χαρακτηρίζεται με την προσέγγιση του «πώς» της διδασκαλίας την οποία προτείνουν. Σημείο κλειδί για την κατανόηση αυτής της σύνδεσης είναι η επι-

δίωξη της ουδετερότητας. Όπως προαναφέραμε, η προσέγγιση των συγγραφέων δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως επικοινωνιακή (λειτουργική), με την έννοια που ο όρος χρησιμοποιείται στην επιστημονική συζήτηση για τη διδασκαλία της γλώσσας. Οι συγγραφείς προσπαθούν να συνδυάσουν ετερογενή στοιχεία. Από τη μια μεριά τη ρητορική περί επικοινωνιακής (λειτουργικής) διδασκαλίας μαζί με ελάχιστες δραστηριότητες που προωθούν περιστάσεις πραγματικής επικοινωνίας, από την άλλη μεριά ατομική απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων με βάση το φορμαλισμό της συγκεκριμένης πορείας διδασκαλίας. Παράλληλα, από τη μια μεριά ατομική εργασία στην τάξη η οποία είναι αναγκαία στο πλαίσιο του ίδιου φορμαλισμού, από την άλλη ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες και Σχέδια Εργασίας. Οι συγγραφείς προσπαθούν να συμβιβάσουν ετερογενείς απόψεις για τον τρόπο διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος με προφανή στόχο να φανούν ουδέτεροι. Το ότι αποφέυγουν σχετικές θεωρητικές αναφορές στο Βιβλίο Δασκάλου είναι χαρακτηριστικό αυτής της προσπάθειας.

Αναλόγως πράττουν και στα ζητήματα του περιεχομένου. Προσπαθούν να φανούν ουδέτεροι προβάλλοντας, από τη μια μεριά, ένα ομοιογένες Ελληνικό έθνος χωρίς κοινωνικά προβλήματα, διαιρέσεις και διαμάχες, μια ειδυλλιακή Ελληνική κοινωνία. Από την άλλη, διαφοροποιούνται από την κυνικότητα που συστηματικά καλλιεργεί η σύγχρονη κυριαρχη νεοφιλελεύθερη ιδεολογία, την κυνικότητα της απαξίωσης κάθε ανθρώπινης αξίας έναντι των νόμων της αγοράς, προβάλλοντας μια εκδοκή νεοανθρωπισμού. Πρόκειται για μια προσπάθεια συμβιβασμού ετερογενών ιδεολογικών στοιχείων με προφανή στόχο να φανούν ιδεολογικοπολιτικά ουδέτεροι. Το ότι περιορίζονται σε ελάχιστες αναφορές στο Βιβλίο Δασκάλου που σχετίζονται με τα μηνύματα που εμπειρίεχουν τα κείμενα τα οποία χρησιμοποιούν στο Βιβλίο του Μαθητή είναι επίσης χαρακτηριστικό.

Βέβαια, είναι αναγκαίο να επισημάνουμε εκείνα τα στοιχεία που κυριαρχούν στους ιδεολογικοπολιτικούς – παιδαγωγικούς συμβιβασμούς των συγγραφέων. Η ατομική απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων και η προβολή της ειδυλλιακής εικόνας της Ελληνικής κοινωνίας κυριαρχούν έναντι των στοιχείων της ομαδικής εργασίας σε πραγματικές περιστάσεις επικοινωνίας και των ψηγμάτων ανθρωπιστικής ευαισθησίας. Τα τελευταία λειτουργούν συμπληρωματικά.

Άλλωστε, οι προδιαγραφές που τίθενται από το Πρόγραμμα Σπουδών, συντηρητικές ως προς το «τι» και το «πώς» της διδασκαλίας αλλά και η ίδια η λογική κατασκευής των ελάχιστα διαφορετικών εκδοχών αυτού του Προγράμματος (1999, 2002) που θεμελιώνεται στην επίτευξη συγκεκριμένων «αντικειμενικών» στόχων διδασκαλίας κατά τη γνωστή ταξινομία την οποία υιοθετούν και οι συγγραφείς του εν λόγω εγχειρίδιο²⁶ δεν επιτρέπουν μεγάλες παρεκβάσεις. Στην περίπτωση του εγχειρίδιου του γλωσσικού μαθήματος της τρίτης τάξης, η παρέκβαση των συγγραφέων συνίσταται, τουλάχιστον, στην μη ακριβή τήρηση της ακραία συντηρητικής επιταγής του Προγράμματος τα κείμενα και τα θέματα να «επιλέγονται με βάση ειδικά επεξεργασμένες προδιαγραφές με κοινό παρονομαστή ορισμένες έννοιες και αξίες όπως η αγάπη, η εντιμότητα, ο ισχυρός χαρακτήρας, η οικογένεια, η γλώσσα, το εθνικό αυτοσυναίσθημα, η ορθόδοξη χριστιανική παράδοση, η αποδοχή της ετερότητας, η παγκοσμιότητα και διάρκεια του Ελληνισμού, κυρίως όμως οι σημειρινές δυνατότητές του» (σ.46) και στην περιθωριακή εισαγωγή της ομαδικής μορφής διδασκαλίας, ζήτημα στο οποίο οι συγγραφείς του νέου Προγράμματος προτίμησαν να αποφύγουν να πάρουν συγκεκριμένη θέση.

Η προσπάθεια συμβιβασμού ετερογενών ιδεολογικοπολιτικών και παιδαγωγικών στοιχείων και οι σχετικές παρεκβάσεις των συγγραφέων των εγχειρίδιων από τις προδιαγραφές των προγραμμάτων μπορούν να ερμηνευτούν αν στηριχτούμε στην κατανόηση των προγραμμάτων και των εγχειρίδιων ας, πρωταρχικά, προϊόντων αντιπαραθέσεων ανάμεσα σε συγκεκριμένους φορείς απόψεων και δράσης σε πολλαπλά πεδία στην κοινωνία και την εκπαίδευση. Η ερμηνεία αυτή, όμως, δεν μπορεί να είναι επαρκής εάν στηριχθεί στη μελέτη ενός εγχειρίδιου ενός συγκεκριμένου μαθήματος μιας τάξης του σχολείου και δεν θεμελιώθει στην κατανόηση των κοινωνικών, πολιτικών και εκπαιδευτικών μεταβολών και των αντίστοιχων συσχετισμών δύναμης. Οι συμπερασματικές παρατηρήσεις που διατυπώσαμε μπορούν να αξιοποιηθούν, όπως προαναφέραμε, ως συμβολή για τη διατύπωση υποθέσεων εργασίας της συνολικής αποτίμησης που εκκρεμεί. Ωστόσο, μέχρι αυτή να πραγματοποιηθεί, οι εκπαιδευτικοί που αμφισθητούν το ιδεολόγημα της ουδετερότητας της εκπαίδευσης και, συνεπώς, το ιδεολόγημα της ουδετερότητας της

γλωσσικής διδασκαλίας ίσως θρουν χρήσιμες τις κριτικές παρατηρήσεις μας για τον εμπλούτισμό της διδακτικής τους πράξης. Το πώς αυτό θα μπορούσε να γίνει στην κατεύθυνση της διαμόρφωσης μιας σύγχρονης εναλλακτικής διδασκαλίας δεν μπορεί, βέβαια, να αποτελέσει αντικείμενο της παρούσης εργασίας.

μεταπτυχιακός

Βιβλιογραφία

- Apple, M. (1988) *Teachers & Texts. A Political Economy of Class & Gender Relations in Education*. New York, Routledge.
- Γεωργούλης, Κ. (1974) *Γενική Διδακτική*. Αθήνα, Παπαδόμας.
- Γρόλλιος, Γ. (1999a) *Ιδεολογία, Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πολιτική. Λόγος και Πράξη των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων για την Εκπαίδευση*. Αθήνα, Gutenberg.
- Γρόλλιος, Γ. (1999b) Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο. *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, τχ. 51.
- Γρόλλιος, Γ. (2003) Θεμελίωση, στοχοθεσία και διαθεματικότητα στο νέο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών για την υποχρεωτική εκπαίδευση. *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, τχ. 67.
- Δημαράς, Α. (1984) *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε (Τεκμήρια Ιστορίας)*. Τόμος Β (1895-1967). Αθήνα, Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη.
- Ιντζίδης, Ε., Παπαδόπουλος, Α., Σιούτης, Α. Τικτοπούλου, Α. (2006) *Πλώσσα Γ Δημοτικού. Τα απίθανα μολύβια. Τεύχη Α, Β και Γ*. Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.
- Ιντζίδης, Ε., Παπαδόπουλος, Α., Σιούτης, Α. Τικτοπούλου, Α. (2006) *Πλώσσα Γ Δημοτικού. Τα απίθανα μολύβια. Τετράδιο Εργασιών. Τεύχη Α και Β*. Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.
- Ματσαγγούρας, Η. (1998) *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία*. Αθήνα, Γρηγόρης.
- Χαραλαμπόπουλος, Α. – Χατζησαββίδης, Σ. (1997) *Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας*. Θεωρία και πρακτική εφαρμογή. Θεσσαλονίκη, Κώδικας.

αναθυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναθυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναθυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναθυτικά
προγράμματα
Νέα βιβλία

Υποσημειώσεις

* Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεοσαλονίκης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

1 Με τον όρο εγχειρίδιο εννοούμε τα τρία τεύχη του βιβλίου που διανέμονται στους μαθητές (εφεξής Βιβλίο του Μαθητή), τα δύο τεύχη του Τετραδίου Εργασιών που επίσης διανέμονται στους μαθητές και το Βιβλίο Δασκάλου που αφορά τους εκπαιδευτικούς. Όλα τα προηγούμενα φέρουν τον γενικό τίτλο *Γλώσσα Δημοτικού*. Τα απίθανα μολύβια.

2 Στο Βιβλίο Δασκάλου (σ.24) οι συγγραφείς επισημαίνουν, απλώς, ότι «με αφορμή το απόσπασμα του αναγνωστικού *Τα ψηλά θουνά μπορεί να γίνει αναφορά στο πολυτονικό σύστημα*». Μάλιστα, στην εμφάνιση στις σελίδες του Βιβλίου του Μαθητή, για δεύτερη φορά του ίδιου αναγνωστικού (Α τεύχος, σ.59) οι συγγραφείς, αποφέύγουν, όπως και στην πρώτη, οποιαδήποτε αναφορά στο γεγονός ότι αποτέλεσε αντικείμενο αντιπαραθέσεων σχετικών με τους σκοπούς και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης. Ενδεικτικά για αυτές τις αντιπαραθέσεις θίλη Δημαράς, 1984, σ.126-128.

3 Σχετικά θίλη Γρόλλιος, 1999α, σ.152-157 και 2003, σ.31.

4 Είναι χαρακτηριστικό ότι σε μία από τις επόμενες ενότητες του Α τεύχους του Βιβλίου του Μαθητή, η αναγώριση των συνωνύμων λέξεων κατοικία, οικία και σπιτικό μέσω ανάλογων αγγελιών και διαφημίσεων (σ.49) δεν συνδέεται με τις οικονομικές δυνατότητες και τις διαδικασίες αγοράς τους, καθώς και το ότι οι μαθητές δεν καλούνται να συζητήσουν γι' αυτές, αν και ένα μεγάλο μέρος των οικογενειών στη σύγχρονη Ελληνική κοινωνία έχει εμπλακεί με διάφορους τρόπους στην αγορά κατοικίας.

5 Σε δραστηριότητα του Τετράδιου Εργασιών (τεύχος Β, σ.9) στην οποία οι μαθητές καλούνται να συμπιληρώσουν κενά σε διάλογο του Κώστα με τη Μελίνα, ο πρώτος πρόκειται να αρχίσει μαθήματα φλογέρας στο ωδείο και η δεύτερη δηλώνει την επιθυμία της να μάθει κιθάρα.

6 Αξίζει να σημειωθεί ότι οι συγγραφείς γράφουν στο Βιβλίο Δασκάλου, στην ίδια σελίδα, ότι, με αφορμή μια δραστηριότητα συμπλήρωσης του οικογενειακού δέντρου, «μπορούμε να θίξουμε με τους μαθητές το θέμα της μετανάστευσης συζητώντας περιπτώσεις συγγενών τους, οι οποίοι έχουν μεταναστεύσει». Δηλαδή, αντί να αναφερθούν εκτενώς στη μετανάστευση η οποία καθημερινά χρησιμοποιείται ως πρόσχημα για την ενίσχυση ρασιστικών αντιλήψεων και πρακτικών, χρησιμοποιώντας σχετικά κείμενα και δραστηριότητες, την αντιμετωπίζουν ως ένα πιθανό θέμα συζήτησης που ίσως προκύψει κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας μιας ενότητας η οποία αναφέρεται σε παιδικά γενέθλια.

7 Ανάλογες εξαιρέσεις αποτελούν δραστηριότητες άλλων κεφαλαίων όπου το όνομα Αϊσέ χρησιμοποιείται μαζί με τα ονόματα Κώστας και Αντώνης ή αναφέρεται ότι «στο σχολείο μας υπάρχουν μαθητές που οι γονείς τους γεννήθηκαν σε άλλες χώρες» (Τετράδιο Εργασιών, Α τεύχος, σ.59 και Β τεύχος, σ.40).

8 Με ανάλογο τρόπο παρουσιάζεται στην έβδομη ενότητα η συλλογική δράση μιας οικολογικής ομάδας η οποία εμφανίζεται να συμμετέχει στη διαδικασία ανακύκλωσης του χαρτιού. Επίσης, ανάλογες δραστηριότητες συναντούμε στο Τετράδιο Εργασιών (τεύχος Α, σ.46-48) όπου οι μαθητές ενός σχολείου φτιάχνουν αρίστες για να τις κρεμάσουν στα δέντρα του οικοπέδου που υιοθέτησαν και καλούνται να αποφασίσουν να υιοθετήσουν χώρους του σχολείου ή της περιοχής, τους οποίους θα προστατεύουν οι ίδιοι.

9 Αξίζει εδώ να σημειώσουμε ότι οι συγγραφείς δεν χρησιμοποιούν κάποιο αυθεντικό αλλά ένα αδιευκρίνιστης προέλευσης κείμενο στο οποίο εμφανίζεται να ικανοποιείται το αίτημα της πληρωμής των εργαζομένων. Μάλλον έχουν ελλιπή ενημέρωση σχετικά με την σύγχρονη πραγματικότητα η οποία βρίθει παραδειγμάτων απεργιών, στον τομέα της καθαριότητας και αλλού, οι οποίες όχι μόνο δεν δικαιώθηκαν αλλά συκοφαντήθηκαν συστηματικά από την πολιτική εξουσία και αντιμετωπίστηκαν με τη συστηματική χρήση μεθόδων καταστολής.

10 Στο Τετράδιο Εργασιών οι συγγραφείς δίνουν μεγάλη έμφαση στην ανακύκλωση, αφού επτά δραστηριότητες αναφέρονται σ' αυτήν (τεύχος Α, σ.49-52).

11 Χαρακτηριστική είναι η δραστηριότητα συμπλήρωσης λέξεων, όπου οι μαθητές καλούνται να χρησιμοποιήσουν τα επίθετα σύγχρονο, γρήγορο, καθαρό, αξιόπιστο, ασφαλές. Η δραστηριότητα φέρει τον τίτλο «Η γνώμη μου για το Μετρό» (Τετράδιο Εργασιών, τεύχος Β, σ.30).

12 Σχετικά θίλη Γρόλλιος, 2003, σ.31,36.

13 Διδακτικές επιδιώξεις της πρώτης ενότητας είναι να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με αφηγήσεις από διαφορετικά μέρη του κόσμου, η σημασιολογική διάκριση αδύνατου τύπου προσωπικής αντωνυμίας και άρθρου, η εμπέδωση των τρόπων διατύπωσης της προστακτικής, η παραγωγή δραματοποιημένου διαλόγου και η παρουσίαση οδηγιών για την κατασκευή και τη χρήση ενός παιχνιδιού (σ.43).

14 Στο παρελθόν αναφέρονται και δραστηριότητες που αφορούν τον χειρόμυλο, το ψήσιμο του ψωμιού στο σπίτι από τις νοικοκυρές και τους όρους εργασίας σε φούρνο (Β τεύχος του Τετραδίου Εργασιών, σ.51, 52 και 57 αντίστοιχα).

15 Στο Β τεύχος του Τετράδιου Εργασιών (σ.33) συναντούμε τη λέξη εργοστάσιο σε ομαδοσυνεργατική δραστηριότητα με τίτλο «Ένα σημαντικό έργο στην περιοχή μου», χωρίς η ενασχόληση μαζί της να είναι υποχρεωτική, αφού οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν περί ενός δημόσιου δρόμου, μιας γέφυρας, μιας πλατείας και άλλων έργων. Επίσης, συναντούμε ερώτηση σχετική με τα προϊόντα που φτιάχνει από ζύμη ένας αρτοποιός (σ.52).

16 Αξίζει να σημειωθεί ότι οι συγγραφείς μας πληροφορούν ότι οι «Ελληνες φοιτητές διαμαρτύρονται κατά της δικτατορίας και υπερασπίζονται τη δημοκρατία» (τεύχος Α, σ.83). Μπορούμε να αναρωτηθούμε, βέβαια γιατί χρησιμοποιούν τον όρο «διαμαρτύρονται» αντί του εξεγείρονται, όπως και του «υπερασπίζονται» αντί του «αγωνίζονται για» δημοκρατία. Πρόκειται, θέβαια για λεπτομέρειες.

17 Επίσης, αναφέρο στα ιαπωνικά ποιήματα χαϊκού, μορφή που οι συγγραφείς επισημαίνουν ότι χρησιμοποιήσει και ο Σεφέρης, γίνεται στο Τετράδιο Εργασιών (τεύχος Α, σ.68).

18 Όπως και ο δύο σχετικές δραστηριότητες με αντιπολεμικά μηνύματα στο Τετράδιο Εργασιών (Β τεύχος, σ.65-66).

19 Ανάλογο κείμενο με τα όνειρα και τις επιθυμίες αγοριού από το Μεξικό συναντούμε στο Τετράδιο Εργασιών (τεύχος Β, σ.61). Δύο σελίδες παρακάτω καταγράφεται και η μοναδική μικρή ρωγμή στην ειδυλλιακή εικόνα της ευημερίας της Ελληνικής κοινωνίας. Ανάμεσα σε στοιχεία της UNICEF που αφορούν την πείνα, την ελλιπή φοίτηση, την παιδική εργασία, τις ελλείψεις σε καθαρό νερό και ιατρική βοήθεια σε παγκόσμιο επίπεδο, αναφέρεται ότι ένα στα οχτώ Ελληνόπουλα ζει κάτω από το όριο της φτώχειας.

20 Σχετικά θίλη Χαραλαμπόπουλος – Χατζησαββίδης, 1997.

21 Δεν συνυπολογίσαμε το τελικό δελτίο αυτοαξιολόγησης αφού οι ερωτήσεις του αφορούν το σύνολο της σχολικής χρονιάς (Τετράδιο Εργασιών, Β τεύχος, σ.67).

22 Βλη Βιβλίο Δασκάλου, σ.8-9.

23 Παρά το ότι στην Ελληνική παιδαγωγική βιβλιογραφία δεν λείπουν σχετικές εργασίες. Ενδεικτικά, θίλη Ματσαγγούρας, 1998.

24 Βλη Βιβλίο Δασκάλου, σ.5.

25 Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι συναντούμε τον όρο «κατά σχέδιον εργασία» ως μετάφραση της project method από την εποχή των μεταπολεμικών παραδόσεων του Κ. Γεωργούλη στο Διδασκαλείο Μέσης εκπαίδευσης (Γεωργούλης, 1974, σ.313-314). Οι εργασίες για τη μέθοδο project που παρατίθενται στη βιβλιογραφία του Βιβλίου Δασκάλου (σ.53-54) είναι εκείνες των K. Frey και K. Χρυσαφίδη.

26 Για τα ζητήματα αυτά θίλη Γρόλλιος, 1999β, σ.38. Το ότι οι συγγραφείς υιοθετούν βασικά στοιχεία της ταξινομίας του B. S. Bloom γίνεται φανερό στο Βιβλίο Δασκάλου (σ.8). Όσο για την υιοθέτηση της από τους συγγραφείς του νέου Προγράμματος Σπουδών αρκεί μια ματιά στο εισαγωγικό μέρος των νέων προγραμμάτων σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ. – Α.Π.Σ.).

Μερικές¹ επισημάνσεις δυσερμήνευτων² ατελειών του σχολικού Βιβλίου Ιστορίας:

Νεότερος και Σύγχρονος Κόσμος (Γ΄ Λυκείου)

Α'. Προοίμιο: Προσδοκώμενες ή παιδαγωγικά αναγκαίες θεωρούμενες αρετές σχολικού βιβλίου Ιστορίας για 18χρονους νέους.

Ο λόγος που γράφουμε τούτο το Προοίμιο είναι απλός: μολονότι τα κίνητρα των συγγραφέων του βιβλίου που αναφέρουμε στον τίτλο του άρθρου μας είναι κυριότατα παιδαγωγικά / εκπαιδευτικά, το εγχείρημα τους μοιραία εγκλείει ή προκαλεί κριτική για μια συγγραφική προσπάθεια άξιων επιστημόνων, που προθυμοποιήθηκαν ευγενικά, κατά τη γνώμη μου, να συμβάλουν στη μορφωτική προσπάθεια της κοινωνίας μας για τα παιδιά της. Άλλα και για το εγχείρημα της δικής μας κριτικής νομίζω χρήσιμη ή σκόπιμη την πρόταξη κάποιων κριτηρίων εκ προοιμίου αποδεκτών από τον αναγνώστη. Επικειρώ λοιπόν πρώτα να καταγράψω τις προσδοκώμενες αρετές σχολικού βιβλίου, ώστε να είναι διδάξιμο και για τους νέους μορφωτικό, επικαλούμενος μακρόχρονη εμπειρία από την υπηρεσιακή ενασχόληση με τη συγγραφή σχολικών βιβλίων Ιστορίας (για το Γυμνάσιο και το Λύκειο)³. Και παρακαλώ μην αποδεχτείτε τις επισημάνσεις ατελειών, που καταγράφω, αν δε συμφωνήσετε πρώτα με την καταγραφή των αρετών / κριτηρίων που προτάσσονται:

α'. Επιστημονικό αλλά και παιδαγωγικό χρέος της Πολιτείας είναι το να φροντίζει, ώστε το σχολικό βιβλίο να είναι γλωσσικά άφογο έως υποδειγματικό, για δυο λόγους:

– Έτοιμος να φροντίζει την παράθεση της μαθησιακής διαδικασίας.

– Βελτιώνεται καθημερινά η γλωσσική έκφραση των παιδιών – εφήβων, στοιχείο σημαντικό για την όλη μορφωτική πορεία τους.

«Γλωσσικά άφογο» σημαίνει:

- Χρήση της σωστής λέξης κατά περίπτωση (ορθοέπεια),
- Σαφήνεια της πρότασης, ώστε να είναι κατανοητό το περιεχόμενό της,
- Συλλογιστική δομή του λόγου, ώστε από κάποια επιχειρήματα ή τεκμήρια να

κίνδυνο τότε ιδεολογικό αντίπαλο προς την Ανατολή (Σοβιετική Ένωση);

Τέτοια αντιμετώπιση θεμάτων (κάποιων λίγων θεμάτων, όσων επιτρέπει ο σχολικός χρόνος),

- Προκαλεί μαθησιακό ενδιαφέρον,
- Οδηγεί σε βαθύτερη διερεύνηση θεμάτων,
- Προάγει τη νηφαλιότητα,
- Προετοιμάζει τον έφηβο να ερευνά όσο γίνεται ολόπλευρα την ανθρώπινη δραστηριότητα και να αναζητεί τα κίνητρα της ανθρώπινης δράσης.

Η παρουσίαση του σχολικού βιβλίου Ιστορίας: Νεότερος και Σύγχρονος Κόσμος (της Γ΄ Λυκείου) θα μας προσφέρει συγκεκριμένα ερευνήσιμα περιστατικά...

Αυτονότητα είναι ότι τα κριτήρια που αναζητούμε και προτείνουμε με το Προοίμιο θα τα εφαρμόζουμε τόσο για την αφήγηση των συγγραφέων όσο και για τις «πηγές» ή άλλες απόψεις που παραθέτουν. Και εφαρμόζουμε τα κριτήρια με περισσότερη προσκόπη, όταν πρόκειται να κρίνουμε βιβλία σχολικά:

– Τα οποία έχουν γραφεί κατ' ανάθεση (για οποιονδήποτε λόγο) και

– Από τα οποία κρίνεται ίσως και η μελλοντική πορεία των μαθητών (π.χ. η γνώση Ιστορίας για την Γ΄ Λυκείου, για τις Γενικές ή Πανελλήνιες Εξετάσεις, μπορεί να γίνει «κριτήριο» επιτυχίας για τον υποψήφιο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης...).

β'. Κύριο μέρος της Κριτικής μας: Επισήμανση δυσερμήνευτων ατελειών της συγγραφής: Ιστορία του Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου (Γ΄ Λυκείου).

Ενδεικτικά μόνο επικειρούμε την επισήμανση αθλεπτημάτων στις σελίδες του βιβλίου που προορίζονται για ενημέρωση 18/χρονων νέων την παραμονή της πολιτικής ενηλικώσής τους, της ένταξής τους στο εκλογικό σώμα, της εκκίνησής τους για σταδιοδρομία στην κοινωνία μας:

1. Στη σελίδα 5 (αρχή του Προλόγου) διαβάζουμε: «Το εγχειρίδιο αυτό επιδιώκει

να προσεγγίσει τα διεθνή γεγονότα της Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας με τρόπο συστηματικό και αντικειμενικό....».

Απορίες αναγνώστη με κάποια παιδεία:

– Το εγχειρίδιο επιδιώκει να...ή οι συγγραφείς;

– Τα διεθνή γεγονότα, που είναι άπειρα, ή κάποια από τα γεγονότα της διεθνούς Ιστορίας, που κρίνονται ότι αποτελούν ή συνθέτουν αναγκαία εικόνα της...;

Και υπογραμμίσαμε τα δύο επίθετα (συστηματικό και αντικειμενικό), για να παρακολουθήσουμε στην πορεία της συγγραφής / ανάγνωσης την εφαρμογή / τήρηση της υπόσχεσης.

2. Στη σελ. 7, όπου ο πίνακας περιεχομένων, διαβάζουμε και: «Κεφάλαιο Δ'. Η Ευρώπη και ο Κόσμος κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου» (υποθέτω: από 1920 έως 1939).

Απορίες αναγνώστη με κάποια παιδεία και με την προσδοκία της συστηματικότητας:

– Η Ευρώπη και ο Κόσμος ...; ή και ο υπόλοιπος κόσμος (του πλανήτη μας), του οποίου μέρος είναι η Ευρώπη;

– Προκειμένου για την Ελλάδα γίνεται λόγος (στα υποκεφάλαια) για όλη την περίοδο του Μεσοπολέμου (καλώς). Για τον υπόλοιπο κόσμο εγγράφεται ευδιάκριτα μόνο η δεκαετία 1920-1930.

3. Από τη σελ. 9 αντιγράφω: «Ο φιλελευθερισμός και ο εθνικισμός υπήρξαν οι κυρίαρχες ιδεολογίες του 19ου αιώνα και ο κύριος άξονας γύρω από τον οποίο κινήθηκαν οι λαοί...».

Απορίες αναγνώστη με κάποια παιδεία,

ειδικά στην Ιστορία και τη Φιλοσοφία: Εθνικισμός ή εθνισμός (εθνική συνείδηση) ήταν η ιδεολογία – κίνητρο των Ελλήνων επαναστατών κατά το 1821; Η ιδεολογία του Κοραή, του Ρήγα, των Φιλικών που προετοίμασαν ή συνόδευσαν τους Έλληνες του 1821;

Μήπως όφειλαν στο σημείο αυτό οι συγγραφείς να επιχειρήσουν - έστω με μια υποσημείωση- να κάνουν διάκριση ανάμεσα στον εθνισμό (ως ιδεολογία ομαλή) και τον εθνικισμό (ως εκτροπή, υπερβολή); 6

4. Από την ίδια σελ. 9 αντιγράφω: «Η Βιομηχανική Επανάσταση στη Βόρεια Ευρώπη...Μια νέα τάξη, η εργατική, έρχεται στο προσκήνιο, τα συμφέροντα της οποίας θα συγκρουστούν με αυτά της αστικής τάξης».

Απορίες κοινού αναγνώστη με κάποια ειδική παιδεία στους τομείς Ιστορία – Κοινωνιολογία:

– Βόρειας ή μάλλον Κεντρικής Ευρώπης; (Γαλλίας, Γερμανίας, Αυστρούγγαριας), που προηγήθηκαν στη βιομηχανία;

– Νέα τάξη η εργατική; Ή μάλλον παλαιότατη, που όμως απόκτησε τότε μαζικότητα και μαχητικότητα γύρω από βιομηχανικά κέντρα;

– Συγκρούονται τα συμφέροντά της ή διεκδικεί τα δικαιώματά της, δηλαδή μέσα σε συνθήκες αξιοπρέπειας μια σεβαστή μερίδα από τα αγαθά που παράγει;

5. Από την ίδια σελ. 9 αντιγράφω: «Παράλληλα κάνουν την εμφάνισή τους ο συνδικαλισμός και το γυναικείο κίνημα».

Απορίες αναγνώστη που έχει αδυναμία στη γλωσσική ακριβολογία:

«Παράλληλα κάνουν την εμφάνισή τους» ή είναι συμπτώματα συμφύρ με τη μαζικότητα της εργατικής τάξης: ο συνδικαλισμός ως έκφραση δυναμική για τις διεκδικήσεις της εργατικής τάξης και το γυναικείο κίνημα ως δυναμική προβολή / υπεράσπιση των δικαιωμάτων των εργαζόμενων γυναικών;

6. Από την ίδια σελ. 9 μια κραυγαλέα αθλεψία γλωσσική: «Οι Η.Π.Α. και οι άλλες ευρωπαϊκές δυνάμεις». Απορίες αγεωγράφητου αναγνώστη: είναι οι Η.Π.Α. δύναμη Ευρωπαϊκή ή οι συγγραφείς πλανήθηκαν από το ότι οι Ευρωπαίοι τότε ήταν οι κύριοι αποικοδόμοι των Η.Π.Α.;

7. Επειδή κάναμε λόγο για αθλεψίες γλωσσικές, που δε συμβάλλουν στη σαφήνεια λόγου σχολικού βιβλίου, παραθέτουμε κάποια ακόμη δείγματα, που συμπωματικά επισημάνθηκαν σε άλλες σελίδες: 115,119, 134-135.

Στη σελ. 134, λογου χάρη, διαβάζουμε: «Κατά το δεύτερο δεκαήμερο του Οκτωβρίου 1944 ο Τσόρτσιλ και ο Στάλιν, ερήμην του Ρούζβελτ, είχαν κατανείμει την επιρροή τους στη νότια Βαλκανική Χερσόνησο, Ελλάδα, Βουλγαρία και Γιουγκοσλαβία...».

Κάποιες χρήσιμες, νομίζω, διευκρινίσεις:

Το «είχαν κατανείμει την επιρροή τους» δηλώνει κυνισμό (όπως ο ίδιος ο Τσόρτσιλ αυτοχαρακτηρίστηκε) και τυραννία και εκμετάλλευση ή διάθεση για ευεργετική παρέμβαση υπέρ των χωρών αυτών; Νομίζω ότι η δεύτερη εκδοχή ήσε πρόθεση θα γίνει από τον τρόπο διατύπωσης: «είχαν κατανείμει την επιρροή τους».

Οι ιστορικοί όμως κάνουν λόγο για «ζώνες επιρροής» με την έννοια του ελέγχου, της επικυριαρχίας στις περιοχές ή ζώνες επιρροής. Ο ίδιος ο Τσόρτσιλ στα Απομνημονεύματά του κάνει λόγο για «κυνική» συμφωνία. Αναλυτική αφήγηση για τη διπλωματία ευεργετών προσφέρει ο Β. Π. Παπαδάκης στο βιβλίο του Διπλωματική Ιστορία του Ελληνικού Πολέμου 1940-1945 7, με ειδικό κεφάλαιο για τη Διάσκεψη της Μόσχας από τις 9 έως τις 18 Οκτωβρίου 1944 (σελ. 452 κ.π.). Γράφει ειδικότερα στη σελ. 455, υποσημ.665: «Μας ανέπτυξεν ο σερ Ουίνστον πώς με μίαν μονοκονδυλιάν εμοίρασαν οι δυο «μεγάλοι» τα Βαλκάνια εις σφαίρας επιρροής».

Και, όπως είναι γνωστό ο σερ Ουίνστον έχοντας συναίνεση και σιωπή του «σύ-

ντροφου» Στάλιν ήρθε στη χώρα μας ως ελευθερωτής το φθινόπωρο – κειμώνα του 1944 και μας οδήγησε σε Εμφύλιο Πόλεμο⁸ χώρα συμμαχική, για να διατηρήσει αποικιακή εποπτεία κατά τη μεταπολεμική εποχή!

Κρίνοντας και τους δυο «γενναίους» πρωταγωνιστές ο Heinrich Richter έχει γράψει: «Ο πρώτος που με το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου επέβαλε με τη βία, σε μια από τις απελευθερωμένες χώρες της Ευρώπης, ένα πολιτικό σύστημα της αρεσκείας του, ήταν ο Τσόρτσιλ⁹. Ο Στάλιν απλώς τον μιμήθηκε στη δική του «ασφάρια επιρροής» (π.χ. Βουλγαρία / Πολωνία) και –ως προς την επιλογή των μέσων κατανα-

γκασμού – υπήρξε συνχά λιγότερο κτηνώδης από το πρότυπό του».

Ο Στάλιν λιγότερο βίαιος από τον Τσόρτσιλ, κατά την εκτίμηση του Heinrich Richter.

Εάν η αντιπροσωπευτική βιβλιογραφία (με συνένες μάλιστα αναφορές στα Απομνημονεύματα του ενός από τους δυο φιλάνθρωπους ηγέτες - (συνομιλητές) μάς προσφέρει αυτή την εικόνα, μπορούμε να δεχτούμε ότι αποτυπώνει την ιστορική αλήθεια η χριστιανικά καλοπροσαίρετη διατύπωση των συγγραφέων ότι Τσόρτσιλ – Στάλιν κατά τη συνάντησή τους «είχαν κατανέμει την επιρροή τους» σε καλότυχους αποδέκτες; Αν δεν αποτυπώνει την ιστορική αλήθεια, προσφέρει αφυπνιστική παι-

δεία; διαμορφώνει ιστορική συνείδηση με δυνατότητες ευθυκρισίας; Προσωπικά νομίζω όχι. Και δεν είμαι οπαδός της μνησικάκιας αλλά της ιστορικής μνήμης για ότι κρίνεται αληθινό, ώστε να μπορεί κανές να το θεωρεί χρήσιμη εμπειρία από το παρελθόν για καλύτερη ερμηνεία – εκτίμηση – απόφαση μέσα στα πλαίσια των παρόντων προβλημάτων ζωής. (Το παρελθόν προσφέρει πρότυπα αποδεκτά για μίμηση, πρότυπα αποκρουστικά για αποφυγή)¹⁰.

8. Μια επισήμανση διασκεδαστική και ίσως συμβολική άλλων ακούσιων αμαρτημάτων: στη σελ. 17 διαβάζουμε για την εισοδολή των Χιτλερικών στη Σοβιετική Ένωση (22 Ιουνίου 1941): «Αρχικά η προέλαση των εισοδολέων ήταν ραγδαία: σε διάστημα ολίγων εβδομάδων κατέλαβαν έδαφος ενός εκατομμυρίου τετραγωνικών μέτρων». Δηλ. ένα τετραγωνικό χιλιόμετρο! που δεν αρκούσε ούτε για τα μαγειρεία των 150 μεραρχιών! Τόσοι συγγραφείς, κριτές, λοιποί υπηρεσιακοί παράγοντες δεν αντιλήφθηκαν τη γκάφα; Θα επιανέλθουμε για τη Συμφωνία του Μονάχου, για τις θέσεις – προθέσεις ΕΑΜ και αντιπάλων του το 1943-1944 κ.ά.

ΕΥΓΕΝΗΣ ΖΩΝΑ

Υποσημειώσεις

* Φ. Κ. Βώρος, Ph. D., επίτιμος Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

1. Με τον όρο αυτό δεν υποδηλώνουμε επιλογή κάποιων ιδιαίτερα σπουδάιων, αλλά ενδεικτική καταγραφή λίγων αβλεπτημάτων ή αποτημάτων από κάποιο ευρύτερο πλήθος... (για νούσιμους αναγνώστες).

2. «Δυσερμήνευτες» ατέλειες για τον γράφοντα, με το νόημα ότι ο ίδιος δυσκολεύεται να ερμηνεύει πώς διέψυχαν τέτοιες ατέλειες την προσοχή συγγραφέων ικανών, όπως προκύπτει από άλλες αξιόλογες συγγραφές τους (κατά τον γράφοντα).

3. Από το 1976-ως το 1997 Σύμβουλος στο Π.Ι. με κύριο τομέα ενασχόλησης / ευθύνης τα Προγράμματα – Βιβλία Ιστορίας για Γυμνάσιο – Λύκειο.

4. Ευνόητο ότι η ιστορική αιφήγηση σκεδιάζεται από το συγγραφέα σκολικού βιβλίου έτσι, ώστε να προσφέρει με ακρίβεια τη γνώση αλλά και να οδηγεί τον έφηβο αναγνώστη σε προβληματισμό για τα κίνητρα της ανθρώπινης δράσης και παραπέρα στοχασμό για τα ανθρώπινα πράγματα (προβλήματα, συμπεριφορές, σύνεση, ασυναρτησίες...).

5. Με τον όρο χάρτης ιστορικός για διευκόλυνση της διδασκαλίας εννοούμε και το γενικό χάρτη, όπου αποτυπώνεται η γενική πολιτική κατάσταση μιας εποχής (π.χ. Χάρτης των Αρχαίων Ελληνικών Πόλεων – Κρατών κατά τον Ε' αι. π.Χ. ή Η Ευρώπη στις παραμονές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, το 1939), και την ειδική / λεπτομερέστερη εικόνα κάποιου περιορισμένου γεωγραφικού – ιστορικού χώρου, που μας ενδιαφέρει, για να γίνει κατανοητή κάποια συγκεκριμένη ιστορική αιφήγηση (π.χ. η Σικελική Εκστρατεία των Αθηναίων το 415-413 π.Χ. ή Η Συμφωνία του Μονάχου και ο διαμελισμός της Τσεχοσλοβακίας κατά το 1938- 39 μ.Χ.). Το β' είδος ιστορικού χάρτη μπορεί να είναι και αναλυτικό τοπογραφικό διάγραμμα, με εμφανή τη μορφολογία του εδάφους, για να κατανοηθεί κάποιο ειδικό ζήτημα (π.χ. χαρτο-

γράφηση των κινήσεων του ιταλικού και ελληνικού στρατού περί τα ελληνοαλβανικά σύνορα από 28 Οκτωβρίου 1940 έως τέλη του Μάρτη 1941).

6. Προσωπικά ενθυμούμαι ότι συμπτώματα σύγχυσης του καιρού μας γύρω από τις έννοιες αυτές μας οδήγησαν πριν 10-12 χρόνια στη συγγραφή ιδιοκής μελέτης με τον τίτλο: Συμβολή στην ιστορία της έννοιας του Έθνους (ειδική έκδοση για το περιοδικό «Εκπαιδευτικά», τ. 44 (1997), Έχουμε σοθαρό πρόδρομο αυτής της ανάλυσης, τον Αλέξανδρο Δελμούζο, από το 1942: (Μελέτες και Πάρεργα, τ. 1, σελ. 33). Και έχουμε σοθαρός λόγους, ιδιαίτερα στις μέρες μας, να προσφέρουμε έγκαιρα αυτή τη διάκριση ή διευκρίνιση.

7. Και εκεί παραπέμπει άνθρωπος αξιόπιστος που έζησε τα τοτινά, ο Αγγελος Αγγελόπουλος, «Από την Αντίσταση στον Εμφύλιο», εκδ. «Παρουσία», 1944, σελ. 142.

8. Heinrich Richter, Η Επέμβαση των Άγγλων στην Ελλάδα, σελ. 11.

9. Δεν είναι δική μου η κρίση αυτή, αλλά όλων, νομίζω, των ερευνητών που μελέτησαν τα γεγονότα συστηματικά. Σημειώνω ενδεικτικά: Αγγ. Θ. Αγγελόπουλος, Από την Κατοχή στον Εμφύλιο: Η Μεγάλη Ευθύνη των Συμμάχων (συνέντευξη στο Σοφοκλή Δημητρακόπουλο), εκδ. «Παρουσία», 1944.

– Β. Π. Παπαδάκη, Διπλωματική Ιστορία του Ελληνικού Πολέμου 1940-1945, Αθήναι 1956. (Παραθέσαμε μια διατύπωση της κρίσης του).

– Βάσου Μαθίσοπουλο, Ο Δεκέμβρης του 1944, «Νέα Σύνορα», 1994. Μάριον Σαράψη (επιμ.) Από την Αντίσταση στον Εμφύλιο, «Νέα Σύνορα», 1982.

– Γ.Α. Λεονταρίτη, Ποιοι ήθελαν τα Δεκεμβριανά, «Φιλιππότης» 1986.

– Φοίβου Οικονομίδη, Οι Προστάτες: η αληθινή Ιστορία της Αντίστασης, 1985 (β' έκδοση).

10. Πιο αναλυτικά για το θέμα αυτό ένα σχόλιο στο τεύχος 85-86 του περιοδικού «Εκπαιδευτικά».

Η PISA γέρνει ...δεξιά

γράφει ο Στέλιος Μαρίνης

Από το 2000 άρχισε να εφαρμόζεται σε διεθνές επίπεδο το πρόγραμμα PISA (Programme for International Student Assessment: Πρόγραμμα για τη Διεθνή Εκτίμηση Σπουδών) του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ: OECD).

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τη διεξαγωγή ανά τρία χρόνια (2000, 2003, 2006 κ.ο.κ.) διεθνούς μαθητικού διαγωνισμού, στον οποίο συμμετέχουν 15χρονοι μαθητές και εξετάζεται η γλωσσική, η μαθηματική επάρκεια, και η ικανότητά τους στις φυσικές επιστήμες και στην επίλυση προβλημάτων.

Σύμφωνα με τα φυλλάδια του PISA, στόχος του προγράμματος είναι "να αξιολογήσει εκείνες τις δεξιότητες των δεκαπεντάχρονων μαθητών, οι οποίες κατά την κοινή αντίληψη είναι σημαντικές για την επιτυχία των ατόμων και των κοινωνιών στο σύγχρονο κόσμο".

Τα αποτελέσματα αξιολογούνται, γίνονται αντικείμενο στατιστικής επεξεργασίας και οι χώρες κατατάσσονται σε μία σειρά, σε σχέση με την επίδοση των μαθητών τους.

Αφορμή για να επανέλθουμε στο θέμα PISA αποτέλεσε η πρόσφατη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων της τρίτης διεξαγωγής του διαγωνισμού αυτού, που προβλήθηκε στον τύπο ακόμη και με πρωτοσέλιδα. «Για μια ακόμη φορά η Ελλάδα βρέθηκε στην εκπαιδευτική οπισθοφυλακή διεθνώς», έγραψε η Καθημερινή στη 1/12/2007¹ και συνέχισε: «Οι επιδόσεις των 15χρονων Ελλήνων μαθητών στον εκπαιδευτικό διαγωνισμό PISA του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), που πραγματοποιήθηκε το 2006 κατέταξαν την Ελλάδα στην 38η θέση στον τομέα των φυσικών επιστημών - εκεί όπου έδωσε βάρος ο περιυστός διαγωνισμός. Μάλιστα, η χώρα οπισθοχώρησε σε σχέση με την κατάταξή της στους διαγωνισμούς του 2000 και του 2003. Ειδικότερα, με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζει σήμερα η «Κ», η Ελλάδα στον τομέα των φυσικών επιστημών κατετάγη 38η σε σύνολο 57 χωρών που συμμετείχαν. Ο διαγωνισμός γίνεται κάθε τρία χρόνια, με αρχή το 2000. Το 2003 η Ελλάδα ήταν στην 30η θέση σε σύνολο 40 χωρών, ενώ στον διαγωνισμό του 2000 στην 25η θέση σε σύνολο 31 χωρών».

Όπως ήταν φυσικό, οι οπαδοί της αξιολόγησης και ιδιωτικοποίησης της εκπαίδευσης –αυτά τα δύο πάνε πακέτο στο επίπεδο των ειδικών– έσπευσαν να εκμεταλλευτούν την ευκαιρία: «Πώς μπορούν να γίνουν αλλαγές, πώς μπορεί να αξιοποιηθούν οι επενδύσεις, όταν δεν αρχίζουμε από το βασικό: την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού μας συστήματος;» δήλωσε στην ίδια εφημερίδα ο Έλληνας εθνικός συντονιστής του προγράμματος PISA, αναπληρωτής καθηγητής Μαθηματικών στο Πανεπιστήμιο Πατρών κ. Παναγιώτης Καζαντζής.

Η υπόμνηση της αξιοποίησης των επενδύσεων είναι απολύτως σύμφωνη, εξάλλου, και με το διοργανωτή του διαγωνισμού ΟΟΣΑ. Ο Γενικός Γραμματέας του κ. Άνχελ Γκουρία, στη σύνοδο των Υπουργών Παιδείας του ΟΟΣΑ τόνισε κατά την ομιλία του ότι πρέπει να αυξηθούν κατά πολύ οι δαπάνες για την εκπαίδευση, αλλά συμπλήρωσε, για να μην υπάρξουν παρανοήσεις, ότι πρέπει ταυτόχρονα να μειωθούν οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση! Στην ίδια σύνοδο ένα από τα συμπεράσματα ήταν: «Μερικές χώρες, ειδικά στην Ευρώπη, πρέπει να επενδύσουν περισσότερο στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Για άλλες, το κεντρικό ζήτημα είναι η βέλτιστη χρήση των διαθέσιμων πόρων. Η μεταρρύθμιση θα συνεισφέρει προς την ανάπτυξη νέων πηγών χρηματοδό-

αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία

Από τη θεματολογία του διαγωνισμού PISA για τον επιστημονικό αλφαριθμητισμό (φυσικές επιστήμες)

ΓΕΝΕΤΙΚΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Τα γενετικά τροποποιημένα προϊόντα είναι ένα θέμα που όλο και πιο συχνά βρίσκεται στο προσκήνιο. Αρκετά από τα τρόφιμα που διατίθενται σήμερα στην κατανάλωση περιέχουν γενετικά τροποποιημένα συστατικά, μερικές φορές χωρίς αυτό να αναγράφεται σαφώς.

Οι υποστηρικτές των γενετικά τροποποιημένων προϊόντων προβάλλουν το επιχείρημα ότι το περιβάλλον αφελείται, αφού η καλλιέργεια τους μπορεί να οδηγήσει στη μείωση των χημικών που χρησιμοποιούνται στις καλλιέργειες. Για παράδειγμα κάποιες ποικιλίες χενετικά τροποποιημένων φυτών περιέχουν γονίδια που κάνουν το φυτό ανθεκτικό σε συγκεκριμένο ζιζανιοκτόνο. Όταν καλλιεργούνται αυτές οι ποικιλίες τα ζιζάνια εξοντώνονται μετά από ένα ψεκασμό με το συγκεκριμένο ζιζανιοκτόνο, ενώ στις συνηθισμένες καλλιέργειες απαιτούνται περισσότεροι ψεκασμοί.

Αλλά οι πολέμιοι τους αντιστρέφουν το επιχείρημα: το γονίδιο αυτό μπορεί να περάσει μέσω της γύρης των μεταλλαγμένων φυτών στα ζιζάνια και να τα κάνει ανθεκτικά με αποτέλεσμα να μην μπορούν να καταστραφούν.

Στους καταναλωτές η βιοτεχνολογία δια μπορούσε να προσφέρει πιο «χρήσιμα» τρόφιμα, π.χ. λαχανικά με ουσίες για την καταπολέμηση του καρκίνου.

Στον αναπτυσσόμενο κόσμο δα μπορούσε να προσφέρει αύξηση της παραγωγής τροφίμων π.χ. μέσω φυτών πιο ανθεκτικών στην ξηρασία.

τησης. Αρκετές χώρες επιμένουν στην παροχή ανώτατης εκπαίδευσης χωρίς την επιβολή της οικονομικής συμμετοχής των φοιτητών, ενώ άλλες συμμερίζονται την άποψη του ΟΟΣΑ ότι αποτελεσματικός τρόπος αύξησης των πόρων είναι, μεταξύ άλλων, και η συνεισφορά των δικαιούχων στο κόστος σπουδών, υπό τον βασικό αντισταθμιστικό όρο της ύπαρξης μέτρων που θα αποσκοπούν στην ενίσχυση των αδύνατων οικονομικά κοινωνικών ομάδων»².

«Το PISA δημιουργήθηκε και διεξάγεται από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) και είναι η ευρύτερη διεθνής αξιολόγηση των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών που συμμετέχουν σε αυτό το πρόγραμμα. Οι χώρες αυτές έχουν ισχυρή οικονομική παρουσία, αφού παράγουν τα 9/10 της παγκόσμιας οικονομίας»³. Έτσι περιγράφεται ο διαγωνισμός από τη σχετική έκδοση του ΚΕΕ.

Συγκρατούμε ότι, κατά το συντάκτη του κειμένου, το PISA αξιολογεί τα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών που συμμετέχουν. Συμφωνούμε και έχουμε επανειλημένα γράψει ότι στόχος του PISA και συνακόλουθα του ΟΟΣΑ είναι η παγκόσμια ομογενοποίηση της στοιχειώδους εκπαίδευσης, συνεπώς το πρόγραμμα αυτό αξιολογεί, με σκοπό να κατευθύνει την εκπαίδευση προς τους επιθυμητούς από τον ΟΟΣΑ στόχους. Αυτό επισημαίνεται και από διεθνείς αναλυτές που δεν έχουν κατ' ανάγκη τις δικές μας απόψεις για την εκπαίδευση. Επισημαίνουμε επίσης από την εισαγωγική παράγραφο του άρθρου ότι η σημασία του έγκειται στο ότι οι χώρες αυτές παράγουν τα 9/10 της παγκόσμιας οικονομίας. Δεν κρατάμε την επισήμανση για να κρίνουμε τα κακά ελληνικά και το μαθηματικά άστοχο της έκφρασης 9/10 της οικονομίας, αλλά γιατί πραγματικά το κύρος του προγράμματος PISA απορρέει από το κύρος του Οργανισμού που το διεξάγει και μόνο.

Κατά τα άλλα πολλές ενστάσεις εγείρονται για το κύρος του διαγωνισμού, ανεξάρτητα από την πολιτική πλευρά που μας απασχολεί κυρίως⁴. Ποιος σοβαρός ερευνητής θα ισχυρίζοταν ότι είναι δυνατή η επιστημονική τεκμηρίωση του όποιου συμπεράσματος από ένα διαγωνισμό μεταξύ μαθητών από πολλές εκατοντάδες σχολείων σε όλο τον κόσμο, όταν είναι τελείως διαφορετικές οι συνθήκες διεξαγωγής του διαγωνισμού σε κάθε σχολείο;⁵

Ποιος από τους έγκριτους συντονιστές του προγράμματος θα μας πείσει ότι το μπάχαλο που επικρατούσε για παράδειγμα στο δικό μου σχολείο, με τους μαθητές να σχολιάζουν σκωπτικά τις ερωτήσεις μεταξύ τους, συνέβαινε και στα Ιαπωνικά σχολεία των μαθητών, με τα υψηλότερα ποσοστά αυτοκτονιών λόγω της Βικτωριανής αυστηρότητας που επικρατεί εκεί;

Κι όμως, ουδείς από τους υποστηρικτές του διαγωνισμού και εκμεταλλεύμενους τα αποτελέσματά του για να προωθήσουν τις αντιδραστικές αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική δε φαίνεται να δίνει σημασία σε τέτοιες ... λεπτομέρειες.

Ο σάλος που έγινε για τη δημοσιοποίηση και μόνο των θεμάτων των Πανελλαδικών νωρίτερα από την ώρα δυνατής αποχώρησης των υποψήφιών δείκνει τη σημασία τέτοιων παραμέτρων για την αντικειμενικότητα ενός διαγωνισμού.

Όμως, τα θέματα του διαγωνισμού αυτού, μπορεί να είναι απόρρητα στους πολλούς ακόμη και μετά τη διεξαγωγή του διαγωνισμού, γιατί μπορεί να ξαναχρησιμοποιηθούν κατά την επίσημη εκδοχή, δεν είναι όμως άγνωστα πριν από τη διεξαγωγή του στις εθνικές επιτροπές. «Αναρωτιέμαι, όμως, με κάποια δόση κακυποφίας, αν το ίδιο συμβαίνει σε όλες τις χώρες. Αν π.χ. κάπου γίνεται προετοιμασία των μαθητών, μέσω των Προγραμμάτων Σπουδών τους, η απόδοσή τους επηρεάζεται σημαντικά»⁶ γράφει ο Γιώργος Ρίζος στου οποίου την έρευνα για το διαγωνισμό PISA οφείλονται πολλά στοιχεία που έχουν αποκαλυφθεί⁷.

Προτού προχωρήσουμε σε περαιτέρω ανάλυση, αξιζει να επισημάνουμε δυο από τις τεράστιες «επιτυχίες» του ΟΟΣΑ στο παρελθόν, για να στηρίζουμε περισσότερο το κύρος του προγράμματος PISA.

Η Αργεντινή, στο τέλος του προηγούμενου αιώνα, ακολούθησε κατά γράμμα τις υποδείξεις του Οργανισμού για να ξεπεράσει την οικονομική της κρίση και τα κατάφερε. Η οικο-

νομία της χώρας κατέρρευσε ολοσχερώς. Δεν έχει πια οικονομική κρίση, αφού ουσιαστικά δεν έχει οικονομία.

Το δεύτερο παράδειγμα αιφορά την εκπαίδευση⁸. Μετά την εκτόξευση του Σπουτνικ από την ΕΣΣΔ η Δύση πανικοβλήθηκε. Όλοι συμφώνησαν ότι η υστέρηση έναντι της Σοβιετικής Ένωσης οφειλόταν στην πλημμελή μαθηματική εκπαίδευση στις Δυτικές χώρες. Έτσι, σε μεγάλη σύσκεψη επιτροπής του ΟΟΣΑ το 1959, στην πόλη Ουγεμόν της Γαλλίας, αποφασίστηκε η μεταρρύθμιση της μαθηματικής εκπαίδευσης, η στροφή της προς τα «νέα μαθηματικά» και η μεγαλύτερη αυστηρότητα στην παρουσίαση των μαθηματικών εννοιών. Τα καταστροφικά αποτελέσματα περιγράφονται με σαφήνεια και γλαφυρότητα ο μεγάλος μαθηματικός Morris Klein⁹.

Έτσι φτάνουμε στο πρόγραμμα PISA, που επιδιώκει να μεταρρυθμίσει όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα σε όλο τον κόσμο σε ό,τι αιφορά τη στοιχειώδη εκπαίδευση, αφού τη μεταρρύθμιση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση την έχει αναλάβει εργολαβικά και χωρίς επιστημονικοφανή προσκήματα το διευθυντήριο της ΕΕ.

Στα φυλλάδια του PISA αναφέρεται:

«Με την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων του διαγωνισμού PISA και την κατάταξη των χωρών που συμμετέχουν σε αυτόν σε μία αξιολογική σειρά, αρχίζει η επεξεργασία, η ανάλυση και η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων αυτών, ώστε κάθε χώρα να αντιληφθεί τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του εκπαιδευτικού της συστήματος και των εκπαιδευτικών συστημάτων των άλλων χωρών, για να σχεδιάσει και να υλοποιήσει συγκεκριμένες ενέργειες, που θα αναπτύξουν και θα βελτιώσουν την απόδοση του δικού της εκπαιδευτικού συστήματος. Αυτός είναι ο σκοπός της συμμετοχής της κάθε χώρας στο PISA.»

Για να επιτευχθεί το ανωτέρω, πρέπει η κάθε χώρα, μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων, να οργανώσει:

- a) Εθνικές εκπαιδευτικές εκθέσεις – Εκπαιδευτικά συνέδρια και σεμινάρια.**
- β) Πολιτικές και δημοσιογραφικές συζητήσεις, όπου θα λάβουν μέρος όλοι όσοι ενδιαφέρονται για το σχεδιασμό και τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος (πολιτικοί-κυβερνητικοί αξιωματούχοι, εκπαιδευτικοί, η επιστημονική κοινότητα, εκπαιδευτικές οργανώσεις, επαγγελματικές οργανώσεις κλπ.).**

Επίσης, πρέπει να πραγματοποιηθούν ερευνητικά προγράμματα για την ανάλυση των αποτελεσμάτων του PISA και τη μελέτη των ειδικών θεμάτων εκπαίδευσης της κάθε χώρας που συμμετείχε στο PISA, να συγκριθούν και να ανακοινωθούν τα αποτελέσματα των εργασιών αυτών, για να δοθεί η δυνατότητα νέων συζητήσεων, που θα οδηγήσουν σε συμπεράσματα, ώστε να διατυπωθούν προτάσεις και να ληφθούν αποφάσεις για τη θεραπεία των αδυναμιών του εκπαιδευτικού συστήματος.»

Σε πολλές χώρες ασκήθηκε επίσημα κριτική στο διαγωνισμό¹⁰.

Η αντίδραση της ελληνικής κυβέρνησης στα άσχημα αποτελέσματα του διαγωνισμού είχε δύο σκέλη:

Έσπευσε να δώσει άλλοθι, όχι αστήρικτο υπό μία έννοια, για την κακή σειρά κατάταξης της Ελλάδας διώς στα Μαθηματικά, αναφερόμενη στην ειδική μορφή των θεμάτων του διαγωνισμού που κρίθηκαν ως προσαρμοσμένα στα αγγλοσαξωνικά πρότυπα¹¹. Παράλληλα προχωρούσε η υιοθέτηση αυτών ακριβώς των προτύπων όπως γίνεται φανερό από τα νέα Αναλυτικά Προγράμματα, τα ΔΕΠΠΣ και τα νέα βιβλία Δημοτικού και Γυμνασίου. Αυτό σημαίνει ότι η χώρα μας έχει αποφασίσει, όχι συρόμενη βέθαια αφού το μεγάλο κεφάλαιο έχει στόχους συμβατούς με εκείνους του ΟΟΣΑ, να ακολουθήσει τις έμμεσες υποδείξεις του PISA και η αμφισβήτηση είναι στην ουσία κριτική των παλιότερων εκπαιδευτικών επιλογών.

Από την άλλη εκπλήττεται κάθε σκεπτόμενος άνθρωπος με την άνεση με την οποία όλες οι πολιτικές επιλογές για την εκπαίδευση που έχουν δρομολογηθεί εδώ και καιρό (η αποκέντρωση, η αξιολόγηση, η έμμεση ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης) συνιστούν τη λύση στο «πρόβλημα» της χαμηλής κατάταξης της χώρας στο διαγωνισμό PISA!

«Πρόκειται για το ζήτημα της αποκέντρωσης, η οποία νομιμοποιείται ακόμα περισσότερο ως ζήτημα πρώτης προτεραιότητας με βάση την καταγεγραμμένη ενδοσχολική (παρά

Αλλά η ανάπτυξη των γενετικά τροποποιημένων καλλιεργειών σε μεγάλη κλίμακα μπορεί να εξαφανίσει τα έντομα και τα αγρούχορτα επηρεάζοντας σημαντικά τη βιοποικιλότητα και ειδικά τα πουλιά. Οι υπέρμαχοι των γενετικά τροποποιημένων φυτών ισχυρίζονται ότι δεν έχει αποδειχθεί ότι βλάπτουν την υγεία ή προκαλούν σημαντικές βλάβες στο περιβάλλον. Οι πολέμιοι όμως απαντούν ότι δεν καταναλώνουμε αρκετό καιρό τα τροποποιημένα τρόφιμα, ώστε να γνωρίζουμε με ακρίβεια τις πιθανές μακροχρόνιες επιπτώσεις.

Ερώτηση:

Ισχυρισμοί. Μπορούν να ελεγχθούν με επιστημονική έρευνα;

I. Πολλά από τα γονίδια που εισάγονται στα γενετικά τροποποιημένα προϊόντα μπορούν να προκαλέσουν αλλεργία.

Nai / Όχι

2. Ο άνθρωπος δεν μπορεί να παίξει το ρόλο του Θεού.

Nai / Όχι

3. Οι άνθρωποι που είναι χορτοφάγοι μπορεί να καταναλώσουν άθελά τους ζωϊκές πρωτεΐνες με κίνδυνο να παραβούν τις αρκές τους.

Nai / Όχι

4. Η φύση ξέρει καλύτερα.

Nai / Όχι

5. Τα γονίδια αντοχής στα ζιζανιοκτόνα δια μπορούσαν να κάνουν τα ζιζάνια ανθεκτικά σε αυτά.

Nai / Όχι

6. Κίνδυνος για τη βιοποικιλότητα, αν τα τροποποιημένα γονίδια περάσουν στα αυτοφυή φυτά.

Nai / Όχι

αναλυτικά προγράμματα
Νέα βιβλία αναλυτικά προγράμματα
Νέα βιβλία αναλυτικά προγράμματα
Νέα βιβλία αναλυτικά προγράμματα
Νέα βιβλία αναλυτικά προγράμματα

αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία

Αλφαθητισμός – Γλωσσικός γραμματισμός

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΜΕΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΑΙΟΤΗΤΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥΣ

Μόνον ένας στους τρεις γονείς που ρωτήθηκαν είναι ενήμερος χια τις καταστάσεις βιαιότητας που αφορούν τα παιδιά τους, σύμφωνα με δημοσκοπική έρευνα του Υπουργείου Παιδείας, που ανακοινώθηκε την Τετάρτη.

Η δημοσκοπική έρευνα, έγινε στο διάστημα από το Δεκέμβριο του 1994 ως τον Ιανουάριο του 1995, σε 19.000 περίπου γονείς, δασκάλους και παιδιά του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου, όπου συνέβησαν περιπτώσεις βίας.

Η δημοσκοπική έρευνα, η πρώτη του είδους της, που διεξήχθη από το Υπουργείο, κάλυψε μαθητές από την Τετάρτη τάξη και πάνω.

Σύμφωνα με την έρευνα 22% των παιδιών του Δημοτικού σχολείου που ρωτήθηκαν είπαν ότι αντιμετωπίζουν βιαιότητες, σε σύγκριση με το 13% των παιδιών του Γυμνασίου και το 4% των μαθητών του Λυκείου.

Από την άλλη πλευρά, περίπου 26% των παιδιών του Δημοτικού σχολείου είπαν ότι έχουν υποστεί βιαιότητες, με το ποσοστό αυτό να μειώνεται στο 20% για τα παιδιά του Γυμνασίου και στο 6% για τους μαθητές του Λυκείου. Μεταξύ αυτών που απάντησαν ότι δημιούργησαν βίαιες καταστάσεις, σε ποσοστό 39 έως 65%, είπαν ότι και οι ίδιοι υπήρξαν δύματα τέτοιων καταστάσεων.

Η δημοσκοπική έρευνα έδειξε ότι 37% των γονέων των παιδιών του Δημοτικού σχολείου ήταν ενήμεροι χια τις καταστάσεις βίας, στόχος των οποίων ήταν τα παιδιά τους. Το ποσοστό ήταν 34% για τους

διασχολική) διαφοροποίηση των επιδόσεων των μαθητών. (...) Σε ένα δεύτερο ωστόσο και γενικότερο επίπεδο εκπαιδευτικής ποιητικής που ξεφέγγει από το ζήτημα του ενδοσυστημικού σχεδιασμού του εκπαιδευτικού συστήματος και αναφέρεται στη σχέση του συστήματος αυτού με τη λειτουργία άλλων πεδίων του δημόσου χώρου (πολιτική, οικονομία, λειτουργία κοινωνικών φορέων) τα διλήμματα που τίθενται από το πρόγραμμα αφορούν το εάν κανείς θα επιλέξει ανάμεσα:

- Στον κεντρικό σχεδιασμό ή την αποκέντρωση
- Στην από τα πάνω γραφειοκρατικού τύπου αξιολόγηση ή την κοινωνική λογοδοσία και
- Στην ανάθεση της εποπτείας λειτουργίας του συστήματος σε ειδικούς ή σε κοινωνικούς εταίρους οι οποίοι εκπροσωπούν συγκεκριμένες ομάδες συμφερόντων που δραστηριοποιούνται εντός του».

Αυτά συμπεραίνει η ερευνητική ομάδα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου αποτιμώντας τα αποτελέσματα του PISA του 2003¹² που τίθεται σαφέστατα υπέρ της αποκέντρωσης, της «κοινωνικής λογοδοσίας» (sic), όρος που δηλώνει την αξιολόγηση νέου τύπου από τους εργοδότες – Δημοτικές αρχές και το σχεδιασμό με βάση τις ανάγκες «ομάδων συμφερόντων», όπως αποκαλείται κομψά επίσης το μεγάλο κεφάλαιο. Όλα αυτά τα ωραία, παρά το ότι οι συντάκτες, για μη γίνουν τελείως καταγέλαστοι αναγκάζονται να αναφέρουν την παράμετρο της υλικοτεχνικής υποδομής που παίζει «κάποιο ρόλο» στην επίδοση των Ελλήνων μαθητών και στην αντίφαση να εμφανίζει η Φιλανδία τις υψηλότερες επιδόσεις σε όλα τα γνωστικά πεδία, αλλά ταυτόχρονα να έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά νεανικής ανεργίας (γύρω στο 30%) ανάμεσα στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.

Το ποιοι είναι οι στόχοι του ΟΟΣΑ είναι γνωστό. Δεν αρκεί όμως αυτό για να ασκήσουμε κριτική στο πρόγραμμα PISA. Πρέπει να απαντήσουμε και στην άποψη ότι μπορούν να αξιοποιηθούν τα αποτελέσματα από την αριστερά για να πιέσουν για βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Γιατί, ποιος δε θα ήθελε οι μαθητές μας να έχουν καλές επιδόσεις σε οποιαδήποτε εξέταση ή ποιος αμφισβητεί τα χάλια του εκπαιδευτικού μας συστήματος;

Όμως:

• Είναι αδύνατος ο έλεγχος των πορισμάτων του διαγωνισμού, καθώς τα δεδομένα είναι απόρρητα. Καταγγέλλεται για παράδειγμα¹³ ότι εξαιρέθηκαν από τα αποτελέσματα ορισμένα Γερμανικά σχολεία λόγω ιδιαίτερα χαμηλής επίδοσης, κάτι που δεν έγινε σε ίδιες περιπτώσεις για άλλες χώρες.

• Ο διαγωνισμός PISA καλύπτεται από πέπλο μυστηρίου. Τα πλήρη στοιχεία του δεν απευθύνονται σε όλους, αλλά μόνο σε κάποιους ειδικούς διαμορφωτές της εκπαίδευτικής πολιτικής και των προγραμμάτων σπουδών¹⁴. Αυτοί είναι οι πελάτες, αφού τα έξοδα του PISA τα πληρώνουν οι κυβερνήσεις των χωρών που συμμετέχουν, αυτοί αξιοποιούν κατά το δοκούν τα στοιχεία αυτά που είναι απρόσιτα στους λοιπούς ερευνητές.

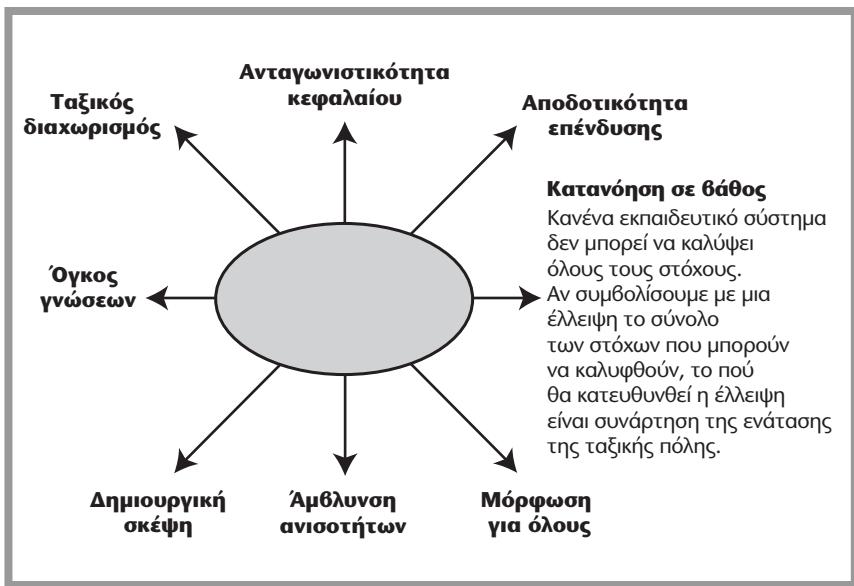
Ποιος πήρε το τυρί μου;

Κυκλοφόρησε το 1998 και έχει γίνει παγκόσμιο best seller. Η αμερικανική έκδοση έχει εξεπεράσει τις 5.000.000 πωλήσεις, ενώ έχει μεταφραστεί σε εκατοντάδες γλώσσες, και στα ελληνικά από τις εκδόσεις Κλειδάριθμος. Πρόκειται για το βιβλίο «Ποιος πήρε το τυρί μου» του αμερικανού συγγραφέα Spencer Johnson.

Βασικά, είναι μια ιστορία σχετικά με κάποια μικρά ανθρωπάκια και κάποια ποντίκια, που τρέχουν μέσα σε ένα λαβύρινθο. Βρίσκουν ένα θάλαμο γεμάτο με τυρί και κάθε μέρα πηγαίνουν στο θάλαμο και τρώνε ένα σκασρό τυρί. Μία μέρες μετά, τα ανθρωπάκια πάνε στο θάλαμο και τον βρίσκουν άδειο. Πανικός επικρατεί, και για μερικές μέρες πηγαίνουν στο θάλαμο μόνο και μόνο για να διαπιστώσουν ότι είναι άδειος. Ένα ανθρωπάκι με το όνομα Χεμρι αρχίζει να θρηνεί και να ουρλιάζει ότι είναι άδικο και ότι το τυρί του ανήκει. Τελικά, ένα άλλο ανθρωπάκι, ο Χάσου, καταλαβαίνει ότι το τυρί δεν θα γυρίσει ποτέ πίσω,

αναθυτικά προγράμματα
Νέα βιβλία αναθυτικά προγράμματα
Νέα βιβλία αναθυτικά προγράμματα
Νέα βιβλία αναθυτικά προγράμματα
Νέα βιβλία αναθυτικά προγράμματα

• «Λόγω ακριβώς αυτής της αδιαφάνειας, ο διαγωνισμός δε δέχεται κριτική και αμφισθήτηση, ώστε παραμένει μόνο η πίεση που ασκείται μέσω των αποτελεσμάτων για αναδιαρθρώσεις των Προγραμμάτων Σπουδών ώστε να κινούνται σε μια κοινή εκπαιδευτική δέσμη, συμβατή με τις επιδιώξεις του ΟΟΣΑ, για την παγκόσμια οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη».¹⁵

• Με όσα στοιχεία πάντως δημοσιοποιούνται πολλοί ειδικοί ασκούν δριμεία κριτική στις επιλογές του διαγωνισμού και ως προς τα θέματα, και ως προς τα στοιχεία¹⁶.

• Οι αναλύσεις του οργανισμού δεν είναι απλώς ελεγχόμενες. Είναι καλκευμένες έτσι που να προωθούν τις σκληρές ταξικές επιλογές του κεφαλαίου. Για παράδειγμα, σύμφωνα μ' αυτές οι επιδόσεις των μαθητών στην Ελλάδα δεν έχουν συνάφεια με το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των παιδιών!¹⁷

• Υπάρχουν αντιφάσεις που δεν μπορούμε να αγνοήσουμε. Για παράδειγμα εμφανίζονται στις πρώτες θέσεις χώρες με τις λιγότερες ανά μαθητή εκπαιδευτικές δαπάνες (Κορέα) ή χώρες με το μεγαλύτερο αριθμό μαθητών ανά τμήμα (Ιαπωνία).

• Κανένα εκπαιδευτικό σύστημα δεν είναι δυνατό να επιτυχάνει όλους τους στόχους που θα επιθυμούσαμε, πολύ περισσότερο όταν οι στόχοι του κεφαλαίου δεν ταυτίζονται με εκείνους της εργατικής τάξης. Έτσι, η αποτελεσματικότητα ενός εκπαιδευτικού συστήματος ως προς κάποιους στόχους είναι ανταγωνιστική προς όλους¹⁸. (σχήμα)

και αποφασίζει να προχωρήσει. Μετά τις αποτυχημένες του προσπάθειες να πείσει τον Χερμ να προχωρήσει κι αυτός, ο Χάου τον αφήνει πίσω και αρχίζει να φάχνει για νέο τυρί. Μετά από μέρες και μέρες αναζήτησης, κούρασης και απόγνωσης, ανακαλύπτει τα ποντίκια μαζί με μεγάλες ποσότητες από καινούργιο φρέσκο τυρί.

Τα μηνύματα του έργου είναι σαφέστατα, αλλά ο συγγραφέας, με το γνωστό αμερικανικό πλουραλισμό, τα ανακεφαλαίωνε στο τέλος του διηγήματος. Μερικά απ' αυτά: Πάντα υπάρχει τυρί. Είναι προσωπική σου ευθύνη να τρέξεις να το αναζητήσεις. Κανείς δεν υποχρεούται να σου δίνει τυρί. Μην επιδιώκεις τη σταθερότητα, αλλά μάθε να απολαμβάνεις το κυνήγι του τυριού.

Έχω την εντύπωση, όλα αυτά τα χρόνια που ασχολούμαι με το διαγωνισμό PISA, ότι είναι ένας διαγωνισμός που στόχο έχει να κάνει όλους του ανθρώπους Χάου, μόνο που το τυρί έχει συγκεκριμένο μέγεθος και για να φτάσει για όλους τους Χάου, που σύμφωνα με το παραμύθι «τρώνε του σκασμού», πρέπει οι Χαρμ να είναι περισσότεροι. Βλέπουμε για παράδειγμα ότι ακόμη και στις πρώτες θέσεις κατάταξης, το ποσοστό των μαθητών που κατακτούν τον υψηλότερο στόχο, το επίπεδο 6, δεν ξεπερνάει το 3%.

γονείς των παιδιών του Γυμνασίου και 18% για τους γονείς των μαθητών του Λυκείου.

Από τους γονείς που ήταν ενήμεροι, 14% μέχρι 18% είπαν ότι ήταν ενήμεροι για τις καταστάσεις Βίας από τους δασκάλους. Μόνο 3 έως 4% των γονέων έμαθαν για τις βιαιότητες από τα παιδιά τους σύμφωνα με τη δημοσκοπική έρευνα.

Η έρευνα απέδειξε επίσης ότι 42% των δασκάλων του Δημοτικού σχολείου δεν είναι ενήμεροι για τις βιαιότητες που έχουν ως στόχο τους μαθητές τους. Η αναλογία τέτοιων δασκάλων ήταν 29% στο Γυμνάσιο και 69% στο Λύκειο.

Ερωτηθέντες για την αιτία που είναι πίσω από τις καταστάσεις Βίας, 85% περίπου των δασκάλων ανέφεραν την έλλειψη αγωγής από το σπίτι.

Πολλοί γονείς ανέφεραν ως κύρια αιτία την έλλειψη αίσθησης δικαιοσύνης και συμπόνιας ανάμεσα στα παιδιά.

Ένας υπάλληλος του Υπουργείου Παιδείας είπε ότι τα πορίσματα δείχνουν ότι γονείς και δάσκαλοι δα έπρεπε να είχαν στενότερη επαφή με τα παιδιά, για να προλαμβάνουν βίαιες καταστάσεις.

Η βιαιότητα στο χώρο του σχολείου έχινε μείζον δέμα στην Ιαπωνία, αφού ένας 13χρονος, ο Κιγιοτέρου Οκούχι, κρεμάστηκε στο Νίκιο, τη Νομαρχία του Αϊχί, στα τέλη του 1994, αφήνοντας ένα σημείωμα που έλεγε ότι οι συμμαθητές του τον είχαν κατ' επανάληψη βουτήξει σ' ένα κοντινό ποτάμι και του απέσπασαν χρήματα.

Η αυτοκτονία αυτή παρακίνησε το Υπουργείο Παιδείας να εκδώσει μια αναφορά για τις βίαιες πράξεις, το Μάρτιο του 1995, πιέζοντας τους δασκάλους να απαγορεύσουν στους ταραζίες να έρχονται στο σχολείο.

αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία
αναπτυκά
προγράμματα
Νέα βιβλία

**Το άρθρο της προηγούμενης
σελίδας δημοσιεύτηκε σε
γιαπωνέζικη εφημερίδα του 1996.
Να αναφερθείτε σ' αυτό, για να
απαντήσετε στις παρακάτω
ερωτήσεις.**

Ερώτηση I: Η ΒΙΑ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ
Γιατί το άρθρο αναφέρει το θάνατο
του Κιγιοτέρου Οκούχι;

.....
.....
.....
.....

(Άσ σημειωθεί ότι στη βαθμολόγηση
ανοικτών ερωτήσεων δε λαμβάνεται
υπόψη η δομή ή η μορφή της απάντησης,

αλλά μόνο το περιεχόμενο και
συγκεκριμένα κατά πόσο περιλαμβάνει
ορισμένα απαραίτητα στοιχεία.)

Ερώτηση 2: Η ΒΙΑ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ
Ποιο είναι το ποσοστό των
διδασκόντων σε κάθε τύπο σχολείου
που είναι ενήμερο ότι οι μαθητές
τους είχαν πέσει θύματα βιαιότητας;

Κυκλώστε το σχήμα (Α, Β, Γήμ), το
οποίο αντιπροσωπεύει καλύτερα αυτή
τη δήλωση.

Σωστό

**Κωδικός I: Συσχετίζει το περιστατικό
της αυτοκτονίας, εξαιτίας της
βιαιότητας με το δημόσιο ενδιαφέρον
και / ή τη δημοσκοπική έρευνα.**

Η σύνδεση μπορεί να αναφέρεται
άμεσα ή να συμπεραίνεται.

• Μια γεύση αυτής της επισήμανσης παίρνουμε από τα νέα βιβλία Δημοτικού και Γυμνασίου που είναι προσαρμοσμένα στους στόχους του PISA¹⁹. Αυτή τη στροφή από τη θεωρία στην πράξη, από τη γνώση στη δεξιότητα, από την εμβάθυνση στο πλάτος και την ευελιξία, από τη μελέτη της λογοτεχνίας στην ανάλυση συνταγών μαγειρικής, από το ακριβώς στο περίπου, αυτήν ακριβώς επιδιώκει ο ΟΟΣΑ μέσω του προγράμματος αυτού. Συνεπώς είναι λάθος να αποδεχόμαστε τα πορίσματά του, έσω με την καλή πρόθεση να ενισχύσουν την κριτική μας στην εκπαιδευτική πολιτική, αφού δίνεται έτσι στην κάθε κυβέρνηση η δυνατότητα να μεταρρυθμίζει απορρυθμίζοντας και αποδομώντας προσποιούμενη ταυτόχρονα ότι ικανοποιεί τις απαιτήσεις μας.

• Τα αποτελέσματα του PISA έρχονται σε αντίθεση με άλλων έγκυρων διαγωνισμών όπως του TIMSS²⁰. Είναι μάλιστα αξιοπρόσεκτο ότι οι Ολλανδοί, των οπίων το εκπαιδευτικό σύστημα όσον αφορά τα μαθηματικά είναι απολύτως συμβατό με τα θέματα του PISA, δικαιολογούν την

αποτυχία των μαθητών τους στο διαγωνισμό TIMSS με το επιχείρημα «Ο διαγωνισμός αυτός δεν ταιριάζει ούτε με τη δική μας προσέγγιση στη μαθηματική εκπαίδευση ούτε με το περιεχόμενο του Προγράμματος Σπουδών μας»²¹. Αυτό δείχνει εξάλλου πόσο σωστή είναι η προηγούμενη παρατήρησή μας. Επιπροσθέτως θυμίζουμε την κραυγή διαμαρτυρίας των Φιλανδών μαθηματικών για τη κακή επίδοση των φοιτητών τους, πρωταθλητών ωστόσο του PISA, στην Άλγεβρα²².

**Τα όνειρά μου κόκκινα,
τα όνειρά τους άσπρα**

Δε χρειαζόμαστε τον ΟΟΣΑ να μας πει ότι η ελληνική εκπαίδευση βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα.

Παρά το ότι ο κ. Στυλιανίδης²³, επαναλαμβάνοντας κάτι που είχε υποστηρίξει στο Κοινοβούλιο και ο Μίμης Ανδρουλάκης²⁴ (πού είσαι νιότη που 'δειχνες πως θα γινόμουν άλλος) δήλωσε ότι το πρόβλημα της εκπαίδευσης δε βρίσκεται στο μέγεθος των δαπανών αλλά στην ορθολο-

Βιβλιογραφικές παραπομπές

1. Το κείμενο του άρθρου μπορείτε να βρείτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.alfavita.gr/typos/typos071201f.php
2. Δελτίο Τύπου ΥΠΕΠΘ «ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΟΣΑ», Αθήνα, 28 Ιουνίου 2006
3. Θέματα Αλφαριθμητισμού Προγράμματος PISA, KEE, 2005.
4. Η καθηγήτρια μαθηματικών του King's College of London κ. Margaret Brown, σε εισήγησή της σε συνέδριο για το διαγωνισμό PISA δήλωσε: Ή κρήση και, μερικές φορές, ακόμη και η συλλογή αυτών των συγκριτικών στοιχείων είναι συχνά ιδεολογικά κατευθυνόμενη είτε από κυβερνήσεις που προσπαθούν να ασκήσουν μεγαλύτερο κεντρικό έλεγχο είτε από κυβερνήσεις, ομάδες και ιδιώτες που επιδιώκουν ή θέλουν να αποτρέψουν αλλαγές στις διδακτικές μεθόδους και τα προγράμματα σπουδών. Σε μερικές περιπτώσεις οι αναφορές στα στοιχεία είναι επιλεκτικές ή και παραπλανητικές. (Πηγή: "OECD: The Trojan Horse Within, short history of the OECD and PISA activities", Fred Taylor, Current Concerns, Ιανουάριος 2004).
5. Απομυθοποιώντας το διαγωνισμό PISA, Σ. Μαρίνης: www.alfavita.gr/artra/artra20071204c.php
6. «Οι Περιπέτειες του Προβλήματος στα σχολικά Μαθηματικά», Γιώργος Ι. Ρίζος, ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ, 2005.
7. «Οι συμμετέχοντες στον PISA υπογράφουν κάποιο συμφωνητικό, με το οποίο δεσμεύονται να μη δημοσιοποιήσουν τα θέματα και άλλα στοιχεία του διαγωνισμού. Παρ' όλα αυτά, μετά την κυκλοφορία του βιβλίου: "Οι περιπέτειες του Προβλήματος στα σχολικά μαθηματικά, εκδόσεις ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Χάρης Βαφειάδης, Θεσσαλονίκη 2005", λάβαμε ένα ανώνυμο δέρμα με φωτοτυπίες θεμάτων του 2003, στο οποίο ο αποστολέας έγραψε ότι, αφού διάβασε το σχετικό με τον PISA κεφάλαιο, μας το στέλνει για να αξιοποιηθεί κατάλληλα. Τον ευχαριστούμε θερμά και ελπίζουμε να δούμε σύντομα την επώνυμη έκφραση γνώμης των πιο ειδικών σχετικά με το θέμα του PISA», δηλώνει ο Γιώργος Ρίζος σε άρθρο του με τίτλο Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ PISA του ΟΟΣΑ, Δούρειος Ίπιος της εκπαίδευσής μας.
8. Πληρέστερη παρουσίαση του θέματος στο άρθρο: «Η Μαθηματική Λογική και η διδασκαλία της», Στέλιος Μαρίνης, Περιοδικό ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ Γ, ΕΜΕ, τεύχος 67.
9. «Γιατί δεν μπορεί να κάνει πρόσθιτη ο Γιάννης», Morris Klein, ΒΑΝΙΑΣ 1990.

γική διαχείρισή τους, επειδή ακόμη και σε ερώτηση του PISA αν μπορεί κάποιος να κάνει ομελέτα χωρίς αυγά η απάντηση θα ήταν αρνητική, παραμένει ζητούμενο να αιχθούν οι δημόσιες δαπάνες για τη δημόσια εκπαίδευση.

Οποιοσδήποτε διαγωνισμός κι αν διεξαχθεί μεταξύ Ελλήνων μαθητών θα έχει πολύ αρνητικά αποτελέσματα. Αυτό οφείλεται πάνω απ' όλα στο ότι το εκπαιδευτικό μας σύστημα αποσκοπεί αποκλειστικά στην προετοιμασία για γραπτές εξετάσεις συγκεκριμένου τύπου. Μόνο σε τέτοιες εξετάσεις και με ισχυρά κίνητρα μπορεί να αποδώσει κάποιος που μια ζωή γι' αυτό δύοι τον προετοιμάζουν²⁵.

Η απάντηση όμως δε θα δοθεί από τον ΟΟΣΑ και τα όργανά του. Χρειάζονται αλλαγές στο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Επ' ουδενί δεν μπορούμε να θεωρούμε «κεκτημένα» τις συντηρητικές απόψεις για τη διδασκαλία και το ισχύον καθεστώς της εκπαίδευσης. Από την άλλη, πολλές από τις αλλαγές που πρωθυΐνται έχουν αφετηρία προοδευτικές παιδαγωγικές απόψεις. Αυτές όμως έχουν διαστρεβλωθεί, κατά το

«παίρνουν την αλήθεια μου και μου την κάνουν λιώμα». Το δύσκολο είναι να αποκαλύψουμε τις διαστρεβλώσεις και να αποκαταστήσουμε την αλήθεια.

Μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης που δεν ξεκινάει από τη βάση είναι αδύνατη. Η βάση είναι οι μαθητές, οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς. Οι εκπαιδευτικοί έχουν την ευθύνη να διαμορφώσουν συλλογική πρόταση που να απευθύνεται στην κοινωνία και όχι στην κυβέρνηση. Τα κόμματα που θέλουν να λέγονται αριστερά οφείλουν να μεταφέρουν στην κοινωνία ως δικά της αιτήματα τις προτάσεις αυτές. Ένα κίνημα εκπαιδευτικών – γυνιών – μαθητών – συλλογικών οργάνων μπορεί μόνο να προωθήσει ένα εκπαιδευτικό όραμα, προωθώντας ταυτόχρονα ένα όραμα ζωής για όλους. Κοντολογίς, μόνο με την ένταση της ταξικής πάλης και την ένταξη στους στόχους της πάλης αυτής και των αιτημάτων για δημόσια δωρεάν παιδεία για όλους με κατεύθυνση και στόχους συμβατούς με τις ανάγκες των εργαζομένων μπορούμε να θελτιώσουμε την κατάσταση.

πηγή πατέτη / θέμα

10. «Cautions on OECD'S Recent Educational Survey», S. J. PRAIS, Oxford Review of Education, Vol. 29, No. 2, 2003.

11. KEE, Θέματα Αλφαριθμητισμού Προγράμματος Pisa, Αθήνα 2004, Ανακοίνωση του ΥΠΕΠΘ για το διαγωνισμό PISA, Δεκ. 2004.

12. «Πρόγραμμα PISA: Αποτίμηση και Προκλήσεις», Βασίλης Κουλαϊδής, Νίκος Παπαδάκης & Κώστας Δημόπουλος, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

13. "OECD: The Trojan Horse Within, short history of the OECD and PISA activities", Fred Taylor, Current Concerns, Iανουάριος 2004.

14. Αρκετά στοιχεία περιέχονται στο βιβλίο: «Οι Περιπέτειες του Προβλήματος στα σχολικά Μαθηματικά», Γιώργος Ι. Ρίζος, ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ, 2005.

15. Βλέπε 13.

16. Π.χ. «Statistical Perspectives on PISA», ROYAL STATISTICAL SOCIETY GENERAL APPLICATIONS SECTION OPEN MEETING

17. PISA 2006, Science Competencies for Tomorrow's World, Volume 1: Analysis, OECD 2007.

18. Βλέπε τα άρθρα: «Το πρόβλημα για το πρόβλημα» Σ. Μαρίνης:

www.alfavita.gr/artra/artro20071226a.php

19. Αναλυτικά στοιχεία για τη σκέση αυτή υπάρχουν σε κείμενα κριτικής που έχουν δημοσιευθεί στα «α».

20. Μεγάλο μέρος της κριτικής της αγγλικής επιθεώρησης για την εκπαίδευση Oxford Review of Education, Vol. 29 στηρίζεται στα τελείως διαφορετικά αποτελέσματα στην κατάταξη των χωρών που συμμετείχαν στο μαθηματικό διαγωνισμό TIMSS μια χρονιά ακριβώς πριν από το διαγωνισμό PISA 2000 με δείγμα απόλυτα αντίστοιχο του PISA.

21. Realistic Mathematics Educations as work in progress, Maria van den Heuvel-Panhuizen, Freudenthal Institute.

22. Παρατίθενται σχετικά κείμενα στο άρθρο «Το πρόβλημα για το πρόβλημα», Σ. Μαρίνης, Αντιτεράδια, τεύχος 82.

23. Ομιλία του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη στο 20 Διεθνές Συνέδριο του ECONOMIST, Τρίτη 11 Δεκεμβρίου 2007.

24. Ευρωπαϊκή Ένωση και εργασιακά δικαιώματα, Σ. Μαρίνης, 2004.

25. Βλέπε εισήγηση προς το KEMETE για την αποτίμηση των Πανελλαδικών Εξετάσεων του 2004, Σ. Μαρίνης.

Πηγή: The Japan Times Ltd., Τόκιο, 23 Μαΐου 1996.

- Να εξηγήσει γιατί διεξήχθη η δημοσκοπική έρευνα.
- Να δώσει το λόγο για τον οποίο οι άνθρωποι ενδιαφέρονται τόσο για τις βιαιότητες στην Ιαπωνία.
- Ήταν ένα αγόρι που αυτοκτόνησε γιατί υπήρξε δύμα βίας.
- Να δείξει πού μπορούν να φτάσουν οι βιαιότητες.
- Ήταν μια ακραία περίπτωση. Λάθος

Κωδικός 0:

Ασαφής ή ανακριβής απάντηση.

- Ήταν ένας Γιαπωνέζος μαθητής.
- Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις όπως αυτή σ' όλο τον κόσμο.
- Θέλει να δημιουργήσει εντυπώσεις.

Κωδικός 8: Εκτός θέματος

Κωδικός 9: Λείπει η απάντηση

Η ΒΙΑ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ:

ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ

ΕΡΩΤΗΣΗΣ 2

ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΩΤΗΣΗΣ:

Ανάπτυξη ερμηνείας: Αναγνώριση γραφικής αναπαράστασης πληροφοριών που δίνονται σ' ένα γραπτό κείμενο. Σωστό

Κωδικός I:

Κυκλώνει το Α (το γράμμα Α ή τη γραφική παράσταση).

Λάθος

Κωδικός 0:

Άλλες απαντήσεις.

Κωδικός 9:

Λείπει η απάντηση

αναλυτικά προγράμματα
Νέα βιβλία αναλυτικά προγράμματα
Νέα βιβλία αναλυτικά προγράμματα
Νέα βιβλία αναλυτικά προγράμματα
Νέα βιβλία αναλυτικά προγράμματα

Τι θα μας χρειαστεί αυτό κύριε;

γράφει ο Βασίλης Πετράκης

Μια ερώτηση που αποτυπώνει με ξεχωριστή απλότητα και καθαρότητα την εκπαιδευτική συγκυρία είναι αυτή της επικεφαλίδας, της οποίας όλο και πιο συχνά γίνονται δέκτες οι εκπαιδευτικοί και ιδιαίτερα αυτοί των μαθημάτων «γενεικής παιδείας».

Με ένα τρόπο που μόνο οι μαθητές μπορούν, η ερώτησή τους αυτή συνιστά μια περιγραφή, μια ανάλυση και ασυνείδητα ίσως μία «κριτική» στο περιεχόμενο του σημερινού σχολείου και του ρόλου του. Του σχολείου που βιώνουν, δηλαδή του αληθινού, του πραγματικού και όχι του σχολείου που υφαίνεται στους στόχους και τους σκοπούς των αναλυτικών προγραμμάτων.

Hφράση αυτή εμπεριέχει την αντίληψη ότι το σχολείο οφείλει να προσφέρει γνώσεις με χρηστική αξία. Πιο συγκεκριμένα γνώσεις που μπορούν να έχουν άμεσο αντίκρισμα σε μια επαγγελματική προοπτική, δηλαδή γνώσεις που μπορύν να αποδώσουν ευρώ. 'Όχι τυχαία, την ερώτηση αυτή ακολουθεί η πρόταση «Μα εγώ ήλεκτρολόγος θέλω να γίνω...» (στη θέση του ήλεκτρολόγου μπορεί να είναι θέση αποιδήποτε επάγγελμα).

Και είναι αλήθεια ότι όλο και πιο έντονα η πλειοψηφία της κοινωνίας αναγνωρίζει στο σχολείο με μονοδιάστατο τρόπο αυτόν ακριβώς το ρόλο. Της εκπλήρωσης ή επίλυσης της ανάγκης για επαγγελματική αποκατάσταση των μαθητών του. Η πίεση, άλλωστε, που δημιουργούν οι σημερινές συνθήκες στους χώρους δουλειάς, η ανεργία και η οικονομική εξαθλίωση όλο και πλατύτερων κοινωνικών στρωμάτων, συμβάλλει και οδηγεί στην εμπέδωση αυτής της κατεύθυνσης.

Έτσι το σημερινό σχολείο τείνει να μετατραπεί σε μια δεξαμενή πληροφοριών και δεξιοτήτων που θα ανταποκρίνονται στην παραπάνω κατεύθυνση. Αυτό, άλλωστε, είναι το ζητούμενο για το ευ-

ρωπαϊκό κεφάλαιο, κάτι που φαίνεται στο πρόγραμμα Πίζα, με βάση το οποίο αξιολογούνται τα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης. Τα αξιολογικά κριτήρια, οι γνώσεις δηλαδή που αξιολογούνται σε αυτό το διαγωνισμό, αντιστοιχούν περίπου στις απαιτήσεις μίας συνέντευξης ή διαγωνισμού που δίνει σήμερα ένας υποψήφιος για μία θέση εργασίας στον ιδιωτικό τομέα. Δίνεται έμφαση σε δεξιότητες, όπως αυτές της επίλυσης αριθμητικών προβλημάτων και «επικοινωνιακών χαρισμάτων», ενώ απουσιάζουν εντελώς γνώσεις των θεωρητικών και θετικών κλασσικών επιστημών, για παράδειγμα γνώσεις ιστορίας.

Με δηλωμένη την πρόθεση των Βρυξελλών να χρηματοδοτήσουν και άρα να κατευθύνουν τα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης, βάσει του περιεχομένου του προγράμματος Πίζα, γίνεται φανερό ότι το σχολείο της γνώσης και της κριτικής σκέψης, οπως αυτό περιγράφεται στους σκοπούς των αναλυτικών προγραμμάτων, απομακρύνεται ακόμα περισσότερο από την πραγματικότητα και η υπεράσπισή του αποτελεί όλο και πιο δύσκολη υπόθεση.

Η κυρίαρχη ιδεολογία δε χρειάζεται μεταρρυθμίσεις και νομοθετήματα για να εδραιωθεί, γι' αυτό και είναι κυρίαρχη. 'Ηδη στα μυαλά των περισσοτέρων, ίσως, στο σχολείο έχει αποδοθεί στενά ο ρόλος της προετοιμασίας των αυριανών διαγωνιζόμενων για μια θέση εργασίας. Ζητούμενο δηλαδή είναι το σχολείο που θα προσφέρει όλες εκείνες τις δεξιότητες, που θα αξιολογηθούν θετικά και άρα θα αμειφθούν από τον εργοδότη.

Δύσκολο το καθήκον μας, να αποδείξουμε στην τάξη, ότι πιο χρήσιμη από τη γνώση που θα αμοιφθεί με 700€, είναι η γνώση που θα δίνει τη δυνατότητα να διεκδικηθούν καλύτεροι όροι και συνθήκες ζωής. 'Οτι μπορεί κανένας να μη σου δώσει 1€ επειδή θα ζέρεις σωστή ιστορία, αλλά ότι αν δεν την ζέρεις πολύ δύσκολα θα το διεκδικήσεις και θα το κερδίσεις.

Να εξηγήσουμε, δηλαδή, ότι ζητούμενο είναι ένα σχολείο, που οι μαθητές του θα κερδίζουν τις γνώσεις εκείνες και τη σκέψη που θα τους δίνουν τη δυνατότητα να αναλύουν και να ερμηνεύουν την κοινωνική πραγματικότητα, να κρίνουν και να διαμορφώνουν απόψεις, να αγωνίζονται, να νικούν!

Στη μάχη αυτή για την υπεράσπιση του σχολείου της πραγματικής γνώσης και της κριτικής σκέψης, απέναντι στο σχολείο της πληροφορίας και της δεξιότητας, οι δάσκαλοι πρέπει να βρεθούν στην πρώτη γραμμή.

Ο ρόλος των επιστημονικών ενώσεων

Στις δύσκολες στιγμές της ανθρωπότητας οι έντιμοι προοδευτικοί διανοούμενοι μπορούν να παιχνουν σημαντικό ρόλο.

- Μπορούν να αποτελέσουν τη θεωρητική θωράκιση του λαού, αποκαλύπτοντας τα ψεύδη με τα οποία η εξουσία κατορθώνει να πείθει ότι τα αντιλαϊκά της μέτρα είναι αναγκαίες ή ακόμη και χρήσιμες για το λαό μεταρρυθμίσεις.
- Μπορούν ακόμη και σήμερα, στην εποχή της εικονικής υπεραπλούστευσης, να αποτελέσουν με το κύρος τους το αντίπαλο δέος στην επικοινωνιακή επιβολή ψευδών αξιών.
- Μπορούν να θυμίσουν ότι υπάρχουν διαχρονικές αξίες υπέρτερες από τον πραγματισμό της ανταποδοτικότητας κάθε κοινωνικής επένδυσης.
- Μπορούν να αποδείχουν ότι ο τεμαχισμός των προβλημάτων σε αισύνδετα επιμέρους προβλήματα είναι το μέσο για την πραγματοποίηση ενός απόλυτα ολικού στόχου του λόγου των ισχυρών.

Αν οι μεμονωμένοι διανοούμενοι έχουν αυτή τη δύναμη, κάθε συλλογική έκφραση των διανοουμένων είναι εκθετικά αποτελεσματικότερη. Τα επιστημονικά σωματεία, εταιρίες, ενώσεις μπορούν να γίνουν ένας από τους πυλώνες του τείχους της αντίστασης των εργαζομένων στην προπτική της οικονομικής και κοινωνικής τους απαξίωσης.

Βρίσκεται η ανθρωπότητα και ειδικότερα η χώρα μας σε δύσκολες στιγμές;

Καθένας μας το νιώθει:

- Ο ιμπεριαλισμός επιβάλλει τη μονοκρατορία του στις υπανάπτυκτες χώρες με τη βία ή την οικονομική εξαθλίωση, στις αναπτυγμένες με τον εκμαυλισμό συνειδήσεων και την περιθωριοποίηση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού, ενώ οι ενδιάμεσες, όπως η Ελλάδα, εκβιάζονται μέσω πολλαπλών εξαρτήσεων να προσδεθούν στο άρμα του για να κερδίσουν ασήμαντο ποσοστό από τα κέρδη και να αποφύγουν, χωρίς κα-

μία εγγύηση ότι θα την αποφύγουν, τη μοίρα των φτωχών.

- Η έννοια της εργασίας κάνει το κοινωνικό της περιεχόμενο, που είχε κατακτηθεί με μεγάλους αγώνες, από τη Γαλλική Επανάσταση μέχρι τα τέλη του προηγούμενα αιώνα. Τα κοινωνικά αγαθά, υγεία, πρόνοια, παιδεία, γίνονται πανάκριβα εμπορεύματα, οι δε δημόσιες επενδύσεις σε αυτά πρέπει να είναι ανταποδοτικές, δηλαδή να δαπανά το κράτος και να αποδίδουν καρπούς υπέρ του κεφαλαίου.
- Η παγκοσμιοποίηση έχει έναν αυστηρά προκαθορισμένο στόχο που είναι η ενίσχυση των κολοσσιαίων επιχειρήσεων, με τις μικρότερες ή περιφερειακές να παιχνουν το ρόλο του εξαρτημένου μεσάζοντα. Στα πλαίσια της οι πολιτισμοί των λαών γίνονται έθνικη μπασταρδεμένο με το «όραμα» του μη λεκτικού πολιτισμού της παγκόσμιας υποκουλτούρας.
- Η παιδεία υποτάσσεται στο συμφέρον της αγοράς. Η καλλιέργεια κριτικής σκέψης στο σύνολο του λαού είναι ο εχθρός, γι' αυτό η έννοια της γνώσης αντικαθίσταται από αυτήν της δεξιότητας, η εκπαίδευση γίνεται όλο και πιο ταξική, ενώ τα αλλεπάλληλα εμπόδια που υψώνονται στα παιδιά των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων μετονομάζονται σε «ίσες ευκαιρίες», «αξιοκρατικές εξετάσεις» και «ελεύθερες ρεαλιστικές επιλογές».

Για τις αλλαγές στην εκπαίδευση

Ιδιαίτερα η εκπαίδευση, «αναβαθμίζεται» μέσω μιας ποσοτικής αύξησης, που αγνοεί παντελώς το πόσο και από πόσους είναι προσπελάσιμη.

Εταιρεία μου, αμαρτία μου

γράφει • Στέλιος Μαρίνης

**Για την Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
και την ευθύνη της εκπαιδευτικής αριστεράς**

Πιο συγκεκριμένα:

- Αντικαθίσταται η παραδοσιακή σημασία του «πτωχίου», με τη «δια βίου κατάρτιση» - δια βίου υποαπασχόληση.
- Προωθείται η συνταγματική ρύθμιση που υπονοεύει γενικά το δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης
- Τα νέα βιβλία και προγράμματα στο δημοτικό, μέσα από το εντυπωσιακό περιτύλιγμα, κρύβουν την έντονη απόπειρα αποκλεισμού της μεγαλύτερης μερίδας των μαθητών από τη μόρφωση.
- Το ΕΣΥΠ προτείνει ουσιαστικά την επαναφορά των πανελλαδικών σε όλες τις τάξεις του λυκείου.
- Μεγάλος αριθμός μαθητών «πετιέται» σε Επαγγελματικές Σχολές χωρίς καμιά

ουσιαστική προοπτική και με κλειστό το δρόμο στην τριτοβάθμια.

- Κλείνουν σχολεία και δημιουργείται καθεστώς αιχμαλωσίας για χιλιάδες εκπαιδευτικούς.
- Προωθείται η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών για να παιζουν πιο πειθαρχημένα το ρόλο του παιδονόμου του στήματος.
- Προωθείται η επέκταση του ωραρίου εργασίας και μάλιστα σε σχολεία όπου οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν καν ένα δικό του γραφείο ο καθένας.
- Κατηγοριοποιούνται οι μαθητές, οι εκπαιδευτικοί, τα σχολεία, οι σχολές, τα πτυχία.
- Εξαθλιώνονται οικονομικά οι εκπαιδευτικοί και ωθούνται να υποταχθούν στην παραπαίδεια.

Ποια είναι η απάντηση της συλλογικής διανόησης σε όλα αυτά;

Καμία από τις επιστημονικές ενώσεις δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εκφράζει τον

προοδευτικό συλλογικό διανοούμενο. Μια μικρή έρευνα στο διαδίκτυο κατέδειξε την ουσιαστική ανυπαρξία όλων από την ενεργό συμμετοχή στους προβληματισμούς της εποχής.

Η Ένωση Ελλήνων Χημικών λειτουργεί, σύμφωνα με το καταστατικό της, ως «νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου που υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας».

Η Ένωση Ελλήνων Φυσικών Θυμίζει Κέντρο Ελεύθερων Σπουδών, καθώς σκεδόν μοναδική της δραστηριότητα είναι τα σεμινάρια με δίδακτρα. «Δεν υπάρχουν νέα στο αρχείο της Ένωση Ελλήνων Φυσικών» διαβάζουμε στην ιστοσελίδα της στην καταχώρηση: «Ανακοινώσεις».

Στην ιστοσελίδα της Πανελλήνιας Ένωσης Φιλολόγων, όπου επίσης δε βρίσκουμε καμία ανακοίνωση, βλέπουμε αιφθονία εργασιών για τη λογοτεχνία κυρίως, ενώ στο περιοδικό της μόνο σε στήλη απόψεων μπορεί κάποιος να βρει κάποια κείμενα που αφορούν στα προβλήματα της εκπαίδευσης.

Ειδικότερα για την Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία

Για να έρθουμε στο κυρίως θέμα του άρθρου, ας δούμε πώς δραστηριοποιείται και δραστηριοποιεί τα μέλη της Ελληνική Μαθηματική Εταιρία. Στο παρελθόν η δράση της εταιρείας ήταν σημαντική. Τα περιοδικά της εταιρείας έχουν πολύχρονη ιστορία. Καθώς στις αρχές του δεύτερου μισού του προηγούμενου αιώνα οι μαθηματικές και οι φιλολογικές σχολές ήταν οι μόνες σκεδόν ανοικτές στα παιδιά του λαού ευκαιρίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ μέχρι και σήμερα δεν προσφέρουν σπουδαία επαγγελματική προοπτική, η ταξική σύνθεση του σώματος των μαθηματικών είναι λαϊκή.

Πρέπει να τονίσουμε ότι το όνομα της ΕΜΕ έχει ιδιαίτερη βαρύτητα και κύρος στο ευρύ κοινό που δεν ξέρει λεπτομέρειες. Ο κόσμος αντιμετωπίζει με δέος τα μαθηματικά. Όλοι πιστεύουν ότι αποτελούν τον κύριο μοχλό ανάπτυξης και προόδου και, μη έχοντας τις γνώσεις, θεωρούν τους ειδικούς αυθεντίες.

Χάρη στο καταστατικό και την ψηφοθηρική ευφυΐα της, η παράταξη «Δημοκρατική Πρωτοβουλία» έχει εδώ και 20 χρόνια και τα 15 μέλη του 15μελούς ΔΣ! Στην παράταξη αυτή ανακυκλώνονται 40 άτομα,

αλλά ο σκληρός Πασοκικός πυρήνας αποτελείται από 10 ανθρώπους. Με τη δυνατότητα να κατέχουν και τις 15 έδρες συντάσσουν ψηφοδέλτιο στο οποίο μοιράζουν κάποιες θέσεις σε μαθηματικούς από άλλους πολιτικούς χώρους ή ανεξάρτητους, ενώ πολύ πρόθυμα θα έδιναν κάποιες θέσεις και σε αριστερούς υποψήφιους για να μπορούν να ισχυρίζονται ότι είναι «ενωτικοί».

Έχουν ενδιαφέρον τα κίνητρα τα οποία προβάλλουν για να γίνει κάποιος μέλος της Εταιρείας: «Το τι κερδίζει ένα μέλος της Εταιρείας εξαρτάται κύρια από το ανάλογο μέγεθος συνεισφοράς του στις δραστηριότητες της Εταιρείας. Για τη βασική συνδρομή κάθε μέλος παίρνει δωρεάν τις εκδόσεις Ευκλείδη Α, Ευκλείδη Β και την Ενημέρωση της Ε.Μ.Ε.. Οι συγγραφείς άρθρων που δημοσιεύονται στις εκδόσεις της Εταιρείας συχνά πάρνουν αρκετά γράμματα, πράγμα που φανερώνει το ενδιαφέρον των αναγνωστών».

Πράγματι, με τον τρόπο που λειτουργεί η ΕΜΕ το μόνο κίνητρο για συμμετοχή στα διάφορα όργανα ή τις συντακτικές επιτροπές των περιοδικών είναι η προβολή, ενώ οι στενότερα εμπλεκόμενοι στην κλίκα που διοικεί βρίσκουν ανοικτούς δρόμους για συμμετοχή σε επιτροπές, προγράμματα ακόμη και διδακτορικά! Το ότι κάποιοι ρομαντικοί εξακολουθούν να συμμετέχουν από αγάπη στα μαθηματικά ή από πόνο για τον ξεπεσμό της εταιρείας είναι η εξαίρεση που επιβεβαιώνει τον κανόνα.

Τα περισσότερα μέλη της ΕΜΕ τα κρατάει στο περιθώριο και τα αποθαρρύνει από τη συμμετοχή ακόμη και στις διάφορες επιτροπές της, το δε Διοικητικό Συμβούλιο, αντί να παίζει το ρόλο του έντιμου προοδευτικού διανοούμενου που περιγράψαμε, στηρίζει άμεσα ή έμμεσα όλες αυτές τις «μεταρρυθμίσεις» ή συμμετέχει σ' αυτές είτε ως σώμα είτε μέσω των μελών της και των φίλων τους απομικά.

- Ουδεμία παρέμβαση γίνεται για τα προβλήματα των μελών της που είναι Δημόσιοι εκπαιδευτικοί.
- Βρίσκονται η ΠΟΣΔΕΠ και οι φοιτητές σε συναγερμό για το νέο θεσμικό πλαίσιο και η ΕΜΕ περί αλλα τυρβάζει.
- Προωθείται Συνταγματική αναθεώρηση που στοχεύει ουσιαστικά στην κατάργηση του δημόσιου χαρακτήρα της εκπαίδευσης και δε γίνεται ούτε ένα συνέδριο με ανάλογο περιεχόμενο.

αναθυτικά

προγράμματα

Νέα βιβλία

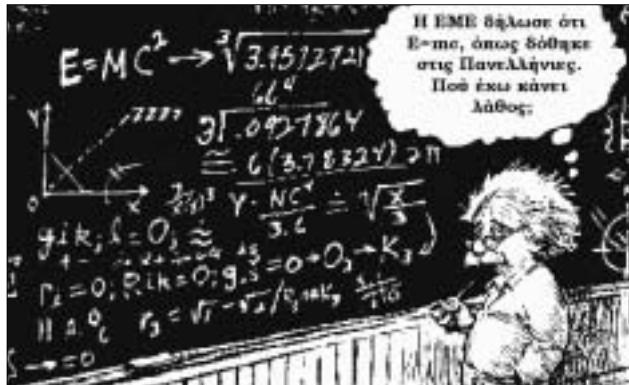
τηση επί της ουσίας της μαθηματικής εκπαίδευσης.

Ένα από τα κύρια θέματα αυτής της συζήτησης πρέπει να είναι η διατύπωση αντιπρότασης - απάντησης στη νέα γραμμή που δίνεται παγκόσμια και στη χώρα μας στη μαθηματική εκπαίδευση.

Ξέρουμε τους στόχους, που είναι η κατασκευή του νέου τύπου εργαζομένου που χρειάζεται σ' αυτή τη φάση ο καπιταλισμός. Μπορούμε σχετικά εύκολα να θρούμε αντιφάσεις στον τρόπο υλοποίησης των στόχων αυτών. Αν όμως δεν αποκαλύψουμε πώς συνδέονται οι θεωρητικές επιλογές με τους στόχους, κινδυνεύουμε να πέσουμε στην παγίδα της αναζήτησης θελτιωτικών κινήσεων. Η αποκάλυψη αυτή δεν μπορεί να περιορίζεται σε αφοριστικές διατυπώ-

- Βοά ο κόσμος για τα ευτράπελα του ΑΣΕΠ και η ΕΜΕ ιδρύει φροντιστήριο!
- Γίνεται διαγωνισμός για τα νέα βιβλία –διαγωνισμός εκδοτών στην ουσία– και το ΔΣ της ΕΜΕ, αντί να καλέσει τους μαθηματικούς να συζητήσουν και να κρίνουν τις προδιαγραφές των νέων βιβλίων, τα Αναλυτικά Προγράμματα που θα ακολουθήσουν και το εκπαιδευτικό μοντέλο που θα υποστηρίξουν τα βιβλία, συμμετέχει απλώς στο διαγωνισμό με διορισμένη συγγραφική ομάδα.
- Οι πρώτες αντιδράσεις των εκπαιδευτικών για τα βιβλία Μαθηματικών Δημοτικού και Γυμνασίου είναι γεμάτες οργή, αλλά η ΕΜΕ καθεύδει, μιας και είναι ένας από τους κερδισμένους του διαγωνισμού.

«Δεν μπορούμε να ξεκινάμε τη συζήτηση για τη μαθηματική εκπαίδευση χωρίς να έχουμε αποσαφηνίσει ποια μαθηματικά πρέπει να διδάχουμε, πότε και πώς ώστε να υπηρετούνται οι ανάγκες των εργαζομένων και των παιδιών τους.»

- Προτείνεται στη Γ.Σ. να δημιουργηθεί Ομάδα εργασίας για κριτική των νέων βιβλίων –μαζί με το Επιστημονικό όργανο της ΟΛΜΕ, το ΚΕΜΕΤΕ– και την απορρίπτει, αντιπροτείνοντας να κριθούν από τις αρμόδιες επιτροπές στις οποίες συμμετέχουν οι συγγραφείς των υπό κρίσιν βιβλίων!

Προσωπικά θεωρώ ότι η Κίνηση πρέπει να πάψει να ετεροκαθορίζεται ακόμη και στον τίτλο της από την ΕΜΕ. Θα είχε ενδιαφέρον το εγχέιρημα να οργανώνει η Κίνηση συζήτησες και δράσεις αντί να εξαντλείται στο να αντιπολιτεύεται ένα όργανο που ίκανοποιεί την πλειοψηφία όσων έχουν τη διάθεση να συμμετέχουν ακόμη σ' αυτό.

Το μετέωρο βήμα της Κίνησης για την αλλαγή στην ΕΜΕ

Μια προσπάθεια αλλαγής του κλίματος ξεκίνησε με την ίδρυση της παράταξης «Κίνηση για την Αλλαγή στην ΕΜΕ», στην οποία συμμετείχαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο έντιμοι προοδευτικοί μαθηματικοί από όλους τους χώρους της ευρύτερης αριστεράς.

Η Κίνηση προσπάθησε αφενός να εργαστεί για την αλλαγή του καταστατικού, αφετέρου να διεκδικήσει κάποια έδρα στις εκλογές. Και τα δύο αποδείχτηκαν αδύνατα. Η εκλογική υπεροπλία της κατεστημένης διοίκησης στηρίζεται:

Οι καιροί ου μενετοί

Ιδιαίτερα ο κώρος της εκτός των τειχών αριστεράς, που διαθέτει ιδεολογικό οπολοστάσιο ικανό να ταράξει τα νερά της ακινησίας στα ζητήματα που αφορούν τη μαθηματική εκπαίδευση, πρέπει να αποφασίσει να συμβάλει σε τέτοια ανοίγματα αυτόνομα ή σε συνεργασία με όσους έχουν παραπλήσιες απόψεις. Τα άρθρα που δημοσιεύτηκαν σε προηγούμενα τεύχη των «αντιτετραδίων», με τίτλο «Ταξικές όψεις της μαθηματικής εκπαίδευσης» και η κριτική στα νέα βιβλία Μαθηματικών Δημοτικού και Γυμνασίου, γράφτηκαν ακριβώς με το στόχο να δώσουν το έναυσμα για συζή-

σεις, ούτε σε αιεκμηρίατη άρνηση εννοιών τις οποίες η άρχουσα τάξη έχει κλέψει από το οπλοστάσιο της προοδευτικής διανόησης και τις έχει διαστρεβλώσει. Ρόλος μας είναι να καταδείξουμε τη διαστρέβλωση αυτή και όχι να αμυνόμαστε με συντηρητικά επικειρήματα. Δεν «καθαρίζουμε» με τον αφορισμό «δεξιότητα εναντίον γνώσης», για παράδειγμα. Οφελούμε να αποδείξουμε ότι η κυριάρχη γραμμή υποβαθμίζει το ρόλο της γνώσης, μιας και κανές δεν αρνείται την απόκτηση δεξιοτήτων. Δεν μπορούμε να αγνοούμε ότι το παραγωγικό μοντέλο της από καθέδρας διδασκαλίας υπονομεύει την απόκτηση κριτικής ικανότητας και να ζητάμε επιστροφή σ' αυτό, μόνο και μόνο επειδή η αναίρεσή του, όπως επικειρείται, έχει κωμικοτραγικά αποτελέσματα εξαιτίας των αντιφατικών επιδιώξεων της. Δεν μπορούμε να ξεκινάμε τη συζήτηση για τη μαθηματική εκπαίδευση χωρίς να έχουμε αποσαφηνίσει ποια μαθηματικά πρέπει να διδάχουμε, πότε και πώς ώστε να υπηρετούνται οι ανάγκες των εργαζομένων και των παιδιών τους. ΑΡΧΕΙΟ: 4680

H κυβερνητική πολιτική της απαξίωσης και υπονόμευσης της δημόσιας εκπαίδευσης –και ειδικά της Τριτοβάθμιας– συνεχίζεται με αμείωτη ένταση και μετά τις εκλογές του Σεπτέμβρη 2007. Η κυβέρνηση φαίνεται ότι αγνόησε τα απο-

νέος ΥΠΕΠΘ, επέμεναν ότι η «μεταρρύθμιση» της ανώτατης εκπαίδευσης θα συνεχιστεί χωρίς καθυστερήσεις. Με ανάλογη φρασεολογία υποδέχθηκε ο Υπουργός Παιδείας την Εκτελεστική Γραμματεία της ΠΟΣΔΕΠ, που τον επισκέφθηκε σε εθιμοτυ-

Τον Αύγουστο 2007 εκδόθηκε Υπουργική Απόφαση που αφορά στις πιστωτικές μονάδες και στην εφαρμογή του «συστήματος διασφάλισης ποιότητας».

Η ΠΟΣΔΕΠ, με βασική επιχειρηματολογία ότι η Υπουργική Απόφαση επιβάλλει αντισυ-

Το δημόσιο πανεπιστήμιο εξακολουθεί να βρίσκεται στο κυβερνητικό στόχαστρο

γράφει • Τάκης Πολίτης¹

τελέσματα των εκλογών, φαίνεται ότι δεν πήρε το μήνυμα από την αποτυχία επανεκλογής τους ως βουλευτών, τόσο της πρώην Υπουργού Παιδείας Μαριέττας Γιαννάκου και του πρώην υψηλούργου της, όπως και στη μετά βίας εκλογή του Πολύδωρα, των δύο εκείνων στελεχών της που ανέλαβαν το κύριο βάρος της σύγκρουσης –θεσμικής και φυσικής– με το κίνημα Παιδείας κατά το προηγούμενο ακαδημαϊκό έτος, και μαζί με άλλες αντιλαϊκές ρυθμίσεις που δήλωσε ότι θέλει να πρωθήσει, συνεχίζει την προσπάθεια ιδιωτικοποίησης ενός από τους τελευταίους –έστω και με λειτουργικά προβλήματα– θύλακες του κοινωνικού κράτους, της δημόσιας εκπαίδευσης.

Οι όποιες διαφορετικές εντυπώσεις οι οποίες καλλιεργούνται από τη μεριά μερίδας των ΜΜΕ και «καλόπιστων παρατηρητών» δεν συνιστούν παρά μόνο το φαίνεσθαι –και μάλιστα ιδιαίτερα επιφανειακότης κυβερνητικής πολιτικής στον ευαίσθητο τομέα της Παιδείας. Η υποτιθέμενη αλλαγή πλεύσης της κυβέρνησης, η «ήπια» στάση της, η διάθεση «διαλόγου», αποτελούν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα μιας διαφορετικής επικοινωνιακής πολιτικής που έχει υιοθετήσει ο νέος Υπουργός Παιδείας Ευρ. Στυλιανίδης, χωρίς βέβαια να προτίθεται να παρεκκλίνει ούτε κατά το ελάχιστο από την πολιτική γραμμή της προκατόχου του Μαρ. Γιαννάκου.

Μια προσεκτικότερη ματιά στην επικαιρότητα θα μας πείσει γ' αυτήν ακριβώς τη συνέπεια της κυβέρνησης στην εκπαιδευτική πολιτική της. Αμέσως μετά τις εκλογές, στις προγραμματικές δηλώσεις τους στη Βουλή, τόσο ο πρωθυπουργός, όσο και ο

πική επίσκεψη λίγο μετά την ανάληψη των καθηκόντων του, αποφέύγοντας όμως επιμελώς να προβεί σε παρόμοιου περιεχομένου δηλώσεις στους εκπροσώπους των ΜΜΕ που τον περίμεναν μετά την ολοκλήρωση της συνάντησης.

Η τρέχουσα ακαδημαϊκή χρονιά άρχισε με απόπειρες εφαρμογής του νέου «Νόμου Πλαίσιο», τον οποίον η συντριπτική πλειοψηφία της πανεπιστημιακής κοινότητας έχει απορρίψει. Ακαδημαϊκά όργανα (Σύγκλητοι, Γενικές Συνελεύσεις Τμημάτων) ζητούν την απόσυρση του νόμου, αναδεικνύοντας τα σημεία όπου είναι πρακτικά ανεφάρμοστος, τεκμηριώνοντας τις απόψεις τους για τις ολέθριες συνέπειές του στην πανεπιστημιακή δραστηριότητα, επιχειρηματολογώντας πειστικά για τον κίνδυνο πλήρους μετάλλαξης του κοινωνικού πανεπιστημίου σε επιχειρηματικό.

Η κυβέρνηση όμως κωφεύει και επιμένει στην υποβάθμιση και στην εμπορευματοποίηση των σπουδών, στην απαξίωση της δημόσιας ανώτατης εκπαίδευσης και στην εν συνεχείᾳ αναμενόμενη ευκολότερη κοινωνική αποδοχή ιδιωτικοποίησή της, στην υποχρηματοδότηση των σπουδών και της έρευνας. Τα σκέδια νόμου που επεξεργάζεται για την έρευνα και τις μεταπτυχιακές σπουδές επιβεβαιώνουν αυτή την πολιτική της βούληση. Το ίδιο βέβαια και οι νόμοι που ψηφίστηκαν, καθώς και οι Υπουργικές Αποφάσεις ή τα Προεδρικά Διατάγματα που συμπληρώνουν τους ήδη ψηφισθέντες νόμους.

νταγματικές ρυθμίσεις που παραβιάζουν την ακαδημαϊκή και διοικητική αυτοτέλεια των πανεπιστημιακών Τμημάτων και των Ιδρυμάτων και οδηγούν στη διάσπαση της επιστημονικής ενότητας των προγραμμάτων σπουδών, καθώς και στην τυποποίηση και στον εκφυλισμό των πανεπιστημιακών σπουδών, αποφάσισε να προσφύγει στο Συμβούλιο της Επικρατείας, με αίτημα την ακύρωση της Υπουργικής Απόφασης.

Κατά την προηγούμενη ακαδημαϊκή χρονιά συγκροτήθηκε ένα δυναμικό κίνημα Παιδείας, με μια σπάνια αποτελεσματικότητα, αλλά ταυτόχρονα και σημαντική συμβολή σε διαφορετικά επίπεδα κοινωνικής συνείδησης. Δεν ήταν μόνο η αναγωγή στις καλένδες της αναθεώρησης του Άρθρου 16, η ακύρωση στην πράξη μιας βασικής κυβερνητικής (με τη συναίνεση της γησείας της αξιωματικής αντιπολίτευσης) επιλογής, που θα άνοιγε διάπλατα το δρόμο για την πλήρη ιδιωτικοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και το συναίσθημα νίκης που γεύτηκε μετά από πολλά χρόνια και πάλι το κίνημα, η αίσθηση ότι βασικές νεοφιλελεύθερες πολιτικές δεν είναι ανίκητες, ότι η συλλογική, ενωτική, αγωνιστική και συνεπής στάση μπορεί να επιφέρει την ανατροπή κεντρικών επιλογών του καπιταλιστικού συστήματος.

Η τρέχουσα ακαδημαϊκή χρονιά άρχισε με τη μειωμένη χρηματοδότηση για την Παιδεία, και ειδικότερα με την υποχρηματοδότηση των Πανεπιστημών, ως μέσο επιβολής της κυβερνητικής πολιτικής. Μια πολιτική που ουσιαστικά ακολουθείται από όλες τις κυβερνήσεις των τελευταίων ετών, που αρνείται στα Πανεπιστήμια τους πό-

ρους και τα μέσα που απαιτούνται για τη διδασκαλία και την έρευνα, στερώντας τους έτσι και τη δυνατότητα να ανταποκριθούν πλήρως στον κοινωνικό τους ρόλο, ενώ παράλληλα υποβαθμίζει οικονομικά και θεσμικά τους πανεπιστημιακούς δασκάλους, αγνοώντας τα μισθολογικά τους αιτήματα.

Ισχυρή επιβεβαίωση αυτής της πολιτικής –και ταυτόχρονα ακύρωση των προεκλογικών υποσχέσεων της κυβέρνησης– αποτελεί ο προϋπολογισμός του 2008, όπου όχι μόνο δεν αυξάνεται η χρηματοδότηση της παιδείας στο 5% του ΑΕΠ, όπως ο πρωθυπουργός –καθώς και πολλοί προηγούμενοι– είχε υποσχεθεί, αλλά προκλητικά μειώνεται ακόμα περισσότερο από το προηγούμενο έτος, πέφτοντας στο 3% του ΑΕΠ.

Σε ότι αφορά στην έρευνα, όχι μόνο δεν προβλέπεται καμία αύξηση χρηματοδότησης στον προϋπολογισμό του 2008, αλλά το Δεκέμβρη 2007 ο Υπουργός Οικονομικών κατέθεσε στη Βουλή σχέδιο νόμου με τίτλο «Σύσταση Εθνικού Ταμείου Κοινωνικής Συνοχής», στο οποίο προβλέπεται ότι οι πόροι του νεοϊδρυθέντος Ταμείου θα προέρχονται –μεταξύ άλλων– και από ποσοστό 20% επί των ετήσιων εισπράξεων των ειδικών λογαριασμών έρευνας (ΕΛΕ) των ΑΕΙ, των ΤΕΙ και των Ερευνητικών Κέντρων. Πριν, λοιπόν, από την επικείμενη ψήφιση του νομοσχεδίου για την έρευνα –με το οποίο η έρευνα μεταφέρεται έξω από τα πανεπιστήμια– και με πρόσχημα τη χρηματοδότηση της πολιτικής κατά της φτώχειας, επιχειρείται η αφαίμαξη των ΕΛΕ, με βέβαιο αποτέλεσμα τη δημιουργία τεράστιων εμποδίων στο ερευνητικό έργο των ίδρυμάτων.

Η τρέχουσα ακαδημαϊκή χρονιά άρχισε επίσης με την οδηγία 36/2005 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία, με την αναγνώριση ισότιμων επαγγελματικών δικαιωμάτων σε κατόχους τίτλων τριετούς διάρκειας σπουδών που παρέχουν διάφορα Κέντρα

Ελευθέρων Σπουδών (ΚΕΣ) με αυτά των πτυχιούχων τετραετούς και πενταετούς διάρκειας σπουδών των ελληνικών Πανεπιστημίων, επιβάλλει την ισοπεδωτική προς τα κάτω ισότιμηση των πτυχίων, κατεδαφίζει το δημόσιο πανεπιστημιακό σύστημα, επιβάλλοντας την «ελεύθερη αγορά υπηρεσιών εκπαίδευσης», καταργεί τα συλλογικά επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων και ουσιαστικά επιτρέπει τη λειτουργία ιδιωτικών «πανεπιστημίων» στη χώρα μας.

Η κυβέρνηση ετοιμάζεται να αναγνωρίσει επαγγελματικά δικαιώματα σε «πτυχιούχους» ιδιωτικών ΚΕΣ, για όλο εκείνο το φάσμα των επαγγελμάτων όπου το πτυχίο είναι τυπικό προσόν για την άσκηση επαγγέλματος. Τα επιμελητήρια, όπως το ΤΕΕ, αναμένεται να αντιδράσουν, αλλά δεν θα πρέπει να αγνοείται το γεγονός ότι η άδεια εξασκήσεως για μια σειρά από άλλα επαγγέλματα χορηγείται από τα αρμόδια Υπουργεία μέσω μιας απλής γραφειοκρατικής τυπικής διαδικασίας.

Είναι λοιπόν φανερό ότι μέσω της αναγνώρισης ίδιων επαγγελματικών δικαιωμάτων στους κατόχους των «τίτλων σπουδών» των ΚΕΣ και στους απόφοιτους πανεπιστημιακών τμημάτων, επιχειρείται η εξισώση των ελληνικών πανεπιστημιακών τμημάτων με τα ιδιωτικά «παραρτήματα» αγγλικών κυρίων κολεγίων.

Η κυβέρνηση, παραβιάζοντας το Σύ-

νταγμα, αντί να υπερασπιστεί το δημόσιο πανεπιστημιακό σύστημα της χώρας δηλώνει μέσω του κυβερνητικού της εκπροσώπου ότι θα εφαρμόσει την οδηγία, θέλοντας έτσι να επιβάλει έμμεσα τα ιδιωτικά πανεπιστήμια.

Αμέσως μετά την Πρωτοχρονία 2008, ο ΥπΕΠΘ Ευρ. Στυλιανίδης, συνάντησε τον αμερικανό πρέσβη και στις δηλώσεις του επεσήμανε ότι στόχος της κυβέρνησης εξακολουθεί να είναι η αναθεώρηση του Άρθρου 16, μη παραλείποντας ταυτόχρονα να υποδείξει τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης ως υπάρχειο των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα παραρτήματα των αμερικανικών κολεγίων που λειτουργούν στην Ελλάδα, προκειμένου να αναγνωριστούν και αυτά ως ισότιμα των αντίστοιχων ελληνικών πανεπιστημιακών τμημάτων.

Οι εξελίξεις αυτές πρέπει να αποτραπούν. Η επιθετική πολιτική της κυβέρνησης κατά του δημόσιου πανεπιστημιακού συστήματος είναι καθημερινή. Για να παραδοθεί η δημόσια ανώτατη εκπαίδευση στην αγορά και να επιβληθεί η ιδιωτικοποίηση, σύμφωνα με τους σχεδιασμούς της Διεθνούς Τράπεζας, του ΟΟΣΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δυσφημείται το διδακτικό και ερευνητικό έργο που επιτελείται μέσα στα ίδρυματα, συστηματικά υποχρηματοδούνται ή χρηματοδοτούνται υπό όρους πλήρους πολιτικής υποταγής στην κυβερνητική πολιτική, απαξιώνεται ο ρόλος και η θέση των πανεπιστημιακών δασκάλων και υποβαθμίζονται οι πανεπιστημιακές σπουδές και οι τίτλοι με τις νομοθετικές ρυθμίσεις της κυβέρνησης.

Το πανεπιστημιακό κίνημα πρέπει να ανα-

τριτοβάθμια
εκπαίδευση
τριτοβάθμια
εκπαίδευση
τριτοβάθμια
εκπαίδευση

ΕΚΛΟΓΕΙΣ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ... ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Andrew Heywood

Πρόλογος επιμέλεια: Νίκος Μαρανζίδης

Δύο κύριες αντανακλάσεις και επιμερισμένη ρήση λεφτών από τον Andrew Heywood παρουσιάζουν με δικαίωμα και τελείως αποχρώση της πολιτικής δημόσιας και της πολιτικής παιδείας στην Ελλάδα σε πολιτική πολιτική παιδείας.

Dieter Nohlen

Από την πολιτική των πολιτών που προκαλεί να παραπομπή στην πολιτεία και παραπομπή στην πολιτική, η μετριότητα πολιτικής πολιτών είναι η μετριότητα της πολιτικής πολιτών.

Franz Lohner, Ulrich Wildenauer

Το βήμα προεδρίας με εύρος ασύρματη θύελλα (μερικές) πολιτικές που προσπαθούν, της πολιτικής πολιτών που γενικά προσπαθούν την πολιτική πολιτών που προσπαθούν την πολιτική γενικά πολιτών με τη δύναμη που τα προβλέπουν που συνδέεται με τη δύναμη δημοκρατίας και τη δύναμη συνδατούσας θεμάτων και την εργασία (καλά).

John Baylis - Steven Smith (επιμέλεια)

Ο εκσυρόα διάσκοπος κυρίως για τη διεθνή Λαϊκή Μ. υπογεγραμμένη κύριος και αρχηγός της δύναμης πολιτών που προσπαθεί, σύρει λόγο, να γίνεται πράξη του φέρεται και διεργάζεται για την Ανθρώπινη Δικαιοσύνη και δίνει την απάντηση των Ανθρώπων στην παγκόσμια πολιτείας.

Maria Todorova

Μετά από πενταετία, άλλη μια διαδικτυακή δημόσια πολιτική παραπέδει τη Γαλλία στην Ευρωπαϊκή κοινότητα και προσβαίνει την Ευρώπη με την πολιτική διευθύνσεων στη γέλασσα πολιτική των αυτοδιοίκησης πολιτών.

Η Ελλάδα στην κάτια μετανάστευση μεταναστών μεταναστών τη διανομή των 300 μεταναστών στην αύρια πολιτείας μεταναστών από τη δράση της θεωρείται την Ρ.Ε. υποδεικνύει πόλεις από 1.000.000 μεταναστών σε 75 χρόνια.

Εκδόσεις

ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ

Επικεντρώθετε την ιστοσελίδα: www.epikentre.gr

συνταχθεί, να πληροφορήσει όλα τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας –και της κοινωνίας γενικότερα– για τις ολέθριες επιπτώσεις και να αναλάβει και πάλι δράση με πολύ συγκεκριμένα και απτά αιτήματα:

- Τη χρηματοδότηση συνολικά της Παιδείας, ειδικότερα των Πανεπιστημίων και της Έρευνας. Αύξηση της χρηματοδότησης από τον Τακτικό Προϋπολογισμό των Ιδρυμάτων και το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων για υποδομή, εξοπλισμό, προσωπικό υποστήριξης, φοιτητική μέριμνα. Χρηματοδότηση της αυτοτελούς ερευνητικής δραστηριότητας των πανεπιστημίων –κυρίως της βασικής έρευνας– σε όλα τα ερευνητικά πεδία και όχι μόνον σε όσα είναι ελκυστικά και ενδιαφέροντα για τους χρηματοδότες και τις επικειρήσεις. Αύξηση συνολικά για την Παιδεία στο 5% του ΑΕΠ (ή στο 15% του Τακτικού Προϋπολογισμού) και για την Έρευνα στο 1,5% του ΑΕΠ (ή στο 4% του Τακτικού Προϋπολογισμού) από δημόσιους πόρους.

- Την οριστική μη αναθεώρηση του Άρθρου 16 του Συντάγματος. Η ανώτατη εκπαίδευση οφείλει να παραμείνει δημόσιο αγαθό, προσθασίμο από όλους τους πολίτες, ανεξάρτητα από την οικονομική τους ευχέρεια, υποστηρίζομενο επαρκώς οικονομικά από το κράτος.

- Την ακύρωση στην πράξη όλων των νόμων που μεταλλάσσουν το δημόσιο πανεπιστήμιο. Υποστηρίζουμε ένα δημόσιο δημοκρατικό Πανεπιστήμιο, που να λειτουργεί με ελεύθερία στη διδασκαλία και την έρευνα, και με ελεύθερη διακίνηση ιδεών, η οποία θα διασφαλίζεται από το πανεπιστημιακό άσυλο. Να εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις ώστε στο δημόσιο Πανεπιστήμιο να αναπτύσσεται η έρευνα για την αλήθεια και τη νέα γνώση προς όφελος της κοινωνίας και όχι των επικειρήσεων.

- Τη μη εφαρμογή της οδηγίας 36/2005, που επιβάλλει την ισοπεδωτική ισοτίμηση των πανεπιστημιακών σπουδών, κατεδαφίζει το δημόσιο πανεπιστημιακό σύστημα, καθιερώνει τα ιδιωτικά «πανεπιστήμια» και καταργεί τα συλλογικά επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων. Να κλείσουν τα ΚΕΣ και τα παραρτήματα ζένων πανεπιστημίων και –όπως επιτάσσει το Άρθρο 16 του Συντάγματος– να απαγορευτεί η λειτουργία τους, ώστε να πάψει η διαίωνιση του προβλήματος που δημιούργησε η πολιτική που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις της τελευταίες δεκαετίες. Η κυβέρνηση να εγκαταλείψει τη μέχρι τώρα στάση της και να αντιμετωπίσει το κοινωνικό πρόβλημα των αποφοίτων αυτών των επικειρήσεων.

Οι προθέσεις της κυβέρνησης πρέπει να αποτραπούν. Γι' αυτό σύσσωμη η πανεπιστημιακή κοινότητα οφείλει να εκφράσει και πάλι την αποφασιστικότητά της. Είναι φανερό ότι η προσπάθεια της κυβέρνησης επικεντρώνεται στο να πετύχει δια της πλαγίας οδού αυτό που δεν μπόρεσε να επιτύχει με την ευθεία αντιπάραθεση με το κίνημα Παιδείας. Μέσω της εφαρμογής της οδηγίας 36/2005 επικειρεί να αναγνωρίσει τα ιδιωτικά «πανεπιστήμια» στη χώρα, να αναθεωρήσει έμμεσα το Άρθρο 16.

Είναι προφανές ότι το κίνημα Παιδείας δεν θα πρέπει να επαναπαύεται στη νικηφόρα μάχη για το Άρθρο 16. Γιατί κινδυνεύει η νίκη αυτή να αποδειχθεί όχι μόνο πύρρειος, αλλά κυρίως χωρίς κανένα αντίκρυσμα. Οι πανεπιστημιακοί δηλώνουμε έτοιμοι και αποφασισμένοι, σε συντονισμό με τους φοιτητές και ευρύτερα με το κίνημα Παιδείας, να συνεχίσουμε τον αγώνα μας για την προάσπιση του δημόσιου, δωρεάν και ακαδημαϊκού χαρακτήρα του ελληνικού πανεπιστήμιου.

Εγγραφή σύνθησης

¹ Ειδικός Γραμματέας της ΠΟΣΔΕΠ, διδάσκεται στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Σελίδες

από τη

φιλοσοφία

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ στον ΕΠΙΚΟΥΡΟ

[γράφει ο
Δημήτρης Κουφοβασίλης]

Λίγοι φιλόσοφοι έχουν παρεμπηνευτεί και κατηγορηθεί όσο ο Επίκουρος. Κι ο Κικέρων ακόμη, που μάς διασώζει εδώ τη σημαντική διαφοροποίηση του Επίκουρου από το Δημόκριτο στο θέμα της κίνησης των ατόμων στο χώρο, συμπληρώνει στο τέλος της παραγράφου του την παρατήρηση: «Το να ισχυρίζεται κάτι τέτοιο είναι πιο επονείδιστο από το να μη μπορεί να υποστηρίξει εκείνο που θέλει»¹. Σε άλλο σχόλιό του αποφαίνεται ότι ο Επίκουρος μάλλον έχει βγει από ...χοιροστάσιο, παρά από σχολή. Τέτοια ήταν η αντιμετώπιση που επιφύλασσε, σε πολλές περιπτώσεις, η φιλοσοφική κριτική, στο έργο και το πρόσωπο τού Επίκουρου, από τον Κικέρωνα μέχρι τον Boutroux². Ποιες είναι οι αιτίες που η θεωρία του αρχαίου φιλόσοφου προκάλεσε τόσες αντιδράσεις;

Ο Επίκουρος, με το σύνολο του φιλοσοφικού του στοχασμού και την απειροελάκιστη «παρέγκλιση» των ατόμων από τις απόλυτα κάθετες τροχιές τους που εισηγήθηκε, έκανε μια πρώτη προσπάθεια να δείξει ότι η αρχή της κίνησης βρίσκεται μέσα στην ίδια τη φύση. Συγκρότησε μια θεωρία που του έδινε τη δυνατότητα να ξεπεράσει το φαταλισμό του Δημόκριτου³, απ' τη μία πλευρά, να απορρίψει κάθε παρέμβαση των θεών, απ' την άλλη, και, συγχρόνως, να εξηγήσει τη συγκρότηση του κόσμου από τη συνάντηση των ατόμων, αλλά και την ελευθερία του ανθρώπου. Ο Ροζέ Γκραντάντ, στο βιβλίο του «Ελευθερία», δηκτικά παρατηρεί: «Στο βάθος, εκείνο που κά-

νει τους ιδεαλιστές και τους θεολόγους να φωνάζουν, δεν είναι καθόλου “ο παράλογος χαρακτήρας” της ροπής, επειδή η φροντίδα για τη λογικότητα είναι η μικρότερη φροντίδα τους, αλλά το χτύπημα που καταφέρει εναντίον τους ο Επίκουρος, που προσπαθούσε, με τα αδύναμα επιστημονικά όπλα που είχε στη διάθεσή του, να κατανικήσει την πίστη στη Δημιουργία του κόσμου, το “αρχικό θαύμα της Ιδέας” ή των “θεών”, χίλιες φορές πιο παράλογο από τη “ροπή” των ατόμων...»⁴

Στο πλαίσιο αυτό, έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να δούμε τι «παθαίνουν» οι θεοί στον Επίκουρο: ο φιλόσοφος αναζητά να χορηγήσει στον άνθρωπο ακόμα μεγαλύτερη προσωπική και κοινωνική ελευθερία, την οποία αποσπά, υποβιθάζοντας το ρόλο των θεών και μηδενίζοντας την επέμβαση της μοίρας. Κι αν ακόμη δέχεται στη φιλοσοφία του την ύπαρξη θεών, στην πράξη, κυριολεκτικά και μεταφορικά, «τους βάζει στην άκρη», οδηγώντας τους σε έναν άλλο

κόσμο, απομακρυσμένο από τους ανθρώπους· («τόν δέ θέόν ομολογών είναι αιδίον και άφθατον φησί μηδενός προνοείν, και όλως πρόνοιαν μή είναι μηδέ ειμαρμένην, αλλά πάντα αυτοματισμώ γίνεσθαι. Καθήσασθαι γάρ τόν θεόν έν τοίς μετακοσμίοις ούτω καλουμένοις υπ’ αυτού· έξω γάρ τι τού κόσμου οικητήριον τού θεού έθετο είναι, λεγόμενον τά μετακόσμια, ήδεσθαι δέ καί ησυχάζειν εν τῇ ακροτάτῃ ευφροσύνη, καί ούτε αυτόν πράγματα έχειν, ούτε άλλω παρέχειν.»⁵). Ο θεός κατοικεί στο «μετακόσμιον» και δεν επεμβαίνει στα ανθρώπινα. Δε δημιουργεί προβλήματα στους ανθρώπους, ούτε προβληματίζεται από τους ανθρώπους. Πρόνοια και ειμαρμένη δεν υφίστανται.

Η καινοτομία αυτή του Επίκουρου, ξεκινώντας ασφαλώς από μια θεωρητική ενατένιση, θέτει καινούργια δεδομένα στην πρακτική καθημερινή ζωή τού μέσου ανθρώπου της ελληνιστικής περιόδου, ο οποίος μαθαίνει ότι στις υποθέσεις του δεν

Σελίδες

από τη

φιλοσοφία

Σελίδες

από τη

φιλοσοφία

Σελίδες

από τη

φιλοσοφία

Σελίδες

από τη

φιλοσοφία

εμπλέκονται οι θεοί. Είναι κύριος των πράξεών του και ελεύθερος να επιλέξει και να πράξει, ταυτόχρονα όμως θα είναι και υπόλογος για τυχόν σφάλματα στα οποία θα υποπέσει.

Η επιστολή του Επίκουρου προς το Μενοικέα, την οποία σώζει για εμάς ο Διογένης Λαέρτιος, επιβεβαιώνει ότι η φιλοσοφία του Επίκουρου εδράζεται πάνω στην πρόθεσή του να δώσει επιπλέον ελευθερία στις ανθρώπινες πράξεις. Ο φιλόσοφος ισχυρίζεται πως, αν τυχόν θα ήταν υποχρεωμένος να επιλέξει ανάμεσα στην ειμαρμένη και στους μύθους που οι άνθρωποι λένε για τους θεούς (για την εξουσία των τελευταίων πάνω στην ανθρώπινη ιστορία), θα προτιμούσε το δεύτερο, καθότι αυτό μόνο αφήνει μια μικρή, έστω, ελπίδα ελευθερίας, μέσω του εξευμενισμού των θεών, ενώ η ειμαρμένη είναι άτεγκτη και δεν μεταστρέφεται («επει κρείττον ήν τώ περί θεών μύθω κατακολούθειν ἡ τή τών φυσικών ειμαρμένη δουλεύειν· ο μέν ελπίδα παραιτήσεως υπογράφει θεών διά τιμής, η δέ απαραιτήτον ἔει τήν ανάγκην.»⁹).

Δεν υπάρχει φυσικά αμφισβήτηση ότι ο Επίκουρος χρωστάει πολλά στην προγενέστερη φυσική φιλοσοφία του Δημόκριτου. Λέγεται βέβαια ότι ο Αθδορίτης φιλόσοφος θα προτιμούσε να βρει μια ακόμα ερμηνεία, μια ακόμη αιτιολογία, στην προσπάθειά του να εξηγήσει τον κόσμο, παρά να αποκτήσει το βασιλείο των Περσών («Βούλεσθαι μάλλον μίαν ευρείν αιτιολογίαν ἡ τήν Περσών οι βασιλείαν γενέθαι»¹⁰), ενώ το εξεζητημένο «κυνήγι» των αιτίων δεν ενδιέφερε ιδιαίτερα τον Επίκουρο. Μα η αναζήτηση, εξάλλου, της χωρίς τέλος αλυσίδας των αιτίων καταλήγει να αποτελεί και τη βασική αδυναμία του Δημόκριτου: οδηγεί μεν σε έναν πλήρη φαταλισμό, ενώ, συνάμα, καθιστά αδιανόητη την αναζήτηση της αρχής της κίνησης της ύλης από την ίδια την ύλη, αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο για ύπαρξη μιας πρώτης μεταφυσικής αρχής των πραγμάτων. Ο Δημόκριτος αποτυγχάνει να εντοπίσει την ποιοτική διαφορά ανάμεσα στην εκδήλωση της αναγκαιότητας στη φύση, και στην κοινωνική ζωή, και ταυτόχρονα δεν αφήνει περιθώρια για την αντικειμενική ύπαρξη του τυχαίου, περιγράφοντάς το ως καθαρή άγνοια των αιτίων. Η εισαγωγή του τυχαίου παράγοντα (και πρώτα-πρώτα στην απόκλιση των ατόμων) διαφοροποιεί σημαντικά τη φιλοσοφία τού μεταγενέστερου προς τον προγενέστερο φι-

λόσοφο: ο Επίκουρος καταφέρνει εδώ να σπάσει την ατέρμονη αιτιοκρατική αλυσίδα με την οποία ο Αθδορίτης φιλόσοφος έχει δέσει την ανθρώπινη ιστορία.

Ο Επίκουρος θέτει το πρόβλημα της ελευθερίας του ανθρώπου σε στέρεα βάση, αναγνωρίζοντας ως παράγοντες που διαμορφώνουν την ιστορία και τον ανθρώπινο βίο μόνο την αναγκαιότητα, την επιλογή, αλλά και την τύχη⁸ («Επίκουρος [πάντα] κατ' ανάγκην, κατά προαίρεσιν, κατά τύχην (γίνεσθαι).»)⁹) Το βήμα, της προόδου που κάποτε είχε κάνει ο Δημόκριτος, θέλοντας να μεταφέρει αισιοδοξία για τη δυνατότητα του ανθρώπου να κυριαρχήσει πάνω στη φύση, αφού μάθει τους μηχανισμούς της, έχει γίνει τροχοπέδη για τον Επίκουρο, καθότι ο αυστηρά μηχανιστικός χαρακτήρας της δημοκρίτειας φιλοσοφίας δεν άφηνε περιθώρια στην ελεύθερη δράση. Ο Επίκουρος με τη φιλοσοφία του «καταρρίπτει δύο βασικά εμπόδια, τη φυσική αιτιοκρατία (ντετερμινισμό) και το θεϊκό προκαθορισμό (μοίρα)...»¹⁰. Βέβαια, η προσπάθειά του να «σπάσει» την απόλυτη αιτιότητα εισάγοντας το τυχαίο, ενέχει αδυναμίες. Για το ζήτημα της κατανόησης του κόσμου ο Χ. Θεοδωρίδης παρατηρεί για τον Επίκουρο ότι: «...στο κεφάλαιο αυτό είναι ανοικτοχέρης σ' ερμηνείες. Στον κόσμο άλλα γίνουνται από την ανάγκη, άλλα από την τύχη, άλλα με τη δική μας ελευθερία. Η ανάγκη είναι ανεύθυνη, η τύχη άστατη, ενώ η βούλησή μας δεν ξέρει αφέντη...»¹¹

Ο Επίκουρος έχει εισάγει σωστά όλες τις καθοριστικές για την ανθρώπινη ιστορία παραμέτρους, την αιτία και το τυχαίο, έχει δώσει κώρο δράσης στην ελεύθερη βούληση, αλλά δεν έχει μπορέσει ακόμα να δει σε βάθος τις ποιοτικές διαφορές που παρουσιάζουν μεταξύ τους οι παράγοντες αυτοί.

Δεν θα ήταν λάθος αν λέγαμε ότι η ουσιαστική μέριμνα του Επίκουρου δεν υπήρχαν τα άτομα, το βάρος τους και η τυχαία απόκλιση από την τροχιά τους. Ο φιλόσοφος έδωσε ελευθερία στα ελάχιστα σωματίδια της ύλης¹², τα άτομα, προκειμένου να μπορέσει να χορηγήσει ελευθερία στον ανθρώπο. Στην προσπάθειά του βέβαια να ερμηνεύσει υλιστικά τον κόσμο, ο Επίκουρος, πιθανόν αναπόφευκτα, ήταν υποχρεωμένος πολλές φορές να αυτοσχεδιάζει: «στα ύστερα» από τον Αριστοτέλη χρόνια, η έλλειψη πειραμάτων και γενικώτερα το σταμάτημα της ανάπτυξης της τεχνικής δε δημιουργούσαν ευνοϊκό έδαφος για την πα-

¶ Ο Επίκουρος τιμήθηκε με σεβασμό για πολλά χρόνια μετά το θάνατό του από τους μαθητές και οπαδούς τους, εκ των οποίων ελάχιστοι μεταπήδησαν σε άλλη φιλοσοφική σχολή. ¶

ραπέρα ανάπτυξη της φυσιογνωσίας και τον πλουτισμό της υλιστικής φιλοσοφίας.»¹³

Σε κάθε περίπτωση, ο Επίκουρος ήταν περιορισμένος από τις συγκεκριμένες τεχνικές δυνατότητες και τις επιστημονικές κατακτήσεις της εποχής του. Ισως δεν θα μπορούσε να προχωρήσει περισσότερο. Στην οντολογία και στην κοσμοθεωρία του έπεισε σε αντιφάσεις ή άφησε κενά, δίνοντας την ευκαιρία στους θεωρητικούς του αντιπάλους να του επιτεθούν. «Αραγε, θα ρωτήσει ο Κικέρων¹⁴, τα άτομα θα βάλουν κλίνη για το ποιο ανάμεσά τους θα κλίνει;»¹⁵

Ωστόσο, εκτός από αντιπάλους, η διδασκαλία του Επίκουρου γνώρισε και πολλούς υποστηρικτές. Λέγεται ότι ο Επίκουρος τιμήθηκε με σεβασμό για πολλά χρόνια μετά το θάνατό του από τους μαθητές και οπαδούς τους, εκ των οποίων ελάχιστοι μεταπήδησαν σε άλλη φιλοσοφική σχολή. Η φιλοσοφία του Επίκουρου δρήγκει ανταπόκριση στην εποχή της γιατί στην ουσία της είναι να ανθρωποκεντρική¹⁶. Αν ο φιλόσοφος

Σελίδες

από τη

φιλοσοφία

αναγνωρίζει ελευθερία κίνησης στα άτομα, το πράττει προκειμένου να δώσει ελευθερία στην ανθρώπινη βούληση και συγχρόνως να καταστήσει τον άνθρωπο υπεύθυνο για τις ηθικές και πολιτικές επιλογές του. Ο επικούρειος Διογένης Οινοανδεύς, πολλά χρόνια αργότερα, θα παρατηρήσει εύστοχα πως, αν πιστέψουμε στην απόλυτη αναγκαιότητα ή ειμαρμένη (παραγνωρίζοντας το αυτεξούσιο του ανθρώπου) παύει κάθε νουθεσία και κάθε κατηγορία και απολύεται κάθε έλεγχος στους φαύλους και πονητούς.

Η φιλοσοφία του Επίκουρου βρήκε ερείσματα να αναπτυχθεί στο νέο περιβάλλον που είχε δημιουργηθεί μετά τις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου, την παρέλευση και παρακμή της πόλης και τη συγκρότηση, πλέον, μεγαλύτερων βασιλείων και αυτοκρατοριών, με τη συμμετοχή πολλών διαφορετικών φυλών και εθνοτήτων σ' αυτά. Η έλευθερία του ατόμου, όπως τη δίδαξε ο Επίκουρος, υπήρξε σύμφωνη, σε ένα βαθμό, με τις απαιτήσεις των καιρών, και γι' αυτό βρήκε γόνιμο έδαφος να διαδοθεί. Ταυτόχρονα, όμως, ήρθε σε σύγκρουση με όλα τα υπόλοιπα, ιδεαλιστικά, στον έναν ή στον άλλο βαθμό, ρεύματα της εποχής. «Στ' αλήθεια» σημειώνει ο Μαρξ, «ο Επίκουρος στέκει αντιμέτωπος με τις ιδέες ολόκληρου του ελληνικού λαού».¹⁷

Πρέπει να σημειωθεί ότι, σε κάθε περίπτωση, το ενδιαφέρον του Επίκουρου, ακόμα και στη φυσική φιλοσοφία που καταπίνεται με τα αόρατα άτομα, έχει έναν πολύ πρακτικό σκοπό, την εξασφάλιση της ευδαιμονίας του ανθρώπου με τη μετατροπή του σε κύριο της ζωής και της ιστορίας του. Στον Επίκουρο, «τα πρακτικά, ηθικά ερωτήματα έχουν το προβάδισμα έναντι εκείνων που αναφέρονται στη θεωρητική γνώση».¹⁸ Είναι ίσως από τις λίγες περιπτώσεις που τόσο ξεκάθαρα ένα ολόκληρο οντολογικό και κοσμογονικό φιλοσοφικό σύστημα, και στο σύνολό της μια φυσική φιλοσοφία, συγκροτούνται σε ένα σκήμα πρωθύστερο, προκειμένου να στηρίξουν μια πρόθεση: την πρόθεση να στηριχτεί η ελευθερία του ανθρώπου και να προσδιοριστούν τα όρια της αιτιότητας. Στη διδακτορική διατριβή του για τη διαφορά της δημοκρίτειας και επικούρειας φυσικής φιλοσοφίας, ο Μαρξ παρατηρεί: «Η αιπόλιση του ατόμου από την ευθεία γραμμή δεν αποτελεί κάποιον ιδιαίτερο επιμέρους προσδιορισμό, που εμφανίζεται τυχαία

στην επικούρεια φυσική. Ο νόμος, τον οποίο εκφράζει, διέπει ολόκληρη την επικούρεια φιλοσοφία, με τρόπο βέβαια -καθώς είναι αυτονόητο-, ώστε ο χαρακτηριστικός προσδιορισμός (Bestimmtheit) τής εμφάνισής του να ξεχωρίζει από το πεδίο εφαρμογής του».¹⁹

Κι αν βέβαια οριακά, ακόμη και στην εποχή μας, έχουμε τη δυνατότητα να επιβεβαιώσουμε, με τα τεχνικά μέσα, καταρχήν την ύπαρξη των ατόμων και κατά δεύτερον τη συγκρότηση του κόσμου από τη συμπλοκή

τους, 2300 χρόνια πριν, ο Επίκουρος δεν διέθετε κανένα τέτοιο μέσο. Αναγκαστικά ή μη, ο φιλόσοφος δεν μπορεί να ξεκινήσει από την επιστημονική γνώση των ατόμων και να φτάσει στην ερμηνεία της κοινωνίας. Αντίστροφα, κτίζει τη θεωρία του για τα άτομα, που ποτέ δεν είδε και δεν θα μπορούσε να δει, σύμφωνη με ένα σχέδιο που προβλέπει ύπαρξη στο αυτεξούσιο του ανθρώπου και ορίζει το διευρυμένο, πλέον, πλαίσιο ελευθεριών στην προσωπική και κοινωνική ζωή.²⁰

Υποσημειώσεις

1. Μαρξ Καρλ, *Διαφορά της Δημοκρίτειας και Επικούρειας φυσικής φιλοσοφίας*, σελ. 153-155.
2. Γάλλος φιλόσοφος, 1845-1921.
3. Ο Δημόκριτος έβλεπε ένα «ντόμινο» αιτίων και αποτελεσμάτων, παραγνωρίζοντας ωστόσο τη διαλεκτική σχέση αιτίου-αποτελέσματος, τον παράγοντα τύχη, και το γεγονός ότι δεν έχουν όλα τα αίτια την ίδια βαρύτητα στη διαμόρφωση του αποτελέσματος.
4. Γκαρωντύ Ροζέ, *Η Ελευθερία*, σελ. 57.
5. ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ, Φιλοσοφούμενα Α' 22.
6. ΔΙΟΓ. ΛΑΕΡΤ, Επιστολή προς Μενοικέα, 134.
7. Απόσπ. B118.
8. «Και η συμπτωματικότητα υπάρχει αντικειμενικά, δεν απορρέει όμως αναγκαστικά από τη νομοτελειακή εξέλιξη της φύσης, αν και έχει τις αιτίες της» (Ρόζενταλ Μ. - Γιουντίν Π., *Μικρό φιλοσοφικό λεξικό*, σελ. 12).
9. ΑΕΤΙΟΣ I.29.5.
10. Ζωγραφίδης Γιώργος, *Επίκουρος, Ηθική*, σελ. 323.
11. Θεοδωρίδης Χ., *Επίκουρος*, σελ. 366.
12. Στα άτομα «η «έλευθερη βούληση» επιτρέπει τη δημιουργία μιας νέας κίνησης σε μη καθορισμένο χρόνο και τόπο» (Long A. A., *Hellenistic Philosophy, Stoics, Epicureans, Sceptics*, σελ. 58.)
13. Κορδάτος Κ. Γιάννης, *Ιστορία της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας*, σελ. 385.
14. Cic., de fato, 46.
15. Σατελέ Φρανσουά, *Η Φιλοσοφία*, Τόμος Α', από τον Πλάτωνα ως τον Θωμά Ακινάτη, σελ. 178.
16. «Για τον Επίκουρο η φιλοσοφία πρέπει να υπηρετεί την ευτυχία του ανθρώπου» (Μπενάκης Λίνος, *Οι επικούρειοι, υποκεφάλαιο στην ενότητα «Φιλοσοφία», στην «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους»*, Τόμος Ε', σελ. 288).
17. Μαρξ Καρλ, *Διαφορά της Δημοκρίτειας και Επικούρειας φυσικής φιλοσοφίας*, σελ. 112
18. Κωσταράς Φιλ. Γρηγ., *Φιλοσοφική προπαίδεια*, σελ. 261.
19. Μαρξ Καρλ, *Διαφορά της Δημοκρίτειας και Επικούρειας φυσικής φιλοσοφίας*, σελ. 91.

Βιβλιογραφία

- Γκαρωντύ Ροζέ, *Η Ελευθερία*, μετάφραση από το γαλλικό πρωτότυπο (*La Liberté*) Σακελλάρη Φωφώ και Τούτουνας Σωτήρης, γενική επιμέλεια Κοσπεντάρης Γιάννης, εκδοτικός οίκος Κυψέλη, Αθήνα 1960.
- Ζωγραφίδης Γιώργος, *Επίκουρος, Ηθική, εισαγωγή-μετάφραση και σχόλια*, σειρά Αρχαίοι Συγγραφείς, εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα 1991.
- Θεοδωρίδης Χ., *Επίκουρος, η αληθινή όψη του αρχαίου κόσμου*, Εκδόσεις του Κήπου, Αθήνα 1954.
- Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, συλλογικό έργο, Τόμος Ε', «Ελληνιστικοί Χρόνοι», Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1976.
- Κορδάτος Κ. Γιάννης, *Ιστορία της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας*, έκδοση Βιβλιοπωλείου Καραβάκου Π. Δ., Αθήνα 1946.
- Κωσταράς Φιλ. Γρηγ., *Φιλοσοφική προπαίδεια*, εκδ. υπό του ιδίου, Αθήνα 2000⁶.
- Long A. A., *Hellenistic Philosophy, Stoics, Epicureans, Sceptics*, University of California Press, Berkley and Los Angeles, California 1986².
- Μαρξ Καρλ, *Διαφορά της Δημοκρίτειας και Επικούρειας φυσικής φιλοσοφίας*, Φιλοσοφική και πολιτική θιβλοθήκη, τόμος 1, εισαγωγή, μετάφραση από τη γερμανική γλώσσα και υπομνηματισμός Κονδύλης Παναγιώτης, Εκδόσεις Γνώση, Αθήνα 1983.
- Ρόζενταλ Μ. - Γιουντίν Π., *Μικρό φιλοσοφικό λεξικό*, εκδοτικός οίκος Γνώση, Αθήνα.

Εκλογές στους Διδασκαλικούς Συλλόγους: Θετικά αποτελέσματα για τις Παρεμβάσεις – Ελπιδοφόρα προοπτική

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ (Οκτώβρης - Νοέμβρης 2007)

ΣΥΛΛΟΓΟΣ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΙΣ	ΔΑΚΕ	ΠΑΣΚ	ΕΣΑΚ	ΣΥΝ	ΓΕΝΟΒΑ	ΑΝΤ/ΣΗ	ΑΣΕ	ΑΓ.ΚΙΝ.
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ	275 (236)	323	116 (136)	111 (133)	-	49 (48)	16 (14)	-	-
ΑΘΗΝΑ	304 (282)	140 (155)	127 (156)	169 (166)	-				
ΑΙΓΑΛΕΟ *	115 (107)	25 (31)	101 (117)	89 (84)	-				
ΚΕΡΑΤΣΙΝΗ-ΠΕΡΑΜΑ	150 (114)	45 (56)	124 (160)	100 (85)					
ΠΑΡΘΕΝΩΝΑΣ	119 (112)	- (30)	93 (94)	45 (54)					
ΓΛΗΝΟΣ	174 (158)	153 (206)	158 (183)	182 (158)	76 (63)				
ΖΕΦΥΡΙ ΦΥΛΗ *	76 (83)	76 (71)	65 (66)	25 (16)					
ΠΕΡΙΚΛΗΣ	211 (205)	280 (313)	301 (304)	42 (45)					
Κ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ	173 (123)	98 (98)	90 (135)	45 (52)					
ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ	24 (16)	82 (88)	144 (151)	87 (123)	49 (36)				
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	21 (-)	101 (139)	166 (130)	28 (30)	50 (71)				
Ν. ΣΜΥΡΝΗ	56 (58)	42 (53)	60 (70)	-	57(41)				
ΗΑΙΟΥΠΟΛΗ *	72 (60)	60 (77)	151 (149)	115 (96)					
ΧΑΪΔΑΡΙ *	74 (63)	37 (22)	62 (66)	43 (48)					
ΠΕΡΙΣΤΕΡΗ	43 (33)	141 (194)	133 (146)	174 (193)	107 (111)				
ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ *	120 (91)	51 (65)	52 (72)	64 (62)	43 (-)				
ΝΙΚΑΙΑΣ	100 (90)	58 (70)	114 (110)	41 (57)	63 (90)				
ΒΥΡΩΝΑΣ	63 (53)	68 (87)	107 (129)	146 (123)	11 (8)				
ΕΛΕΥΣΙΝΑ	39 (60)	132 (146)	130 (165)	74 (89)	129 (106)				
ΓΑΥΦΑΔΑ *	135 (98)	88 (82)	122 (171)	95 (85)					
ΗΜΑΘΙΑ									
Ψήφισαν -100	63 (66)	389 (409)	253 (316)	102 (111)					
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ									
Ε' ΣΥΛΛΟΓΟΣ	77 (57)	211 (175)	105 (145)	83 (115)					3 (4)
ΛΑΓΚΑΔΑΣ	229 (208)	120 (102)	75 (118)	9 (8)					
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ									
Ψήφισαν -200	33	152 – ΑΚΕ 44	81	11					
ΚΩ-ΝΙΣΥΡΟΥ	106 (101)	- (22)	ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΚΠ/ΚΩΝ				NEA KI-		
			- (63)	- (21)			ΝΗΣΗ 116		
ΞΑΝΘΗ	135 (131)	331 (317)	172 (221)	29 (13)					

1) Στην παρένθεση είναι τα αποτελέσματα των εκλογών Ιουνίου.

2) Με * σχήματα που συμμετέχουν συναγωνιστές πέραν των ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ή συμμετέχουν σύντροφοι των ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ.

Δημιουργικοί... λογισμοί!

Στο προηγούμενο διάστημα πραγματοποιήθηκε σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, μεταξύ αυτών και στην Ικαρία, από τον ΟΕΠΕΚ σεμινάριο με τίτλο «Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη κριτικής και δημιουργικής σκέψης». Κάτω από αυτό τον τίτλο: διερεύναμε σε ένα σεμινάριο, όπου το 80% των ωρών του μας έγινε ενημέρωση για τις επιδιώξεις της Ε.Ε. για την εκπαίδευση, αλλά και επιχειρηματολογία για την ανάγκη υιοθέτησης αυτών. Έγινε παρουσίαση του προγράμματος Πίζα και των κριτηρίων με βάση τα οποία αξιολογούνται τα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης και πληροφορηθήκαμε ότι η κατεύθυνση που ξεχυπήρετεί αυτά τα κριτήρια θα κρηματοδοτηθεί

από την Ε.Ε. Ακολούθησε σωρεία επιχειρημάτων και παραδειγμάτων από τους επιμορφωτές προκειμένου να «αποδειχθεί» η ανάγκη προσαρμογής του ελληνικού σχολείου στις επιδιώξεις του προγράμματος Πίζα. Σε όλα αυτά τα παραδείγματα περιγράφονταν ένα σχολείο που οι μαθητές του θα απαντάνε με άμεσο τρόπο στις ανάγκες και τις απαιτήσεις μιας επικείριοσης.

Πληροφορηθήκαμε, ακόμη, ότι πρότυπο πρέπει να αποτελεί το Αμερικανικό εκπαιδευτικό σύστημα και ότι ζητούμενο για τις χώρες της Ε.Ε. είναι η αναπροσαρμογή των εκπαιδευτικών της συστημάτων με βάση αυτό.

Το περιεχόμενο των διαλέξεων συμπυκνώνονταν σε μια άποψη που έλεγε «τι

να το κάνει «αυτό» ο αμερικανός μαθητής αφού άλλο θα του ζητήσουν για να δουλέψει;». Έτσι, οι γενικές γνώσεις δρέθηκαν στο πυρ το εξώτερο, ενώ υπήρχε και μια γενική σύγχυση μεταξύ δημιουργικής σκέψης και δεξιοτήτων.

Δεν ξέρουμε τι αποτέλεσμα είχε μια παρέμβαση που προσπαθούσε να εξηγήσει ότι αυτό που είναι πραγματικά χρήσιμο για τον αμερικανό μαθητή σήμερα είναι οι γνώσεις γεωγραφίας, ιστορίας και όλες αυτές που θα τον βοηθήσουν να ερμηνεύσει το γιατί γίνεται ο πόλεμος στο Ιράκ, ώστε να μην γίνει σταυροφόρος του σύγχρονου Ράιχ και να σώσει το κεφάλι του.

Το βέβαιο συμπέρασμα είναι ότι η επιμόρφωση είναι πολύ σοβαρό ζήτημα για να το αφήσουμε στα χέρια του υπουργείου.

Β.Π.

σχόλια

εκπαιδευτικά

και άλλα...

σχόλια

εκπαιδευτικά

και άλλα...

σχόλια

εκπαιδευτικά

και άλλα...

σχόλια

εκπαιδευτικά

και άλλα...

σχόλια

Πρώτη δύναμη αναδεικνύονται οι ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ στη Δυτ. Αθήνα/Αττική

Πρώτη δύναμη και με διαφορά αναδεικνύονται οι ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ-ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ-ΚΙΝΗΣΕΙΣ σ' όλη τη Δυτική Αθήνα/Αττική, σε μία περιοχή που εκτείνεται από τη Μαγούλα, τον Ασπρόπυργο και την Ελευσίνα, ως τους Αγίους Αναργύρους (14 Δήμοι πάνω από 200 σχολεία).

Στην περιοχή των εργατών και των υποβαθμισμένων περιοχών οι Παρεμβάσεις βρίσκονται εκλογικά μπροστά από τις κυβερνητικές παρατάξεις και από ΣΥΝ/ΚΚΕ και μάλιστα με διαφορά ιδιαίτε-

	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	ΔΑΚΕ	ΠΑΣΚ	ΑΓ. ΣΥΝ.	ΕΣΑΚ
Α' ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	135 (2)	226 (3)	80 (-)	112 (1)	99 (1)
Β' ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	85 (1)	113 (1)	117 (2)	127 (2)	62 (1)
Γ' ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	178 (2)	181 (2)	155 (2)	115 (1)	156 (2)
Α.ΛΙΟΣΙΑ-ΖΕΦΥΡΙ	148 (4)	64 (2)	20 (1)	—	8 (-)
ΕΛΕΥΣΙΝΑ	155 (3)	102 (2)	65 (1)	72 (1)	20 (-)
ΣΥΝΟΛΟ	701	686	437	426	345

ρα από την (437)ΠΑΣΚ/(426)Συνεργασία/(345)ΚΚΕ. Η ΕΣΑΚ-ΔΕΕ, μάλιστα, καταγράφει ένα από τα χαμηλότερα πανελλαδικά ποσοστά της, σε μια περιοχή όπου πριν μία δεκαετία το ΚΚΕ είχε την πλειονότητα των δήμων και σήμερα (6' Αθήνας) έχει ένα από τα υψηλότερα εκλογικά ποσοστά του.

Η χρόνια και συστηματική δουλειά των εκπαιδευτικών της αριστεράς, μέσα

σε δύσκολες συνθήκες και με "ανισοτιμία όπλων", αφού δεν βαστάνε παρά το μολύβι, την προκήρυξη και τη ντουντούκα, φέρνει το σκληρό πυρήνα της εκπαιδευτικής αριστεράς να ψηφίζεται από 700 καθηγητές/τριες.

Είναι μία αξιοσημείωτη πρωτιά που πρέπει να αναλυθεί και να εμβαθυνθεί ακόμα περισσότερο. Σε κάθε περίπτωση μπράθο στα δυτικά προάστια!

«»

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚΛΟΓΩΝ 2007 ΓΙΑ ΔΣ ΕΛΜΕ

ΨΗΦΙΣΑΝ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	ΔΑΚΕ	ΠΑΣΚ	ΑΓ. ΣΥΝ	ΕΣΑΚ	ΑΛΛΑ
Α' ΑΘΗΝΑΣ	387	84 (2)	72 (2)	49 (-)		165 (3)*ΠΡΟΟΔ.ΑΓ.ΚΙΝ
Β' ΑΘΗΝΑΣ	394	56 (1)	115 (2)	81 (2)	105 (2)	35 (-)
Γ' ΑΘΗΝΑΣ		73 (-)	187 (3)	114 (2)	203 (3)	109 (1)
Ε' ΑΘΗΝΑΣ	308	109 (4)	47 (1)	27 (-)	78 (3)	35 (1)
ΣΤ' ΑΘΗΝΑΣ		76 (1)	153 (3)	83 (1)	75 (1)	75 (1)
Ζ' ΑΘΗΝΑΣ		23 (-)	165 (2)	101 (1)	199 (3)	58 (1)
Α' - Γ' ΑΝ.ΑΤΤΙΚΗΣ						
Β' ΑΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ		155 (3)	66 (1)	91 (2)	59 (1)	
Δ' ΑΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ		253 (3)	80 (-)	204 (2)*	164 (2)	
Ε' ΑΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ	328 (3)*	184 (2)	163 (2)		63 (-)	26 ΕΝΙΑΙΟ ΨΗΦ
Α' ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	670	135 (2)	226 (3)	80 (-)	112 (1)	99 (1)
Β' ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ		85 (1)	113 (2)	117 (2)	127 (2)	62 (-)
Γ' ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ		178 (2)	181 (2)	155 (2)	115 (1)	156 (2)
Α.ΛΙΟΣΙΑ-ΖΕΦΥΡΙ		148 (4)	64 (2)	20 (1)	—	8 (-)
ΕΛΕΥΣΙΝΑ		155 (3)	102 (2)	65 (1)	72 (1)	20 (-)
ΠΕΙΡΑΙΑ	1349	149 (1)	383 (3)	260 (2)	76 (-)	327 (2)
ΝΟΤΙΑΣ ΑΘΗΝΑΣ		168 (1)	282 (2)	158 (1)	401 (3)	57 (-)
Ν. ΣΜΥΡΝ-ΚΑΛΛΙΘ	610	149 (2)	161 (2)	135 (2)	95 (1)	61 (-)
ΠΡΟΤΥΠΩΝ						
Α' ΑΧΑΪΑΣ	1669	238 (1)	769 (3)	324 (2)	232 (1)	80
Β' ΑΧΑΪΑΣ	394		149 (3)	148 (3)	77 (1)	
Α' ΑΙΤ/ΝΙΑΣ		154 (2)*	189 (3)	116 (2)		32 (-)
Β' ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	1033	90 (1)	334 (4)	230 (2)	190 (2)	67 (-)
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ		99 (2)	117 (3)	105 (2)		31 (-)
ΑΡΚΑΔΙΑΣ		52 (-)	211 (3)	194 (3)		70 (1) ΣΥΝΔ.
ΑΡΤΑΣ						
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	663		241 (3)	194 (2)		153 (2) ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ
ΓΡΕΒΕΝΩΝ						
ΔΡΑΜΑΣ						
Α' ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ						
Β' ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ		127 (2)	117 (2)	57 (-)	160 (3)	
Α' ΕΒΡΟΥ	526		221	149	112	→

Β' ΕΒΡΟΥ	113 (3)	71 (2)	83 (2)		
ΕΟΡΔΑΙΑΣ					
ΕΥΒΟΙΑΣ					
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ					
ΖΑΚΥΝΘΟΥ		65 (2)	77 (2)	78 (3)	
ΗΛΕΙΑΣ	345 (3)*	169 (2)	85 (1)	131 (1)	
ΗΜΑΘΙΑΣ	176 (1)	315 (2)	234 (2)	173 (1)	116 (1)
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1554	141 (1)	192 (1)	565 (4)	414 (3)
				138 (1)	57 (-) ΑΓ.ΚΙΝ
Α' ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ					
Β' ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ					
Γ' ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	81 (-)	164 (2)	186 (2)	298 (3)	119 (-)
Δ' ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ		309 (2)	215 (2)		194 (1)
Ε' ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ					241 (2) ΣΕΚ
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ					
ΘΗΡΑΣ					
ΙΚΑΡΙΑΣ	47 (4)	-	-	-	46 (3)
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ					
ΚΑΒΑΛΑΣ					
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ					
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ					
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	89 (1)	85 (1)	68 (-)	177 (2)	214 (3)
ΚΕΦΑΛ.-ΙΘΑΚΗΣ					
ΚΙΛΚΙΣ	99 (2)*	203 (3)	138 (2)		61 (-)
ΚΟΖΑΝΗΣ	22 (-)	382 (3)	184 (2)	56 (1)	154 (1)
Α' ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	385	120 (2)	156 (3)		11 (-)
Β' ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	201		62 (2)		14 (1)
Α' ΚΥΚΛΑΔΩΝ					88 (2) ΔΙΚΤΥΟ
Β' ΚΥΚΛΑΔΩΝ					120 (4) Α.Κ.Ε.
ΛΑΚΩΝΙΑΣ		149 (2)	100 (2)	156 (2)*	97 (1)
ΛΑΡΙΣΑΣ		805 (4)	569 (3)	227 (1)	330 (1)
ΛΑΣΙΘΙΟΥ					
ΛΕΣΒΟΥ					
ΛΕΥΚΑΔΑΣ					
ΛΗΜΝΟΥ					
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ					
Α' ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	399	108 (2)	128 (2)	109 (2)	44 (1)
Β' ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ		60 (2)	100 (3)	60 (2)	
ΞΑΝΘΗΣ	163 (2)*	233 (2)	168 (2)		19
					12 ΓΕΝΟΒΑ
ΠΑΡΟΥ					
Α' ΠΕΛΛΑΣ					
Β' ΠΕΛΛΑΣ					
ΠΙΕΡΙΑΣ					
ΠΡΕΒΕΖΑΣ		143 (2)	132 (2)	86 (2)	78 (1)
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	44 (1)				
ΡΟΔΟΠΗΣ	84 (1)	221 (4)	120 (2)		
ΣΑΜΟΥ	122 (3)	75 (2)	54 (2)		25 (-)
ΣΕΡΡΩΝ	93 (1)	510 (4)	377 (3)	162 (1)	26 (-)
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	95 (1)	339 (4)	205 (2)	-	153 (2)
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ		264 (3)	243 (2)		19 (-)
ΦΛΩΡΙΝΑΣ		155 (3)	141 (3)		223(2) ΑΝΕΞ
ΦΩΚΙΔΑΣ					68 (1) ΑΚΕΦ
ΧΑΝΙΩΝ	850	196 (2)	98 (1)	155 (1)	298 (3)
				57 (-)	25 Αγων. Κιν.
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ					
ΧΙΟΥ					

σχόλια

εκπαιδευτικά

και άλλα...

σχόλια

εκπαιδευτικά

και άλλα...

σχόλια

εκπαιδευτικά

και άλλα...

σχόλια

εκπαιδευτικά

και άλλα...

σχόλια

ΕΙΔΗΣΗ: «Θα πληρωθούν οι καθηγητές της Πρόσθετης Διδασκαλίας!»

(Με καθυστέρηση 2,5 ετών)

«Το ποσό των 400.000 ευρώ εξασφάλισε η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Ηρακλείου προκειμένου να τακτοποιήσει την εκκρεμότητα με την πληρωμή των καθηγητών της Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης (ΠΔΣ) για το διδακτικό έτος 2004-2005.

Την περασμένη Παρασκευή εστάλησαν τα χρήματα για την εκκαθάριση της ΠΔΣ του έτους 2004 - 2005 και μόλις ανοίξουν τα σχολεία θα ξεκινήσει η καταβολή των οφελόμενων στους καθηγητές. Με τα χρήματα αυτά θα πληρωθούν οι καθηγητές της ΠΔΣ για τους μήνες Απρίλιο έως Ιούνιο του 2005, ενώ θα πάρουν και τα δώρα Χριστουγέννων και Πάσχα της ίδιας χρονιάς, καθώς και το επίδομα άδειας του 2005» (εφημ. ΠΑΤΡΙΣ 29/12/2007)

Ποια τελικά είναι η είδηση; Ότι θα πληρωθούν οι εκπαιδευτικοί με το άνοιγμα των σχολείων για την Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη (ΠΔΣ) ή ότι θα πληρωθούν με καθυστέρηση 2,5 χρόνων;

Α.Κ.

Εικονική πραγματικότητα

Τις προθέσεις της κυβέρνησης στον τομέα της Παιδείας ξεκαθαρίζει ο υπουργός Παιδείας, Ευ. Στυλιανίδης, με άρθρο του στην ειδική επίσημη έκδοση «Η Ελλάδα το 2008» στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. Σημειώνει, λοιπόν, ανάμεσα σε άλλα πως «η εκπαίδευση για εμάς είναι δημόσιο αγαθό, που η πολιτεία οφείλει να παρέχει σε όλους δωρεάν!»

Μάλιστα! Την ίδια στιγμή το κόστος της λαϊκής οικογένειας για την εκπαίδευση των παιδών ξεπερνάει τα 2,4 δισ. ευρώ το χρόνο. Μιλάμε για το δημόσιο και δωρεάν σχολείο, βεβαίως.

Παράλληλα, τα ιδιωτικά νηπιαγωγεία διπλασιάζονται, η φοιτητική μέριμνα είναι σχεδόν ανύπαρκτη, τα δίδακτρα στα μεταπτυχιακά γενικεύονται, ανοίγεται σταθερά ο δρόμος για την αναγνώριση των ιδιωτικών φευτοπανεπιστημάτων.

Μ.Β.

·Όταν η ιστορία γίνεται «παιχνίδι»·

Μου το είπε ένας εκπαιδευτικός. Έκανε το λάθος και πήρε δώρο στο παιδί του το παιχνίδι «γνώσεων» με κάρτες Trivial Pursuit '90. Μούδιασε όταν άκουσε από τη μικρή του κόρη να τον ρωτάει "Μαθηματικός που έπεσε νεκρός προσπαθώντας να θέσει τέλος σε κατάληψη Λυκείου στην Πάτρα το 1991". Η απάντηση στο πίσω μέρος της κάρτας έγραφε "Νίκος Τεμπονέρας".

Έπεσε νεκρός; Πώς δηλαδή, παραπάτησε; Αυτό δε το τεράστιο ψέμα ότι προσπαθούσε να θέσει τέλος στην κατάληψη, ενώ στην πραγματικότητα συμπαραστέκοταν στους καταληφίες μαθητές πώς να το εξηγήσουμε; Για να μην ξενάγμε, λοιπόν, την ιστορία και για να μην την ξαναγράφουν κάποιοι όπως τη θυμούνται (στην καλύτερη) ή όπως τους θολεύει: "Ο Ν. Τεμπονέρας δολοφονήθηκε από τα μέλη της ΟΝΝΕΔ Σπίνο και Καλαμπόκα που προσπάθησαν να εισβάλουν θιάσις στον χώρο της κατάληψης χρησιμοποιώντας λοστούς (και άλλα φονικά αντικείμενα)". Αν μη τι άλλο είναι και απόφαση δικαστηρίου...

Σ.Σ.

Γεγονότα με νόημα...

Το ΠΑΜΕ σε νέες περιπέτειες:

Τι γίνεται όταν η πράξη απέχει από τα εύκολα λόγια; Τι ακριβώς γίνεται όταν οι μεγαλόστομες διακηρύξεις συνοδεύονται από σήψη και παρακμή; Στα παραπάνω καλείται να απαντήσει το ΠΑΜΕ-ΚΚΕ και ν' αιρήσει κατά μέρος τις θεαματικές εμφανίσεις που σκοπό έχουν να ρίξουν στάχτη στα μάτια των τίμιων και ανήσυχων αριστερών.

Έτσι, στο σωματείο Οικοδόμων, η κάλπη περιφέρεται για τις εκλογές επί ένα μήνα από παράρτημα σε παράρτημα, ενώ οι καταγγελίες για νοθεία απαντούνται με τον «ταξικό τρόπο» «είμαστε το Σωματείο!» Πρίν από λίγο καιρό έγινε γνωστό ότι το 2004 μέλη του ΚΚΕ εισέπρατταν συνδρομές και ενισχύσεις για το Σωματείο και το ΠΑΜΕ από εργολάθους και κατασκευαστές που ενθυλάκωναν... Ήταν τέτοιας έκτασης η κομπίνα όπου το Δ.Σ. των Οικοδόμων κατέθεσε πρόταση διαγραφής για μέλος του ΠΑΜΕ ο οποίος το 2006 εισέπραττε χρήματα που δεν απέδωσε!

Στη Θεσ/νίκη (βιβλιοπωλείο Ωκεανίδα) μέλος του ΠΑΜΕ και μέλος του Δ.Σ. των Βιβλιοϋπαλλήλων της συμπρωτεύουσας μετατράπηκε στην απεργία 12/12 σε καραμπινάτο απεργοσπάστη, όπως καταγγέλλουν βιβλιοϋπάλληλοι και βεβαίως δεν διαφεύστηκε ακόμα τίποτε.

Στο «Ρίζοσπάστη» βλέπουμε ολοσέλιδη διαφήμιση για τον προϋπολογισμό του

υπουργείου Οικονομικών με την οποία καλούμαστε να αφίξουμε ευχαριστημένοι κι άλλο το ζωνάρι, ενώ στη διπλανή σελίδα το ΠΑΜΕ μας καλεί σε νέους αγώνες! Τι να πιστέψουμε άραγε; (Ας μην χαμογελούν οι αναγνώστες της Αυγής, διότι και εκεί τα ίδια συμβαίνουν. Η κίρκη της εξουσίας μετατρέπει τις... σελίδες σε κοίρους!)

Στην ΕΛΜΕ Ικαρίας το ΠΑΜΕ-ΕΣΑΚ-ΔΕΕ κ.λπ. κατεβάζει προεκλογικό πρόγραμμα (είναι στη διάθεση κάθε φίλου αναγνώστη) στο οποίο εκθέτει τα αιτήματα της ΟΛΜΕ ζητώντας την ψήφο των συνάδελφων (δεν αναφέρεται νόμος Ρέπια-Σιούφα, ούτε ο 2896, ούτε ο 2525 κ.λπ.), αλλά κατά τα άλλα το ΠΑΜΕ κατακεραυνώνει όλους τους διπλανούς του για συμβιβασμό!

Στην απεργία της 12ης Δεκέμβρη προτίμησαν χωριστή πλατεία και χωριστή πορεία, μόνο που την επομένη ξέχασαν να ενημερώσουν τους αναγνώστες του Ριζοσπάστη για τι ακριβώς συνέβη.

Για την απεργία της ΟΛΜΕ (26/11/2007), ενώ συμμετείχαν δειλά και διακριτικά, «ξέχασαν» και πάλι να γράψουν το παραμικρό. Έντιμη δημοσιογραφία;

Δεν γνωρίζουμε που το ΠΑΜΕ! Είναι σίγουρο όμως ότι αυτές οι πρακτικές ούτε αγωνιστική διαπαιδαγώγηση προσφέρουν, ούτε βοηθούν το κίνημα. Υπάρχει περιθώριο διόρθωσης;

Σ.Σ.

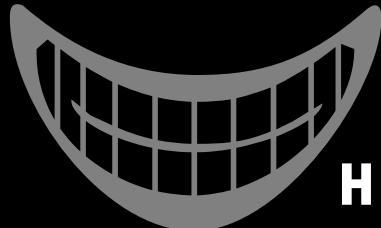
Το δημόσιο σχολείο δεν είναι για τα παιδιά των Υπουργών Παιδείας!

“Εάν υπήρχαν οι προϋποθέσεις του Δημοσίου σχολείου που έζησα εγώ, δεν θα δίσταζα να το στείλω [εν. το παιδί μου, σημ. του σ.] και σε δημόσιο. Από την άλλη πλευρά δεν έχω και κανένα σύμπλεγμα έναντι των ιδιωτικών σχολείων, γιατί εν πάσῃ περιπτώσει εάν κι αυτά έχουν ποιότητα, δεν μ' ενοχλεί. Είναι θέμα επιλογής κάθε φορά, τι δυνατότητα έχει ο καθένας και που βρίσκει καλύτερη ποιότητα.” [Από τη συνέντευξη του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη στο ραδιοφωνικό σταθμό «Real FM» και το δημοσιογράφο κ. Νίκο Χατζηγιανκόλαου, 17/12/2007].

Ποιο είναι, αλήθεια, το μήνυμα του κ. ΥΠΕΠΘ; Προφανώς ότι η δημόσια εκπαίδευση, στην οποία θεβαίως προϊσταται, βρίσκεται σε τέτοια κατάσταση σήμερα που διστάζει να στείλει τα παιδιά του σ' αυτήν!

Αλήθεια, εάν είναι έτσι τα πράγματα στο δημόσιο σχολείο, εάν δηλαδή, όπως λέει ο κ. Υπουργός, δεν υπάρχουν σήμερα οι προϋποθέσεις που υπήρχαν στο παρελθόν, ποιος έχει την ευθύνη για την κατάσταση αυτή; Δεν είναι η κυριάρχη εκπαιδευτική πολιτική, δεν είναι η πολιτική της απαξίωσης του δημόσιου σχολείου με τους καθυστερημένους διορισμούς εκπαιδευτικών και τα μαθήματα άνευ διδασκάλου, δεν είναι η πολιτική της δημόσιας υποχρηματοδότησης που έχουν βαθύνει τις πληγές στην εδώ και χρόνια ρημαγμένη εκπαιδευτική γη, στην οποία ακόμη ακνίζουν τα αποκαίδια των αποτυχημένων κρατικών παρεμβάσεων;

Φ.Π

Η Στήλη του Άλατος

- » Άργησε να αντικαταστήσει τον Μαγγίνα ο Καραμανής: έψαχνε, λέει, πολύ καιρό αντικαταστάτη του που να μη «φιλοξενεί» Ινδούς...
- » Τι ρατσισμός κι αυτός! Δηλαδή, τι να έκανε ο δόλιος ο Μαγγίνας; Να τους φιλοξενούσε και να τους πλήρωνε κι από πάνω; Ποιος οικοδεσπότης κολλάει ένσημα στους φιλοξενούμενούς του; Είπαμε, «Ξένιος Δίας», αλλά αυτό παραπάνε!
- » Με τα πολλά, η αναζήτηση οδήγησε τον πρωθυπουργό στη Φάνη Πάλλη. Φημολογείται ότι το πρώτο πράγμα που τη ρώτησε, για να της δώσει το υπουργείο, ήταν αν έχει ..αναψυκτήριο. Για κάποιο περιέργο λόγο, όποιος στην κυβέρνηση έχει αναψυκτήριο, δεν πάιρνει υπουργείο (έχει να κάνει με το ασυμβίβαστο;)...
- » Καταραμένη ανεργία... Εδώ έγινε θέμα η «8μηνη σύμβαση» της κόρης του (πρώην υπουργού) Μαγγίνα και η ...«αίτηση μονιμοποίησης» που υπέβαλε στον (πρώην γ.γ. του ΥΠΠΟ) Χρ. Ζαχόπουλο η περιθώρη 34χρονη (πρώην συνεργάτης του). Καταραμένη ανεργία, καημένα γαλάζια παιδιά!
- » (Πλάκα στην πλάκα, αν συνεχίσει έτσι η οικογένεια Μαγγίνα, θα μείνει στους δρόμους με μοναδικό έσοδο το αναψυκτήριο...)
- » Στην αντίπερα (τρόπος του λέγειν) όχθη, ο Γ. Παπανδρέου έχει αρχίσει τα μαγικά. Σε πρώτη φάση έχει κάνει αόρατο το ΠΑΣΟΚ. Τρίζει η καρέκλα του συμπατριώτη του, Κόπερφιλντ!
- » Μάλιστα, «συμπατριώτη». Μόνο οι φίλοι ονομάζουν τον Παπανδρέου «φιλοαμερικάνο». Οι αντίπαλοί του αποκαλούν ...«φιλέλληγα»!
- » Πάντως υπάρχουν τουλάχιστον δύο λόγοι για τους οποίους κρίνεται πιθανό να εκλεγεί, κάποια στιγμή, ο Γιώργος Παπανδρέου πρωθυπουργός της χώρας. Ο πρώτος, είναι ότι οι Έλληνες έχουν υψηλή αίσθηση του κιούμορο...
- » Ο δεύτερός, είναι ότι και οι Αμερικανοί έχουν υψηλή αίσθηση του κιούμορο...
- » Και για να μη ξενιάστε: σταματήστε να καταναλώνετε ξιφία και σολομό περισσότερο από 4 φορές την εβδομάδα! Τη σύσταση έχει κάνει επανειλημένα η κρατική τηλεόραση. (Τα βαριά μέταλλα, και δη ο υδράργυρος, είναι δύο φορές πάνω απ' το κανονικό στα γαλάζια νερά του Αιγαίου, γαρ.) Για εσάς που συνηθίσατε τον ξιφία Δευτέρα-Τετάρτη-Παρασκευή, υπάρχει, ευτυχώς, και ο εισαγόμενος.
- » Χαβιάρι και αστακό, με τα τωρινά δεδομένα, τρώμε άφοβα.
- » «Στην περίπτωση κακοκαιρίας, να αποφεύγετε τις άσκοπες μετακινήσεις». Σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις, κινηθείτε ασκόπως...

Οι χαφιεδοκάμερες και η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων

Νέο επεισόδιο στο σίριαλ υποθαμβισμούς και ουσιαστικής κατάργησης της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (ΑΠΠΔ) απ' την κυβέρνηση. Με πρόδηλη και σε όλους τους τόνους διακηρυγμένη την «πολιτική βούλησης» του υπουργού Δικαιοσύνης Χατζηγάκη να λειτουργούν οι χαφιεδοκάμερες για την παρακολούθηση λαϊκών συγκεντρώσεων και διαδηλώσεων στο όνομα της «δημόσιας τάξης» και της «κοινωνικής ασφάλειας», (τρομομέτρο που ίσχυσε άμεσα στην πανεργατική κινητοποίηση της 12ης Δεκέμβρη για το Ασφαλιστικό) και πριν να κατατεθεί η αντίστοιχη γαλάζια τροπολογία για ψήφιση στη Βουλή, ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου Νικόπουλος, στα πρότυπα του εισαγγελέα Σανιδά, έσπευσε να επιδοκιμάσει τη νέα κυβερνητική επίδειξη αυταρχισμού.

Τι κι αν εκκρεμεί η προσφυγή του Συμβουλίου της Επικρατείας για τις αρμοδιότητες της ΑΠΠΔ, τι κι αν η λειτουργία της είναι συνταγματι-

κά κατοχυρωμένη, η κυβέρνηση αποδεικνύει γι' άλλη μια φορά πώς εννοεί την «ομαλή λειτουργία των θεσμών»... Με αιχμή άλλωστε το ευρωπατλαντικό δόγμα της «καταπολέμησης της τρομοκρατίας» βρίσκεται σε εξέλιξη μια επιχείρηση ακαλίνωτης αντιδραστικοποίησης της εσωτερικής ζωής (και στη χώρα μας απ' την κυβέρνηση της ΝΔ, με τη στήριξη του ΠΑΣΟΚ, μια εκστρατεία στοχοποίησης και κατατρομοκράτησης των λαϊκών αγώνων και αντιστάσεων, ώστε να καρφιθούν οι αντιδράσεις απέναντι στην κλιμακούμενη δεξιά πολιτική της φτώχειας, της λιτότητας και της ανεργίας. Το αντιδραστικό οπλοστάσιο του αστικού κράτους θωρακίζεται με νέα τρομομέτρα περιστολής των δημοκρατικών δικαιωμάτων και ελευθεριών του λαού, ενώ η κυριάρχη τάξη προσπαθεί να συγκαλύψει αυτή την πραγματικότητα με φερετζέ και τις συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, προβάλλοντας την απατηλή εικόνα του «Κράτους Δικαίου».

σχόλια

εκπαιδευτικά

και άλλα...

σχόλια

Τα παιδιά και τα μάτια μας!

ν ξαναλέγαμε πως η κατάσταση στο δημόσιο σχολείο έχει φτάσει στο "ως εδώ και μη παρέκει" βεβαίως δεν θα πρωτοτυπούσαμε. Από τους ακραίους νεοφιλελεύθερους έως τον εκπαιδευτικό που διδάσκει στις εσκαπτίες της χώρας μας, όλοι συμφωνούν στον κοινό τόπο. Αυτό το σχολείο δεν ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες των μαθητών του λαού μας, των γονέων, των εκπαιδευτικών.

Μόνο που μετά την παραδοχή οι δρόμοι μας δικάζονται. Όσοι θέλουν να αναπλάσουν ακόμα συντηρητικότερα το δημόσιο σχολείο, (όπως άλλωστε και τις δημόσιες υπηρεσίες, από τους δρόμους ως τα νοσοκομεία) φωνάζουν για περισσότερη ιδιωτικοποίηση, λιγότερη χρηματοδότηση και περισσότερη "θέργα". Στην περίοδο των έντονων κρίσεων, το φάντασμα του χωροφύλακα παραμονεύει όταν δεν φτάνει γρήγορα το φως, σκοτεινάζει.

Από την άλλη πλευρά, όλοι εμείς, οι άνθρωποι του σχολείου, των γραμμάτων και των "αρμάτων", με τον πενικρό μισθό, αβοήθητοι από την πολιτεία, που μας θέλει περισσότερο φιλάκες και λιγότερο δασκάλους, παιδονόμους σ' ένα χώρο που βουλιάζει μέρα με τη μέρα. Με ακατάλληλα κτίρια, με σχολικά βιθλία που υπηρετούν όχι τη μαθητική πλειονότητα αλλά μια δράκα κολοσσών στο εκδοτικό πεδίο, με τη μαθητική διαρροή να απλώνεται, με το δικασμό του σχολείου σ' Ενιαίο και ΤΕΕ, με τη βάση του 10 σαν πριόνι πάνω από τους φτωχούς, με τα φροντιστήρια να γιγαντώνονται και τη λαϊκή οικογένεια να πληρώνει ατέλειωτα.

Μα πάνω απ' όλα αυτά, πέρα απ' όλα αυτά τα σπουδαία, τα οποία άλλωστε περιγράφαμε, αποτυπώσαμε στα χαρτιά και τα συνθήματά μας, να βαθαίνει τα χάσμα ανάμεσα σε είκοσι ζευγάρια μάτια και το δάσκαλο. Να μεγαλώνει η απόσταση ανάμεσα στο μαθητή και τον "πνευματικό οδηγητή" του και να αισθάνεσαι, να νιώθεις, να θιώνεις πως κάτι, διάολε, δεν πάει καλά...

"Των οικιών ημών εμπιπραμένων ημείς άδομεν!" Αν δεν κατορθώσουμε άμεσα, τώρα, που βράζει το καζάνι του ασφαλιστικού και ο Αννίβας έφτασε πάλι μπροστά από τις πύλες της ζωής μας, να μιλήσουμε, να συζητήσουμε και να πιάσουμε ξανά το χαμένο νήμα "τι εκπαίδευση, τι παιδιά θέλουμε, τι δουλειά κάνουμε", θα αφήσουμε μια μεγάλη ευκαι-

ρία να πάει χαμένη. Και η μεγαλύτερη ευθύνη, το χρέος, πέφτει στους ώμους των εκπαιδευτικών που οραματίζονται και αγωνίζονται για έναν καλύτερο κόσμο. Στους πρωτομάστορες των αγώνων, τους καινοτόμους και τους ανυπότακτους ανθρώπους. Όλοι διαβάσαμε, ακούσαμε, πως οι δασκάλοι, της αριστεράς περνούσαν από τα χωριά και τις πόλεις της χώρας μας είτε σαν επαγγελματίες, είτε ακόμα σαν εξόριστοι και "μοσχοβολούσε" ο τόπος. Με το παράδειγμα, με τη ζωή τους, με τη διδαχή και το μεράκι άνοιγαν δρόμους και φωτίζαν μυαλά. Διαπιδαγωγούσαν, αντιστέκονταν στην εξουσία, μόρφωναν μέσα και έξω από το σχολείο.

Το σημερινό σχολείο δεν είναι περισσότερο εξεταστικού τρικό από το χθεσινό, ούτε περισσότερο εντατικοποιημένο. Είναι όμως σχολείο της διάχυσης, της αποσπασματικότητας, που δεν οδηγεί ούτε στον κόσμο της γνώσης, ούτε σ' ένα σταθερό επάγγελμα. Είναι ένα στάδιο πριν την κοινωνική ανασφάλεια και την εργασιακή αθεβαιότητα. Και δίπλα σ' αυτό, τα ΜΜΕ και ο πολιτισμός της εφήμερης σικαμάρας να "πλάθει" ανθρώπους με ρυθμό που κανένας δάσκαλος δεν μπορεί να προλάβει.

Τι να κάνουμε λοιπόν; Πώς ν' αντισταθούμε στο περιβάλλον της μιζέριας και της εξόντωσης των εφήβων; Να επικειρήσουμε τώρα τρεις στροφές.

Πρώτον: Να ξανακάνουμε τα σωματεία μας κύτταρα ζωντανά, κυψέλες δραστηριότητας, με την αριστερά να πάρονται τα ηνία.

Δεύτερον: Να στραφούμε στη δουλειά μας, με το βιθλίο στο ένα χέρι και το πανό στο άλλο, αλλά να απαιτήσουμε ολόπλευρη βελτίωσή της. Να μιλήσουμε για την αυτομόρφωση, την επιμόρφωση, τους εκπαιδευτικούς ομίλους.

Τρίτον: Να κατέβουμε στα παιδιά μας! Στα παιδιά των τάξεων, στα πίσω θρανία, στους αλλοδαπούς, στους αδύναμους, σ' όλους τους μαθητές και να κάνουμε τη δουλειά μας λαμπρή. Και να τους μιλήσουμε ζεστά και απλά για όλα.

Ναι ξέρω, θ' ακούσουμε πως αυτό είναι ένα επάγγελμα στα πλαίσια του αστικού συστήματος, του καπιταλισμού. Σύμφωνοι σύντροφοι. Άλλα είναι το "επάγγελμα" του δασκάλου. Έτσι κι αλλιώς ξεχωριστό...

Θ.Τ.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
από τις
εκδόσεις
«ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ»

**ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ
ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ**
ΣΤΟΝ
ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΤΕΙΛΑΣ - ΚΩΣΤΑΣ ΒΕΡΓΑΝΗΣ
ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟ

X.S.

Ωστόσο, παρά το ότι η λειτουργία των ανεξάρτητων αρχών προκήθηκε στα πλαίσια της νεοφιλελεύθερης λογικής του «λιγότερου κράτους», ώστε να επικυρώνεται και να νομιμοποιείται από δήθεν ανεξάρτητα απ' τις βουλές της εκτελεστικής εξουσίας «κέντρα», η εφαρμογή των εκάστοτε αντιδραστικών αντιλαϊκών κυβερνητικών πολιτικών, τόσο η υπόθεση του πορίσματος Ζορμπά για τα δομημένα οιμόλιγα, όσο και η παρέμβαση του προέδρου του Αρείου Πάγου και η εκ νέου ουσιαστική αποκαθήλωση της ΑΠΠΔ απ' τη ΝΔ με αφορμή τη χρήση χαριεδοκαμερών στις διαδηλώσεις, πιστοποιούν πως: όταν οι αρχές αυτές δε «συνεργάζονται με τις συντεταγμένες λειτουργίες και εξουσίες του κράτους», όπως διακήρυξε ο Χατζηγάκης, όταν «η λειτουργία τους» παρεκκλίνει απ' τα πλαίσια που η ίδια η κυβερνητική εξουσία έχει ορίσει... τότε αποκαλύπτονται και τα πραγματικά «օριά» της υποτιθέμενης ανεξαρτησίας και οι εν λόγω «αρχές» μπαίνουν αυτόμata στη ναφθαλίνη.

X.S.

αντιτετράδια
ης
εκπαίδευσης

ΠΟΙΝΙΚΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗ ΛΕΣΒΟ

Διώκεται η αλληλεγγύη των εκπαιδευτικών

Tο σάπιο και διεφθαρμένο σύστημα εξουσίας επιστρατεύει όλους τους μηχανισμούς που έχει στη διάθεσή του για να φιμώσει όποια φωνή αντιστέκεται, όποιον τολμά να ορθώσει το ανάστημά του απέναντι στον αυταρχικό και αντιδημοκρατικό τρόπο ασκησης εξουσίας των εκλεκτών της «νέας διακυβέρνησης».

Η δίωξη του Στρατή Ψάλτου, καθηγητή ΠΕ1 (θεολόγου) στο Νομό Λέσβου και μάχιμου συνδικαλιστή, είναι όχι η μοναδική αλλά ίσως η πιο κραυγαλέα, η πιο χαρακτηριστική περίπτωση προσπάθειας εξόντωσης ενός συνδικαλιστή που αρνείται να υποταχτεί.

Ο Σ.Ψ. σε δημόσια αντιπαράθεσή του για ζητήματα αδιαφάνειας και αναξιοκρατίας θεώρησε συνδικαλιστικό του χρέος να καταγγείλει δημόσια διευθυντή σχολείου, μέλος της ΔΑΚΕ, για:

– Αυταρχική συμπεριφορά απέναντι σε εκπαιδευτικούς που υπηρετούν στο σχολείο του, ιδιαίτερα δε απέναντι σε συγκεκριμένη καθηγήτρια (η οποία μάλιστα είχε καταθέσει εναντίον του αναφορά – καταγγελία προς τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Λέσβου με αρ. πρωτ. 6558/15-12-2005).

– Μεροληπτική στάση απέναντι στις συνδικαλιστικές παρατάξεις (καθώς επέτρεπε τις συνδικαλιστικές ενημερώσεις της ΔΑΚΕ, αλλά «βιαζόταν» ιδιαίτερα όταν κάποια άλλη παράταξη ή και το προεδρείο της ΕΛΜΕ ενημέρωνε τους συναδέλφους και σε κάποια περίπτωση μάλιστα τους έδιωξε).

– Ότι χρησιμοποιούσε το e-mail του σχολείου για σκοπούς ιδιωτικής επικείρησης στην οποία ασχολούνταν παράλληλα (ποτοποιία).

Ο εν λόγω διευθυντής του γυμνασίου, βέβαια, θεώρησε ότι θίγεται η τιμή και η υπόληψή του από το Σ.Ψ. και κατέθεσε εναντίον του αγωγή (και όχι μήνυση, πράγμα που δείκνει ότι τον ενδιέφερε η οικονομική εξόντωση του συνδικαλιστή) διεκδικώντας 100.000€!

Παρά το γεγονός ότι τα στοιχεία που τεκμηρίωναν τις καταγγελίες ενάντια στο συγκεκριμένο διευθυντή ήταν αδιάσειστα, μέσα από συγκεκριμένες μεθοδεύσεις αυτά εξαφανίστηκαν στο δικαστήριο στις 16/03/2004:

– Η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Λέσβου με Διευθυντή τον κ. Φραγκόπουλο, πρώην συνδικαλιστή της ΔΑΚΕ και προσωρινά τοποθετημένο από τη νέα διακυβέρνηση, έδωσε στον ενάγοντα ψευδή βεβαίωση ότι «δεν έχει κατατεθεί στην Υπηρεσία μας καμία καταγγελία εις βάρος σας». Ότι δεν υπάρχει καταγγελία για τον αυταρχικό γυμνασιάρχη, αλλά απόντηση της καθηγήτριας σε κλήση για απολογία. Το εξασέλιδο κείμενο – καταγγελία ενάντια στο συγκεκριμένο διευθυντή, που παρουσιάστηκε στο δικαστήριο από τον Σ.Ψ., κρίθηκε από το Πρωτοδικείο ότι «δεν αποτελεί καταγγελία, αλλά απάντηση!»

– Ο συνδικαλιστής της ΠΑΣΚ (νων πρόεδρος της ΕΛΜΕ) αρνήθηκε να πάει ως μάρτυρας στο δικαστήριο, παρά το ότι ήταν αυτόπτης μάρτυρας των αυταρχικών συμπεριφορών του διευθυντή.

– Για το γεγονός ότι υπήρχαν στοιχεία συστηματικής χρήσης του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του σχολείου από το διευθυντή για τα συμφέροντα μιας ιδιωτικής επικείρησης και ότι κάθε συνδικαλιστής που θέλει να προστατεύει το κύρος του κλάδου του όφειλε να καταγγείλει τέτοια συμπεριφορά, το Πρωτοδικείο –ενώ αποδέκτηκε ότι όντως ο διευθυντής χρησιμοποιούσε το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο του σχολείου για υποθέσεις ιδιωτικής επικείρησης – ωστόσο θεώρησε ότι αυτό το ζήτημα είναι «προσωπική υπόθεση» του διευθυντή!

Το δικαστήριο τελικά επεδίκασε στον Σ.Ψ. το χρηματικό ποσό των 5.000 € προς τον εν λόγω διευθυντή για συκοφαντική δυσφήμηση.

Δυστυχώς, όμως, η προσπάθεια εξόντωσης του συναδέλφου Σ.Ψ. δε σταματάει εδώ. Η ΔΑΚΕ παραποιεί απόφαση του ΔΣ της ΕΛΜΕ Λέσβου που προέκυψε μετά από εκλογές το Μάιο 2007. Συγκεκριμένα, το ΔΣ της ΕΛΜΕ εξέφρασε την αλληλεγγύη του στον Σ.Ψ. και καλούσε αποκλειστικά και μόνο τους συναδέλφους-μέλη της ΕΛΜΕ να συνδράμουν οικονομικά τον Σ.Ψ., προκειμένου να ανταποκριθεί στα ξεδινόμενα της έφεσης εναντίον της πρωτοδικης απόφασης.

Όμως, κυκλοφόρησε κείμενο με παραπομπήν την απόφαση της ΕΛΜΕ, το οποίο φέρει την υπογραφή του κ. Βαρελτζή Αποστόλου (πλειοψηφίσαντος συμβούλου από το ψηφιοδέλτιο της ΔΑΚΕ, που ήταν 1η δύναμη στις εκλογές). Μ' αυτό το κείμενο ενημερώνονται οι συνάδελφοι ότι το ΔΣ της ΕΛΜΕ αποφάσισε «διεξαγωγή εράνου» για την καταβολή «χρηματικού ποσού ύψους 5.000 € για συκοφαντική δυσφήμιση»

Και «ώ του θαύματος», αυτό το αυθαίρετο και πλαστό κείμενο, (το οποίο διαφέυστηκε από την κανονική ανακοίνωση του ΔΣ της ΕΛΜΕ, με ημερομηνία 24/05/2007), γίνεται τεκμήριο το οποίο επικαλείται η εισαγγελική αρχή ύστερα από «ανώνυμη καταγγελία» –άραγε ποιων; – και αυτεπάγγελτα ο εισαγγελέας παραπέμπει σε δίκη τα μέλη της πλειοψηφίας του ΔΣ της ΕΛΜΕ, (μειοψήφισαν τα μέλη της ΔΑΚΕ), με την κατηγορία ότι διεξήγαγαν δημόσια «έρανο για την αποπληρωμή επιδικασθέσας αποζημιώσης». Καλούνται, λοιπόν, ως κατηγορούμενοι οι Παράσοχος Κανλής, πρόεδρος του ΔΣ της ΕΛΜΕ, Σταύρος Μαριγλής, εκτελεστικός γραμματέας του Δ.Σ., διευθυντής 5ου Γυμνασίου Μυτιλήνης, Δημήτρης Ζαχαριάδης, πρώην μέλος

“Θεός στον ορίζοντα”

Ο Αλέκος Δαμουλιάνος είναι μαθητής μου. Έκλεισε τα 17 χρόνια του τον Ιούλιο του 2007 και τώρα βρίσκεται ένα βήμα πριν από την έξοδό του στο καμίνι της ζωής. Κοιταζόμαστε στα μάτια όταν “παραδίδω” το μάθημα και πάντα διακρίνω ένα αδιόρατο, οξύ, συνεχές, βαθύ βλέμμα που σημαίνει –κατέμε– “καλά τα λες, προχώρα”.

Στη Συλλογή ποιημάτων του με τίτλο “Θεός στον ορίζοντα” περιέχεται και το παρακάτω ποίημα που αφιερώνεται σ' όσους μοχθούν σ' αυτές τις συνθήκες.

Ο Αλέξανδρος, ή Μεγαλέξανδρος όπως τον φωνάζω, το 2007 έγραψε το σενάριο της ταινίας “Θεός στον ορίζοντα”, η οποία προβλήθηκε στο 1ο φεστιβάλ Emotion pictures “Ντοκιμαντέρ και αναπηρία” που διοργανώθηκε από τη Γενική Γραμματεία Επικοινωνίας-Ενημέρωσης.

Τα ποίηματα του Α. Δαμουλιάνου είναι μελαγχολικά “σαν άστρα που φωτίζουν τον ουρανό όταν νυκτώνει”, κάτι σαν οχήματα δραπέτευσης, με πολλά επίθετα και λιγότερα ρήματα.

σχόλια

εκπαιδευτικά

και άλλα...

Σημαντική έκδοση των ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ – ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ – ΚΙΝΗΣΕΙΣ

Αλέκος Δαμουλιάνος

Μα εγώ καταραμένος να περιπλανιέμαι στον προθάλαμο του ονείρου...
και απόψε της καρδιάς το τιμόνι δεν στρίβει' ο ουρανός
θρέξει αίμα
και ποιός θανατώθηκε από της μοίρας το σπαθί"

Ο Αλέξανδρος Δαμουλάνος είναι καρφωμένος σ' ένα αναπηρικό καρότσι, αλλά είναι ασυμβίβαστος, παιχνιώδης, δεν υπογράφει την αναπηρία του έτσι όπως θάθελε η "μοίρα". Ακόμα κι όταν λέει "κάτι κοινό έχουμε όλοι μας σε τούτο το αειθαλές κλάμα, το θάνατο", το λέει με μια εφηβική περιφρόνηση, περνώντας πάνω από τις ταπεινές συμβάσεις.

Είμαι περήφανος που έχω μαθητή τον Α. Δαμουλιανό. Πιο πολύ όταν επιστρέψουμε στο σχολείο μετά την απεργία και τη διαδήλωση και ο ίδιος προσπαθεί να φαρέψει στον αέρα τη μυρωδιά μιας αγωνιστικής αθυροστομίας, μια μυρωδιά αμφισθήτησης της άδικης τάξης των πραγμάτων.

"Ο Θεός στον ορίζοντα" είναι το 50ο ποίημα της συλλογής του.

(Αυτό το Γ₂ θα μου λείψει σίγουρα).

Το όνομα θα μείνει κρυμμένο πίσω από τις κληματαριές, τα χέρια δεμένα και τα πόδια μισοκαμένα.
Τα μάτια κόκκινα, τα χελήιδρα μένα
και ο άνθρωπος νεκρός.

Τα ποιήματα που χωρίς αίμα γεννήσαμε,
σπάνε τους στίκους τους στις πετροβολίες του θανάτου.

Οι παππάδες πήραν τα γαλόνια,
οι στρατηγοί τα λιθάνια και μας πρόσταξαν
και μας ξόρκισαν
να κόψουμε τα πόδια της πατρίδας.

'Έξω από το παράθυρο,
τα θαύματα περιπολούν τους δρόμους
Και μέσα, ο Θεός κλειδωμένος,
σκίζει προσευχές και καθρέφτες.

Οι φτωχοί κι αγράμματοι,
Θα μιλήσουμε και θα γράψουν
τη διαθήκη του κόσμου.

Θ.Τ.

αντιτετράδια
ης
εκπαίδευσης

εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο

εκπαιδευτικά νέα

από όλο τον κόσμο

16/9/2007

Μπακούμπα, Ιράκ

Η μάνα κρατάει το νεκρό κορμάκι του εξάχρονου γιου της. Σκοτώθηκε μέσα στο οικογενειακό αυτοκίνητο που δέχθηκε καταιγισμό από άγνωστα πυρά. Ο δεκάχρονος αδελφός του νεκρού τραυματίστηκε. Η οικογένεια επέστρεψε από τις εγγραφές στο σχολείο. Ο μικρός της φωτογραφίας πρόλαβε να γραφτεί στην πρώτη δημοτικού, δεν θα την παρακολουθήσει όμως.

(AP Photo/Adem Hadji/FILE)

17/10/2007

Ανατολική Ιερουσαλήμ

Στα σχολεία που βρίσκονται στις αραβικές γειτονιές της Ανατολικής Ιερουσαλήμ οι μαθητές κάθονται τρεις-τρεις στα θρανία, οι τουαλέτες μετατρέπονται σε αίθουσες διδασκαλίας και τα ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου αυξάνονται κατακόρυφα. Χτυπητή η αντίθεση με τα ισραηλινά σχολεία, που είναι καλύτερα εξοπλισμένα, έχουν μικρότερο αριθμό μαθητών ανά τάξη και απολαμβάνουν πολύ πιο υψηλή κρατική χρηματοδότηση. Την ίδια στιγμή τα σχέδια ανέγερσης νέων αιθουσών διδασκαλίας στον αραβικό τομέα έχουν παγώσει.

(AP Photo/Dan Balilty)

19/11/2007

Πορτ ο Πρενς, Αίτη

Οι μαθητές αναμένουν, όχι και τόσο χαρούμενοι, τον εμβολιασμό τους. Θα εξοπλιστούν ενάντια στην ιλαρά, την ερυθρά και τον τέτανο. Η κυβερνητική καμπάνια υποτίθεται ότι θα καλύψει έξι εκατομμύρια ανθρώπους, μεταξύ ενός και 19 ετών, σε ολόκληρη τη χώρα. Η Αίτη έχει το υψηλότερο ποσοστό παιδικής θνησιμότητας από κάθε άλλη χώρα του Δυτικού Ήμισου Παγκόσμου.

EPA/KENA BETANCUR

20/11/2007

Δαμασκός, Συρία

Αλλοδαποί διδάσκονται την αραβική γλώσσα στο Κέντρο Αραβικής Γλώσσας του Πανεπιστημίου της Δαμασκού. Η χώρα έχει αναδειχθεί σε κορυφαίο προορισμό για Αμερικανούς και Ευρωπαίους που επιθυμούν να μάθουν τη γλώσσα. Για τους Σύριους, οι νεαροί αλλοδαποί που κυκλοφορούν στην πρωτεύουσα αποτελούν απόδειξη ότι η χώρα τους (που υφίσταται κυρώσεις από τις ΗΠΑ και είναι καταχωριμένη στη λίστα των κρατών που υποστηρίζουν την τρομοκρατία) δεν είναι το απρόσιτο, αντιαμερικανικό κράτος που απεικονίζουν τα δυτικά μέσα ενημέρωσης.

(AP Photo Bassem Tellawi)

21/11/2007

Kiva

Πάνω δεξιά, αν κοιτάζετε προσεκτικά, φαίνεται το χώμα. Το σχολείο είναι

εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο

υπαίθριο. Οι μαθητές είναι τέκνα εσωτερικών μεταναστών στην επαρχία Τζινγάι. Η Κίνα έχει εξαπολύσει νέες προσπάθειες ισχυροποίησης του οικογενειακού προγραμματισμού στις αγροτικές περιοχές, αλλά τα αποτελέσματα κρίνονται «ανεπαρκή».

REUTERS/Joe Chan

22/11/2007

Μαδρίτη, Ισπανία

Αντιφασιστική διαδήλωση στο κέντρο της πόλης. Εκατοντάδες φοιτητές κατέβηκαν στους δρόμους διαμαρτυρόμενοι για τον θάνατο 16χρονου αντιφασιστή αγωνιστή κατά τη διάρκεια συγκρούσεων, δέκα μέρες νωρίτερα, μεταξύ αντιφασιστών και νεοναζί.

REUTERS/Susana Vera

23/11/2007

Κίνα

Σε αντίθεση με το προηγούμενο, αυτό το σχολείο είναι στεγασμένο. Λειτουργεί μέσα σε σπηλιά και εξυπηρετεί 186 μαθητές από 13 γειτονικά χωριά στην ορεινή επαρχία Ζιγιούν. Το σχολείο ξεκίνησε το 1984.

EPA/LUCIAN LU

23/11/2007

Κωνσταντινούπολη, Τουρκία

Το Πατριωτικό Μέτωπο των φοιτητών στέλνει το «δολοφόνο Στρο σπίτι του». Ο βρετανός υπουργός Δικαιοσύνης έκανε μονοήμερη επίσκεψη στη γείτονα χώρα και οι γείτονες των υποδέχτηκαν με τη δέουσα προσφώνηση.

(AP Photo/Ibrahim Usta)

27/11/2007

Παρίσι, Γαλλία

Καθηγήτρια διαδηλώνει την αλληλεγγύη της προς τους μαθητές της, αυτό περίπου γράφει και το αυτοσχέδιο πλακάτ που κρατάει στο στήθος της. Ο νόμος Pecresse, που ψηφίστηκε τον Αύγουστο, προβλέπει μεγαλύτερη αυτονομία για τα γαλλικά πανεπιστήμια. Οι χιλιάδες φοιτητές και μαθητές που κατακλύζουν τους δρόμους της χώρας πιστεύουν ότι ο νόμος θα οδηγήσει σε πανεπιστήμια δύο ταχυτήτων, ταυτόχρονα ζητάνε και αύξηση του προϋπολογισμού για την παιδεία.

EPA/HORACIO VILLALOBOS

29/11/2007

Παρίσι, Γαλλία

Φοιτητές και μαθητές εναντιώνονται στο σχέδιο αναμόρφωσης της ανώτατης εκπαίδευσης που προωθεί η κυβέρνηση.

REUTERS/Benoit Tessier

εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο

29/11/2007

Πόλη του Παναμά, Παναμάς

Φοιτητές, συνδικαλιστές και εργάτες διαδηλώνουν ενάντια στην αύξηση του κόστους ζωής και την ακρίβεια.

EPA/ALEJANDRO BOLIVAR

29/11/2007

Σιδώνα, Λιβανός

Φοιτήτριες και υποστηρικτές της Χεζμπολάχ διαμαρτύρονται ενάντια στη σύνοδο της Ανάπολις και κραδαίνουν πλακάτ που γράφουν «Η αποστολή σου Σινιόρα δεν μας εκπροσωπεί» και «η μοίρα των εθνών καθορίζεται με τα όπλα».

(AP Photo/Mohammed Zaatari)

29/11/2007

Γαλλία

Εκατοντάδες γονείς τυλιγμένοι σε σακούλες, υπνόσακους και ό,τι άλλο διαθέτουν ξεπαγιάζουν στην ουρά για να γράψουν τα τέκνα τους στο ακαδημαϊκό έτος 2008-2009 μετά τη σχολική μεταρρύθμιση. Ορισμένοι έχουν στηθεί εδώ και δύο μέρες, ενώ οι εγγραφές ξεκινάνε στις 30/11. Ευρώπη θέλετε να γίνουμε είπατε;

REUTERS/Yves Herman

30/11/2007

Άμστερντα�, Ολλανδία

Μαθητές γυμνασίου και λυκείου διαδηλώνουν σε ολόκληρη τη χώρα υπέρ της μείωσης του αριθμού των μαθημάτων. Συνολικά περίπου 15.000 μαθητές διαμαρτυρήθηκαν ενάντια στα κυβερνητικά σχέδια αύξησης των ωρών διδασκαλίας. Έγιναν 20 συλλήψεις.

EPA/OLAF KRAAK

1/12/2007

Τζακάρτα, Ινδονησία

Δύο φωτογραφίες, δύο κόσμοι. Και οι δύο απεικονίζουν φοιτητές την Ημέρα κατά του Aids. Επάνω οι νεαροί ευαγγελίζονται «ελεύθερο σεξ» και «όχι Aids». Στην κάτω φωτογραφία οι μαντηλοφόροις κοπέλες κρατούν πλακάτ που λένε «ελεύθερο σεξ άει στο διάολο» και «έξω η πορνεία». Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, η χώρα βιώνει την πιο ταχεία επιδημία HIV στην Ασία. Την ίδια μέρα ξεκίνησε η καμπάνια προώθησης της χρήσης των προφυλακτικών, που σήμερα αντιστοιχούν σε λιγότερο από το 1% των χρησιμοποιούμενων αντισυλληπτικών μεθόδων.

EPA/JURNASYANTO SUKARNO

REUTERS/Dadang Tri.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ
νέα από όλο
τον κόσμο
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ
νέα από όλο
τον κόσμο
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ
νέα από όλο
τον κόσμο
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ
νέα από όλο
τον κόσμο

2/12/2007

Τεχεράνη, Ιράν

Ο ιρανός υπουργός Παιδείας Mahmoud Farshidi (εδώ σε παλαιότερη αντιαμερικανική διαδήλωση) είναι ο όγδοος υπουργός που παραιτείται από το αξίωμά του. Η παραίτησή του έγινε δεκτή από τον πρόεδρο της χώρας. Προηγήθηκαν οι υπουργοί Συνεταιρισμών, Μεταλλείων και Μετάλλου, Πετρελαίου και Κοινωνικών υποθέσεων, ο αντιπρόεδρος και ο πρόεδρος του οργανισμού Σχεδιασμού και Προϋπολογισμού, ο κυβερνήτης της Κεντρικής Τράπεζας και ο επικεφαλής διαπραγματευτής για τα πυρηνικά. Ως λόγοι των παραιτήσεων αναφέρονται διαφωνίες με τον Αχμαντινεζάντ.

EPA/ABEDIN TAHERKENAREH

2/12/2007

Λωρίδα της Γάζας

Παλαιστίνιοι φοιτητές εμποδίζουν τη διέλευση λεωφορείου διαμαρτυρόμενοι που τα δικά τους ονόματα δεν περιλαμβάνονταν στις λίστες εκείνων που μπορούσαν να φύγουν από τη Λωρίδα της Γάζας μέσω του συνοριακού περάσματος του Ερέζ. Οι τυχεροί ήταν 250, εκείνοι θα μπορέσουν να συνεχίσουν τη ζωή και τις σπουδές τους στο εξωτερικό.

(AP Photo / Khalil Hamra)

4/12/2007

Βιέννη, Αυστρία

Οι παριστάμενοι στο συνεδριακό κέντρο ήθελαν να διαμαρτυρηθούν ενάντια στην εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης διαρκούσης της παρουσίασης της έκθεσης του ΟΑΣΑ για την εκπαίδευση το 2006. Το έκαναν κρατώντας τις φωτογραφίες των υπουργών Οικονομίας, Επιστημών, Αθλητισμού, Εσωτερικών κλπ. Στον πίνακα γράφει «το μέτριο δεν είναι ικανοποιητικό για μας».

REUTERS/str

4/12/2007

Παρίσι, Γαλλία

Οι φοιτήτριες διαμαρτύρονται για τη νέα νομοθεσία που θέλει τα δημόσια πανεπιστήμια να ανοίξουν τις αγκάλες τους στην αγορά μέσω αποδοχής ιδιωτικών χορηγιών και αύξησης των διδάκτρων.

(AP Photo/Christophe Ena)

5/12/2007

Βηρυτός, Λιβανός

Οι φοιτήτριες του Αμερικανικού Πανεπιστημίου της πρωτεύουσας συμμετέχουν στην Ημέρα κατά του Aids που οργάνωσε ο Λιβανικός Ερυθρός Σταυρός. Περίπου 1.025 Λιβανέζοι πάσχουν από τη νόσο.

(AP Photo/Hussein Malla)

5/12/2007

Καμπούλ, Αφγανιστάν

Οι άντρες έχουν κυκλώσει τη σωρό ενός μαθητή. Σκοτώθηκε όταν εξερράγη παγιδευμένο αυτοκίνητο που στόχευε αφγανούς στρατιώτες. Το 2007

ΑΝΤΙΤΕΤΡΑΔΙΑ
της
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο

σημειώθηκαν περισσότερες από 140 επιθέσεις αυτοκτονίας στο Αφγανιστάν, θεωρήθηκε η πιο βίαιη χρονιά από τον σχηματισμό της αμερικανόδουλης κυβέρνησης πριν από έξι χρόνια.

EPA/SYED JAN SABAWOON

6/12/2007

Δημοκρατία της Κεντρικής Αφρικής

Σχολείο στο απομακρυσμένο χωριό Sam Ouandja της ομώνυμης πόλης των διαμαντιών στο βορειοανατολικό τμήμα της χώρας. Ύστερα από δεκαετίες αδιαφορίας και κατόπιν ενός έτους εξεγέρσεων στον βορρά, η πόλη εξακολουθεί να παραμένει αποκομμένη από τη λοιπή χώρα και τώρα πλέον φιλοξενεί και στρατόπεδο προσφύγων για τους κατατρεγμένους από το γειτονικό Σουδάν.

REUTERS/David Lewis

6/12/2007

Νταρφούρ, Σουδάν

Οι μαθήτριες υποδέχονται τον ειδικό απεσταλμένο του ΟΗΕ Jan Eliasson με πλακάτ που γράφουν «Σταματήστε τον πόλεμο στο Νταρφούρ» και «ΟΗΕ σταμάτα τη γενοκτονία». Εκείνος δήλωσε ότι η καθυστέρηση ανάπτυξης κοινής δύναμης του ΟΗΕ και της Αφρικανικής Ένωσης στο Νταρφούρ δυσχεραίνει τις προσπάθειες διαπραγμάτευσης μιας ειρηνευτικής συμφωνίας. Δεν είπε ποιος φταίει για την καθυστέρηση.

REUTERS/Mohamed Nureldin Abdalla

7/12/2007

Καράτσι, Πακιστάν

Φοιτητές μέλη του θρησκευτικού πολιτικού κόμματος Jamat-e-Islami κρατάνε πανό που γράφει «Ο αγώνας θα συνεχιστεί μέχρι την απελευθέρωση της δικαιούντων και των τερματισμό της δικτατορίας». Η διαμαρτυρία έγινε για την αποκατάσταση των καθαιρεμένων δικαστών των ανώτατων δικαστηρίων που αρνήθηκαν να ορκίσουν τον πρόεδρο Μουσάραφ και κρατούνται σε κατ' οίκον περιορισμό εδώ και πέντε εβδομάδες.

EPA/NAEEM UL HAQ

8/12/2007

Φινλανδία

Στιγμιότυπο από το βίντεο που ανέβασε στο YouTube ο 18χρονος αυτόχειρας Pekka-Eric Auvinen λίγο πριν πάρει στο λαιμό του 8 ανθρώπους από το σχολείο του. Στη μπλούζα του γράφει «η ανθρωπότητα είναι υπερεκτιμημένη». Την επομένη του μακελειού οι σημαίες στη χώρα έπνεαν μεσίστιες.

REUTERS/YouTube

8/12/2007

Νατζάφ, Ιράκ

Μαθήματα ...κατ' οίκον στον προαύλιο χώρο εγκατάστασης αγροτών κοντά στην πόλη Νατζάφ, 160 χλμ νότια της Βαγδάτης. Πραγματική απελευθέρωση...
(AP Photo/Alaa al-Marjani)

εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο

9/12/2007

Τεχεράνη, Ιράν

Φοιτητικές διαδηλώσεις έξω από το πανεπιστήμιο της Τεχεράνης. Εκατοντάδες βγήκαν στους δρόμους υπερασπίζομενοι τους αγωνιστές συμφοιτητές τους που δέχτηκαν επίθεση σε προηγούμενη διαμαρτυρία. Από πάνω προς τα κάτω τα πλακάτ αναγράφουν «Όχι πόλεμος, όχι φασισμός», «Ελεύθερη ζωή, ή θάνατος» και «Οι γυναίκες πρέπει να αποφασίζουν για τη μοίρα τους, όχι το κράτος».

AP photo

9/12/2007

Κάιρο, Αιγυπτος

Φοιτητές μέλη της Μουσουλμανικής Αδελφότητας διαδηλώνουν μπροστά στο πανεπιστήμιο Al-Azhar διαμαρτυρόμενοι για τις πρόσφατες συλλήψεις 25 συμφοιτητών τους από τις κρατικές δυνάμεις ασφαλείας. Τα πανό γράφουν «Όχι στην ανάμιξη των σωμάτων ασφαλείας, όχι στις παραβιάσεις των σωμάτων ασφαλείας» και «η ελευθερία μας = η ζωή μας».

REUTERS/Nasser Nuri(EGYPT)

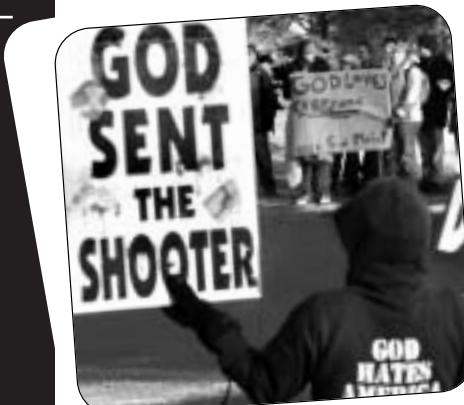

10/12/2007

Νεμπράσκα, ΗΠΑ

Ο φοιτητής John McDonald ήταν ένας από τους οκτώ νεκρούς στο μακελειό του εμπορικού καταστήματος Von Maur. Λίγο πριν την κηδεία του, συμφοιτητές του κρατούν πλακάτ που αναγράφει «ο Θεός αγαπάει όλο τον κόσμο» δηλώνοντας την αντίθεσή τους στα μηνύματα των μελών της Εκκλησίας των Βαπτιστών της Τοπέακα που λένε ότι «ο Θεός έστειλε τον θύτη», το δε μπλουζάκι γράφει ότι «ο Θεός μισεί την Αμερική». Ο εντός ΗΠΑ πόλεμος των πολιτισμών.

(AP Photo/Charles Rex Arbogast)

10/12/2007

Πριστίνα, Κόσοβο

Περί τους 1.000 αλβανούς φοιτητές έπιασε η κάμερα να ανεμίζουν αμερικανικές, αλβανικές και νατοϊκές σημαίες μαζί και παράλληλα να φωνάζουν «ανεξαρτησία». Το οξύμωρο δικό σας...

REUTERS/Hazir Reka

10/12/2007

Τζακάρτα, Ινδονησία

Εκατοντάδες φοιτητές και αγρότες διαδήλωσαν έξω από την αμερικανική πρεσβεία. Το αίτημα όλων, οι ΗΠΑ να μειώσουν τις εκπομπές αερίων που επιδεινώνουν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Δεν εισακούσθηκαν. Αν κρίνουμε από τα πλακάτ πάντως δεν το περίμεναν κιόλας. Το μήνυμα που φέρει κατάσαρκα ο αγρότης είναι «Άμε στο διάδολο Αμερική» ενώ το πλακάτ της φοιτήτριας γράφει «ΗΠΑ – Ιμπεριαλιστής, Νο1 τρομοκράτης».

EPA/JURNASYANTO SUKARNO

αντιτετράδια
ης
εκπαίδευσης

εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο

10/12/2007

Κάμρα, Πακιστάν

Το λεωφορείο μετέφερε τα παιδιά των υπαλλήλων της Πακιστανικής Αεροπολοΐας στο σχολείο. Πολύ κοντά εξερράγη βόμβα σε παγιδευμένο αυτοκίνητο. Πέντε παιδιά τραυματίστηκαν. Η επίθεση έγινε εντός της στρατιωτικής βάσης της Κάμρα, περίπου 50 χλμ βορειοδυτικά της πρωτεύουσας Ισλαμαμπάντ.

(AP Photo/Greg Baker)

11/12/2007

Μόσχα, Ρωσία

Πολιτικοποιημένοι (;) νεολαίοι σε φοιτητική εστία παρακολουθούν το διάγγελμα του πρώτου αναπληρωτή πρωθυπουργού Ντιμίτρι Μεντβεντεβ κατά το οποίο δήλωσε ότι ζήτησε από τον Πούτιν να ηγηθεί της κυβέρνησης που θα σχηματιστεί μετά τις προεδρικές εκλογές του Μαρτίου.

EPA/MAXIM SHIPENKOV

11/12/2007

Αλγερία

Το λεωφορείο μετέφερε φοιτητές. Καταστράφηκε από έκρηξη βόμβας κοντά στο Συνταγματικό Δικαστήριο. Τουλάχιστον 47 άνθρωποι έκασαν τη ζωή τους κατά την πιο αιματηρή επίθεση από το 1990.

REUTERS/Zohra Bensemra

13/12/2007

Μπεϊτ Χανούν, Λωρίδα της Γάζας

Η παλαιστίνια μαθήτρια μόλις θρήκε ένα ζευγάρι παντόφλες στο σωρό με τα σκουπίδια, φαίνονται μεγάλες, ίσως είναι δώρο για τη μητέρα ή την αδελφή της. Η Παγκόσμια Τράπεζα λίγο πριν υιοθέτησε σχέδιο «παλαιστινιακής αναμόρφωσης» ύψους 3,8 δις ευρώ τα επόμενα τρία χρόνια. Προειδοποίησε ωστόσο ότι τα χρήματα δεν πρόκειται να ανακουφίσουν την οικονομική κατάρρευση σε Δυτική Όχθη και Γάζα, εκτός κι αν το Ισραήλ επιτρέψει την μετακίνηση και το εμπόριο των Παλαιστινίων.

(AP Photo/Adel Hana)

13/12/2007

Βηθλεέμ, Κατεχόμενα Παλαιστινιακά Εδάφη

Φεύγοντας από το σχολείο, οι μαθητές περνούν από τον ισραηλινό εποικισμό Har Homa που έχει χτιστεί σε αραβικό έδαφος. Δηλαδή είναι, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, παράνομος. Η οικοδόμηση στο Har Homa συνεχίζεται, το ίδιο συμβαίνει και στην περιοχή E1, ανατολικά της Ιερουσαλήμ. Η Ανάπολις έχει ολοκληρωθεί...

EPA/JIM HOLLANDER

14/12/2007

Κεζόν, Φιλιππίνες

Οι μασκαρέμενοι γυμνοί φοιτητές είναι περίπου 30, οι συμφοιτητές που παρακολουθούν την ενέργειά τους είναι χιλιάδες. Τα πλακάτ ζητάνε να φύγει η πρόεδρος Αρόγιο, να σταματήσουν οι πολιτικές δολοφονίες και να αυξηθεί ο προϋπολογισμός για την εκπαίδευση.

(AP Photo/Bullit Marquez)

εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο
εκπαιδευτικά
νέα από όλο
τον κόσμο

16/12/2007

Βαγδάτη, Ιράκ

Ο μικρός μάταια θα περιμένει να κάνει μάθημα στο δημοτικό της πόλης του Σαντρ. Η δασκάλα του απέχει από τα καθήκοντά της επειδή διαδηλώνει μαζί με τους συναδέλφους της διαμαρτυρόμενη για το χαμηλό της εισόδημα. Οι δάσκαλοι απειλούν με απεργία αν δεν ικανοποιηθεί το αίτημά τους να αμείβονται όσο και οι συνάδελφοί τους που εργάζονται στο κουρδικό τμήμα του Ιράκ.

EPA/SHEBAB AHMED

19/12/2007

Καλκούτα, Ινδία

Πορεία παιδιών του δρόμου για τα δικαιώματα των συνομηλίκων τους. Αυτά τα πολύ σοβαρά παιδικά βλέμματα, συνοδευόμενα από έναν εξίσου ασυνήθιστα θλοσυρό Άγιο Βασίλη, ζητούν καταφύγιο, υγειονομική περίθαλψη και εκπαίδευση. Τα Χριστούγεννα δεν είναι παντού γιορτή κατανάλωσης.

EPA/PIYAL ADHIKARY

19/12/2007

Καμπούλ, Αφγανιστάν

Αφγανές ζητιάνες περιμένουν απέναντι από το Αφγανικό-Τουρκικό γυμνάσιο να παραλάβουν το κρέας που μοιράζονταν κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ Eid al-Adha. Ή εν λόγω εκπαιδευτική ΜΚΟ έσφραξε περί τις εκατό αγελάδες για να τις μοιράσει σε ιτωχές οικογένειες.

(AP Photo/Musadeq Sadeq)

20/12/2007

Σντερότ, Ισραήλ

Ο ισραηλινός μαθητής στέκεται στο σημείο που εξερράγη ρουκέτα Κασάμ κοντά σε σχολείο της πόλης Σντερότ, στα νότια του Ισραήλ. Δεν προκλήθηκαν τραυματισμοί, ούτε και υλικές ζημιές, αλλά ένας μαθητής νοσηλεύτηκε σε κατάσταση σοκ. Η περισυλλογή είναι δεδομένη, αλλά τι σκέψεις άραγε να περνούν από το μυαλό του νεαρού Ισραηλινού...

(AP Photo/Tsafrir Abayov)

26/12/2007

Μαδρίτη, Ισπανία

Ευτυχώς η οροφή της αίθουσας εκδηλώσεων χωρητικότητας 600 ατόμων του σχολείου Sagrados Corazones κατέρρευσε στις 25 του Δεκέμβρη. Οι μαθητές «είχαν Άγιο», είχαν ήδη αρχίσει οι χριστουγεννιάτικες διακοπές τους, αλλιώς...

EPA/Juan M. Espinosa

βιβλίο-
παρουσίαση

βιβλίο-

παρουσίαση

βιβλίο-

παρουσίαση

βιβλίο-

παρουσίαση

ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΟΝ ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟ

Ο δομισμός, ο μαρξισμός (...) δεν είναι πλέον τα σέξι θέματα που ήταν κάποτε. Σέξι είναι πλέον το σεξ. Στις παρυφές της ακαδημαϊκής κοινότητας, το ενδιαφέρον για τη γαλλική φιλοσοφία έδωσε τη θέση του στην υστερία για το «γαλλικό φιλί». Σε κάποιους πολιτισμικούς κύκλους, η πολιτική του αυνανισμού ασκεί πολύ μεγαλύτερη γοητεία από την πολιτική της Μέσης Ανατολής. Ο σοσιαλισμός έχασε τη δουλειά του από το σαδομαζοχισμό. Μεταξύ των μελετητών της κουλτούρας, το σώμα είναι ένα πάρα πολύ μοδάτο θέμα έρευνας, αλλά συνήθως πρόκειται για το ερωτικό σώμα και όχι για το αποστεωμένο από την πείνα. Υπάρχει ζωηρό ενδιαφέρον για τα συνουσιαζόμενα σώματα, όχι όμως και για τα εργαζόμενα. Μεσοαστοί φοιτητές χαμηλών τόνων συνωστίζονται στις βιβλιοθήκες για να δουλέψουν επιμελώς πάνω σε θέματα που προκαλούν αίσθηση, όπως ο βαμπιρισμός και το ξερίζωμα των ματιών, οι κυβερνο-οργανισμοί (cyborgs) και οι ταινίες πορνό. (...) Αυτό που είναι παράταιρο με την κοινωνία ως σύνολο – το περιθωριακό, το τρελό, το αποκλίνον, το διεστραμμένο, το παράνομο – είναι το πιο γόνιμο πολιτικά. Και αυτό, ειρωνικά, είναι ακριβώς το είδος της ελιτιστικής, μονολιθικής σκοπιάς, που οι μεταμοντερνιστές βρίσκουν εξαιρετικά ενοχλητική στους συντηρητικούς αντιπάλους τους.

Ο στόχος της επίθεσης εδώ (σ.σ. εκ μέρους των μεταμοντερνιστών) είναι το κανονιστικό. (...) Η γλώσσα ισοπεδώνει τα πράγματα προς τα κάτω. Είναι κανονιστική προς τα κάτω. Το να πεις «φύλλο» υπονοεί ότι δυο ασύγκριτα διαφορετικά είδη φυτικής ύλης είναι ένα και το αυτό. Το να πεις «εδώ» ομογενοποιεί κάθε είδους εντελώς διαφορετικούς τόπους. Στοχαστές σαν τον Foucault και τον Derrida ενοχλούνται με αυτές τις ισοδυναμίες, ακόμα και αν αποδέχονται ότι είναι αναπόφευκτες. (...) Είναι ωστόσο αλήθεια ότι σε έναν κόσμο καθαρών διαφορών κανένας δεν θα μπορούσε να αρθρώσει κάτι κατανοητό – δεν θα υπήρχε ποίηση, οδικά σήματα, ερωτικά γράμματα ή χρεολύσια, όπως επίσης δεν θα υπήρχαν δηλώσεις του τύπου ότι όλα

Terry Eagleton

«Μετά τη Θεωρία»

εκδ. «Μεταίχμιο»

μτφρ.-εισαγωγή

Πέγκυ Καρπούζου
επιμ.-θεώρηση-μτφρ.

Άννα Τζούμα, σελ. 334

Αποσπάσματα

Επιλογή Νίκος Κουνενής

TERRY EAGLETON

ΜΕΤΑ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ

METAIKHMIO

είναι εντελώς διαφορετικά μεταξύ τους. (...)

Είναι λάθος (...) να πιστεύουμε ότι οι κανόνες είναι πάντα περιοριστικοί. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια χονδροειδή ρομαντική πλάνη. Αποτελεί κανόνα σε κοινωνίες σαν και τις δικές μας ότι οι άνθρωποι δεν ρίχνονται με άναρθρες κραυγές πάνω σε εντελώς άγνωστους και τους κόβουν τα πόδια. Είθισται οι δολοφόνοι ενός παιδιού να τιμωρούνται, οι εργαζόμενοι άνδρες και γυναίκες να μπορούν να κάνουν απεργία, και τα νοσοκομειακά που σπεύδουν στον τόπο του ατυχήματος να

μην εμποδίζονται έτσι απλώς για την πλάκα. Μόνο ένας διανοούμενος που έχει αναλωθεί στη θεωρητικοίση θα μπορούσε να είναι αρκετά θολωμένος για να φανταστεί ότι οτιδήποτε αποκλίνει από μια νόρμα είναι πολιτικά ριζοσπαστικό. (...)

Η μεταμοντέρνα προκατάληψη ενάντια στις νόρμες (...) είναι επίσης αρκετά ανόητη. (...) Όπως υποστήριξε ο Perry Anderson, η σοθαρή, καλλιεργημένη (...) μπουρζουάζια που κατάφερε να επιβιώσει από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο παραχώρησε τη θέση της στις μέρες μας σε «στάρλετ πριγκίπισσες και επιλήψιμους προέδρους, κρεβάτια προς ενοικίαση στην επίσημη κατοικία και χρηματισμούς για εξαιρετικά αποτελεσματικά διαφημιστικά, στη ντισεύοποιότητα των πρωτοκόλλων και στην ταραντινοποιότητα των πρακτικών». Το «στέρεο αστικό αμφιθέατρο», γράφει ο Anderson με γλαυφρή περιφρόνηση, αντικαταστάθηκε από «ένα ενυδρείο με ευμετάβλητες εφήμερες μορφές – τους προγραμματιστές και τους μάνατζερ, τους οικονομικούς ελεγκτές και τους διαχειριστές, τους διοικητικούς υπαλλήλους και τους σπεκουλαδόρους του σύγχρονου κεφαλαίου: λειτουργίες ενός χρηματικού σύμπαντος που δεν γνωρίζει κοινωνικές σταθερές και παγιωμένες ταυτότητες». Αυτή η έλλειψη παγιωμένων ταυτότητων είναι σήμερα, για κάποιες πολιτισμικές θεωρίες, η τελευταία λέξη του ριζοσπαστισμού. Η αστάθεια της ταυτότητας είναι «ανατρεπτική» – ένας ισχυρισμός που θα είχε ενδιαφέρον να δοκιμαστεί όσον αφορά τους κοινωνικά απόβλητους και περιθωριοποιημένους. (...)

Το ρεύμα του πολιτισμικού πειραματισμού που είναι γνωστό ως μοντερνισμός υπήρξε τυχερό από αυτή την άποψη. Ο Rimbaud, ο Picasso και ο Bertold Brecht είχαν ακόμη μια κλασική μπουρζουάζια για να τη χλευάζουν. Άλλα ο επίγονός του, ο μεταμοντερνισμός, δεν έχει κάτι τέτοιο. Ο μεταμοντερνισμός (...) σπαταλά πολύ από το χρόνο του στο να εξυθρίζει την απόλυτη αλήθεια, την αντικειμενικότητα, τις διαχρονικές ηθικές αξίες, την επιστημονική έρευνα και την πίστη στην ιστορική πρόο-

βιβλιο-
παρουσίαση
βιβλιο-
παρουσίαση
βιβλιο-
παρουσίαση
βιβλιο-
παρουσίαση

δο. Θέτει υπό αμφισβήτηση την αυτονομία του ατόμου, τις άκαμπτες κοινωνικές και σεξουαλικές νόρμες (...) Καθώς όλες αυτές οι αξίες ανήκουν σε έναν αστικό κόσμο που φθίνει, η υπόθεση αυτή μοιάζει σαν να βομβαρδίζει κανείς τον τύπο με εξαγριωμένα γράμματα για μοιχολικές ορδές ή καρχηδόνιους πειρατές που εισβάλλουν στη Νότια Αγγλία. (...)

Ο μεταμοντερνισμός δεν πιστεύει στον ατομικισμό, αφού δεν πιστεύει στα άτομα, αλλά ούτε και πολυπιστεύει στη συντροφικότητα της εργατικής τάξης. Αντιθέτως εμπιστεύεται τον πλουραλισμό – μια κοινωνική οργάνωση όσο το δυνατόν πιο διαφοροποιημένη και μη εκλεκτική. Το πρόβλημα με αυτό, ως περίπτωση ριζοσπαστικότητας, είναι ότι δεν έχει πολλά σημεία με τα οποία θα διαφωνούσε ο πρίγκηπας Κάρολος. (...) Ο καπιταλισμός είναι καταρχήν ένα άψογα μη εκλεκτικό δόγμα (...) Τον περισσότερο καιρό, τουλάχιστον, είναι πρόθυμος να αναμειγνύει όσο το δυνατό περισσότερες διαφορετικές κουλτούρες, ώστε να μπορεί να παζαρεύει τα εμπορεύματά του σε όλες. (...) Νόμος του είναι ο εμπαιγμός όλων των ορίων, πράγμα το οποίο κάνει το νόμο να μη διαφέρει από την εγκληματικότητα. Στην ανυπέρβλητη φιλοδοξία του και τις εξωφρενικές παραβάσεις του, κάνει τους πιο μαλλιάδες αναρχικούς επικριτές του να φαίνονται συντηρητικοί και μικροαστοί. (...)

Τόσο οι μεταμοντερνιστές όσο και οι νεοφιλελεύθεροι είναι κακύοποι απέναντι στις κοινωνικές νόρμες, τις εγγενείς αξίες (...) τις παραδοσιακές πρακτικές. Μόνο που οι νεοφιλελεύθεροι παραδέχονται ότι τα απορρίπτουν όλα αυτά στο όνομα της αγοράς. Οι ριζοσπαστικοί μεταμοντερνιστές, αντιθέτως, συνδυάζουν τις αντιπάθειές τους με μια κάπως άτολμη επιφυλακτικότητα απέναντι στην εμπορευματοποίηση. Οι νεοφιλελεύθεροι, σε αυτό τουλάχιστον, έχουν το πλεονέκτημα της λογικής συνέπειας, όποια κι αν είναι σε άλλους τομείς τα πολυάριθμα ελαττώματά τους. (...)

Όταν ο Lyotard απέρριπτε αυτά που αποκαλούσε «μεγάλες αφηγήσεις», χρησιμοποίησε αρχικά τον όρο για να εννοήσει, απλώς, το μαρξισμό. (...) Ο μεταμοντέρνος φιλόσοφος Jean Baudrillard αμφέβαλλε

αν ο (σ.σ. Πρώτος) πόλεμος του Κόλπου συνέβη πράγματι ποτέ. Στο μεταξύ, ο πρώην ακτιβιστής σοσιαλιστής Lyotard συνέχισε τις έρευνές του στον τομέα των διαγαλαξιακών ταξιδιών, της κοσμικής εντροπίας και της μαζικής ψυγής της ανθρώπινης φυλής από τη γη μετά το οθήσιμο του ήλιου σε τέσσερα δισεκατομύρια χρόνια. Για ένα φιλόσοφο που απεχθανόταν τις μεγάλες αφηγήσεις, αυτή έμοιαζε με μια αξιοσημείωτα ευρεία προοπτική. (...)

Όπως γράφει, με απολαυστικό στόμφο, ο Perry Anderson, αυτοί οι στοχαστές «πυροβόλησαν το νόημα, προσπέρασαν την αλήθεια, υπερφαλάγγισαν την ηθική και την πολιτική και εξολόθρευσαν την ιστορία». Μετά το φιάσκο (...) του τέλους της δεκαετίας του 1960, η μόνη εφικτή πολιτική έμοιαζε να είναι η αποσπασματική αντίσταση στο σύστημα, το οποίο είχε έρθει για να μείνει. Το σύστημα μπορούσε να ξηλωθεί τοπικά αλλά όχι να ξεθεμελιώθει. Στο μεταξύ μπορούσε να θρεις ένα είδος υποκατάστατου της ουτοπίας στις ερωτικές εντάσεις, στις αιρέσες ηδονές της τέχνης, στον απολαυστικό αισθησιασμό των σημείων. Το μόνο πρόβλημα ήταν ότι αυτό δεν θα μπορούσε να συμβεί ποτέ (...)

Αυτή είναι μια διαφορά μεταξύ μοντερνισμού και μεταμοντερνισμού. Ο μοντερνισμός ήταν αρκετά παλιός (ή τουλάχιστον έτσι πίστευε) ώστε να θυμάται μια εποχή όπου υπήρχαν σταθερά θεμέλια της ανθρώπινης ύπαρξης, και δεν είχε ακόμη συνέλθει από το σοκ της απότομης κατάρριψής τους. (...) Ο μεταμοντερνισμός είναι αρκετά νέος για να θυμάται μια εποχή όπου υπήρχε (όπως λένε οι φήμες) αλήθεια, ταυτότητα, και πραγματικότητα, και έτοι δεν αισθάνεται καμία ιλιγγιώδη άβυσσο κάτω από τα πόδια του. Έχει συνηθίσει να πατάει στο κενό και δεν έχει καθόλου αισθηση ιλύγου. Αντίστροφα από το σύνδρομο του φαντάσματος του ακρωτηριασμένου μέλους, στην περίπτωσή μας φαίνεται σαν να λείπει κάτι, ενώ στην πραγματικότητα δεν λείπει. (...) Δεν είναι πώς ο πάγος υποχώρησε κάτω από τα πόδια μας αφήνοντάς μας σε κακοτράχαλο έδαφος. Το έδαφος ήταν ανέκαθεν κακοτράχαλο. (...)

Ο μεταμοντερνισμός μάς προτρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι με την κατάρ-

ρευση των θεμελίων δεν θα χάσουμε παρά τις αλυσίδες μας. (...) Ωστόσο φαίνεται ότι οι αντιθεωρητικοί, όπως ο Fish και ο Rorty, απλώς αντικατέστησαν το ένα είδος αγκυροβολήματος με ένα άλλο. Τώρα η Κουλτούρα, όχι ο Θεός ή η Φύση, είναι το θεμέλιο του κόσμου. (...) Η Κουλτούρα γίνεται λοιπόν η νέα Φύση, η οποία δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση, το ίδιο όπως και ένας καταρράκτης. Η φυσικοπό-ηση των πραγμάτων δίνει τη θέση της στην πολιτισμικοποίησή τους. (...)

Ο υπερτονισμός του ρόλου της γλώσσας από την πολιτισμική θεωρία (ένα εγγενές σφάλμα των διανοουμένων, όπως η μελαγχολία είναι ενδημική νόσος των κλόουν) (...) στην πιο ακατέργαστη εκδοχή του ολισθαίνει προς την παραδοχή ότι η γλώσσα και η εμπειρία είναι αδιαχώριστες, σαν να μην έχει κλάψει ποτέ μωρό επειδή πεινούσε. (...) Ο μεταμοντερνισμός ζεικιά όταν δεν τίθεται πια θέμα πληροφόρησης για τον κόσμο, αλλά του κόσμου ως πληροφορίας. (...) Η σημειρινή πολιτισμική θεωρία (...) αντιπαθεί την ιδέα του βάθους και τη φέρνουν σε αμηχανία οι βασικές έννοιες, (...) αποδοκιμάζει τις φιλόδοξες γενικές εποπτείες. Σε γενικές γραμμές μπορεί να δει τέτοιες συνολικές θεωρήσεις μόνο ως καταπιεστικές (...)

Υπάρχει, ωστόσο, μια βαθύτερη ειρωνεία. Ακριβώς τη στιγμή που αρχίσαμε να σκειφτόμαστε σε μικρή κλίμακα, η ιστορία έχει αρχίσει να δρα σε μεγάλη κλίμακα (...) Καθώς η μεγάλη αφήγηση της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης (...) εξαπλώνεται στον πλανήτη, αιφνιδιάζει τους διανοούμενους σε μια εποχή που πολλοί από αυτούς έχουν πάψει σχεδόν εντελώς να σκέψονται με πολιτικούς όρους. (...) Με την έναρξη μιας νέας παγκόσμιας αφήγησης του καπιταλισμού σε συνδυασμό με τον λεγόμενο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας είναι πολύ πιθανό ο τρόπος σκέψης που έγινε γνωστός ως μεταμοντερνισμός να πλησιάζει στο τέλος του. Στο κάτω, αυτή η θεωρία ήταν εκείνη που μας διαβεβαίωνε ότι οι μεγάλες αφηγήσεις αποτελούσαν πια παρελθόν. Πιθανώς να μπορέσουμε, αναδρομικά, να δούμε το μεταμοντερνισμό ως μια από τις μικρές αφηγήσεις που τόσο ένθερμα υποστήριξε.

επιπτώσεις, θέματα

αντιτετράδια
ης
εκπαίδευσης

★ η νέα γενιά ΚΟΜΙΚ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΨΜ

Wobblies!

ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ – IWW
Ένα συλλεκτικό λεύκωμα με σκίτσα, κόμικς και χαρακτικά
των γνωστότερων εναλλακτικών σκιτσογράφων της
Αμερικής, αφιερωμένη στα 100 χρόνια από την ίδρυση του
Θρυλικού συνδικάτου των ΗΠΑ, IWW.

Αναγνώσεις υφηλού ρίσκου ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΨΜ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

ΑΠΟ ΤΟ «ΚΡΑΤΟΣ» ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΣΤΗΝ «ΕΛΑΣΤΑΣΦΑΛΕΙΑ»
Του Βασίλη Μηνακάκη

Ποιος είναι ο ρόλος και ο χαρακτήρας της κοινωνικής ασφάλισης και ποια η ιστορική διαδρομή του θεσμού αυτού; Ποιες αντεργατικές ρυθμίσεις δίνουν σάρκα και οστά στο νέο αφαλιστικό τοπίο; Ποια θα μπορούσε να είναι μια σύγχρονη εργατική απάντηση; Ένα επίκαιρο και χρήσιμο βιβλίο!

Hal Foster Rosalind
Krauss, Yve-Alain Bois,
Benjamin H.D. Buchloh

«Η τέχνη από το 1900»

εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ

γράφει • Βασίλης Τσιράκης

Αν ο στόχος ενός βιβλίου κριτικής της τέχνης δεν είναι μόνο να μας παρουσιάζει μια εικόνα των καλλιτεχνικών ρευμάτων της εποχής ή του τομέα που ερευνά, αλλά να μας δίνει ένα χάρτη που να μπορεί να χρησιμοποιήσει ο καθένας μας για να ακολουθήσει το δικό του ταξίδι στο χώρο και το χρόνο της καλλιτεχνικής δημιουργίας, τότε «Η τέχνη από το 1900, μοντερνισμός, αντιμοντερνισμός, μεταμοντερνισμός», (εκδόσεις Επίκεντρο, 2007), σε μεγάλο βαθμό πετυχαίνει το στόχο αυτό.

Βασικό από της ογκώδους αυτής έκδοσης, στην οποία περιέχονται πάρα πολλές εικόνες, είναι ότι σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο, ώστε να δίνει τη δυνατότητα στους αναγνώστες να ακολουθήσουν είτε μια χρονολογική σειρά της ιστορίας της τέχνης του προηγούμενου αιώνα, καθώς η αφήγηση ακολουθεί τα γεγονότα ανά έτος, είτε μια δική τους πορεία, επιλέγοντας την εξέλιξη ενός μόνο τομέα της τέχνης.

Αυτό πετυχαίνεται με το εύρημα των διασταύρουμενων παραπομπών, οι οποίες κατευθύνουν σε σχετικές καταχωρίσεις, αλλά και με τα ειδικά πλαίσια που είναι διάσπαρτα μέσα στο βιβλίο και παρέχουν βασικές πληροφορίες για καθοριστικές προσωπικότητες και βασικές έννοιες που σχετίζονται με

την τέχνη της εποχής. Με τον τρόπο αυτό μπορεί π.χ κάποιος αναγνώστης να επιλέξει να παρακολουθήσει μόνο την εξέλιξη της αφηρημένης τέχνης στις διάφορες μορφές της, δημιουργώντας ένα παζλ από διαφορετικές εικόνες ανάλογα με τα συγκεκριμένα ενδιαφέροντά του.

Το βιβλίο ξεκινά με τέσσερα δοκίμια για τη μεθοδολογία σημαντικών σχολών της κριτικής, όπως της κοινωνικής ιστορίας της τέχνης, της ψυχανάλυσης, του φορμαλισμού και του στρουκτουραλισμού, προσπαθώντας από την αρχή να εστιάσει την προσοχή μας και στη θεωρητική πλαισίωση της εξέλιξης της τέχνης και όχι μόνο σε κάποια γεγονότα ή γνωστά μνημεία.

Στα θετικά της έκδοσης θα σημειώναμε ακόμα πως σε σημαντικό βαθμό δεν υιοθετεί την άποψη της ουδέτερης ακαδημαϊκής αμεροληψίας, προκρίνοντας τη θέση ότι η ιστορία της τέχνης αποτελεί ένα εγχείρημα που παρακινείται από συγκεκριμένα κίνητρα συγκεκριμένων ομάδων, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις δύο συζητήσεις «στρογγυλής τράπεζας» που παρεμβάλλονται στο βιβλίο, η πρώτη για την «τέχνη στα μέσα του αιώνα», η δεύτερη για «τη δυσχερή θέση της σύγχρονης τέχνης».

Στις αδυναμίες της έκδοσης το ότι είναι αποκλειστικά εστιασμένη στην ιστορία της τέχνης στην Ευρώπη και την Αμερική και ότι μερικές φορές μοιάζει να μην λαμβάνει υπόψη τις ευρύτερες κοινωνικές συνθήκες, αγνοώντας κάποια σημαντικά πολιτικά γεγονότα. Πχ ο πόλεμος του Βιετνάμ δεν αποτυπώνεται στα δοκίμια της δεκαετίας του '60 και του '70, παρά τις αναφορές όπου διασταυρώνονται η καλλιτεχνική πράξη και το αντιπολεμικό κίνημα της εποχής (π.χ. η Συμμαχία Εργατών Τέχνης και η Αντάρτικη Ομάδα Δράσης της Τέχνης στη Νέα Υόρκη, η Επιτροπή Διαμαρτυρίας των Καλλιτεχνών στο Λος Άντζελες).

Αυτό δεν σημαίνει ότι οι ιδεολογικές αντιφάσεις ή οι πολιτικές εξελίξεις του εικοστού αιώνα παραβλέπονται. Οι συγγραφείς κάνουν αξιόλογη προσπάθεια να εστιάσουν στις περίπλοκες σχέσεις μεταξύ τέχνης και πολιτικής και να μεταφέρουν την πολιτική «πίεση» για καλλιτεχνική παραγωγή σε συγκεκριμένα ιστορικά πλαίσια, αξιολογώντας τελικά την τέχνη σε μεγάλο βαθμό με το εάν έρχεται αντιμέτωπη ή συνωμοτεί με τα ολέθρια αποτελέσματα της «βιομηχανίας της κουλτούρας», του «ιμπεριαλισμού των εταιρειών», της «κουλτούρας του θεάματος» και θέβαια του «κιτς».

βιβλιο-
προτάσεις
βιβλιο-
προτάσεις
βιβλιο-
προτάσεις
βιβλιο-
προτάσεις

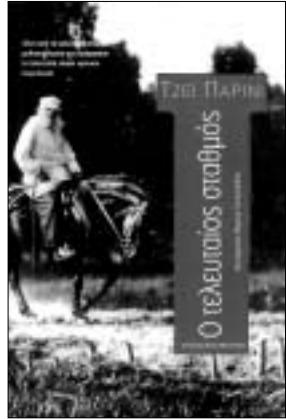
E. M. Cioran «Ο πειρασμός του υπάρχειν»

μτφρ. Δημ. Δημητριάδης,
εκδ. «Scripta», σελ. 236

Συλλογή φιλοσοφικών και κοινωνιολογικών δοκιμίων του ρουμάνου στοχαστή E.M. Cioran (1911-1995), εστιασμένων στην περιπέτεια της αυτογνωσίας, νοούμενης ως διαδρομής διαρκούς όξυνσης των «εσωτερικών» μας αντιπαλοτήτων (και άρα αιρετικά εικονοκλαστική απέναντι στο πανταχόθεν προβαλλόμενο σύγχρονο είδωλο του ναρκισσεύομενου «εαυτού»). Μερικοί τίτλοι ενδεικτικοί της θεματολογίας του τόμου: «Το να σκέψεται εναντίον του εαυτού σου», «Περί ενός ασθμαίνοντος πολιτισμού», «Ένας λαός μοναχικών», «Επιστολή για κάποια αδιέξοδα», «Το εμπόριο των μυστικών», «Λύσσα και εγκαρτέρηση», «Ο πειρασμός του υπάρχειν».

Ιδιότυπη περίπτωση διανοούμενου, ο Cioran αντιάχθηκε εμπράκτως στις παγερές θεωρίες τον φιλοσοφικού ακαδημαϊσμού («μια ζωντανή ιδέα πρέπει να είναι αιμάσσουσα», έγραψε κάποτε), αν και οι πολιτικές του επιλογές πόρρω απέιχαν του στοχαστικού του ριζοσπαστισμού. Χαρακτηριστικά τό-

σο του παρόντος βιβλίου όσο και του συνόλου του έργου του είναι η γλωσσική ακρίβεια και η συχνότατη χρήση των αιφορισμών, τους οποίους θεωρούσε ως δραστικότατα όπλα για «την υπόσκαψη των θεμελίων του διανοητικού θολέματος». Ενδιαφέρον και κατατοπιστικό το επίμετρο του Δημήτρη Δημητριάδη.

Τζέι Παρίνι «Ο τελευταίος σταθμός»

μτφρ. Μαρίνα Τουλγαρίδου,
εκδ. «Τόπος», σελ.384

Ιστορικό μυθιστόρημα με θέμα του τον τελευταίο χρόνο της ζωής του Λέοντος Τολστού. Βασισμένο σε πραγματικά γεγονότα, όπως αυτά καταγράφηκαν στα ημερολόγια του ίδιου του συγγραφέα, της συζύγου του, των παιδιών του και άλλων προσώπων του περιβάλλοντός του, το βιβλίο παρουσιάζει τα πιθανά περιστατικά της ζωής του Τολστού, από την πρωτοχρονιά του 1910, μέχρι και τη μέρα του θανάτου του, το Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς.

Δίνοντας διαδοχικά το λόγο στο κάθε ένα από τα πρανιφερέντα πρόσωπα και χρησιμοποιώντας γλώσσα προσομοιάζουσα σε αυτήν

του μεγάλου Ρώσου κλασικού, ο Παρίνι αναπαριστά με πειστικό τρόπο τις τελευταίες μέρες του συγγραφέα στη Γιάναγια Πολιάνα, αλλά και τη δραματική «δραπέτευσή» του από αυτήν –ένεκα της επιδείνωσης των σχέσεων του με τη σύζυγό του– η οποία θα τον οδηγήσει σε έναν απομακρυσμένο σιδηροδρομικό σταθμό, όπου και θα αφήσει την τελευταία του πνοή.

Εξαιρετικό το στήσιμο των χαρακτήρων, επιτρέπει στον αναγνώστη να διεισδύσει στους «δυο κόσμους» του Τολστού: αφενός τον εσωτερικό, σημαδεμένο από την αξεπέραστη και άκρως βασανιστική αντίφαση ανάμεσα στα ασκητικά χριστιανικά πρότυπα του συγγραφέα και τους πραγματικούς όρους της ζωής του ως αριστοκράτη γαιοκτήμονα και αφετέρου τον εξωτερικό, ταλανιζόμενο από σφοδρούς αλληλοσπαραγμούς, ενδοοικογενειακούς και όχι μόνο.

Άλι Σμιθ, «Hotel Cosmos»

μτφρ. Άρτεμις Λόη, επίμετρο Αργυρώ Μαντόγλου,
εκδ. «Ελληνικά Γράμματα»,
σελ. 328

Ένα πολυεστιακό «γυναικείο» (ουδεμία σχέση με τα παραλογοτεχνικά ομώνυμα)

των Νίνου Κουνενή

πυλώνες της ανθρώπινης περιπέτειας –ο έρωτας και το, τρόπον τινά, αντίθετό του, ο θάνατος– και γύρω από αυτά ένα πλήθος ψηφίδων της πραγματικής και συνειδησιακής ζωής, αποτελούν τα θέματα με τα οποία καταπίνεται η συγγραφέας. Τα κεφάλαια ονοματίζονται ανάλογα με το χρονικό και ουσιαστικό πλαίσιο έκφρασης των ηρώδων: Αόριστος, Ιστορικός Ενεστώτας, Δυνητικός μέλλων κ.τ.λ.

Ένα σχετικά δυσπρόσιτο αλλά ιδιοφυές αφηγηματικό παιχνίδι, σχετικά με την πολυπλοκότητα της πραγματικής ζωής και των υποκειμενικών προσλήψεών της, αλλά και τους δυσδιάκριτους αρμούς που συνδέουν τις ποικιλώνυμες εκφάνσεις και των δυο.

Δήμητρα Τζανάκη «Δούλα και κυρά»

εκδ. «Σαββάλας», σελ. 496

Η «Δούλα και κυρά» καλύπτει ένα σημαντικό κενό στη σχετική με τη συγκρότηση του νεοελληνικού κράτους βιβλιογραφία, καθώς καταπίνεται για πρώτη ουσιαστικά φορά με το ζήτημα της σχέσης ανάμεσα στο φύλο και την κυρίαρχη εθνο-κρατική ιδεολογία, εστιάζοντας με ερευνητική επάρκεια και πρωτοτυπία, τόσο στα αίτια και

τα ποικήλα κοινωνικά παρεπόμενα αυτής της σχέσης, όσο και στη γενικότερη αποσαφήνιση των προσωπικών ρόλων και συμπεριφορών «στην Ελλάδα των ρομαντικών χρόνων 1836-1897».

Χρησιμοποιώντας μέγα πλήθος σχετικών πηγών, η Δήμητρα Τζανάκη διερευνά τη διαμόρφωση της γυναικείας ταυτότητας στην –κατά τα τέλη του 19ου αιώνα– περίοδο ολοκλήρωσης της συγκρότησης του ελληνικού έθνους-κράτους, με γεγονεύουσα την ιδεολογία της Μεγάλης Ιδέας. Στο επίκεντρο της μελέτης της θρίσκονται η (υπό συγκρότηση ακόμα) εθνικιστική ιδεολογία, η διαμόρφωση του δημόσιου κοινωνικοπολιτικού χώρου και των όρων ενότητας ή/ και διαχωρισμού του από τον ιδιωτικό και η παγίωση των «σύγχρονων», και αντίστοιχων με τα κυρίαρχα προτάγματα της εποχής, προτύπων του άνδρα και (κυρίως) της γυναίκας.

Ορχάν Παμούκ «Χιόνι»

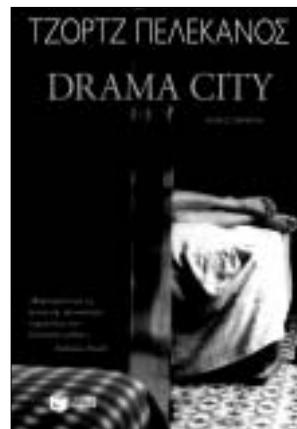
Μτφρ. Στέλλα Βρεττού,
εκδ. «Ωκεανίδα», σελ. 686

Το πλέον πολιτικό μυθιστόρημα του νομπελίστα συγγραφέα. Μια τοιχογραφία της σύγχρονης Τουρ-

κίας, μιας χώρας που πελαγοδρομεί μεταξύ Ανατολής και Δύσης, αδυνατώντας να ενσωματώσει σε μια νέα σύνθεση τα στοιχεία της αντιφατικής κοινωνικής και πολιτικής της ταυτότητας.

Το αίτημα μιας τέτοιας σύνθεσης αποτελεί, κατά τον Παμούκ, το ύψιστο διακύβευμα για την πατρίδα του. Ο συγγραφέας παρουσιάζει αριστοτεχνικά το παζλ μιας οικείας και ταυτόχρονα απόμακρης στο δυτικό κόσμο πραγματικότητας, αποκαλύπτοντας την αλλοπρόσαλλη πολυπλοκότητά της. Ο Παμούκ αντιμετωπίζει με νηφάλια διάθεση τις αντιμαχώμενες πλευρές –κεμαλισμός από τη μια, ισλαμισμός από την άλλη– αναδεικύνοντας τα ρευστά πεδία στα πλαίσια των οποίων διασταύρωνται οι συμπαγείς, επιφανειακά, ιδεολογικές κατασκευές τους.

Αφηγηματικά άρτιο, με καλοστημένη πλοκή και διττή λογοτεχνική στόχευση –πολιτική και υπαρξιακή ταυτόχρονα– το «Χιόνι» μας προσφέρει μια τραγικωμική περιδιάθαση στα ενδότερα της γειτονικής μας χώρας, εστιάζοντας στην πανταχού παρούσα σύγχυση πραγμάτων και στοχεύσεων.

παράθεσης συμμοριών. Η επιτηρήτριά του, η αλκοολική και ψυχικά τσακισμένη αστυνομικός Ρέιτσελ Λόπες, θα αποτελέσει για κάμποσο καιρό το στήριγμά του Μπράουν, στην προσπάθειά του να μη διολισθήσει εκ νέου στην παρανομία. Η ίδια θα καταλήξει ωστόσο να αποτελέσει μέρος του καταλόγου των παράπλευρων απωλειών της σύγκρουσης, γεγονός που θα οξύνει τα διλήμματα και τις αντιφάσεις του αποφασισμένου να εκδικθεί ήρωα.

Μεταξύ των σημαντικότερων συνειστών της παράδοσης του νουάρ μυθιστορήματος –εμφανώς ενισχυμένου με τα έντονα στοιχεία κοινωνικού προβληματισμού που χαρακτηρίζουν διεθνώς τη σύγχρονη αστυνομική λογοτεχνία – ο πενηντάχρονος ελληνομερικανός Τζορτζ Πελεκάνος μας προσφέρει μια σκληρή και ταυτόχρονα ανθρώπινη ιστορία, αποστασιοποιημένη από κάθε είδους μανικαϊστική αξιολόγηση των χαρακτήρων και ρόλων. Θέμα της, και πάλι, ο άγριος κόσμος της «πόλης του εγκλήματος»: της γενέτειράς του, δηλαδή, και πρωτεύουσας των ΗΠΑ, Ουάσιγκτον.

βιβλίο-

προτάσεις

βιβλίο-

προτάσεις

βιβλίο-

προτάσεις

βιβλίο-

προτάσεις

Κώστας Βάρναλης «Φέγι Βολάν της κατοχής»

εκδ. «Καστανιώτη»,
εισαγωγή-επιμέλεια
Γιώργος Ζεβελάκης,
σελ.336

Ο τόμος περιλαμβάνει χρονογραφήματα του μεγάλου ποιητή και στοχαστή στην εφημερίδα «Πρωία», γραμμένα κατά την περίοδο της κατοχής. Πρόκειται για εκλεκτά, γοητευτικά κείμενα, γραμμένα με απλό και παιγνιώδες ύφος και με έντονη, συχνά, την παρουσία του μυθοπλαστικού στοιχείου. Αντί παρουσίασης, παραθέτουμε ένα απόσπασμα του Γ. Σερούιου (ενσωματωμένο στον εξαιρετικό πρόλογο του Γιώργου Ζεβελάκη), αναφερόμενο μεν στο χρονογράφημα ως γραμματολογικό είδος, απολύτως αντιπροσωπευτικό δε του αφηγηματικού ύφους του ίδιου του Βάρναλη: «Περιέχει συνήθως εντυπώσεις, παρατηρήσεις, κρίσεις, αφηγήσεις ανεκδότων, περιγραφές παντοίας, αναπαραστάσεις σκηνών και εικόνων εκ της συγχρόνου κοινωνικής ζωής, κατά κανόνα εις ύφος εύθυμον και χαρίεν, παιγνιώδες, το οποίον όμως δεν αποκλείει στοιχειώδη τινά φιλοσοφικήν

σκέψιν (...) Δύναται να θεωρηθῇ ως ενδιάμεσον μεταξύ ομιλίας και εντέκνου λόγου».

Όλα αυτά μαζί σε ευφάνταστες συνθέσεις, δραστικά ενισχυμένες με την κοινωνικοπολιτική οξύνεια και την εξαιρετική γλώσσα του Βάρναλη, μας δίνουν μια έξοχη συλλογή ζωηρών γραπτών, διόλου καταπονημένων από το αμείλικτο πέρασμα του χρόνου.

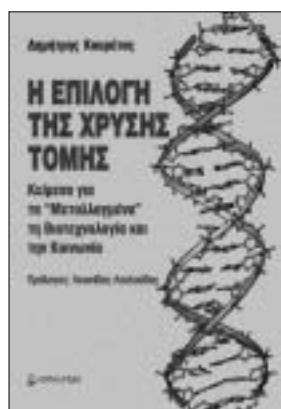

Γιάννης Ατζακάς «Διπλωμένα φτερά»

εκδ. «Άγρα», σελ. 176

Στο πρώτο του πεζογράφημα ο Γιάννης Ατζακάς αφηγείται την ιστορία ενός οκτάχρονου ορφανού αγοριού (πρόκειται για τον ίδιο τον συγγραφέα) που ζει με τη γιαγιά και τον παπού του σε ένα χωριό της Θάσου, στα τέλη της δεκαετίας του '40. Μεσούντος του εμφυλίου, οι μικρές, συνηθισμένες στιγμές της καθημερινής ζωής του παιδιού συνιστούν για το ίδιο τα κομμάτια του παζλ ενός στέρεου, άκρως γοητευτικού κόσμου, τον οποίο εν τέλει θα στερηθεί βιαίως, με τη μεταφορά και τον εγκλεισμό του στις παιδουπόλεις-στρατόπεδα της βασιλισσας Φρειδερίκης.

Οι όμορφες και συγκινητικές σελίδες του αφηγήματος κερδίζουν αβίαστα το ενδιαφέρον του αναγνώστη και το κρατούν ζωντανό μέχρι το τέλος του βιβλίου, δίχως να διολισθαίνουν στο ελάχιστο σε μελοδραματικές ευκολίες. Στα ατού της αφήγησης η λιτή και σαφής γλώσσα, η αφηγηματική στερεότητα και οικονομία και το ευδιάκριτο βιωματικό χρώμα. Ένα γοητευτικό και –παρότι πρωτόλειο– εξαιρετικά ώριμο έργο, ενδεικτικό των αφηγηματικών δυνατοτήτων του συγγραφέα.

Δημήτρης Κουρέτας Η επιλογή της χρυσής τομῆς

Πρόλογος: Λ. Λουλούδης
Εκδόσεις Επίκεντρο
Σελίδες: 152, Τιμή: 11,48€

Τα εξαιρετικά επίκαιρα θέματα των «μεταλλαγμένων», της βιοτεχνολογίας και της σχέσης της επιστήμης με την κοινωνία είναι το επίκεντρο αυτού του βιβλίου.

Για μεγάλο χρονικό διάστημα από τότε που άρχισε να αναπτύσσεται η Μοριακή Βιολογία και η Βιοτεχνολογία, αυτές οι επιστήμες αποτελούσαν ένα ερευνητικό πέδιο, με σχεδόν αποκλειστικά ακαδημαϊκό ενδιαφέρον προσανατολισμένο στη βασική

έρευνα και η κοινωνία δεν ασχολούνταν ιδιαίτερα μαζί τους. Τα τελευταία είκοσι χρόνια η στάση της κοινής γνώμης απέναντι στη Βιοτεχνολογία άλλαξε, με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον. Αυτό έγινε γιατί οι εφαρμογές της σε χώρους όπως τα τρόφιμα, τα φάρμακα και η διάγνωση την έκαναν γνωστή πολύ μακρύτερα από τα όρια του ακαδημαϊκού κόσμου.

Έτσι, με την εξάπλωση των γνώσεων και των εφαρμογών της, η Βιοτεχνολογία απέκτησε έννοια κοινωνικοοικονομική, ρυθμιστική και τελικά πολιτική. Οι νέες γνώσεις αποτελούν θέματα στις καθημερινές συζητήσεις του κόσμου, καθώς και σε μικρή μερίδα των επιστημόνων.

Όπως σημειώνει ο Λεωνίδας Λουλούδης στον πρόλογο του βιβλίου «ο άνθρωπος πρέπει να γνωρίζει τη σωστή χρήση των επιτευγμάτων της έρευνας, γεγονός που συνεπάγεται το καθήκον πρόληψης των παρενεργειών τους». Αυτή ακριβώς είναι και η προσφορά του βιβλίου αυτού.

Ο συγγραφέας, αναλαμβάνοντας την ευθύνη της επιστημονικά έγκυρης και πάντοτε ενήμερης εκλαΐκευσης των ερωτημάτων περί διατροφικής ασφάλειας και διατήρησης της βιοποικιλότητας, γίνεται όχι μόνο πειστικός για τον αναγνώστη αλλά και διδακτικός.

επίπεδη, άσπιτα

αντιτετράδια
ης
εκπαίδευσης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ... ...Βιβλία κριτικής παιδαγωγικής

ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ
ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΣΤΟΝ
ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟ

Goff Whitty
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΓΝΩΣΗ

Επίτιμη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου
ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΜΙΛΟΥΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΤΩΝ ΠΛΑΙΩΝ ΤΟΥΣ

ΧΡΗΣΤΟΙ ΚΑΤΙΚΑΣ - ΚΩΣΤΑΣ ΘΕΡΙΑΝΟΣ

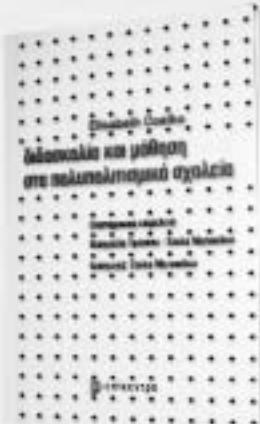
...Έκοπός του βιβλίου είναι να αποδομήσει τους σημαντικότερους εκπαιδευτικούς μύθους συμβάλοντας στην κατανόηση του τρόπου λειτουργίας του σχολείου από τη σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία.

PAULO FREIRE (ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ-ΘΕΑΦΗΝ-ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΑΙΟΣ ΛΑΜΠΑΖ)
Ο Freire μιλά στους εκπαιδευτικούς με βάση την εμπειρία του ως δάσκαλος και δεωρητικός της παιδαγωγικής. Κανένα άλλο βιβλίο του δεν εξηγεί τόσο τεκμηριωμένα τις συνέπειες που έχουν για την διδακτική πράξη και στη πρωτοποριακές δεωρίες του.

GEOFF WHITTY (ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΖΠΥΡΟΣ ΡΑΙΖΗΣ)

Η εξέταση της σχέσης ανάμεσα στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης και τις διαδικασίες των αναλυτικών σχολών προγραμμάτων, οδηγεί σε νέες ιδέες για μιζοσπαστική πράξη τόσο εντός, όσο και γύρω από τον εκπαιδευτικό χώρο.

ELISABETH COETHIO (ΙΩΑΓΩΓΗ ΣΟΥΛΑ ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ, ΕΠΙΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ·Σ. ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ)

Προσεγγίσεις και στρατηγικές που μπαρούν να υιοθετήσουν σχολεία και εκπαιδευτοί για να παρέχουν εκπαιδευτικές εμπειρίες για όλους του μαθητές σε πολιτισμικά ποικίλα σχολεία και τάξεις.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΤΡΕΣΣΟΥ-ΣΟΥΛΑ ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ (ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ)

Μόλις οι ίδιοι και οι ίδιες χωρίς τη μεσολάβηση εδικών επιστημόνων, διοικητικών ή πολιτικών εκπροσώπων αποτυπώνονται τις προσωπικές τους εμπειρίες.

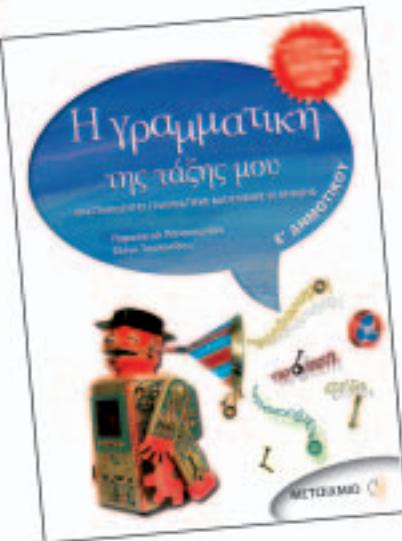
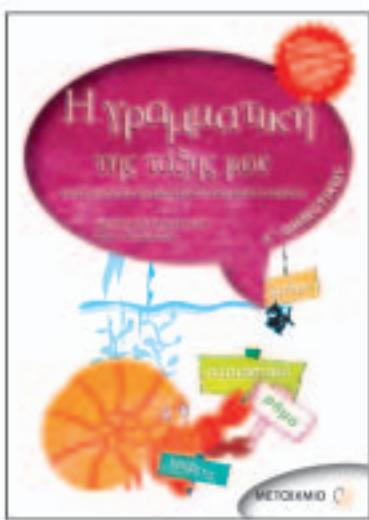
MICHAEL R. MATTHEWS

[ΕΠΙΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ-ΙΩΑΓΩΓΗ ΦΑΝΗ ΖΕΡΟΓΛΟΥ]
Ένα βιβλίο που έχει εμπνεύσει εκαποντάδες ερευνητών στους χώρους της διδακτικής, δεκάδες σχεδιαστές αναλυτικών προγραμμάτων και χιλιάδες εκπαιδευτικών σε όλακληρο τον κόσμο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ

Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα www.epikentro.gr

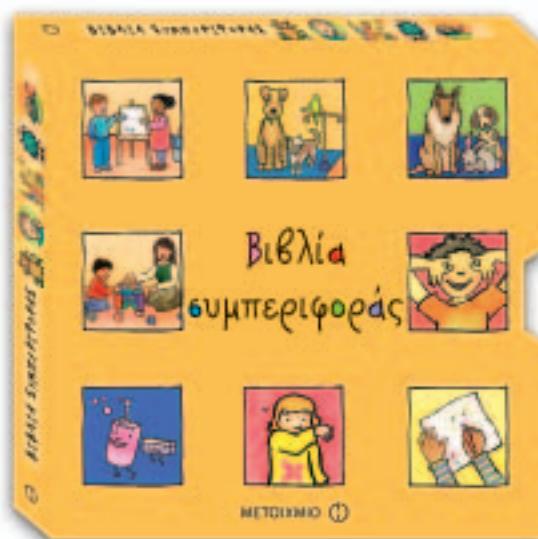
Αθήνα: Κάδος 5 Τ.Κ. 106 78
Τηλ. 210 3811077 Fax: 210 3811086
Φασολονίκη: Καμβούνεν 9 Τ.Κ. 546 21
Τηλ. 2310 256148 Fax: 2310 256148
email: books@epikentro.gr

Ελένη Τσολακίδη, Παρασκευή Παπαντωνίου

Η γραμματική της πάξης μου Γ', Δ', Ε' δημοτική Δραστηριότητα γραμματικά βασιεύεται στη καίδενα

Βιβλία που δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές του Δημοτικού σχολείου να αφομοιώσουν όλα όσα διδάσκονται σχετικά με τη δομή και τη λειτουργία της ελληνικής γλώσσας. Πρωτοτυπούν γιατί τους ενθαρρύνουν να εργαστούν με αυθεντικά κείμενα, όπως αποσπάσματα από λογοτεχνικά έργα και Βιβλία γνώσεων, άρθρα από εφημερίδες και περιοδικά, διαφημίσεις κ.ά. Απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς και στους γονείς που επιθυμούν να υποστηρίξουν την προσπάθεια των μικρών μαθητών στο μάθημα της Γλώσσας.

ΒΙΒΛΙΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

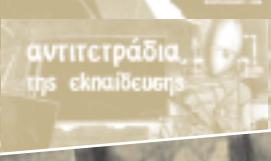
Τα χέρια σεν είναι για να δέρνουμε

Οι λέξεις σεν είναι για να πληγώνουμε

Τα μικρά σεν είναι για να τα μαζεύουμε

Οι αυρές σεν είναι για να τα τρεβάνε

Βιβλία πολύτιμοι βοηθοί των γονιών στο δύσκολο έργο της διαπαιδαγώγησης των παιδιών τους. Βιβλία που βοηθούν το παιδί να χειρίζεται αρνητικά συναισθήματα και να μάθει σωστούς τρόπους συμπεριφοράς.

αφιερώματα

- 20 χρόνια «αντιτετράδια της εκπαίδευσης»
- Η αντιασφαλιστική καταιγίδα
- Νέα βιβλία - Αναλυτικά προγράμματα

